

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI : 725

ALTAYCA - TÜRKÇE SÖZLÜK

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. EMİNE GÜR SOY - NASKALI

MUVAFFAK DURANLI

ANKARA, 1999

Kapak resmi :

G.Gurkin (Grigoriy İvanoviç Çoros-Gurkin)

“Çeçek” 1926, Dağlık Altay, yağlı boya 36 x 30

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK DİL KURUMU YAYINLARI: 725

N. A. BASKAKOV ile T. M. TOŞÇAKOVA'NIN

OYROTSKO-RUSSKIY SLOVAR'INDAN

GENİŞLETİLMİŞ

**ALTAYCA – TÜRKÇE
SÖZLÜK**

HAZIRLAYANLAR

PROF. DR. EMİNE GÜRSOY-NASKALI

MUVAFFAK DURANLI

ANKARA 1999

5846 sayılı kanuna göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

Altayca - Türkçe sözlük: N. A. Baskakov ile T. M. Tosçakova'nın Oyrotsko - Russkiy Slovar'ından genişletilmiş / haz. Emine Gürsoy-Naskali, Muvaffak Duranlı; İnceleyen: Hamza Zülfikar.-- Ankara: Türk Dil Kurumu, 1999.

266 s.; 24 cm.-- (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 725)

ISBN 975-16-1146-6

I. Sözlükler, Altay Türkçesi - Türkiye Türkçesi
I. Gürsoy-Naskali, Emine (haz.) II. Duranlı, Muvaffak (haz.) III. Zülfikar, Hamza (inceleyen)

413.943.23

İnceleyen : Prof. Dr. Hamza Zülfikar

ISBN 975-16-1146-6

ALTAYCA – TÜRKGÇE
SÖZLÜK

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
ALFABE, TRANSKRİPSİYON	13
KISALTMALAR	16
SÖZLÜK	17
ALTAY BÖLGESİ COĞRAFYA İSİMLERİ	201
BOY İSİMLERİ	213
ERKEK VE KADIN ÖZEL İSİMLERİ	217
DESTAN VE HİKÂYELERDE ÖZEL İSİMLER	264
ERKEK KAHRAMANLARIN İSİMLERİ	264
KADIN KAHRAMANLARIN İSİMLERİ	266

SUNUŞ

1948'e kadar "Oyrotça" adıyla anılan Türk lehçesine bugün Altay Türkçesi veya, daha kısa bir isimlendirmeye, Altayca denilmektedir. Altay Türkçesini konuşan Altay Türkleri, bugün Rusya Federasyonu içinde bulunan Dağlık Altay bölgesinde yaşamaktadırlar. Edebî Altay Türkçesi, Altaycanın çeşitli ağızlarından Altay kiji ağzına dayanır.

Elinizdeki Altayca - Türkçe sözlük, esas itibariyle, N. A. Baskakov ile T. M. Toşçakova'nın hazırlamış oldukları ve 1947 yılında Moskova'da basılan, 10.000 kelime içerdiği belirtilen *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ın Türkiye Türkçesine bir çevirisidir. Ancak *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'a bazı ilâveler ve değişiklikler yapılmıştır. Elinizdeki sözlük, 13.000'den fazla madde başı içermektedir, bu sayıya ara maddeler dahil değildir, sadece madde başları dahildir.

Yapılan ilâvelerden biri, N. A. Yayimova'nın *Tabuirovannaya Leksika i Evfemizmi v Altayskom Yazıke*, Gorno Altaysk 1990 kitabında yer alan ve 1337 madde başından oluşan sözlüğü olmuştur. Bu çalışma, Altay kültüründeki mecaz ve "hüsnü tabir"leri (*euphemism*) tasnif edip incelemektedir. Yayimova'nın çalışmasında gösterilen hüsnü tabirlerin veya mecazî kullanımların büyük bir kısmı elinizdeki sözlüğe dahil edilmiştir.

Yapılan ilâvelerden bir diğeri, N. İ. Kogunbayeva'nın 1991'de Dağlık Altay'da basılan *Altayca - Rusça / Rusça Altayca* sözlüğündeki Altay Türkçesi madde başlarından *Oyrotsko-Russkiy Slovar*' sözlüğünde bulunmayan kelimeleri ve anlamları elinizdeki sözlüğe eklemek olmuştur. Kogunbayeva'nın sözlüğündeki kelimelerin büyük bir çoğunluğu *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'da bulunmakla birlikte iki yüz civarında yeni madde getirmiştir (N. İ. Kogunbayeva, *Altay-Orus Sözlük 1850 sös, Altaysko-Russkiy Slovar' 1850 slov / Russko-Altayskiy Slovar' 3900 slov, Orus-Altay Sözlük 3900 sös, Dağlık Altay 1991*). Bu iki sözlük arasındaki farklardan biri de aynı kelimenin farklı fonetik varyantlarını tercih etmeleridir; meselâ, Baskakov ve Toşçakova'da **ulu-**, **uluş**, **undul-** şekilleri yer alırken, aynı kelimeler Kogunbayeva'da **ulı-**, **ulış**, **undıl-** şekilleriyle verilmektedir.

Diğer bir ilâve olarak, 20. yüzyıl Altay yazarlarından İvan Şodoev'in "İrbizek" başlıklı hikâyesinin kelime kadrosu da sözlüğe eklenmiştir. Söz konusu metni, yüksek lisans öğrencim Mine Kavlak incelemiş ve bir sözlüğünü hazırlamıştır (Mine Kavlak, *Çağdaş Altayca Üzerinde Bir Gramer Denemesi, İvan Şodoev'in İrbizek Başlıklı Hikâyesi: Gramer İncelemesi-Metin-Aktarı-Dizin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili Bölümü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995). İvan Şodoev'in metni, uzun bir hikâye veya kısa bir roman boyutunda olmakla birlikte *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'da yer almayan bazı kelimeleri içerdiği görülmüştür.

Altay Türklerinin en önemli destanı diyebileceğimiz Maaday-Kara destanını yakın zamanda Türkiye Türkçesine çevirdim. A. G. Kalkin anlatımından S. S. Surazakov'un derlediği

metin üzerinden hazırladığım bu çalışma henüz basılmadı. Bu çeviriye dayanarak elinizdeki sözlüğe bazı eklemeler yaptım.

Her ne kadar *Oyrotsko-Russkiy Slovar*' elimizdeki en kapsamlı Atayca sözlük olsa bile Altaycanın zengin kelime kadrosunu tam anlamıyla karşıladığı söylenemez. Gerek Altaycanın halk edebiyatı metinlerini, gerekse çağdaş Altaycanın modern metinlerini okurken mevcut sözlüğün eksikliğini gözlemleyebiliyoruz. Bu sebeple, araştırmacılara yapılacak pek çok iş düşmektedir: Çağdaş Altayca ve halk edebiyatı metinlerinin kelime kadroları tespit edilerek daha da kapsamlı bir Altayca sözlüğe malzeme hazırlanmalıdır.

Bahsettiğim ilâvelerden başka, elinizdeki sözlüğe Altay Türkçesi gramer terimleri de eklenmiştir. Bu terimlerin kaynağı, bir çok meslekdaşın katılımıyla hazırlanan *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*'dur (hazırlayan: Emine Gürsoy-Naskali, *Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997). Kılavuzda, Türkiye Türkçesi 444 gramer teriminin çeşitli Türkçelerdeki karşılıkları yer almaktadır. Söz konusu çalışmadaki Altay Türkçesi gramer terimlerini Prof. Aleksandra Tıbıkova hazırlamıştır.

V. İ. Rassadin'in *Mongolo-Buryatskie Zaimstvovaniya v Sibirskih Tyurkskih Yazıkah* (Moskova 1980) başlıklı kitabında Altayca bir kelime listesi bulunmaktadır, bu liste de sözlüğe dahil edilmiştir.

Sözlüğün sonunda coğrafya isimleri dizini, boy isimleri dizini, erkek ve kadın özel isimleri dizini ile destan ve hikâyelerde yer alan özel isimlerin dizini bulunmaktadır. Coğrafya isimleri ve boy isimleri, Baskakov ve Toşçakova'nın *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ında yer alan dizinlerdir. Kişi adları dizininde ise Baskakov ve Toşçakova'nın 643 isim içeren listesine eklemeler yapılmıştır: Altay kişi isimleri üzerinde yakın zamanda yayımlanan ve 3282 ismin yer aldığı bir çalışma vardır: *Altay Kalıktıñ Attarı / Altayskie Liçne İmena*, Altay Respublikanıñ "Üç-Sümer" Biçik Çıgaruzı, Dağlık Altay, Altay Cumhuriyeti 1993 (128 s.) (hazırlayanlar: V. A. Muytueva, T. N. Tudeneva, N. V. Ekeev, redaktör: A. T. Tıbıkova). Bu zengin liste de sözlüğe eklenmiştir. *Altay Kalıktıñ Attarı*'nda yer alan isimlerden hangilerinin erkeklere, hangilerinin ise kadınlara verildiği söz konusu çalışmada belirtilmemiştir; isimlerin kelime anlamları da açıklanmamıştır. Bu isimlerden hangilerinin erkeklere, hangilerinin kadınlara verildiğini Altaylardan gelen öğrencilere sorduk. Altaylı öğrencilerimiz, isimlerin büyük bir çoğunluğunun hangi cinslere verildiğini belirlediler; ancak, bazı isimleri daha önce hiç duymadıklarını söylediler, bu sebeple kişi isimleri listesinde yer alan isimlerden bir kısmının hangi cinse ait olduğu belirlenememiştir. Yukarıda bahsettiğimiz N. A. Yayimova'nın *Tabuirovannaya Leksika i Evfemizmi v Altayskom Yazıke*, Gorno Altaysk 1990 kitabından da diğer kaynaklarda bulunmayan 97 kişi ismi tespit edilerek elinizdeki sözlüğe eklenmiştir. Bu kaynaklar karşılaştırıldığında, bazen bir kaynağın sadece erkek adı olarak belirlediği bir kişi ismi diğer bir kaynakta kadın adı olarak görülebilmektedir. Bu durum da bize, bir çok adın her iki cinse de verilebildiğini göstermektedir.

Özel isim dizinlerinin sonuncusu olan destan ve hikâyelerde özel isimler dizini, iki listeden oluşmaktadır: birinci listede erkek kahramanların isimleri, ikinci listede ise kadın kahramanların isimleri verilmiştir. Bu dizin, yukarıda künyesi verilen *Altay Kalıktıñ Attarı / Altayskie Liçne İmena* (1993)'te yayımlanmıştır ve 141 erkek kahraman ismi ile 42 kadın

kahraman ismi (toplam 183 isim) içermektedir. Burada da iki ismin (Erke-Koo, Erkin-Koo), hem erkeklere, hem kadınlara verildiği görülmektedir.

Sovyet sözlükçülük geleneğinde madde başı kelimelerin kökeni gösterilmemektedir. Nitekim *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'da da kelimelerin kökeni belirtilmemiştir. Elinizdeki sözlüğün düzenlenişi sırasında madde başı kelimenin ardından bu kelimelerden Rusça kökenlilerine işaret edilmiştir. Rusça asıllı kelimeler Rus. kısaltması ile gösterilmiştir. Batı kaynaklı kelimeler, Rusçanın süzgecinden geçip Rusça kanalıyla Altaycaya girdiği için bu tür kelimeler de Rusça olarak değerlendirilmiştir. Bazı Rusça kelimeler, Türkçe bir ek alarak çift kökenli bir duruma geçmiştir; bu kelimelere de Rus. T. kısaltması ile işaret edilmiştir. Meselâ, **magnit** Rus. "mıknatıs", **magnitte-** Rus. T. (**magnit+te-**) "mıknatıs gibi kendine çekmek"; **ştraf** Rus. "ceza", **ştrafta-** (**ştraf+ta-**) Rus. T. "ceza kesmek"; **şturma** Rus. "hücum, saldırı", **şturmala-** (**şturma+la-**) Rus. T. "hücum etmek"; veya **stahanovçı** (**stahanov+çı**) Rus. T. "eğitmen işçi" (Stahanov, Sovyet döneminde yaşamış olan ve çalışkanlığı dolayısıyla kahraman addedilen bir kömür işçisidir; Stahanov, bir akıma adını vermiştir.) vs. Burada T. kısaltması Altay Türkçesi karşılığındadır. Rusçadan veya Rusça vasıtasıyla Altaycaya giren kelimeleri tespit etmek büyük zorluk çıkarmamaktadır: Rusçayı, hatta herhangi bir Batı dilini bilen dilciler kolaylıkla bu kelimeleri teşhis edebilirler. Çünkü 1940'ta Sovyet idaresinin yürürlüğe koyduğu yazı reformu, Kiril harflerine geçiş kararı ve yeni imlâ kuralları gereği Sovyetlerdeki çeşitli Türk lehçelerinde kullanılan Rusça kelimeler, ağızlardaki telâffuzu ne olursa olsun, Rusçadaki imlâları ile yazılmaktadır. Türk lehçelerine giren bazı Rusça kelimeler, özellikle de Sibiryâ Türk lehçelerindeki ve bilhassa Yakutçadaki bazı Rusça kelimeler, çözülemeyecek bir biçimde Türkçenin ses özellikleri ile yoğurulmuş ve tanınmaz bir şekle girmişlerdir: 1940'larda yapılan reform, özellikle Yakutçada fonetik yönden büyük değişime uğramış kelimeleri olduğu gibi bırakmıştır.

Altaycadaki Moğolca, İrancı, Sanskritçe, Tibetçe, Arapça, Çince kökenli kelimelerin tanınmasına gelince iş bir hayli zorlaşmaktadır, çünkü bu kelimelerle Altaycanın haşır neşir olması çok gerilere gitmekte ve çeşitli dönemlere ait temaslara dayanmaktadır. Bu uzun süreç ve girift ilişkiler içerisinde söz konusu yabancı kökenli kelimeler tanınmayacak bir biçimde Altaycanın dokusuna girmiştir. Altaycadaki Moğolca, İrancı, Sanskritçe, Tibetçe, Arapça, Çince vs. kökenli kelimeleri tespit işi başlı başına bir araştırma konusudur. Bu sebeple, sözlükte yer alan bahis konusu dillerden yapılmış ödünçlemelerin kökenine ancak kaynakların el verdiği ölçüde işaret edilmiştir. Bu da demek oluyor ki kaynaklarda belirtilmemiş olan ödünç kelimeler belirleme dışında kalmıştır; yani, en azından bilinen kökenler kaydedilmiş; sistemli olma kaygısı bir tarafa bırakılmıştır. Şu hâlde, madde başı ardından kökeni belirtilmemiş kelimeler ya halis Altay Türkçesi kökenli kelimelerdir veya kaynakların değinmediği Moğolca, İrancı, Sanskritçe, Tibetçe, Arapça, Çince vs. kökenli kelimelerdir.

Köken belirlemek amacıyla şu kaynaklar taranmış ve bu kaynakların teklif ettiği kökenler sözlüğe alınmıştır:

V. İ. Rassadin, *Mongolo-Buryatskie Zaimstvovaniya v Sibirskih Tyurkskih Yazıkah*, Mosokva 1980.

K. Menges, *The Turkic Languages and Peoples*, Wiesbaden 1968.

N. A. Baskakov, *Altayskiy Yazık*, Moskova 1958.

Bu kaynaklardan en kapsamlı olanı Rassadin'in çalışmasıdır. Altaycadaki 416 kelimenin Moğolca kökenli olduğunu tespit edip kaydetmektedir. Altaycanın yanı sıra Hakasça, Şorca, Çulım ağızı, Sibiryâ Tatarcası, Tofalar ağızı, Tuvaca ve Yakutçaya girmiş Moğolca kelimelerin araştırması da yapılmış ve listeleri verilmiştir. Bazı örneklerde Moğolca kökenli olarak gösterilen kelimeler Moğolcaya da ödünç girmiş kelimelerdir; meselâ, **eşte** "eşek" kelimesi, diğer Türkçelerde *eşek*, *eşkek*, Ermenicede *êş*, Sümercede *anşu* şeklindedir. Hint-Avrupa dillerindeki, meselâ, Lâtinedeki *asinus* kelimesi de aynı kökten çıkmıştır. Kelime Moğolcada *eljigen*, Mançucada *ejxen*, Tunguzcada *exen* şeklindedir; Proto-Altaycada *êş olmalıdır. (K. Menges, *The Turkic Languages and Peoples*, Wiesbaden 1968, s. 166).

Rassadin'in ifadesine göre kendisinin Moğolca kökenli olarak kaydettiği kelimelerin yanı sıra Altay Türkçesinde belki 830 kelimenin daha Moğolca olduğu düşünülebilir, ancak araştırmalar kesinleşmeden Rassadin bu kelimeleri çalışmasına dahil etmemeyi uygun görmüştür (s. 19).

Rassadin'in belirttiği Moğolca kökenlerden hareketle, diğer bazı kelimelerin de Moğolca kökenli veya Moğolca köke Türkçe ekler getirilerek Moğolca Türkçe birleşik kökenli oldukları gösterilmiştir. Meselâ, **talay** "deniz" kelimesinin Moğolca kökenli olmasından hareketle, **talaycı** "denizci" kelimesinin Moğolca Türkçe (= Moğ. T.) kökenli olduğu belirtilmiştir. Aynı şekilde, **topçı** "düğme" kelimesinin Moğolca kökenli olmasından hareketle, **topçıla-** "düğmelemek", **topçılan-** "düğmelenmek", **topçılaş-** "birlikte düğmelemek" **topçilat-** "düğmeletmek" kelimelerinin Moğolca Türkçe (= Moğ. T.) kökenli olduğu sözlüğe eklenmiştir.

Sözlükte yer alan İrânca asıllı kelimeler İr. kısaltması ile gösterilmiştir. İrânca terimi, bütün İrân lehçe ve dönemlerini karşılamaktadır. Bazen Soğutça kökenlilere Soğ. kısaltması ile bazen de Farsça kökenlilere Far. kısaltması ile işaret edilmiştir. Arapça kelimeler Ar. kısaltması ile, Sanskritçe Skr. kısaltması ile, Moğolca Moğ. kısaltması ile, Mançuca Manç. kısaltması ile, Çince kelimeler Çin. kısaltması ile, Ermenice ise Erm. kısaltması ile gösterilmiştir.

Oyrotsko-Russkiy Slovar' üzerinde yapılan bir başka değişiklik de ideolojik yaklaşımı ortadan kaldırmak olmuştur. Birtakım kelimelerin açıklamaları yapılırken Sovyet ideolojisinin ve Sovyet resmî tarihinin yargılarına yer verildiği görülmüş ve açıklamalar bu yargılardan arındırılmıştır. Meselâ, **carlık** kelimesinin Rusçadaki karşılığı "Burhanizm taraftarı (XX. yüzyılın başındaki halka karşı dinci hareket taraftarı)", **carlık ulus** ibaresinin karşılığı "Burhanistler", **carlıkçı** kelimesinin karşılığı ise "XX. yüzyılın başında Altay'da Burhanistlerin halk karşıtı din öğretisini yayan ve propagandasını yapan kişi" şeklinde verilmiştir. Bu açıklamalardaki "halka karşı", "halk karşıtı" yorumları siyasî bir mahiyet taşımaktadır. Elinizdeki sözlükte ise bu kelimelerin ideolojik yorumlarına yer verilmemiş ve şu şekilde açıklanmıştır: **carlık** "Burhancılık taraftarı (XX. yüzyılın başında oluşan ve Sovyet idaresinin tasvip etmediği bir hareketin taraftarı)"; **carlık ulus** "Burhancılar"; **carlıkçı** "XX. yüzyılın başında Altay'da Burhancılığın öğretisini yapan ve bu dini yayan (Sovyet idaresinin tasvip etmediği) kişi".

Altayca - Türkçe Sözlük'ün temel kaynağı olan *Oyratsko-Russkiy Slovar*', Rus dili uzmanı MUVAFFAK DURANLI tarafından Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ın Kiril harfli Altay Türkçesi metni, öğrencim BELGİN YALÇIN tarafından dikkatle Lâtin harflerine aktarılmıştır. *Oyrotsko-Russkiy Slovar*'ın aslını temin edemediğimiz için sözlüğün fotokopisiyle - daha doğrusu silik bir fotokopisiyle - çalışmak zorunda kaldık. BELGİN YALÇIN transkripsiyonlu yazım için azımsanmayacak bir göz nuru dökmüştür. Yazım konusunda EMİNE MUMCU ve FAYSAL OKAN AKSOY yardımcı olmuşlardır. Dr. MESUT ŞEN, metnin son şeklini okuyarak *Altayca - Türkçe Sözlük*'teki bir takım tereddütlü konuların halledilmesini sağlamıştır. Geriye kalan işlemlerden, ilâvelerden ve, tabii, bütün hatalardan ben sorumluyum.

Prof. Dr. Emine Gürsoy-Naskali

ALFABE, TRANSKRİPSİYON

Bugün Altay Türkçesinde kullanılmakta olan Kiril harflerinin alfabetik sırası:

Аа
Бб
Вв
Гг
Дд
Дьдь
Ее
Ёё
Жж
Зз
Ии
Йй
Кк

Лл
Мм
Нн
Нн
Оо
Öö
Пп
Рр
Сс
Тт
Уу
Ўў
Фф

Хх
Цц
Чч
Шш
Щщ
ъ
Ыы
ь
Ээ
Юю
Яя

Altay Türkçesi için bugüne kadar kullanılmış olan alfabeler:

1938'den beri kullanılan Kiril alfabeti	1928-1938 arası kullanılan Lâtin alfabeti	1845-1928 arası kullanılan eski Kiril alfabeti
Aa	Aa	
Бб	Bb	Бб
Вв	-	-
Гг	Gg	Гг
Дд	Dd	Дд
Дьдь	Çç	Јј
Ее	Ee	Ее
Ёё	-	-
Жж	Zz	Жж
Зз	Zz	Зз
Ии	Ii	Іі
Йй	Jj	Йй
Кк	Kk	Кк
Лл	Ll	Лл
Мм	Mm	Мм
Нн	Nn	Нн
Нг	N,n	Нг
Оо	Oo	Оо
Öö	Өө	Ӗӗ
Пп	Pp	Пп
Рр	Rr	Рр
Сс	Ss	Сс
Тт	Tt	Тт
Уу	Uu	Уу
Ўў	Yy	Ӱӱ
Фф	-	-
Хх	-	-
Цц	-	-
Чч	Cc	Чч
Шш	Şş	Шш
Щщ	-	-
ь	-	-
Ыы	Ьь	Ыы
ь	-	-
Ээ	-	-
Юю	-	-
Яя	-	-

Altay Türkçesi için kullanılan Kiril harflerinin Lâtin harfleriyle transkripsyonu:

Аа	Aa	Лл	Ll	Фф	Ff
Бб	Bb	Мм	Mm	Хх	Hh
Вв	Vv	Нн	Nn	Цц	Tsts
Гг	Gg	НнҢ	Ññ	Чч	Çç
Дд	Dd	Оо	Oo	Шш	Şş
Дьдь	Cc	Ӗӗ	ӖӖ	Щщ	ŞÇşç
Ее	Ee	Пп	Pp	ь	"
Жж	Jj	Рр	Rr	Ыы	ı
Зз	Zz	Сс	Ss	ь	'
Ии	İi	Тт	Tt	Ээ	Ee
Йй	Yy	Уу	Uu	Юю	YUyu
Кк	Kk	Ӱӱ	Üü	Яя	YAya

Altay Türkçesi için kullanılan Lâtin harflerinin sözlükteki alfabetik sırası:

"	ь	Ll	Лл
'	ь	Mm	Мм
Aa	Аа	Nn / Ññ	Нн / НнҢ
Bb	Бб	Oo	Оо
Cc	Дьдь	Ӗӗ	ӖӖ
Çç	Чч	Pp	Пп
Dd	Дд	Rr	Рр
Ee	Ее / Ээ	Ss	Сс
Ff	Фф	Şş / ŞÇşç	Шш / Щщ
Gg	Гг	Tt / Tsts	Тт / Цц
Hh	Хх	Uu	Уу
ı	Ыы	Üü	Ӱӱ
İi	Ии	Vv	Вв
Jj	Жж	Yy / YAya / YUyu	Йй / Яя / Юю
Kk	Кк	Zz	Зз

KISALTMALAR

-	eklendiđi kelimenin fiil tabanı olduğunu gösterir
ağız	ağız, ağızda görülen Şekil
anat.	anatomi
Ar.	Arapça
as.	askerlik
astr.	astronomi
av.	avcılık
bağ.	bağlaç
bk.	bakınız
bot.	botanik
coğ.	coğrafya
Çin.	Çince
e.	edat
E	erkek için özel isim
EK	hem erkek hem kız için özel isim
Erm.	Ermenice
es.	eskiden
Far.	Farsça
fel.	felsefe
folk.	folklor, halk edebiyatı
gr.	gramer
İr.	İranca
is.	isim
K	kız için özel isim
Lt.	Ltince
Manç.	Mançuca
mat.	matematik
mec.	mecaz, mecazî
mit.	mitoloji
Moğ.	Moğolca
mz.	müzik
Rus.	Rusça
s.	sıfat
Skr.	Sanskritçe
Soğ.	Sođuta
T.	Türkçe
nl.	nlem
zool.	zooloji

SÖZLÜK

A

a 1. *ünl.* (Hayret bildiren ünlem) **Sen neni ayttıñ, a?** Sen ne dedin ya? 2. *bağ.* **A ol deze, neni de aytpadı** O ise hiç bir şey söylemedi.

aaçay (Erkeğe saygılı hitap şekli).

aakı Büyük baba; *bk.* **aakıy, aakiñ.**

aakiñ *bk.* **aakı.**

aakıy *bk.* **aakı.**

aalga Açıklık.

aamay Bön, alık, aptal; *bk.* **sokso aamay.**

aamayla- Haddini aşmak.

aanay Kuzu (şefkat ifadesi); *bk.* **aanayak.**

aanayak *bk.* **aanay.**

aar Moğ. Ağır.

aarçı Moğ. Süzme yoğurt; **aarçıdu** *sarcu* bağırsak içinde hazırlanan yağlı yoğurt (bir tür yiyecek).

aay 1. Düzen; **aay çok** düzen yok; **aayı çok** 1) Düzensiz. 2) Bilmeden; **aayı-bajı** çok düzensiz, intizamsız. 2. Durum; **kerektiñ aayı kandıy?** iş hangi durumda? 3. Aynı istikamette esen, aynı yönde; **aay salkın** aynı istikamette esen rüzgâr. 4. **aayın körgüzer koş ermektü kolbolu ermek** *gr.* Şart cümlesi.

aayla- Yorumlamak, açıklamak, yorumlu bir şekilde anlatmak.

aaylu Düzenli, muntazam, ferah, çekilir; **aaylu cerdeñ albanga kelgen** ferah yerden gelip zorbalık altına girdi.

aba Baba; anne; büyük kız kardeş; amca; büyük baba; büyük babanın ağabeyi; *bk.* **abaş.**

abaay *bk.* **abagay.**

abaayla- Kaçmak.

abagay 1. Karısının büyük erkek kardeşi. 2. (Aynı boyda bulunan akrabaya hitap şekli); *bk.* **abaay, taay.** 3. *mec.* Ayı; *bk.* **ayu.**

abaka Büyük baba.

abakay Moğ. 1. Karı, eş; **Altıntopçı abakaylu Ak-Böke** *baatır* *curtadı*

Bahadır Ak-Böke eşi Altın-Topçı ile yaşadı. 2. Soylu kadın. 3. Kraliçe. 4. (Kâğıt oyununda) kız.

abaş Büyük baba; *bk.* **aba.**

abbreviatura Rus. *bk.* **kıskartılğanı.**

abıçı Üvey ana, analık; *bk.* **öy ene.**

abıçık Kadınlara saygılı hitap şekli.

abıdın Sallanma.

abıdında Sallanan, sallantılı.

abıgay 1. Teyze. 2. Kurt; *bk.* **börü,**

abugay, aygay.

abil Moğ. Çapa, kazma.

abırgı *av.* Geyik çekmek için kullanılan düdük.

abıs Ar. (< *hafız*) Rahip, din adamı.

abişka 1. Yaşlı adam. 2. *mec.* Ayı.

abonement Rus. Abonman.

abra I Araba.

abra II *mit.* 1. Erlik'in bulunduğu yerin yakınındaki Bay-Tengis denizinde yaşayan su devi. 2. Şaman giysisinin bir süsü: bakır parçaları ve baykuş tüyleri ile tasvir edilen mistik dev.

abstrakt Rus. Soyut; **abstrakt adalgış** *gr.* soyut isim.

abugay *bk.* **abıgay.**

abune Yenge (amcanın karısı); *bk.* **ceñe.**

abzats Rus. Paragraf, **Ekinçi abzatstıñ** *uçında* İkinci paragrafın sonunda.

aca Baba.

acala Yorgan.

acar- Moğ. Belirtmek, gözlemek; fark etmek, dikkat etmek.

acarıñkay Dikkatli.

acaru Açıklama, dikkat; **acaru not** not, dipnot.

acay (Kadınlara saygılı hitap şekli).

acıkta- Gözlem yapmak, bakmak, göz gezdirmek.

acıktan- (**acıkta-**'nın *dönüşlü* şekli) 1. Dikkatli olmak, ihtiyatlı olmak. 2. Ekonomik davranmak.

acıktaş (**acıkta-** *fiilinden* *isim-fiil*) Gözlem, dikkatlilik.

acıktaş- (**acıkta-**'nın *işteş* şekli) Birlikte

- gözlem yapmak.
- acıktat-** (**acıкта-**'nın *ettirgen şekli*)
Gözlem yaptırmak, dikkat etmek.
- acıktu I** (**acıкта-** *fiilinden isim-fiil*)
Gözlem yapma.
- acıktu II** Ciddî, derin düşünceli, gözlemci.
- acırgı** Aygır.
- acıy** (Erkeklerle ve kadınlara saygılı hitap şekli); *bk. acıyım.*
- acıyım** *bk. acıy.*
- aç** Aç (tok olmayan); **aç börü** aç kurt; **aç kös** aç, gözü aç, aç gözlü, haris; **aç-kıyal** açlık; **aç oostu** istekli, **aç özökkö** aç karına.
- aç-** Açmak; **Ak böörü** oozın **açtı**, **azuları kulayıja berdi folk.** Beyaz kurt ağzını açtı, köpek dişlerini gösterdi.
- açana** Açlık; **açana cıl** kıtlık yılı.
- açap** Aç gözlü, gözü doymaz; **kittiy açap** köpek gibi aç gözlü.
- açı** Moğ. 1. Babanın küçük kardeşi. 2. Kardeş çocukları ve torunları; **açı-karındaş** ağabeyin oğlu; **açı-sıyın** ağabeyin kızı.
- açı-** Ekşimek, acı durumda olmak; **açıgan kalaş** ekşimiş ekmek.
- açık** 1. Delik. 2. Açık, açıklık; **açık cer** açıklık yer; **açık köznök** açık yer. 3. *mec.* Neş'eli, içten; **açık carık sanaalu kiji** içi dışı bir olan insan. 4. **açık üye** *gr.* Açık hece.
- açıl-** (**aç-**'in *edilgen şekli*) Açılmak; **ejik açıldı** kapı açıldı; **Cuum ceti çasta açıldı** Toplantı yedide başladı; **Oniñ közi açılбай cat** Onun gözleri açılmıyor.
- açılak-cımılak** Makas, açılıp kapanan yer.
- açın-** 1. Acımak, esirgemek, üzülmek. 2. Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek. 3. Hoşnutsuzluk hissetmek.
- açınçak** 1. Merhametli. 2. Kırıcı, küçük düşürücü.
- açınçılı** 1. Hakir görücü. 2. Zavallı, acınası.
- açındır-** (**açın-**'in *ettirgen şekli*) Üzmek, hüzünlendirmek.
- açınış** (**açın-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Acıma, merhamet. 2. Öfke. 3. Kızma. 4. Üzme.
- açınış-** (**açın-**'in *işteş şekli*) 1. Birbirine acımak. 2. Nefret etmek. 3. Üzülme.
- açış** (**aç-** *fiilinden isim-fiil*) Açma.
- açış-** (**aç-**'in *işteş şekli*) Birlikte açmak.
- açıt-** Mayalamak.
- açıtıkı** Maya.
- açıy:** **açıy-taçıy** Çapraz.
- açtır-** (**aç-**'in *ettirgen şekli*) Açtırmak.
- açu** 1. Acı, ekşi; **açu çalkan** beyazturp; **açu sogono** acı soğan; **açu ölöñ** soğan; **açu çarak** tuz. 2. Dert, keder, üzüntü. 3. Nefret, kızma, hiddet; **açuum tutti** çok kızdım; **Ak-Bökö baatır açu koron kıygırıp iydi folk.** Bahadır Ak-Böke hiddetle bağırdı. 4. Acı (ses). 5. Acıyla.
- açulan-** 1. Kızmak, öfkelenmek; **nege açulanıp cadiñ?** ne için kızdın? 2. Küfretmek. 3. Üzülme, kederlenmek.
- açulandır-** (**açulan-**'in *ettirgen şekli*) Kızdırmak.
- açurkan-** 1. Hüzünlenmek. 2. Kızmak, öfkelenmek.
- aç-üren** Çoluk çocuk, ev halkı, ahali.
- ada** Baba, dede; **tay ada** anne tarafından dede; *bk. tayda;* **kan adalar** erkek tarafından dedeler, atalar; (*kelime anlamı* kan babaları), **kan adalar körmös mit.** baba tarafından ataların ruhları; **ada-ene** anne baba; **ada-öbökö** atalar (*kelime anlamı* babalar ve dedeler), soy sop. **adañ seni al!** (küfür) seni baban alsın! **adalar tili** *gr.* ana dil, proto dil.
- ada-** Adlandırmak, ad vermek.
- Ada-töröl** Vatan.
- adaan** Koruma, savunma; **adaanın al-gözden çıkarmak**, feda etmek; **sen oniñ adanın alba** onu koruma.
- adak I** Dede; *bk. taada.*
- adak II** 1. Son; **adakı sös** son söz, sonuç, sonuncu söz. 2. Küçük; **adak bala** ana babanın son çocuğu 3. Fena, kötü (arta

kalan, döküntü).
adal- (*ada-'nın edilgen şekli*) Adlanmak, ad almak, isimlendirilmek.
adalgi Kürek.
adalgiş *gr.* İsim, ad; **adalgiş tözögözi** *gr.* isim gövdesi; *bk.* **bütken adalgiş**;
adalgiştaiñ bütken adalgiş *gr.* isimden türeme isim; **adalgiştaiñ bütken glagol** *gr.* isimden türeme fiil;
adalgiştaiñ kubultkiş kojultazları *gr.* isim çekim ekleri; **adalgiştaiñ kubultkişla kubuları** *gr.* isim çekimi.
adan- (*ada-'nın dönüşlü şekli*) Adlanmak.
adarga Kumaş tezgâhının gövdesi.
adarka- Moğ. 1. İmrenmek, kıskanmak. 2. Taklit etmek. 3. Gururlanmak. 4. İğrenmek, tiksirmek.
adarkak 1. Kıskanç. 2. Ukalâ.
adarkaş Haset etme.
adaru Arı, eşek arısı; **cer adaru** hezen arısı; **sarı adaru** eşek arısı.
adaruçı Arıcı.
adaş I Adaş, aynı adı taşıyan.
adaş II (*ada- fiilinden isim-fiil*) Adlandırma.
adaş- (*ada-'nın işteş şekli*) Birlikte adlandırmak.
adat- (*ada-'nın ettirgen şekli*) Ad vermek.
aday Akrabaların en küçüğü.
adayım (Erkeklere saygılı hitap şekli).
adılı: **adılı aydılacağı** *gr.* yüklem ismi; **adılı aydılacağı ermek** *gr.* isim cümlesi; **adılı söskolbu** *gr.* isim tamlaması; **adılı söskolbu** *gr.* sıfat tamlaması.
adırgan Moğ. Tepeler.
adı 1. *es.* Ağıl. 2. Yoğurt, peynir süzmek için tahta elek; *bk.* **atıs, askıt**.
adış (*at- fiilinden isim-fiil*) Atış; **artilleriyaniñ adışı** top atışı.
adış- (*at-'ın işteş şekli*) Birlikte ateş etmek.
adray- Dimdik olmak; **çaçı adrayıp turdı** saçları dimdik oldu.
adres Rus. Adres; **Oniñ adrezin bilbezim** Onun adresini bilmiyorum.

aduçı Nişancı, okçu.
advokat Rus. Avukat.
aerodrom Rus. Hava alanı; **samolyot aerodromgo barıp koydı** uçak hava alanına iniş yaptı.
agaacı *bk.* **agaçı**.
agaçak 1. Ağabey. 2. *mec.* Kurt.
agaçı Dere (*kelime anlamı akan*); *bk.* **suu, agaacı**.
agar- 1. Ağarmak, beyazlaşmak; **karlu kış keldi, calangdar agardı** karlı kış geldi, tarlalar ağardı. 2. Rengi solmak. 3. (Saç için) Ağarmak; **bajı agara berdi** onun başı ağardı.
agart- (*agar-'ın ettirgen şekli*) Ağartmak, beyazlatmak.
agaru Kutsal.
agas 1. Kakım. 2. Kakım kürkü, ermin; **agas caka** kakım kürkünden yaka.
agaş 1. Ağaç, ağaçtan yapılmış; **karçı agaş haç**. 2. Orman; **bütken agaş** yetişmiş orman; **agaş cangaaçızı** balta; **agaş ciilek** ahududu; **agaş çokıytan kuş ağaçkakan**.
agent Rus. Acente.
agentstvo Rus. Ajans; **agentstvo Tasstaiñ cetiruzi TASS** ajansının haberi.
agglyutinativ Rus. *gr.* eklemeli; **agglyutinativ tilder** *gr.* eklemeli diller.
agıl Ar. 1. Akıl. 2. Huy. 3. Hareket tarzı.
agın Akıntı, akar, dere, akıntı yeri; **Altan tuunı ajıp oturdı agın suunı keçip oturdı folk.** Altmış dağı aştı, akıntılı nehirleri geçti.
agın- 1. Özgürleşmek. 2. (At için) bağları çözülmek, açılmak.
agırt- *av.* Vahşi hayvanları açıklığa çekmek için av sırasında gürültü yapmak.
agıs- (*ak-'ın ettirgen şekli*) 1. Akıtmak. 2. Süzmek. 3. Bir şeyi nehir akıntısına salmak.
agış (*ak- fiilinden isim-fiil*) Akma, akış.
agıt- 1. Serbest bırakmak, iradesine

- bırakmak. 2. Uzatmak. 3. (At için) bukağıdan kurtarma; *krş. bojot-*.
- agitator** Rus. Tahrikçi, propagandacı.
- agitatsiya** Rus. Tahrik, propoganda.
- agressiya** Rus. Tecavüz, saldırganlık.
- agressor** Rus. Mütecaviz, saldırgan.
- agronom** Rus. Tarım mühendisi; **kolhoztıñ agronomı** kolhozun tarım mühendisi.
- agrotehnika** Rus. Tarım tekniği.
- aguna** Beyazördek.
- ajaaçı** Dağ.
- ajan-** Yemek yemek; *bk. ci-, kursaktan-*.
- ajın-** 1. Yükselmek, artmak; *öymneñ ajın-* aşırı olmak. 2. Geçmek, aşmak. 3. Kenardangeçmek.
- ajındır-** (*ajın-'ın ettirgen şekli*) 1. Yükseltmek, artmak. 2. Geçirtmek.
- ajındıra** (*ajındır- fiilinden zarf-fiil*) Önceden, zamanından önce.
- ajır-** 1. Yatmak; *bk. cut-*. 2. Getirmek, taşımak, bir şeyin üzerinden aşımak; **ajıra alta-** adımlamak; *bk. keçir-*.
- ajıra** (*ajır- fiilinden zarf-fiil, son çekim edatı*) Vasıtasıyla, üzerinden; aktarmalı; **Moskva ajıra kelgem** Moskova üzerinden geldim, **Köznök ajıra sook ödüp cat** Penceredensoğuk geliyor; *bk. keçire*.
- ajış** (*as- II fiilinden isim-fiil*) 1. Arttırma. 2. Bir şeyden geçme.
- ajıt** Engel.
- aju** Dağ geçidi; *bk. bogoçı*.
- ak** 1. Beyazlık; ak, beyaz; **ak çamça** beyaz gömlek, **ak sur** mavimsi. 2. (Yumurta, göz vs. için) ak; **cımırtkanıñ ağı** yumurtanın akı 3. *mec.* Haklılık, suçsuzluk. 4. **ak bıyan** bolluk, iyilik. 5. *mec.* At. 6. **ak cer** ormansız yer.
- ak-** 1. Akmak, akıp gitmek. 2. Akıntıyla taşınmak, yüzmek.
- ak-ayas** Uzay.
- ak-carık** Barış, dünya.
- ak-çek** Emin, dürüst.
- ak-kiyik** Güney geyiği.
- aka I** 1. Büyük erkek kardeş. 2. Dedenin kardeşi. 3. (Yaşlılara hitap edilirken kullanılan ve saygı ifade eden kelime) *bk. akı*.
- aka II** Koşuda diğerlerini geçen at.
- akacıñ** (Kadınlara saygılı hitap şekli).
- akala-** Üstün gelmek, yarışta geçmek, rakibi geride bırakmak; *bk. ozolo-*.
- akalan-** (*akala-'nın edilgen şekli*) Geride kalmak; **men oño akalandım** ben ondan geride kaldım.
- akalaş** (*akala- fiilinden isim-fiil*) Üstünlük, avantaj.
- akalaş-** (*akala-'nın işteş şekli*) Birbirini yenmek
- akalat-** (*akala-'nın ettirgen şekli*) Üstün gelmesine yardım etmek, geride bıraktırmak.
- akar** Koyun yününden yapılan eşya; **akar tüktü koy** kısa tüylü koyun.
- akay** (Kadınlara saygılı hitap şekli); *bk. akayıñ*.
- akayıñ** *bk. akay*.
- akbaş** bot. Ak saç.
- akça** 1. Kapık. 2. Para; **akçanıñ kabı** cüzdan, kese.
- akı** *bk. aka*.
- akır** Dur! sessiz ol! bekle!
- aksa-** Aksamak, topallamak.
- aksak** Aksak, topal.
- aksañ-** Topallamaya başlamak.
- aksıman** Beyazımsı.
- akşı-** 1. Bağırmak (aladoğan için). 2. Yüksek sesle havlamak.
- akta** 1. Eyer yastığı. 2. Eyerli at.
- akta-** 1. Haklı çıkarmak, aklamak; **burulu kijini aktaba, aktunı karalaba** suçluyu aklama, haklıyı karalama. 2. Hadım etmek; *bk. arula-*.
- aktal-** (*akta-'nın edilgen şekli*) Haklı olmak, aklanmak.
- aktan-** (*akta-'nın dönüşlü / edilgen şekli*) Aklanmak.
- aktanış** (*aktan- fiilinden isim-fiil*) 1. Aklama, haklı çıkarma. 2. Aklama aracı.

aktaş (akta- fiilden isim-fiil) Haklı çıkarma.

aktaş- (akta-'nın işteş şekli) Birbirini aklamak.

aktat- (akta-'nın ettirgen şekli) Haklı çıkarmak.

aktu Suçsuz, masum, temiz hislerle dolu kalp.

akustika Rus. gr. Akustik.

akuşerka Rus. Akü.

al Yabanî; karanlık, iç karartıcı; **al tayga** ulaşılmaz dağlar; **al sanaa** karanlık düşünceler; **al sanaaga tuj-** sıkıntılı düşünceleredalmak.

al- 1. Almak; **köz albay** gözünü alamamak. 2. Satın almak. 3. Yıkamak.

4. (yardımcı fiil: yeterlik ifade eden bu yardımcı fiil, kimi zaman da yapılan işin yapan kişiye ait olduğunu gösterir; ber-

yardımcı fiilinin fonksiyonuna benzer) **biçip aldım** yazdım (kendim için);

sadıp aldım satın aldım (kendim için).

ala I Ala, alaca; **ala at** alaca at; *bk. ölü.*

ala II (al- fiilinden zarf-fiil) -den beri, itibaren; **cakazınañ ala edegine cetire** baştan aşağıya kadar, yukarıdan aşağıya kadar (*kelime anlamı yakasından eteğine kadar*).

alaa 1. Dikkatsiz, dalgın. 2. Aptal, aptalımsı; *bk. algas.*

alabuga Samur; tatlı su levreği (?)

alakan Moğ. Avuç içi, aya.

alakanda- Moğ. T. Avuçlamak, avuç içiyle vurmak.

alam çem Daha ileriye; **alam caandap braat** daha ileriye.

alamır: **alamır-çikir** Tatlılar, leziz yemekler; **Altın stol turguzıldı,**

alamır-çikir aş çoğıldı folk. Altın masayı kurdular, lezzetli yemekler sundular.

alañ 1. Şüphe. 2. Şaşıрма; **alañ kaykadım** şaşırdım.

alançık I ağız (Bir tür ağaçkakan).

alançık II Yuvarlak keçe çadır.

alançık III Çadırın sırığını tutan çubuklardan yapılmış çember.

alañış bot. Çan çiçeği.

alañuş Kukla kutusu.

alañzı- 1. Şüphelenmek. 2. Şaşırmak.

alañzın- 1. Bir şeyi şüpheli kabul etmek, şüphe altına almak. 2. Şaşmak, hayret etmek.

alañzu (alañzı- fiilinden isim-fiil) Şüphe; şüpheli.

alar *bk. olor.*

alas (Kutsama nidası).

alasarı bot. Sarıasma.

albaa *bk. albaga.*

albada- Moğ. Zorlamak, zorla yaptırmak.

albadan- (albada-'nın dönüşlü / edilgen şekli) Gayret etmek.

albadat- (albada-'nın ettirgen şekli) Zorlamak.

albaga Samur; *bk. albaa.*

albak: **albak oostu** Kalın dudaklı.

alban Moğ.< Manç. 1. Haraç; *bk. kalan.* 2. Zor, zorbalık **alban la** zorla, zorunluluk gereği.

albatı Moğ. 1. Millet, halk, tebaa. 2. *es.* Tâbi olanlar. 3. Topluluk, toplum;

albatınıñ şüültezine topluluğun görüşüne göre. 4. **albatı ermek-kuuçını** *gr.* halk dili.

albındu Oynak, çevik.

albıs *mit.* Hastalık ruhu (kötü ruhlardan birinin adı).

albuga *av.* Samur; *bk. kiş.*

alça Sırtüstü, arkaüstü.

alçak Eğri; **alçak but** topal, aksak; **alçak köstü** eğri, şaşı (gözlü); **alçak ağaş** yaba.

alçay- Çiçeklenmek; *bk. çeçekte-*

alçayak *es.* Dua sırasında şamanın fırlattığı fincan, kâse.

ald 1. Ön. 2. Alt, alt bölüm; **aldında** 1) Daha önce, (birinin, bir şeyin) Önünde, karşısında, karşısına, (birinin, bir şeyin) ilerisinde. 2) Altında; **aldındagı** 1) İleride, önde bulunan, önündeki. 2) Alt,

- (bir şeyin) altında bulunan. 3) Önceki, eski; ilk, baştaki; **aldındaki kol** ön ayak (hayvanlardaki); **aldınañ boyı** bağımsız olarak; **aldınañ catkan** 1) Ayrı yaşayan. 2) Yanlış çalışan adam; **aldığı** 1) Alt, alttaki; **aldığı caak** gr. çene; *bk.* **altığı caak**; **aldığı erin** gr. alt dudak; *bk.* **aldındaki erin**. 2) Ön, ince; **aldığı ryad** gr. ince sıra; *bk.* **cımjak ryad**; **aldığı ryadka köçöri** gr. incelleme; *bk.* **cımjaarı**; *bk.* **alt**.
- aldaçı** *mit.* Kötü ruh, ölüm perisi, ölünün canını taşıyan ruh.
- aldır-** 1. Çağırarak, talep etmek. 2. Teslim olmak, tesiri altında değişmek. 3. Hadım etmek.
- aldırbas** Önemsiz, bir şey değil; **aldırbas kiriger** bir şey değil; *bk.* **kem II** çok.
- aldırt-** (**aldır-**'in *ettirgen* şekli) Getirtmek, istemek, talep etmek, seslenmek, birini çağırarak.
- aldırtpas** 1. Yenilmez. 2. Direngen, inatçı.
- aldırtu** 1. Çağrı, davet; talep. 2. Yenme.
- aldıru** *bk.* **aldırtu**.
- alfavit** Rus. gr. Alfabe; *bk.* **tañmalık**.
- algas** Dağınık; **algas kös** miyop, uzağı göremeyen; *bk.* **alaa**.
- algebra** Rus. Cebir.
- algır** 1. Cesur, yiğit. 2. Becerikli. 3. İnatçı, direngen.
- algıy** 1. Ekşimiş süttten votka hazırlamakta kullanılan özel bir alet. 2. Tencere, küçük kazan.
- alım** Borç, görev.
- alımdu** Borçlu; **Ol mege alımdu** O bana borçlu.
- alımzın-** Cevap vermek, karşılık vermek; **Cajuurgan kunukkan cürekti** **alımzınbay salbayzıñ** Sıkıntılı yüreğimi tesellisiz bırakma.
- alın-** (**al-**'in *dönüşlü* şekli) 1. Ayrılmak. 2. Anlamak, kavramak, idrak etmek.
- alıp** Alp, kahraman, bahadır, pehlivan (destanda); *bk.* **bökö I**.
- alıs** Moğ. Güneş ışığı olmayan yer; **kün** **alıs** bulutlarla kaplı güneş; **alıs cer mit.** Erlik'in bulunduğu yer.
- alısta-** I Kapatmak, kaplamak; **alıstap kar tüştü** yer yer kar yağdı.
- alısta-** II Ardıcı dumanla tütsülemek.
- alış I** (**al-** *fiilinden isim-fiil*) Alma, alış.
- alış II** **alış-kalış** Karışım; karışmış.
- alış-** (**al-**'in *işteş* şekli) Almak, birbirinden almak, karşılıklı alıp vermek.
- alışpa:** **mltik ot alışpa** *av.* Ateş almama.
- alışpas** Kabile içinden nikâh yasağı.
- alıştır-** Karıştırmak, harman yapmak.
- alka-** Hayır dua etmek, teşekkür etmek, iyi şeyler dilemek.
- alkat-** (**alka-**'nin *ettirgen* şekli) Hayır dua etmek.
- alkı** Mal varlığı; *bk.* **cöojö**.
- alkış** Dua, hayır dua etme, teşekkür etme; **alkış sös öğüt**; **Amır cürüp can-dep**, **alkış sözöör aydıgar** Sağ salim dönüp gelmem için bana öğüt ver.
- allofon** Rus. gr. Alofon, bir sesin varyantları; *bk.* **fonemaniñ variantları**.
- allomorf** Rus. gr. Alomorf, bir şeklin varyantları.
- almak** İyi, örnek; **almak sös iyi söz**; *bk.* **cakşı**.
- almar** Ambar.
- almıs** *mit.* Kötü ruhlardan birinin adı; **Bir soktı kakay çıgıp bardı, bir soktı almıs çıgıp cüre berdi** *folk.* Bir vurdu yaban domuzu çıktı, bir daha vurdu almıs çıktı ve kaçtı.
- alt** *bk.* **ald**.
- alta-** Adım atmak, yürümek, ilerlemek, geçip gitmek; **ajıra alta-** adımlamak; *bk.* **ajıra**.
- altam** Adım; **kere altam** geniş adım.
- altan** Altmış.
- altanınçı** Altmışınçı; **altanınçı cıldarda** altmışlı yıllarda.
- altay** 1. Altay. 2. *mit.* Şamanların animistik düşüncelerine göre orta katta, yani

yeryüzünün yüzeyinde hüküm süren yüce ruh.

altayda- Altay'da gezmek, dağlarda gezmek.

altayla- Altayca konuşmak.

altı Altı (sayı).

altığı Alttaki; **altığı oroon** yer altı; **Ak Bököniñ kıygızı altığı oroondo erlikke uguldi folk.** Bahadır Ak Böke'nin sesi yer altındaki Erlik tarafından duyuldu.

altın Altın, altından olan; **altın uçuk** yalancı sırma; **altın kazık astr.** Kutup yıldızı (*kelime anlamı* Altın veya Demir kazık); **altın şiro** altın taht (destanda), **altın sudur** altın kitap (destanda); **altın tazıl** (*kelime anlamı* altın kök) bir tür bitki.

altın togıs bk. altın toñus.

altın toñus Tavus; *bk. altın togus, altın toñıs.*

altınçı Altıncı.

altında- Yaldızlamak.

altu Altısı; **altuzı bardı** onların altısı gitti.

alu 1. Kürk, post; **alu añ** kürk hayvanı. 2. Aptal, budala.

ama-tomo Peki, hay hay; **ama-tomo sığırip iydi** ıslık çaldı.

amaalday Maske; ayı.

amada- 1. Nişan almak. 2. Niyeti olmak; **amadap turgañ bolzoñ, kel** eğer niyetin varsa gel.

amadu Amaç, maksat, hedef.

amadulu Amaçlı, amacı olan.

amar-tamar 1. Çeşitli, farklı türde. 2. Bazı.

amayla- Haddini aşmak, çizmeyi aşmak.

amır Barış, rahat, huzur, güven; huzurlu, güvenli; **amır ber-** huzur vermek, tedirgin etmemek; **amır bol-** sakinleşmek; **amır-ençü** evren, kainat, alem, dünya; **amır ençü curtay berdi** huzur içinde yaşadılar.

amıra- 1. Dinlenmek; *bk. tıştan-* 1. 2. Sakinleşmek; **amirabas** Huzursuz, telâşlı; **amırap kalgan** ölen; huzura kavuşan.

amıraak Barışçıl, dost.

amıraş (**amıra-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Dinlenme. 2. Sakinleşme.

amıraş- (**amıra-'nın işteş şekli**) 1. Birlikte dinlenmek. 2. Birbirine huzur vermek; birbirini sakinleştirmek.

amırat- (**amıra-'nın ettirgen şekli**) Dinlendirmek, huzur vermek.

amırgı Avcı.

amırtan Moğ. Varlıklar.

amıru Sütleğen (çocuk hastalığı).

amıt Moğ. Canlı varlık; **Amıttañ neme çıkpagan onı kara cañıs ezzi açkan edi** Hiç bir yaratığın çıkmadığı (kapıyı) ev sahibi kendisi açmıştı.

amiytan Moğ. Canlı varlıklar.

amtaju Moğ. (**amtaş-** *fiilinden isim-fiil*) Alışkanlık.

amtan Moğ. Tat; **amtanı açu** tadı acı olan.

amtandu Tatlı, şeker, lezzetli.

amtaş- Moğ. 1. Alışmak. 2. Âdet edinmek.

amtaştır- (**amtaş-'ın ettirgen şekli**) 1. Alıştırmak. 2. Âdet edinmek.

amza- Moğ. Tadına bakmak, tatmak; bir şeyden yemek ya da içmek.

amzuur Moğ. Şarap tadılan çubuk.

añ 1. Av, vahşî hayvan. 2. Geyik, karaca.

anaar Oraya.

anañ Ondan sonra, sonra, ötekenden sonra.

anañ-onoñ 1. Sonra. 2. Buradan.

anar Oraya; **anar-mınar** böyle, öyle böyle; **anar-mınar la edip salgan** öyle böyle yaptı.

anartınañ Oradan, o taraftan; *bk. kedertineñ.*

anayda Şöyle; **anayda ayda la, cüre berdi** Böyle söyleyip gitti; *bk. anayıp.*

anaydarda (< **anay ederde**) 1. Böyle, bu şekilde. 2. Bundan sonra.

anayıp (< **anay edip**) Böyle, böylece, bu şekilde; *bk. anayda.*

anaytkanda (< **anay etkende**) Bu yüzden.

ança O kadar, bunca; **ança la** işte o kadar **ança-mınça** birkaç; **ança-mınça kúnder ötti** birkaç gün geçti.

añcadala Özellekle.

añçı Avcı.

anda Orada; **anda-mında** orada burada; *bk. cer sayın.*

añda- Vahşî hayvan avıyla uğraşmak, avcılıkla meşgul olmak, avlanmak; **Añdap cürenderde, mineten Bay-Çookır attu boldı folk.** Avlanacağı zaman Bay-Çookır adlı atına binerdi.

andagı Oradaki, orada bulunan.

añdan- 1. Devrilmek, yıkılmak. 2. Sallanmak. 3. (Toprak için) kazılmak.

añdandır- (**añdan-**'in *ettirgen şekli*). 1. Devirmek. 2. Sallamak. 3. Toprağı kazmak.

añdanış (**añdan-** *filinden isim-fil*) 1. Birlikte takla atmak. 2. Sallanma. 3. Devrilme.

añdanış- (**añdan-**'in *işteş şekli*) 1. Birlikte takla atmak. 2. Kaynamak, kaynaşmak.

andazın Moğ. Karasaban.

añdış Kötü şaka.

añdış- Kahkaha atmak.

andıy Böyle, şöyle, buna benzer **andıy bolzın** böyle olsun; **andıy ok** öyle.

añdıy *bk. andıy.*

añılan- Farkedilmek, göze çarpmak, göz almak, dikkat çekmek; **Caran-çeçen kızı carajı la añılandı folk.** Kızı Caran-çeçen güzelliğiyle dikkat çekti.

añılı Fark, özellik, özel; **añılı surak** özel sorun.

añır (Bir kuş adı).

anket Rus. Anket.

añkıyt (Ses taklidi kelime) köstebek; *bk. tañkıyt.*

añtar- 1. Devirmek, çevirmek, başka bir yere döndürmek; **çamçanı añtara kiyip aldı** gömleği ters giydi. 2. Kenarını çevirmek.

añtara: **añtara ton** 1. Kürk. 2. *mec.* Ayı.

añtarış (**añtar-** *filinden isim-fil*) Çevirme, devirme.

añtarış- (**añtar-**'in *işteş şekli*) Birbirini yıkmak, devirmek.

antıgarlı Sadık, yaşamı üzerine and içmiş olan; **Antıgarlı nacım emes pe, ne kerek mege caman sanandıñ?** *folk* Sen benim sadık arkadaşım değil misin, ne gereği var bana kızılıyorsun?

antığış (**antık-** *filinden isim-fil*) Yemin.

antık- Yemin etmek, and içmek.

antıra Moğ. Resimli büyük sandık.

antonim Rus. *gr.* Karşıt anlamlı, zıt anlamlı; *bk. udura uçurlu söstör.*

añzak 1. Av; **añzak iyt** av köpeği. 2. Avlanmayı seven.

añzın- 1. Sakınmak. 2. Hissetmek, önceden sezmek.

añzıra- Kudurmak; **añzıragan** kudurmuş.

añzıraş (**añzıra-** *filinden isim-fil*) Azma, kudurma.

ap (Pekiştirme sıfatlarında *p* sesi ile yapılan ön ek).

apagaş 1. Bembeyaz, apak; 2. *mec.* Tavşan.

apar- Götürmek, bir şeyi bir yerden bir yere taşımak.

apçı- Eğilmek, bükülmek, buruşmak.

apçıyak *bk. apşiyak.*

apostrof Rus. *gr.* Kesme işareti.

aprel' Rus. Nisan.

apsan *zool.* Çekirge; **ağız Kısarak.**

apşak *bk. apşiyak.*

apşiyak 1. Yaşlı adam. 2. Erkek; *bk. öböğön.* 3. *es. av.* Ayı; *bk. ayu,*

abagay, apçıyak, apşak.

apteka Rus. Eczahane.

aptohus Rus. Otobüs.

aptohus Rus. *bk. avtomat.*

ar Her, herkes; **ar kiji** bilen herkes bilir; **ar**

bütken evrensel; **ar cerde** her yerde; **ar**

cöjö her varlık; **Kara attu kaannıñ**

katın kara uyga mindire le buuladı,

ar cöjööni kapka suktı folk. Kara adlı

Han'ın karısını kara ineğe bindirdiler ve

elini kolunu bağladılar, her şeyini

çuvallara koydular; *bk. kaji.*

ara Ara; **eki ağaştıñ arazında** iki ağacın

arası; **ara tiygen ok** yerine ulaşmayan

kurşunlar; **ara çıkkın bozu** vakitsiz

doğan buzağı; **kezik** arazında biske kirip cat bazen o bize uğrar.
araan *bk.* naran.
araatı Tilki; *bk.* aratu.
araay Yavaş, sakin.
araaymañ Aheste aheste, yavaş yavaş.
aracan Moğ. < Skr. (< *rasâjana* "hayat suyu") 1. Sıcak, ısıtılmış. 2. Süt votkası.
arakı Ar. Votka; **askan arakı** süttten hazırlanmış votka; **kabak arakı** fabrikada yapılmış votka.
arakıla- Ar. T, İçki içmek.
arakılaş Ar. T. (**arakıla-** *fiilinden isim-fiil*) Sarhoşluk, ayyaşlık.
arakılaş- Ar. T. (**arakıla-**'nın *işteş şekli*) Birlikte sarhoş olmak.
arakılat- Ar. T. (**arakıla-**'nın *ettirgen şekli*) Sarhoş olmak; votkayla ağırlamak.
arakızak Ar. T. Ayyaş.
aral 1. Orman; *bk.* ağaş. 2. Genellikle nehir ve göllerin çevresinde bulunan çalılık.
arala- I Bir şeyin arasında bulunmak, bir şeyin arasına girmek.
arala- II *bk.* arula-.
aralaş (**arala-** I *fiilinden isim-fiil*) 1. Birilerinin veya bir şeylerin arasında bulunma. 2. Karışma, karışıklık.
aralaş- 1. Karışmak. 2. Bir şeye karışmak, karıştırmak; **Bu kerekke men aralaşpay cadım** Bu işe ben karışmıyorum. 3. İlişkileri desteklemek, bir şeye katılmak.
aralaştır- (**aralaş-**'in *ettirgen şekli*) 1. Karıştırmak. 2. Ayırmak, sökmek.
aratu *bk.* araatı.
aray 1. Zar zor; **aray la cettim** zar zor yetiştim. 2. Sessiz, yavaş, dikkatli; **aray örö ködürildi** dikkatli kalktı; *bk.* araay.
arba Arpa.
arba- Bağırarak, azarlamak, sövmek.
arban- 1. Küfretmek. 2. Mırıldanmak, homurdanmak, azarlamak.
arbanış (**arban-** *fiilinden isim-fiil*) Homurdanma, küfür.

arbin 1. Çavdarlı; **arbin azıral** çavdarlı yem. 2. Çok, çokluk, büyük bölüm.
Arbıs-kaan *mit.* Ölülerin ruhlarını götüren kağan, Arbıs-han.
arçı- Silmek, yıkamak, temizlemek; *bk.* arla-.
arçımak Eyere veya sırta alınan yol çantası, heybe, torba.
arçın Moğ. Ardıç; *bk.* artış I.
arçın- Silinmek.
arçuul Moğ. 1. Mendil, eşarp. 2. *es.* Dua sırasında şamanın tören giysisine takılmış çeşitli renkteki mendiller; hediye.
ardak 1. Rehavet. 2. Nazik, muhallebi çocuğu.
ardakta- Kibar davranmak.
arga Moğ. 1. Araç, tarz, imkân; **arga** çok oluşan durumdan çıkış yok; **arga bedrei** bir yolunu aramak. 2. Yardım. 3. Kurtarma.
argaçı Kurnaz; tilki.
argada- Moğ. T. Kurtarmak, yardım etmek; **Kiçü karındaş Sınarunu argadarga arga sümeni bedrep turdı folk.** Küçük kardeşi Sınarı'yı kurtarmaya çalıştı; **meni argadagin!** beni kurtar, imdat! *bk.* argala-.
argala- Moğ. T. Kurtarmak, yardım etmek; **coboldoñ argalazañ** beni hastalıktan kurtar; *bk.* argada-.
argalan- Moğ. T. (**argala-**'nın *dönüştürme edilgen şekli*) Kurtulmak, özgürlüğüne kavuşmak; **Cuk araydañ argalandım** Zar zor kurtuldum!
argalaş Moğ. T. (**argala-** *fiilinden isim-fiil*) Kurtulma.
argalu Moğ. T. Varlıklı, rahat; **argalu cadın** rahat hayat.
argılık: **argılık-bergilik** Orada burada olan.
argımak Cins at.
argış Terazi kolu.
argo Rus. *gr.* Argo.
arhaizm Rus. *bk.* eski sös.
arı I O tarafa, **arı tur** orada dur; **arı cur** git,

defol; **turaniñ arı canına** evin o tarafında; **nedeñ arı baştaar?** neden başlanacak? **arığızı** o tarafta bulunan; **arığızı berigizineñ artık** oradaki buradakinden daha iyi; *bk. beri.*

arı II Arı; *bk. aruu.*

arı- Moğ. Kötüleşmek, güçsüzleşmek, zayıflamak; yorulmak; **arırım, çıladım** sonunda güçsüzleştim.

arık I Ark, sulama kanalı.

arık II Kötü, zayıf; *bk. tijeñ.*

arıkta- Kötüleştirmek.

arıñkay Moğ. Çabuk yorulan.

arıskan Sık, gür koru; **Arıskan tuunı ajıp bara la, Temir-Boro at oyto cana mañtadı folk.** Koruyla kaplı dağı geçen Temir-Boro isimli at gerisin geri dörtünela koştu; **arıskan ağaş** orman ağacı.

arış Çavdar.

arıt- (**arı-**'nın *ettirgen şekli*) Canını çıkarmak, yormak, eziyet çektirmek.

arjap 1. Maden suyu. 2. Kaynak.

arka 1. Sırt; *bk. uça.* 2. Geri, geri taraf. 3. Yamaç, eğim; **tündük arka** dağın ormanda kaplı kuzey yamacı; **arka con** dağ yamaçlarındaki ormana benzeyen çok sayıdaki insan, kalabalık.

arkan Kıl, ip, urgan; *bk. armakçı.*

arkar Vahşi koyun, argalı.

arkıt 1. Çegen adı verilen ekşi sütün hazırlandığı deri torba; *bk. borbuy.* 2. Varil; *bk. çapçak.*

arla- Silmek; *bk. arçı-*

arlan- (**arla-**'nın *dönüşlü / edilgen şekli*) Silinmek.

arlaş (**arla-** *fiilinden isim-fiil*) Silme.

arlaş- (**arla-**'nın *dönüşlü şekli*) Birlikte silmek, yıkamak.

arlat- (**arla-**'nın *ettirgen şekli*) Sildirmek.

armakçı Moğ. İp, urgan; **kendir armakçı** kenevir ipi; *bk. arkan, kıl armakçı es.* şamanın özel giysisi olan *mandyak*'ın yenlerine dikilmiş tüyler.

armakçıla- Moğ. T. İple bağlamak.

armakçılaş Moğ. T. (**armakçıla-** *fiilinden isim-fiil*) İple bağlama.

armakçılaş- Moğ. T. (**armakçıla-**'nın *işteş şekli*) Birlikte bağlamak.

armakçılal- Moğ. T. (**armakçıla-**'nın *ettirgen şekli*) İple bağlatmak.

arman Moğ. Arzu.

arsak Düzgün olmayan, pürüzlü, eğri büğrü; **arsak tiş** düzgün olmayan dişler; **arsak kaya** çıkıntılı kaya.

arsıl: **arsıl aba** Ayı.

arşlan Aslan; **Altan kulaş azulu arşlan külük çıgıp keldi folk.** Altmış kulaç azı dişli aslan pehlivan çıkıp geldi; *bk. karakula.*

arşamık Zarar, engel; **arşamık et-** zarar vermek, engel olmak.

art 1. Geri, arka bölüm, kenar. 2. Bir şeyin sonucu, uç, sonuç; **art uçında** sonucunda; **kerektiñ art uçı** işin sonucu; **art cerde** kıyısında.

art- 1. Sırtına koymak, yüklemek; **Togus torsuk arakı artıp aldı folk.** Dokuz tulum içki yüklediler. 2. Kalmak; **kiyinde arttı** geride kaldı. 3. Artmak, fazla kalmak.

arta- 1. Yaralanmak. 2. Bozulmak.

artañ *bk. artık.*

artaş- Dostluğu yitirmek; **Odor tu kaji çaktañ beri artajıp kalgan eney** Onlar uzun zamandan beri artık dost değiller.

artaş: **artaş eer** yük eğeri.

artat- (**arta-**'nın *ettirgen şekli*) 1. Yaralamak. 2. Bozmak, zarar vermek; **cangıs kodurlu koy muñ koydı artadat atasözü** bir tek uyuz koyun bin koyuna zarar verir.

artel' Rus. Artel (bir tür kooperatif).

artıgan 1. Zehirli. 2. *es.* Kadının değdiği nesne (yani, temiz sayılmayan nesne).

artık 1. Artık, fazla; daha fazla; **artık aş** ekmeğin fazlası. 2. Avantaj, üstünlük. 3. Daha iyi.

artıkta- 1. Üstün, daha iyi olmak; **Ol onu**

artıktap cat O ondan üstündür. 2. Bir şeyin fazlasına sahip olmak; **Artıktap içer kursagım bar, artıktap kiyer kiyimim bar folk.** Fazlasıyla yiyeceğim, fazlasıyla giyeceğim var.

artıktan- (**artıkta-'nın edilgen şekli**) Üstün olmak, üstünlüğe sahip olmak.

artıktat- (**artıkta-'nın ettirgen şekli**) İyileştirmek.

artıktu: **artuktudañ** Fazlasıyla, iyice, adamakıllı.

artın- (**art-'ın dönüşlü şekli**) 1. Kendi heybesine koymak. 2. Kendine yük almak, yüklenmek; bir yükü taşımayı üstüne almak.

artınçak 1. Yük, hafif yük. 2. Yük eğeri.

artıs- Artırmak.

artış I Ardıç; **tuu artıjı** dağ ardıcı (yabanî ardıç); **bk. arçın.**

artış II (**art- fiilinden isim fiil**) 1. Yükleme. 2. Geride kalma.

artikulyatsiya Rus. *gr.* Boğumlanma; **artikulyatsiya ceri** *gr.* Boğumlanma noktası.

artillerist Rus. Topçu.

artilleriya Rus. Topçular.

artist Rus. Artist, sanatçı; **natsional'nıy teatrđnñ artistteri** millî tiyatro sanatçıları.

artkan Artık, kalıntı; **kursaktıñ artkanı** yiyecek artığı.

artpak 1. Sırık. 2. Peynir kurutmak için eleğin konulduğu iki sırık.

arttır- Bırakmak, yapılan işi kesmek, devam etmemek.

artu Nehrin dibindeki seki.

aru Temiz, arı; **aruga** temizce **aruga arulap sal** iyice temizle; **aru tös** *mit.* şamanların düşüncelerindeolan iyi ruhlar; **aru neme** *mit.* ölümlerin ruhlarını daha sonra canlandıran iyi ruhlar; **aru payana** aydın, Tanrı.

aru-çek Temiz, temizlik seven.

arula- 1. Temizlemek. 2. Hadım etmek; **bk. akta-**

arulan- (**arula-'nın dönüşlü şekli**) Temizlenmek.

arulaş (**arula- fiilinden isim-fiil**) 1. Temizleme. 2. (Kumaş için) kastarlama.

arulaş- (**arula-'nın işteş şekli**) Birlikte temizlemek.

arulat- (**arula-'nın ettirgen şekli**) 1. Temizletmek. 2. (Kumaş için) kastarlatmak.

aruu Arı; **bk. adaru, arı.**

as Az; **As nemeni kanayda köp eder?** Az şeyi nasıl çoğaltır? **asminça az,** azıcık; **as minçazıp bilip aldım azını** anladım; **as minça bolo lo az zaman sonra;** **bk. emeş I;** **as too gr.** teklik **bk. tañıs too;** **as tooniñ ekinçi cüzüni gr.** teklik ikinci şahıs; **as tooniñ üçünçi cüzüni gr.** teklik üçüncü şahıs.

as- I 1. Yiyecek hazırlamak, yemek pişirmek, pişirmek; **mün as-** Çorba pişirmek; **arakı as-** votka damıtmak. 2. (Tütün) içmek; **tañkı astı pipo** içmek.

as- II 1. Yolunu şaşırma. 2. Yanlışla düşmek.

askır- Aksırmak.

askış 1. Yiyecek pişirmek için kazanın asıldığı sopa. 2. Sac ayağı. 3. Ocak.

askıt Peynir kurutmak için ağaç elek; **bk. atıs, adıs.**

aspak Bir tür kavak.

aspan Çekirge.

assimilyatsiya Rus. *gr.* Benzeşme, asimilasyon.

asta- (Sayı için) küçültmek; **astadstan too mat.** çıkan.

astam Kâr, fayda.

astamda- Kâr almak.

astat- (**asta-'nın ettirgen şekli**) (Sayı için) küçültmek, azaltmak; **astatkan too mat.** küçülen.

astık- Geride kalmak; **kulun üürdeñ astıktı** tay sürüden geride kaldı.

astıkpas 1. Temiz, masum. 2. Hata yapmayan.

- aş** 1. Yiyecek, aş, yemek; *bk.* kursak. 2. Buğday, başaklı tahılgiller; **aştıñ karını** ökse otu; **aştıñ bargaazı** saman, buğdaygil sapı.
- aş-** 1. Artmak, yükselmek. 2. (güneş için) batmak. 3. Bir şeyi aşmak, geçmek; **çerü biyik tuu aştı** ordu büyük dağı aştı. 4. Dökülmek; **öyineñ aş-** fazla, aşırı olmak. 5. Geçmek, geride bırakmak; **aşpa** geçme.
- aşta-** Acıkmak; **aştadım** acıktım, yemek isterim.
- at I** 1. Ad; **at ber-** ad vermek; **biçiktiñ adı** kitabın adı; **adı çok** adsız, adı olmayan; **adı-calı** köken. 2. Ün, şan; **adı çıkkın** ünlü, şanlı; **adı çık-** ünlü olmak, tanınmak.
- at II** At; **at cepsel** koşum, at takımı; **adı çok** atsız; **at cıl** at yılı (hayvan takviminde yedinci yılın adı); **at komus** müzik aleti; **at şülüzin** vaşak, vaşağın bir türü.
- at-** Ateş etmek, atmak, vurmak; **mıltıktañ attı** silâhla ateş etti; **olordıñ atkan oktorı taşka tiygendiy taykıldı** onların attığı kurşunlar taş gibi çarparak sekti; **tañ attı** şafak attı.
- at-nerelü** Ünlü, şanlı.
- atagaş** Atın bağlandığı ağaç, atın bağlandığı yer.
- atan-** *bk.* attan-.
- atıs** Peynir kurutmak için kullanılan tahta kalbur; *bk.* adıs, askıt.
- atkak** 1. Solungaçlar. 2. Olta ve zıpkındaki kancanın çentikleri.
- atkar-** 1. Göndermek. 2. Ata bindirmek.
- atkıs** Ağaçtan yapılan parmaklık, kafes.
- atnakı** Her hâlde, fakat; **sen atnakı bileriñ?** her hâlde sen biliyorsun?
- atpuu** At bağlanacak yer.
- attan-** Gitmek, yollanmak; **attanar canı** ata binilen taraf; **atana bergen** gitti, öldü; *bk.* atan-.
- attandır-** (*attan-'ın ettirgen şekli*) Yollamak, göndermek.

- attanış** (*attan- filinden isim-fil*) Gitme, gidiş.
- attanış-** (*attan-'ın işteş şekli*) Birlikte gitmek; **ekü attanıştı** birlikte gittiler.
- attestat** Rus. Diploma.
- attır-** (*at-'ın ettirgen şekli*) Atmak, ateş etmek.
- attu I** 1. Adı olan, adlı. 2. Ünlü, bilinen; **attu-çuulu** ünlü, şanlı.
- attu II** Atlı, binici. **attu ulus körüme berdi** atlılar gözüktü; **attu keldim** atla geldim.
- augay** Teyze.
- avans** Rus. Avans; **cüs salkoboy avans aldı** yüz ruble avans aldı.
- avgi:** **avgi ece** Amca kızı.
- avgust** Rus. Ağustos.
- aviatsiya** Rus. Havacılık.
- avtobus** Rus. Otobüs.
- avtomat** Rus. 1. *as.* Otomatik tabanca: **Avtomattañ atkıladı** Otomatik tabancayla ateş ettiler. 2. Otomatik telefon; **Ol telefon avtomat la kuuçındaştı** O otomatik telefonla konuştu.
- avtomobil'** Rus. Otomobil.
- avtonomiy** Rus. Muhtar, özerk; **Oyrot Avtonomniy Oblast'** Oyrot Özerk Cumhuriyeti.
- avtonomiya** Rus. Muhtariyet, özerklik.
- avtor** Rus. Yazar.
- avtoritet** Rus. Otorite; **onıng avtoritedi caan** o büyük otoriteye sahip.
- ay I** 1. Ay. 2. Ay (takvimdeki); **aydıñ arazi yeni ayın belirmesi ve eskisinin kaybolması** arasındaki zaman boşluğu; **ay sayın** her ay. 3. *mec.* Güzel kız; **ay tañma** aya benzeyen.
- ay II** 1. *ünl.* (Acıma bildirir) ah, ay! 2. (Övgü ifade eder) **ay balam!** işte çocuğum! 3. (Hayvanları gütmek için çıkarılan ses).
- aya** Moğ. Yay.
- ayak I** Moğ. Ayak; bir takım eşyaların yerden yukarıda durmasını sağlayan

destek.

ayak II Kap kacak, çanak, çay fincanı;

ayak-kazan kap kacak; **agaş ayak**
(kayın ağacından yapılmış) tahta fincan.

ayak III **ottıñ ayagı** Çadırın kapı tarafı.

ayalga Moğ. 1. Şart. 2. Etki. 3. Önem. 4.
Tarz.

ayañ Derin; **Ak-Boroniñ tepken cerinde**
ayañ köldör tura kalat folk. Ak-
Bora'nın çiğnediği o yerde derin göller
oluştı.

ayas 1. Açık, parlak; **ayas kün** açık gün;
ayas teñeri bürkele berdi açık gök
(bulutlarla) kapandı. 2. *mit.* Aydınlık; **ak**
ayas ak aydınlık (Ülgen'in sıfatı); **ak**
ayas kaan ak aydınlık han (Ülgen'e
hitap).

ayas Açık hava, bulutsuz hava.

ayas- (Gökyüzü için) açılmak.

aybı 1. Rica; *bk.* **surak**. 2. Emir. 3.
Yardım; *bk.* **boluş** I.

aybıçı (Evlât edinme yoluyla kabul edilmiş)
akraba.

aybıla- 1. Rica etmek, istemek, dilemek. 2.
Emir vermek. 3. Yardıma çağırarak.

aybılas (**aybıla-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Rica
etme. 2. Zorlama.

aybılas- (**aybıla-**'nın *işteş şekli*) Birlikte
rica etmek.

aybılat- (**aybıla-**'nın *ettirgen şekli*) 1. Rica
etmek. 2. Emretmek.

ayda- Gütmek, götürmek, sürmek, yönetip
yürütmek, önüne katıp götürmek; **maldı**
calanta ayda- hayvanları otlamaya
götürmek; *bk.* **sür-**.

aydal- (**ayda-**'nın *edilgen şekli*) Güdülmüş
olmak.

aydarda Böylece, sonuç olarak.

aydaş (**ayda-** *fiilinden isim-fiil*) Kaçırma.

aydaş- (**ayda-**'nın *işteş şekli*) Birlikte
gütmek.

aydat- (**ayda-**'nın *ettirgen şekli*) Gütmek.

aydil- (**ayt-**'in *edilgen şekli*) Söylenmiş
olmak, adlanmak.

aydilaacı *gr.* Yükleme; **aydilaacıniñ**

kojultazi *gr.* bildirme eki.

aydıları *gr.* Telâffuz.

aydıñ Ay ışığı; aylı **aydıñ tün** aylı gece.

aydın- (**ayt-**'in *dönüşlü şekli*) 1. Söylemek.

2. Suçunu kabul etmek, pişman olmak.

aydış (**ayt-** *fiilinden isim-fiil*) Konuşma.

aydış- (**ayt-**'in *işteş şekli*) Birlikte
konuşmak, karşılıklı konuşmak.

aygay *bk.* **abıgay**.

aygır Aygır, damızlık erkek at; **bir aygır**
mal bir aygıra ait at sürüsü.

ayıl Ar. 1. Ev (aile), **ayılında** evde (ailede),

ayıl-curt aile, aile ocağı **ayıl-curttu**

bol- evlenmek. 2. Çadır; deri, kıl

dokuma veya sık dokunmuş kalın bezden

yapılarak direklere tutturulan, taşınabilir

barınak; **kajan ayıl** işlenmiş ağaç çadır.

3. Köy, oba, otağ; **ayılga tüşken kuş**

tavuk, yurda düşen kuş; *bk.* **curt**.

ayılçı Misafir.

ayıl-da- Misafirliğe gitmek; **ol biste**
ayıl-dap cat o bizde misafir; **biske**
ayıl-da bize misafir gel.

ayıl-daş I Komşu, hemşehri, köydeş, köylü.

ayıl-daş II (**ayıl-da-** *fiilinden isim-fiil*)
Misafirliğe gitme.

ayıl-daş- (**ayıl-da-**'nın *işteş şekli*) Birbirinde
olmak, birbirini misafir etmek.

ayıl-dat- (**ayıl-da-**'nın *ettirgen şekli*)
Misafirliğe davet etmek.

ayıl-du Aileli, evli.

ayla Sonra; **ayla kelip barzañ** biraz sonra
gel.

ayla- 1. Çevirmek, döndürmek. 2.
Kuşatmak, sarmak.

aylan- (**ayla-**'nın *dönüşlü / edilgen şekli*) 1.
Dönmek. 2. Çevresini dolaşmak, etrafını
dolanmak.

aylanalın Sevimli, değerli, saygın.

aylançık 1. Karmaşık yol. 2. Girdap. 3.
anat. Onikiparmak bağırsağı 4. Konik

şekilli çadırın çatısı.

aylandır- (**aylan-**'in *ettirgen şekli*) 1.
Döndürmek. 2. Çevresinden dolaştırmak.

3. Döndürmek.

- aylandıra** (**aylandır-** *fiilinden zarf-fiil*) Çevresinde, etrafında, her tarafta; **aylandıra ulus** halkın çevresinde *bk. ebire.*
- aylanış** (**aylan-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Dönme. 2. Çevresinde dolaşma. 3. Çevirme, döndürme.
- aylanış-** (**aylan-'nın işteş şekli**) 1. Birbiriyle dönüp durmak. 2. Birlikte dolaşmak, çevresinde gezinmek.
- aylat-** Döndürmek.
- aylık** Aylık süre; **aylık curtım** evim buraya bir aylık yolda.
- aymak** Moğ. 1. (Göçebelerde) oba, oymak; *bk. uk* 1. 2. Halk. 3. Bölge.
- ayran** Ayran.
- ayrı** Moğ. 1. Dal, uç 2. Nehir kolu; iki nehrin ayrımı. 3. Kavşak; **ayrı kayıñ yaba**; **ayrı ağaş yaba**, yaba gibi ağaç.
- ayrı-** Moğ. 1. Ayırmak. 2. Ayırt etmek. 3. Güç durumdan kurtarmak. 4. Ayırmak, sökmek.
- ayrıl-** Moğ. (**ayrı-'nın edilgen şekli**) 1. Ayrılmak. 2. Boşanmak. 3. Ayrılmak, sivrilmek, kendini göstermek.
- ayrılış** Moğ. (**ayrıl-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Ayrılma. 2. Ayrılık. 3. Ayırma, bölme.
- ayrılış-** Moğ. (**ayrıl-'ın işteş şekli**) Birbirinden ayrılmak.
- ayrıt-** Moğ. (**ayrı-'nın ettirgen şekli**) Birbirinden ayırmak; **emçekten ayrıt-** çocuğu süttten, memeden ayırmak.
- ayruuş yaba.**
- aysa** (**andıy bolzo'dan**) Bu durumda, eğer böyleyse; **aysa, barar kerek** eğer böyleyse o zaman gitmek gerek. 2. Belki; **aysa, keler bolarım ba** belki gelebilirim.
- ayt-** 1. Söylemek, anlatmak, konuşmak. 2. Bildirmek, haber vermek. 3. Emretmek.
- aytkıla-** Sövmek, küfretmek.
- aytkılaş** (**aytkıla-** *fiilinden isim-fiil*) Sövgü, küfür.
- aytkılaş-** (**aytkıla-'nın dönüşlü şekli**) Birbirine küfretmek.

- aytkılat-** (**aytkıla-'nın ettirgen şekli**) Sövmek, küfretmek.
- ayttır-** (**ayt-'ın ettirgen şekli**) 1. Söyletmek, anlattırmak. 2. Haber verdirmek. 3. Emrettirmek. 4. Sorguya çekmek.
- ayttıru** Davetiye.
- ayu** Ayı.
- aza** Şeytan, kötü ruh (Altay mitolojisinde kötü ruhların adı).
- azıbaş** Azı dişi.
- azık** Azık, yiyecek, erzak.
- azım** Çitmik, fiske; **bir azım çay** bir fiske çay.
- azın-** Yiyecek hazırlamak; **kazan azınatan kööş** yiyecek hazırlanan kap.
- azıra-** 1. Beslemek, yedirmek. 2. Yetiştirmek; **azıragan adañ kem?** seni yetiştiren baban kim? **emisken eneñ kem?** seni doyuran anan kim? **azıragan bala** evlâtlık, yetiştirme.
- azıraar** Yetiştirme; **bala azıraarı** çocukları yetiştirme; **mal azıraarı** hayvancılık.
- azıral** 1. Besleme. 2. Yem, hayvan yemi.
- azıran-** (**azıra-'nın dönüşlü / edilgen şekli**) 1. Beslenmek. 2. Yetişmek, eğitilmek.
- azırantı** Yetiştirme, evlâtlık.
- azıraş** (**azıra-** *fiilinden isim-fiil*) Besleme, yetiştirme.
- azıraş-** (**azıra-'nın dönüşlü şekli**) 1. Birlikte beslemek. 2. Birlikte yetiştirmek.
- azırat-** (**azıra-'nın ettirgen şekli**) 1. Besletmek. 2. Yetiştirtmek.
- azış I** (**as-** I *fiilinden isim-fiil*) 1. Yiyecek hazırlama. 2. Yakma.
- azış II** (**as-** II *fiilinden isim-fiil*) Hata, yanlışlık.
- azıy** Önceki, geçmiş; **azıyda** geçmişte, önce, önceleri; **azıygi** önceki.
- azu** 1. Köpek dişi. 2. Diş, dişler.
- azulu** dişli; *mec.* kurt.

B

ba (**be**) *soru eki* Mı, mi, mu, mü, **boldıñ**

ba? geldin mi?
baa I İr. Paha, değer, fiyat; **et baazı tüştü** etin fiyatı düştü; **et baazın tujür-** etin fiyatını düşürmek; **baazı caan** değerli.
baa II Bilinen, adı geçen; **baa, biske kelip bargan kiji** bize gelen kişi.
baa- Kaybolmak, görünürden çıkmak, görünmez olmak.
baabiy Bebek.
baala- İr. T. Değerlendirmek, fiyatını belirlemek.
baalan- İr. T. (**baala-'nın dönüşlü / edilgen şekli**) 1. Değerlenmek. 2. Kendisi için büyük düşünceleri olmak; **senne süreen baalanıp turuñ?** sen kendini nasıl böyledeğerlendiriyorsun?
baalaş- İr. T. Birlikte değerlendirmek.
baalu Çamurlu yer.
baalu İr. T. Değerli.
baarçık Sığırcık; *bk.* **barçık**.
baatır Hunca (?) İr. (?) Bahadır, kahraman, yiğit.
baay *bk.* **bagay**.
babırgan *zool.* Uçan sincap.
 Baca 1. Baldızın kocası, bacanak. 2. Kardeşlerinkarıları; yengeler.
bacırt Kalabalık.
baçım Moğ. Hızlı, çabuk.
baçımnda- Moğ. T. Acele etmek.
baçımndat- Moğ. T. (**baçımnda-'nın ettirgen şekli**) Hızlandırmak, acele ettirmek.
Badış-Bökö *mit.* (Erlık'in oğullarından birinin adı).
bagalgak Bataklık.
bagana Sütun, direk; *bk.* **stolmo**.
bagay Moğ. Kötü, işe yaramaz; *mec.* baykuş, puhu kuşu; **bagay sös** küfür, sövgü; **bagay kuş** baykuş, puhu kuşu, uğursuzluk getiren kuş; *bk.* **baay**.
bagın- (**bagın-'ın dönüşlü / edilgen şekli**) İtaat etmek.
bagındır- (**bagın-'ın ettirgen şekli**) Kendi etkisi altına almak.
bagır- 1. Yüksek sesle bağırarak, böğürmek; *bk.* **ogur-** 2. Yüksek sesle

ağlamak.
bagırış (**bagır-** *fiilinden isim-fiil*) Bağırıtı, böğürtü.
bagırış- (**bagır-'ın işteş şekli**) Birlikte bağırarak.
bagıt- (**bagıt-'ın ettirgen şekli**) İtaat ettirmek.
bagon Rus. Vagon; *bk.* **vagon**.
bajalık İçindekiler, fihrist.
bajır- Tapınmak, tapmak; **bajırganım Bay-Ülgen folk.** taptığım Bay-Ülgen.
bak- 1. Boyun eğmek, tâbiyeti kabul etmek; **Bökön-Kaanniñ cañına baktılar folk.** Onlar Böken-Han'a boyun eğdiler. 2. Birine veya bir yere baş vurmak.
baka Kurbağa.
bakamaş 1. *ağız* Geniş alın. 2. (Bir tür balık).
bakana 1. Direk. 2. Sırık. 3. Kolon. 4. Kule. 5. Şamanın tefine resmedilen kalın kayın ağacı tasviri.
bakat- *bk.* **bagıt-**.
bakırılday Gevşek, sıkı veya gergin olmayan.
bakras Bakraç, bakır kazan.
Baktı-Kaan *mit.* Baktı-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
bala Çocuk; *bk.* **baldar**; **uul bala** erkek çocuğu; **kıs bala** kız çocuğu; **bala tuji** çocukluk; **bala çok** çocuksuz; **bala barka** çoluk çocuk; **bala çigargan** çocuk doğurdu; **balaniñ ooruzıla oorup cat** doğum sancısı çekmek.
balalu Çocuklu; **balalu kiji** 1) Çocuğu olan kadın. 2) Aileli kişi.
balan Kartopu ağacı.
balanzın- 1. Kendi çocuğu saymak. 2. Çocuk istemek.
balat Yosun; sulu çamur, bataklık.
balat Tören, kutlama; **Men kaan bolup turzam, caan cakşı balat cazadarım folk.** Han olduğum zaman büyük bir tören yapacağım.
balbar- Ezmek.
balbay- Çok ağır, beceriksiz gözükmek; **balbaya bazıp cat-** hantalca hareket

- etmek; **balbayıp kalgan** 1) Dağıldı. 2) Sünepe, uyuşuk.
- balbıra-** 1. Yumuşak olmak. 2. *mec.* bozulmak, dağılmak.
- balbırat-** (**balbıra-'nın ettirgen şekli**) Yumuşatmak; **etti balbıratpay kaynat-** eti dağılmayacak şekilde pişirmek.
- baldar** Çocuklar; *bk. bala*; **baldar tili** *gr.* çocuk dili.
- balık** Balık; **ak balık** beyaz somon; **kara balık** yeşil sazan.
- balıkta-** Balık avlamak.
- balıktaş** (**balıkta- fiilinden isim-fiil**) Balıkçılık.
- balıktaş-** (**balıkta-'nın işteş şekli**) Birlikte balık avlamak.
- balıktat-** (**balıkta-'nın ettirgen şekli**) Balık avlamak, yakalamak.
- balıktu** Balıklı, balığı bol olan; **balıktuu suu** balıklı nehir.
- balıltaş** (**balılta- fiilinden isim-fiil**) 1. Vrak vrak ötmek. 2. *mec.* Şikâyetçi olma.
- balır** Saçma; **balır bulur** gelişigüzel, abuk subuk konuşma.
- balka** Teke, keçi.
- balkaş** Kir, çamur; *bk. kir.*
- balkaşta-** Kirletmek, çamurlamak; *bk. uyma-, kirle-.*
- balkaştan-** (**balkaşta-'nın dönüşlü şekli**) Kirlenmek, çamurlanmak.
- balkaştu** Kirli, çamurlu.
- baltır** Baldır (ayak).
- baltırgan** *bot.* Melek otu; **elik baltırgan** keçi melek otu; **ayu baltırgan** ayı otu; **suu baltırgan** su baldırganı; **tüktü baltırgan** tüylü melek otu.
- balu** (Deri hastalığı) yara, ülser, uyuz; **cuguş balulu** intaniye hastası; **kırgıs balu** frengi.
- balula-** Yaralanmak, yarayla kaplanmak.
- balulaş** (**balula- fiilinden isim-fiil**) Yaralanma.
- balulat-** (**balula-'nın ettirgen şekli**) Yaralamak.

- bank** Rus. Banka.
- bapılta-** 1. Vrak vrak ötmek; **baka bapılta cat** kurbağa vraklıyor. 2. *mec.* Şikâyet etmek.
- bapıltauuş** Vraklama.
- bar I** 1. Var olmak, var olma; **barı-cogım** benim bütün varlığım. 2. Var olan.
- bar II** Kaplan; **bar cıl** kaplan yılı (hayvan takviminde üçüncü yılın adı).
- bar-** 1. Gitmek, hareket etmek, varmak, uzaklaşmak; **attu köçüp bar-** atla gitmek; **alıp bar-** getirmek (*kelime anlamı* almaya gitmek); **cügürüp bar-** koşmak (*kelime anlamı* koşup gitmek). 2. (Yardımcı fiilin işaret ettiği andan itibaren hareketin oluştuğunu gösterir) **ol küñneñ ala bayıp bardı** o günden sonra zenginleşmeye başladı; **ol üredüçi bolup bardı** o öğretmen oldu.
- baraan** 1. Sıcak, iç ısıtıcı renk. 2. Siyah, karanlık. 3. **baraan añ** siyah hayvan; *mec.* ayı.
- baraksan** Zavallı, fakir; **Baraksan boyı arbaçı ada-enezine ukkur boldı folk.** Zavallı Arbacı'nın kendisi ise ailesinin sözüne uydu.
- barbak** (Bir tür ağaç).
- barçık** Sığırcık; *bk. kara barçık, baarçık.*
- barçılga** *es.* Kurban.
- bardık** Var olma, bulunma.
- barga** *bk. bargaa.*
- bargaa** Pelin, akpelin, ot, saman, yabanî ot, muzır ot, çalı; *bk. bargaa, margaa.*
- bargaan** Moğ. Tartışma.
- barılğı** *bk. barılga.*
- barıñkıy** Gür, koyu, esmer, sıkı; **barıñkıy ağaş sıkı, gür orman.**
- barıñtıçı** 1. Yırtıcı hayvan. 2. Yırtıcı.
- barış I** Kar; **barıştu bay** tefeci.
- barış II** (**bar- fiilinden isim-fiil**) Gezme, gitme.
- bark** *bk. bala.*
- barkı** Dayının yiğenine almak zorunda olduğu hediye.

barkıra- (Kaynayan su için) fokurdamak.

barkıraş (**barkıra-** *fiilinden isim-fiil*)
Fokurdama.

barlu Hamile; *bk.* kursak.

barpılda- Çırpınmak.

bas- 1. Basmak, adım atmak, yürümek; bir şeye başlamak; **üstine bas-** bir şeye basmak; **içkeri bas-** ileri hareket etmek; **seniñ coñıñ keçire baspayın** hiç bir zaman senin yoluna girmiyorum. 2. Sıkmak; **kiyis bas-** keçeyi sıkmak. 3. Basmak, fotoğraflamak; **gazetti kepeke bastı** gazeteyi bastılar. 4. Örtmek, kaplamak; **taş la bas-** taşla kaplamak; **oroomdı suu bastı** sokağı su bastı. 5. Saldırmak, yenmek. 6. Zorlamak; ezmek.

baskıç Dokuma tezgâhının tarağı.

baskış 1. Pres. 2. Merdiven; *bk.* tepkiş. 3. Derece, faz.

baspak 1. Buğday kırmak için el değirmeni. 2. Tuzak, kapan.

bastır- (**bas-**'ın *ettirgen şekli*) 1. Bir şeye bastırtmak. 2. Bir şeyi sıkmak. 3. Bastırtmak. 4. Küp altına koydurtmak. 5. Tâbi kılmak.

bastıra Hepsi, her şey.

bastırasoyuznıy T. Rus. Birlik.

bastırt- Ezdirtmek.

baş 1. Baş, kafa; **kijiniñ baji** insan kafası; **cılan baji** (*kelime anlamı yılan başı*) şamanın tören giysisindeki sedef düğmeler; **tuuniñ baji** dağın doruğu. 2. Üst bölüm, doruk; **ejiktin baji** kapının üst çerçevesi. 3. Başlangıç; **küstiñ baji** 1. Sonbaharın başlangıcı. 2. Ağustos (Altay halk takviminde sekizinci ay); **ermektiñ baji** nehrin başlangıcı; **uçı baji** çok başı sonu yok; *mec.* karışıklık; **baştañ ala** baştan ayağa dek; **baştañ ala uçına cetire** başından sonuna dek, bütünüyle; **baji kırılı** işaret parmağı; **baş bolzın** (saygı, teşekkür ifadesi); **baştañ baş** (rica ifadesi) lütfen; **baştañ baş bolzın, slerdi surap turum** lütfen, sizden çok rica ediyorum.

başaaçı Yönetici.

başçı Önder, baş, reis.

başka 1. Diğer, başka; **başka ermek bolbos** başka konuşma olamaz. 2. Yabancı, bilinmeyen; **başka kiji** yabancı, eloğlu. 3. Başka, dışında; **onoñ başka** bundan başka. 4. Ayrı, özel olarak; **başka sal-** ayrı olarak koymak; **başka ermek bolor** konuşma özel olacak.

başkala- 1. Değiştirmek, diğerine göre yeniden yapmak; **başkalap sal-** yeniden yapmak; *bk.* kabul-. 2. Ayırmak, yabancı saymak. 3. Bir şeyi farklı şekilde yapmak; **başkalap aytsa** farklı şekilde söylersek.

başkalan- (**başkala-**'nın *dönüşlü şekli*) Değişmek; **söstördiñ başkalanarı** kelimelerin değişimi; *bk.* öskölön-.

başkalat- (**başkala-**'nın *ettirgen şekli*) Kamulaştırmak.

başkar- İdare etmek, yönetmek, rehberlik etmek.

başkaraaçı Grubun başı, temsilci, mümessil.

başkartu Rehberlik.

başkaru Yönetim, idare.

başkıda Daha önce, başlangıçta; *bk.* ozo.

başkoy- Yemin etmek, tapınmak (dua sırasında).

başkün Geçen gün, önceki gün, evvelki gün.

başmak Başmak, başmaklar, haydutlar; **küüktiñ başmagı** *bot.* baldırıkara.

başparak Baş parmak; *bk.* ergek I, erkek.

başta- 1. (İşe) başlamak, girişmek. 2. Yönetmek; **slerdi baştap barar elçi** sizlere önderlik yapacak elçi.

baştaaçı 1. Kılavuz. 2. *gr.* Özne; **baştaaçı la aydılaaçıniñ cöpsineri** *gr.* özne yüklem uygunluğu; **baş bildirbez baştaaçı** *gr.* gizli özne; *bk.* körünbes, **ce bildirli baştaaçı**; **baştaçı**.

baştaçı *bk.* baştaaçı.

baştak yaramaz, şımarık.

- baştaktan-** Yaramazlık yapmak, şımarık; **baştaktanba** şımarık.
- baştaktandır-** (**baştaktan-'nın ettirgen şekli**) Şımartmak, şımarıklık yapmasına izin vermek.
- baştal-** (**başta-'nın edilgen şekli**) 1. Başlamak, başlanmak, başlamış olmak. 2. Gebe kalmış olmak.
- baştamı** Başlangıç, ilk; **baştamı şkol** ilk okul; *bk. baştapkı.*
- baştan-** 1. Yönelmek. 2. Yüzünü dönmek; **men caar baştandı** bana yüzünü döndü.
- baştandır-** (**baştan-'ın ettirgen şekli**) 1. Yönelmek. 2. Yüzünü döndürmek.
- baştañ es.** Kurban taşının doğu tarafında ipe asılan tavşan derisi, *bk. ceek.*
- baştapkı** 1. Birinci; **baştapkı urok** birinci ders; *bk. baştamı, birinçi.* 2. Ön, ilk; **baştapkı partada** ön sırada. 3. İlk, başlangıçta.
- baştaş** (**başta-fiilinden isim-fiil**) Yönetim.
- baştaş-** (**başta-'nın işteş şekli**) 1. Birlikte yönetmek. 2. Birlikte yol göstermek.
- baştat-** (**başta-'nın ettirgen şekli**) 1. Başlatmak. 2. Yönetmek, ileri gitmek ve yol göstermek.
- baştik** Çuval, kese, çanta, torba.
- baştu** Başlı, başı olan; **Ceti baştu Celbegen folk.** Yedi başlı Celbegen.
- bat-** 1. Bir şeye yerleşmek, girmek. 2. Uğramak. 3. (Güneş, ay, yıldızlar için) batmak; **kün battı** güneş battı; *bk. aş-.*
- batere** Rus. Daire.
- batır-** Esir olarak teslim olmak, yenilmiş olmak; **Araldagi ayuga aldırbağan Aya-Biy, altan tümen çerüğe batırbağan Aya-Biy folk.** Ormandaki ayıya teslim olmayan Aya-Biy, altı bin kişilik orduya esir olmayan Aya-Biy.
- batinka** Rus. Bot.
- batiran** Kiracı.
- batka I** 1. Nikotin. 2. Mide ekşiliği.
- batka II** Kabarcık, sivilce.
- batkak** Çamurlu yer; **batkak balkaş** yapışkan çamur.
- batpadım** *bk. bödönö.*
- batpanak** Bodur, tıknaz; *bk. çatpak.*
- batrak** Irgat.
- Bay Ülgen** Bay Ülgen, kutsal Ülgen.
- bay** 1. Bay, zengin; **cimekçi bay** toprak ağası; **cıtu bay** cimri; **karıs bay** tefeci; **biyandu bay** cömert zengin; **uktu bay** yurt sahibi. 2. Zengin, bol; **aştıñ tujümü bay** bol ürün. 3. Kutsal, yasak; **bay ağaş** kutsal ağaç; **bay kayıñ** kutsal akağaç; **bay kuş** kutsal kuş; **bay sös** yasaklanan söz; *bk. baylu sös;* **bay tere** kutsal deri; **bay terek** kutsal kavak ağacı; **bay tit** kutsal melez ağacı.
- Bay-Maatır** *mit.* (Erlik'in oğullarından birinin adı) Bay-Maatır; **Taş bidektü Bay-Maatır** Taş bilekli Bay-Maatır.
- Bay-Teñis** *mit.* (Erlik'in sarayının yakınındaki cehennemde yer alan denizin adı).
- baya** Kısa süre önce; **baya kelip bargan** kısa süre önce geçti; **bayadañ beri** O zamandan beri; *bk. booro.*
- bayagi** Kısa süre önce, deminki; **bayagi kiji oyto keldi** kısa süre önce adam geri geldi; **tu bayagi** eski, kadim; **bayagi neme** *mec.* kurt.
- bayana** *mit.* 1. Ruhlardan birinin adı, iyi ruh, Ülgen'in hizmetkârı. 2. Çadırdaki ruh tasvirlerinin toplamı; **bayananiñ üleji** dua sırasında ev sahibi tarafından dağıtılan kurban eti parçaları.
- baybak** Hantal.
- baybañ** Teklifsiz, lâubali, küstah.
- baybañda-** Sakal sıvazlamak.
- baycok** 1. Kaba kişi. 2. Kabaca.
- bayçıl** *bk. baylançañ.*
- baydastan-** Bağdaş kurmak.
- bayga** At yarışı.
- baygis** şapşal, pasaklı; *bk. baygızak.*
- baygis-** *bk. bayıgis-*
- baygızak** *bk. baygis.*
- bayı-** Zenginleşmek.
- bayıgis-** (**bayı-'nın ettirgen şekli**) Zenginleştirmek.

bayırka- 1. İftihar etmek, gururlanmak. 2. Zenginliğiyle övünmek; *bk. maktan-*.

bayıt- (*bayı-'nın ettirgen şekli*) Zenginleştirmek.

baykan Moğ. 1. Çadır. 2. Çul. 3. Perde, örtü. 4. Arka, kuyruk; *bk. maykan.*

baykuur Moğ. Gırtlak.

bayla- I 1. Yasaklamak; korunmak, sakınmak **baylagan söstör** yasak sözler (eskiden kocanın yaşlı akrabalarının ve erkeklerin özel adlarını kadınların telâffuz etmesi yasaktı; bu isimler yerine yakın anlama gelen kelimeler kullanılırdı). 2. Kutlamak, yarış ve güreşle kutlama yapmak; **baylagan at** kutsal at; *bk. baylu at; baylagan ot* kutsal ateş; *bk. baylap salgan ot.*

bayla- II Zenginleşmek.

baylan- Sakınmak, korunmak.

baylançañ Kurallara uyma; *bk. bayçıl.*

baylançık Sakınan.

baylat- I (*bayla- I'in ettirgen şekli*) 1. Yasaklanmasına yardım etmek. 2. Kutlama nedeni olmak.

baylat- II (*bayla- II'nin ettirgen şekli*) Zenginleştirmek.

baylık Zenginlik; kaynaklar; **albatınıñ baylığı** halk zenginliği.

baylu 1. Kutsal; **baylu cer** kutsal yer; gidilmesi yasak yer. 2. Yasak; **baylu at** *bk. baylagan at; baylu kabay* kutsal beşik; **baylu sös** yasak söz; *bk. bay sös; baylu tuu* kutsal dağ.

bayram Bayram; **üzüt bayramı** ölümden sonraki kırk gün içinde yapılan törenler, ayinler.

bayramda- 1. Kutlamak. 2. *mec.* Başiboş gezmek.

bayramdu Şenlikli, bayram yeri gibi; **kongon ceriñ köktü bolzın, baskan ceriñ bayramdu bolzın** (*atasözü*) gecelediğin yer otlar dolsun, gittiğin yer bayram yeri olsun.

bayrı Kumaş enine denk ölçü birimi. (Çoluşman Teleutlarınca kullanılır).

baytal Henüz yavrulamamış kısırak; *bk. bee.*

bayzıñ Moğ. 1. Kuytu yer; **Ceti kat bayzınga enezi le uulin bektep koydı folk.** Ana ve oğul yedi kez çevrelenmiş kuytu yerde saklandılar. 2. Saray; **Ceti ejiktü temir bayzınga cedip kelgen, mında turdı folk.** Yedi kapılı demir saraya ulaştı ve orada durdu.

bayzın- Kendini zengin saymak, zenginliğiyle gururlanmak.

baza Daha, bir daha, yine, yeniden, tekrar; **a baza eh tamam, tam öyle; baza keleriñ be? daha gelmiyor musun? a baza, kelbey aa! gelmiyordum ama sonunda geldim! baza la keldi yine geldi.**

bazar I Pazar.

bazar II Ayak.

bazıl- (*bas-'nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Basılmış olmak. 2. Basılmış, ezilmiş olmak. 3. Yayılmış olmak.

bazın- (*bas-'ın dönüşlü şekli*) 1. Boyun eğmek. 2. Basılmak. 3. Yayılmak.

bazınar Taş kırma dağırmeni.

bazınçık I Basılmış, ezilmiş.

bazınçık II *bk. bazıru* I.

bazır- (*bas-'ın ettirgen şekli*) 1. Basmak, ezmek; **taş la bazır** taşla ezmek. 2. Aşağılamak.

bazırıl- (*bazır-'ın edilgen şekli*) Basılmak, sıkıştırılmak.

bazırış- (*bazır-'nın işteş şekli*) Birlikte bastırmak.

bazırt- (*bazır-'ın ettirgen şekli*) 1. Bastırmak. 2. Bir şeyi taşla ezmek.

bazıru I Çadırın dış tarafındaki etekleri bastırmak için kullanılan sırtıklar.

bazıru II (*bazır- filinden isim-fil*) 1. Bastırma, sıkıştırma. 2. Presleme. 3. Yayılma.

bazış (*bas- filinden isim-fil*) 1. Yürüme. 2. Bastırma, presleme. 3. Basma, yayılma.

bazıt 1. Adım, yürüyüş; **bazıdı caraş** onun güzel yürüyüşü var; **bu attıñ bazıdı**

- cımjak** bu atın yürüyüşü yumuşak. 2. Bastırma, presleme.
- bazıtkır** Sert adımlı, yürüyüşlü (at).
- be** *bk. ba.*
- beçet** Mühür.
- beçette-** Mühürlemek, mühür basmak.
- beçettü** Mühürlü, mühürlenmiş.
- bedre-** Aramak.
- bedren-** (*bedre-'nin dönüşlü / edilgen şekli*)
1. Araştırmak. 2. Aramak, kazmak, aranmak; **neni bedrenip turuñ?** ne arınıyorsun?
- bedreş** (*bedre- fiilinden isim-fiil*) Arama, arayış.
- bedreş-** (*bedre-'nin işteş şekli*) Birlikte aramak.
- bedret-** (*bedre-'nin ettirgen şekli*) Aratmak.
- bee** Tayı olan kısarak, dişi at; **tönön bee** üç yaşındaki kısarak; *bk. baytal.*
- bejen** Elli.
- bejinçi** Beşinci; **bejinçi ças** beşinci saat.
- bejü** beşer beşer; **olor bejü keldi** onlar beşer beşer geldiler.
- bek** 1. Sağlam, pek; **bek bös** sağlam kumaş; **bek sananıp cüre berdi** o iyice düşünüp gitmeye devam etti. 2. Sürgü.
- beken** 1. Böğür (hayvanlarda), **eer attıñ bekenine cayıldı** eğer atın böğrüne kaydı. 2. Fileto.
- bekte-** 1. Sağlamlaştırmak. 2. Onaylamak, doğrulamak. 3. Kapamak.
- bektel-** (*bekte-'nin edilgen şekli*) 1. Sağlamlaşmış olmak. 2. Onaylanmış olmak. 3. Kapanmış olmak.
- bekten-** (*bekte-'nin dönüşlü şekli*) 1. Bulunduğu yeri sağlamlaştırmak; **çerü gorodto bektenip aldı** ordular şehirdeki yerlerini sağlamlaştırdılar. 2. Onaylamak. 3. Kapanmak.
- bekteş** (*bekte- fiilinden isim-fiil*) 1. Sağlamlaştırma. 2. Onay, onaylama. 3. Kapama.
- bekteş-** (*bekte-'nin işteş şekli*) 1. Birlikte sağlamlaştırmak. 2. Birlikte onaylamak. 3. Birlikte kapamak.
- bektet-** (*bekte-'nin ettirgen şekli*) 1. Sağlamlaştırmak. 2. Onaylatmak. 3. Kapatmak.
- bektü** Kapalı, kilitli.
- bel I** 1. Sırt, bel. 2. Dağ sırası; **karlu tuuniñ beli** karlı dağın beli.
- bel II** Som balığı.
- bel III** Saç örgüsündeki küpe, süs; *bk. belbuş belben* geniş yüzlü.
- belbuş** Saç örgüsündeki süs; *bk. bel III.*
- beldesten-** Toparlamak; destelemek.
- bele** *bot.* 1. Üvez ağacı. 2. Benç; **beleniñ üreni** benç tohumları.
- belek** 1. Dirsek (bilekten dirseğe kadar). 2. *es.* Gelinden damada gönderilen, kaçırmayı onaylayıcı eşya şeklindeki bedel.
- belen** Moğ. 1. Geçindirme; **boyı onıñ belenine oturup iydi** onun geçindirmesiyle yaşıyor. 2. Hazır, tamam; **belen bol** hazır ol.
- belet** Rus. 1. Bilet; **kiriş belet giriş bileti.** 2. Orman kesme belgesi.
- belete-** Hazırlamak.
- beleten-** (*belete-'nin dönüşlü / edilgen şekli*) Hazırlanmak, hazırlanmış olmak; **beletenip al!** hazır ol!
- beleteniş** Hazırlanma.
- belge** Fal, büyü, tahmin.
- belgeçi** Falcı, büyücü.
- belgeñçi** Küfürbaz.
- belgeñde-** Terbiyesiz sözler söylemek.
- belinçi** Başkasının hareket ve sözlerini gereksiz yere tekrarlayan kimse.
- belinde-** Başkasının hareket ve sözlerini gereksiz yere tekrarlamak.
- belkençek** Gövdenin sırt tarafı.
- beltir** 1. Ağız, iki ve daha fazla nehrin birleşimi; **suuniñ beltirinde** nehirlerin birleşme yerinde. 2. (Yol için) kavşak.
- ber-** Moğ. 1. Vermek. 2. (Bu yardımcı fiil asıl fiille birlikte kullanılarak işin başka bir şahıs için yapıldığını bildirir, ayrıca çabukluk da ifade eder); **biçip berdim** biri için yazdım (*kelime anlamı yazıp verdim*); **taap ber-** biri için bulmak;

- mege pis'mo kıcıp ber bana mektubu oku.
- berbek Şişman.
- berç anat. Bez, beze, gude.
- berdir- Moğ. T. (*ber-'in ettirgen şekli*) Verdirmek.
- bereçi: bereçi pubultkiş gr. Yönelme hâli, datif hâli
- beri 1. Beri, buraya, bu tarafa, yakına; beri keliger buraya gel. 2.-dan beri; onõn beri beş cıl ötti o zamandan beri beş yıl geçti; keçedeñ beri dünden beri; ozodoñ beri eskiden beri; kirdiñ beri canında dağın bu tarafında; bk. arı I.
- berigi Yakındaki, daha yakın olan (mesafe olarak).
- beril- Moğ. T. (*ber-'in edilgen şekli*) 1. Verilmiş olmak, verilmek. 2. Tâbi olmak. 3. Verilmiş olmak.
- berilte Moğ. Yayım, yayımlama.
- berin- Moğ. T. (*ber-'in dönüşlü şekli*) Bir şeye kendini vermek, sadık olmak; beringen kiji sadık kişi.
- beriş Moğ. T. (*ber- fiilinden isim-fiil*) Verme, verilme; alış-beriş alış veriş, değiş tokuş.
- beriş- Moğ. T. (*ber-'in işteş şekli*) 1. Birlikte vermek. 2. Birlikte teslim olmak. 3. Engellemek; berişpe engel olma.
- bertik Çıkık.
- bertin- Çıkmak, (ayak için) kemiğin yerinden çıkması.
- berü Kurban; bk. ködürği.
- beske Ağırlık; beskezi kaç? ağırlığı ne kadar?
- beş Beş; beşteñ beşer; beştü beşli; balam beştü çocuğum beş yaşında.
- beşçillik Beş yıllık.
- beşyüz Beş yüz.
- bey Tanımadık kimse.
- bezmen El kantarı.
- bıcam (Kadınlara saygılı hitap şekli).
- bıcar Moğ. İğrenç, pis; bıcar kiji es. kadın.
- bıcarzı- Moğ. T. Pisenmek, iğrençleşmek.
- bıcarzıt- Moğ. T. (*bıcarzı-'nın ettirgen şekli*) İğrenç hâle getirmek.
- bıcıl Bu yıl.
- bıcılta- Çok ve anlamsızca konuşmak.
- bıcıltaş (*bıcılta- fiilinden isim-fiil*) Boş lâf.
- bıcılğı Şimdiki, şu anki.
- bıcır 1. Dalgalı; kıvrımlı, bukleli; bıcır baş bukleli baş. 2. Boncuk.
- bıcıra- Çatlamak, çatırdamak; salkınnañ ağaş bıcırıp, bököyip turdı ağaş rüzgârdan eğildi ve çatladı.
- bıcıraş 1. Kıvrıcık, dalgalı. 2. mec. Kuzu.
- bıcıraş- Fırıl fırıl dönmek, yaltaklanmak.
- bıcırat Çatlak.
- bıç- bk. bıçı-.
- bıçak Bıçak.
- bıçakta- Bıçaklamak.
- bıçaktat- (*bıçakta-'nın ettirgen şekli*) Bıçaklatmak.
- bıçı- Bıçmek, kesmek, doğramak.
- bıçık Kesek, toprak parçası.
- bıçış (*bıçı- fiilinden isim-fiil*) Kesme, doğrama.
- bıçış- (*bıçı-'nın işteş şekli*) Birlikte kesmek, doğramak.
- bıçıt- (*bıçı-'nın ettirgen şekli*) Kestirmek, doğratmak.
- bıçkak 1. Hayvanların ayaklarındaki deri. 2. (Hayvanın ayak derisinden yapılan bir tür ayakkabı).
- bıgı- 1. Eğmek. 2. Eğmek, kırmak (dizleri).
- bıgıl Moğ. Tınaz, dokurcun, çeç, tahıl.
- bıgıl- (*bıgı-'nın edilgen şekli*) Eğilmiş, bükülmüş olmak.
- bıgın- (*bıgı-'nın dönüşlü şekli*) Eğilmek, diz kırmak.
- bıjirt- (*bıjir-'in ettirgen şekli*) 1. Yakmak, haşlamak, pişirmek. 2. Yakmak.
- bıju Dikkatli, özenli; bıju la kelerim mutlaka geleceğim.
- bıjula- Gayret etmek.
- bıjulan- (*bıjula-'nın edilgen şekli*) Dikkatli olmak; bıjulanıp uk dikkatle dinle, dikkatli ol.

- bijulaş** (*bijula-* *filinden isim-fiil*) Gayret, çaba.
- bikin** Uyluk, kalça; *bk. çamış.*
- bikından-** Ellerini kalçasına koymak;
bikındanıp biceledi ellerini kalçasına koyup dans etti.
- bilaa-** Zorla almak.
- bilaaş** Moğ. (*bilaa-* *filinden isim-fiil*) 1. Tartışma. 2. Bahis. 3. Yarışma, rekabet.
- bilaaş-** Moğ. (*bilaa-'nın işteş şekli*) 1. Tartışmak. 2. Bahis tutuşmak. 3. Rekabet etmek. 4. Skandal çıkarmak.
- bilaaştı** Moğ. T. Tartışmalı.
- bilaat-** (*bilaa-'nın ettirgen şekli*) Zorla aldirmek.
- bılçıra-** 1. Yapışkan olmak. 2. *mec.* Saçma sapan konuşmak.
- bılçırak** Yapışkan; **bılçırak balkaş** 1. Yapışkan çamur. 2. *mec.* Lapa, bulamaç.
- bılçı-** Ezmek; **bılçıp otur-** hantalca beceriksizce oturmak.
- bılçık** Basılmış, ezilmiş.
- bılçıl-** (*bılçı-'nın edilgen şekli*) Basılmış, ezilmiş olmak.
- bılçın-** (*bılçı-'nın dönüşlü şekli*) Düzelmek, düzeltilmek
- bılçış** (*bılçı-* *filinden isim-fiil*) Yassılaştırma.
- bılçış-** (*bılçı-'nın işteş şekli*) Birbirini ezmek, iki şey arasında kalarak sıkışmak; ezilmek.
- bılçıt-** (*bılçı-'nın ettirgen şekli*) Bastırtmak, ezdirtmek.
- bılçıy-** Basılarak düzelmek.
- bılçıyt-** (*bılçıy-'ın ettirgen şekli*) Basarak düzeltmek.
- bıltır** Geçen yıl, bildir.
- bıltırğı** Geçen yılki.
- bırçıt** Sağlam, güçlü.
- bırkıra-** Dört bir yana dağılmak, saçılmak.
- bırkıran-** Kaynamak, fokurdamak.
- bırkırat-** (*bırkıra-'nın ettirgen şekli*) Dağıtmak, saçmak.
- bış-** I 1. Olgunlaşmak. 2. Pişmek, pişmiş olmak.
- bış-** II Ekşi sütü karıştırmak.
- bışkalak** 1. Olmamış, ham. 2. Tam pişmemiş
- bışkan** 1. Olmuş. 2. Pişmiş.
- bışkı** Kıymız karıştırma sopası.
- bışkır-** 1. (At için) burnundan solumak. 2. Hırıldamak. 3. Hapşırma.
- bışkırış** (*bışkır-* *filinden isim-fiil*) Hapşırma.
- bışkırt-** (*bışkır-'ın ettirgen şekli*) Hapşırtmak.
- bıştak** Peynir, kaynamış süttten yapılan preslenmiş bir tür peynir.
- bıyan** Moğ. Teşekkür, takdir.
- bıyanı** Acıma.
- bıyırış** (*bıyır-* *filinden isim-fiil*) 1. Pişirme. 2. Yakma.
- bıza** Buzağı; *bk. bızaa, bozu, bsaa, psaa.*
- bızaa** *bk. bıza.*
- bice** Dans.
- biceçi** Dansçı, dansör, dansöz.
- bicele-** Dans etmek.
- biceleş-** (*bicele-'nin işteş şekli*) Birlikte dans etmek.
- bicelet-** (*bicele-'nin ettirgen şekli*) Dans ettirmek.
- biçen** Kuru ot, saman; *bk. ölöñ, biçeen.*
- biçi-** Moğ. Yazmak; *bk. çiy-*
- biçik** Moğ. 1. Okur yazarlık; **biçik bilbes** cahil, okur yazar olmayan. 2. Kitap. 3. Mektup, yazı; **samara biçik** veya **sudur biçik** *folk.* bahadırın kahramanlıklarıyla ilgili hikâye; *bk. kat.*
- biçikçi** Moğ. T. Okur yazar.
- biçil-** Moğ. T. (*biçi-'nin edilgen şekli*) Yazılmış olmak.
- biçiş** Moğ. T. (*biçi-* *filinden isim-fiil*) Yazma, yazışma (karşılıklı).
- biçiş-** Moğ. T. (*biçi-'nin işteş şekli*) Birlikte yazmak, birbirine mektup yazmak.
- biçit-** Moğ. T. (*biçi-'nin ettirgen şekli*) Yazdırmak.
- bil-** 1. Bilmek, öğrenmek. 2. Anlamak. 3. -e

- bilmek. 4. Yönetmek.
- bildir** *bk. bildür.*
- bildir-** (*bil-'in ettirgen şekli*) 1. Bildirmek; haber vermek. 2. Öğretmek. 3. Buluş yapmak.
- bildire** (*bildir- fiilinden zarf görevinde zarf-fiil*) 1. Anlaşılmış, açık; *bk. cart.* 2. Açık bir şekilde; **bildirbey** fark ettirmeden, gizlice.
- bidirge** Şaman tefinin sopasına bağlanan kese.
- bildirt-** (*bildir-'nin ettirgen şekli*) 1. Bildirtmek, haber verdirtmek. 2. Anlaşılır kılmak, sezdirmek, hissettirmek.
- bildirü** 1. İşaret. 2. Anlam, önem. 3. Bilgilendirme.
- bildür** 1. Resim, bezek. 2. Şaman tefindeki bezek.
- bile** aile; **bilelü** aileli; **köp bilelü** çok aileli; **bidezi** çok ailesiz; **slerdiñ** **bileger** kaç kişi? sizin aileniz kaç kişi?
- bilek** Bilek, el ile kolun, ayak ile bacağın birleştiği yer.
- bilgir** 1. Bilgin, bilgili, bilge. 2. Anlayışlı, düşünceli.
- bilik** Bilgi, bilim; **biçik-bilik** okur yazarlık.
- bilim**: **bilim til** *gr.* Bilim dili.
- bilin-** (*bil-'in dönüşlü şekli*) 1. Hissetmek, sezmek. 2. Bilinçlenmek. 3. Anlamak. 4. Bulmak, ortaya çıkarmak.
- bilış** (*bil- fiilinden isim-fiil*) Bilgi.
- bilış-** (*bil-'in işteş şekli*) Tanıdık olmak, biriyle bağı olmak.
- bilü** Bileği taşı.
- bir** 1. Bir, birim; **bir katap** bir gün; **bir tüñey** benzer, aynı; **bir aay** oturduklar herkes bir arada oturdu; **bir aay bardıbis** hep birlikte gittik; *bk. cañıs.* 2. (Belirsizlik sıfatı) **bir kiji** biri, birisi; **bir-bir neme** bir şeye karşın.
- birde** Bazen, zaman zaman; *bk. kaa-cao.*
- birdeñ** Bir bir.
- birge** Birlikte.
- birçeke** Yaylı at arabası.
- birik-** Bir olmak, birleşmek.
- birikle-** Birleşmek; **Cer üstiniñ prole tariyleri, birikleger!** Bütün dünya proleterleri birleşiniz!
- birikte-** Birleştirmek; **onçozun birge birikte-** herkesi birleştirmek.
- biriktir-** (*birik-'in ettirgen şekli*) Birleştirmek, bir arada saymak.
- birinçi** Birinci; **birinçi klass** birinci sınıf; *bk. baştapkı.*
- birlik** 1. Birlik, birleştirme. 2. Birleşme.
- birü** Biri, birisi; **birüzi** onlardan biri; **olor birüzi birüzineñ suraştı** onlar birbirlerini sordular.
- bis** Biz; **bistiñ mal** bizim hayvan; **biske kir** bize gel; **bisteñ cüre bergen** bizi bırakıp giden; ölen.
- biy** 1. Memur. 2. Bay, bey. 3. **Erlık-Biy mit.** Erlık Bey (Erlık'in sıfatı).
- Biy-Altay mit.** (Altay'ın koruyucu ruhu), **Añdık bütken Biy-Altay** Hayvanları yetiştiren Biy-Altay.
- biyan** İyilik, merhamet.
- biyde-** 1. Hükmetmek. 2. Yönetmek.
- biyik** 1. Yükseklik. 2. Büyük, yüksek.
- biyikte-** 1. Yükselmek. 2. Boyca büyüme.
- biyiktel-** (*biyikte-'nin edilgen şekli*) Yükselmek, asılmak.
- biyiktet-** (*biyikte-'nin ettirgen şekli*) Yükseltmek, asmak.
- biyindu** İyi, merhametli, esirgeyen (Tanrının sıfatı).
- biyirke-** Moğ. Gururlanmak (gücülle, durumuylla).
- biyirkek** Moğ. T. Hükmetmeyi seven.
- biyt** Bit.
- biyte-** Bitlenmek.
- biyu** Moğ. Yüksek.
- blaaş-** (*bul-a+aş-*) İmkân bularak aşmak, ilerlemek.
- blaut** *zool.* Üç yaşındaki geyik.
- bo** *bk. ba.*
- boco** 1. Bir tür ev birası. 2. Serbest zaman.
- bodo-** Moğ. 1. Çözmek; **zadaçanı bodo-**

problemi çözmek. 2. Öneri getirmek, tahmin yürütmek; **ol keler dep bodop turum** onun geleceğini tahmin ediyorum. 3. Saymak, saygı göstermek; **caandardı bodo-** yaşlıları saymak. 4. Bir şeyi değerlendirmek; **kaçaga bodop turuñ?** ona ne değer veriyorsun?

bodol Moğ. Tahmin, yaklaşık belirti.

bodol- Moğ. T. (**bodo-'nun edilgen şekli**)

1. Çözülmüş olmak. 2. Tahmin edilmiş olmak. 3. Sayılmış olmak. 4. Değerlendirilmiş olmak. 5. Sayılmak.

bodolgo Moğ. 1. Maksat. 2. Vazife. 3. Sorun.

bodon- Moğ. T. (**bodo-'nun dönüşlü şekli**) Bir şeye karar vermek.

bodongo mat. Problem; **bodongo uur emes** kolay çözülebilecek problem.

bodoş Moğ. T. (**bodo- fiilinden isim-fiil**)

1. Karar, çözüm. 2. Tahmin, değerlendirme.

bodoş- Moğ. T. (**bodo-'nun işteş şekli**) 1. Birlikte çözmek. 2. Birlikte sayılmak.

bodu Zayıf, solgun, sıska.

bogoçı Dağ geçidi; *bk. aju.*

bogok 1. *anat.* Âdem elması. 2. Guşa hastalığı.

bogoktu Guşa hastalığına yakalanmış.

bogono Moğ. Kısa; **bogono sööktü kiji** kısa boylu, bodur.

bojo- 1. Kurtulmak. 2. Son bulmak, bitmek; **doklad bojodı** rapor bitti; **bojogon** öldü, vefat etti; *bk. bojop kalgan.* 3. Boşaltmak. 4. Zayıflatmak.

bojodıl- (**bojot-'un edilgen şekli**) Kurtulmuş olmak.

bojodu Kurtulma.

bojon- (**bojo-'nun dönüşlü şekli**) 1. (At için) çözülmek, boşalıp kurtulmak. 2. Herhangi bir ağırlıktan kurtulmak.

bojot- 1. Kurtarmak. 2. Zayıflatmak. 3. Hafifletmek; **ayaktı bojodıp berdi** fincanı boşalttı; *bk. agıt-*

bok Ters, gübre, dışkı, bok.

bokol Pipodaki çerçeve.

bol'sevik Rus. Bolşevik.

bol- Olmak; **kojo bol-** katılmak, birlikte olmak; **andıy da bolzo** buna karşın, fakat, yine de; **boldı!** tamam, oldu! **bolzo bolor, bolbozo bolbos** olursa olur, olmazsa olmaz; **bolor** yeter; **Boyı altın küük bolup folk.** Kendisi altın bir kuşa dönüşüp.

bolço- Şişmek, kabarmak, böbürlenme.

bolçok 1. Küre, yuvarlak. 2. Küçük parça. 3. (Vücuttaki) kabarcık. 4. Düğüm. 5. Şişkin, kabarık; **bolçok boş bot.** şakayık (*kelime anlamı: yuvarlak baş*).

bolçoy Şiş.

bolçoy- Moğ. 1. Şişirmek. 2. Darılmak. 3. Aldatmak, kazıklamak.

boldır- (**bol-'un ettirgen şekli**) 1. Razi olmak. 2. Tamamlamak. 3. Yapabilmek.

bolgoo- Gözlemek, açıklamak.

bolgoobos Dikkatsiz.

bolgoon- (**bolgoo-'nun dönüşlü şekli**) 1. Açıklamak. 2. Sakınmak, dikkat etmek.

bolgoot- (**bolgoo-'nun ettirgen şekli**) 1. Açıklatmak. 2. Sakındırtmak.

bolom Moğ. (?)

bolot Moğ. Çelik.

boluş I 1. Yardım, destek; **köp toolu aviatsiyaniñ boluşı la çok** sayılı hava gücünün desteğiyle; *bk. aybı.* 2. *es.* Sömürü şekli, feodal.

boluş II (**bol- fiilinden isim-fiil**) Olma, var oluş.

boluş- (**bol-'un işteş şekli**) Birlikte olmak, birbirine yardım etmek.

boluşçı 1. Yardımcı. 2. *gr.* Yardımcı; **boluşçı glagol** yardımcı fiil; **boluşçı tabış** yardımcı ses.

boo Bu.

booçı 1. Her türden bağ. 2. Koşum parçaları.

bojo Dizgin.

book *anat.* Guşa, çedve.

bookol (Tütün için) pipo, ağızlık.

boom Sarp kaya çıkıntısı.

booro Çok önce; *bk. baya.*

boorogı Çok önce olan, eski.
boos (Hayvan için) gebe.
borbotko Pılıpırtı, paçavra.
borboy 1. Bir kovadan yarım kovaya kadar değişen at veya ineğin böğründen çıkarılmış deriden yapılmış kırba; *bk.* **arkıt**. 2. Kurutulmuş inek memesinden kutu; *bk.* **borbuy**
borbuy *bk.* **borboy**.
borcoñ Tuzlak arazi; *bk.* **kucur**.
borkar Gündelik işler, her gün yapılan sıradan işler.
borkılda- Kaynamak, (suyun kaynaması sırasında)fokurdamak.
borkıldaş (**borkılda-** *fiilinden isim-fiil*) Fokurdama.
borlo- Kaynamak.
borlon Kuzu, yazın doğan kuzu.
borlot- Saçıp savurmak.
boro Moğ. Gri, kır renkli; **boro at** kır at; **boro añ** gri hayvan; *mec.* karaca; **boro çıkan** gri fare; *mec.* gri köstebek; **boro iyt** gri köpek; *mec.* kurt; **boro kuş** serçe kuşu; **boro momon** gri köstebek.
borogon Kar fırtınası.
boromtık Donuk, mat; *bk.* **bozomtık**.
boroñot Yabanî siyah frenk üzümü.
boroñotto- Toplamak.
boror- Boz olmak.
borotokol Rus. Protokol.
borsık *zool.* Porsuk; *bk.* **borsuk**.
borsok Sıkıştırılmış hamurdan yapılmış ve koyun yağında pişirilmiş börek.
borsuk *bk.* **borsık**.
bortık Kırılgan, sağlam olmayan.
bortogo Kova, tulum; *bk.* **köyök**, **bortoo**.
bortoo *bk.* **bortogo**.
bos Moğ. 1. İnatçı, direngen. 2. (Erlık'in sıfatı).
bosbarçık *zool.* Çobanaldata.
boskon Evden kaçmış çocuk.
boskos Kaya balığı.
bosto- 1. Rica etmek, şikâyetle bahsetmek. 2. Bir şeyin yakınına gitmek; **ayıl ebire**

bostop cürdi o ayılın yanından geçti.
bostorkoy *bk.* **bostoroy**.
bostoroy *zool.* Çayır kuşu; *bk.* **Talañ-kileñ**, **bostoroy kuştıñ nezi artık?** - **Boyında bütken cuñı artık folk.** Talan-kilen, çayır kuşunun en değerli şeyi nedir? - En güzel şeyi gövdesinden biten kanadıdır.
boş 1. Boş vakit; **boş çok boş** vakit yok; hiç bir zaman; *bk.* **çölö**. 2. Boş; **kolım boş çok meşgulüm**. 3. Özgür, serbest; **boş öy boş** vakit. 4. Zayıf; **kılığı boş** zayıf karakterli; **boş kögön** çilek.
boşko Moğ. Memur.
botanika Rus. Botanik.
botko *es.* Hayvanın ilk sağımı sırasında Cayık'ın (*bk.* **Cayık**) şerefine dua için kısarak sütünün yulaf unuyla karışımı.
botoon Bir yaşındaki deve.
boy I (İyelik ekiyle birlikte) Kendi, kendisi; **boyı keldi** o kendisi geldi; **boyım kördim** ben kendim gördüm; **boyın sura-** onun kendisinden sormak; **boyıñ tı sen kendin**.
boy II 1. (İnsanın) boyu; 2. Yaş; 3. Grup, sınıf; 4. Bir şeyin dış yüzü, yüzey; **boygo cetken** olgun yaşa ulaşmış.
boydo- Bir şey boyunca gitmek; **kür boylop keçti** o köprü boyunca gitti.
boydoñ 1. Bekâr. 2. Dul erkek.
boyınça ...-ır, -ir, -ur, -ür ...-maz, -mez; **kelgen boyınça** gelir gelmez.
boylu Gelin; *bk.* **koltu**, **neveste**, **sırgalcı**.
bozo Bir tür ev birası; *bk.* **boco**.
bozogo 1. Eşik. 2. Travers.
bozokoy (Yemin sözü) şerefim üzerine.
bozom Alacakaranlık, karanlık; **bozom kirdi** karanlık bastırdı; *bk.* **bürüñken**.
bozomtık 1. Bulanık; *bk.* **boromtık**. 2. Loş; **bozomtık eñir** loş gece.
bozor- I İnatla susmak.
bozor- II Beyazlaşmak, grileşmek; **teñeri bozorıp turdı** gökyüzü grileşti.
bozort- (**bozor-** II'nin *ettirgen* şekli)

- Grileştirmek.
bozu Buzağı.
böbölcin Hüdhüd kuşu.
bödnö Bildircin; *bk. bödnö.*
bödnö Dişi bildircin; *bk. batpadım, bödnö.*
bök 1. Sürgü. 2. Mantar, tıpa.
bökçök Kambur, sırtı hafifçe kambur olan.
bökçöy- Sırtını hafifçe kamburlaştırmak;
bökçöyip otur- sırtını hafifçe kamburlaştırıp oturmak.
bökö Moğ. Pehlivan, güçlü; *bk. alıp.*
bökö- Eğmek.
bökön: **bökön** **agaş** Ağaçtan yapılan nesne, ağaç pipo.
bökön- (**bökö-'nün dönüşlü / edilgen şekli**) Eğilmek.
bökönök Sivrisinek; *bk. sek I, tomonok.*
bököş (**bökö- filinden isim-fiil**) Eğilme, eğim.
bököyt- (**bököy-'ün ettirgen şekli**) Eğdirmek.
böktö- Sürgülemek.
böktör- Bağlamak; **tajuurdı** **kancaga** **böktörüp** **saldı** deri kabı eğere bağladılar.
böktü 1. Sürgülü. 2. Tıpalı olan.
böl- Bölmek; *bk. bölü-, üle-.*
bölci 1. Kurdele; **cajul böldi** yeşil kurdele. 2. Kenar, kürkten yapılmış kenar; **kiş bölcilü ton** samur kenarlı kürk; *bk. kıyım.* 3. *es.* Şamanın özel bir giysisi olan mandak'ın yenlerine dikilmiş vaşak kürkünden şeritler.
bölcirgen Çilek.
böli- Uçmak.
bölö Kız kardeşlerin çocukları, kardeş çocuğu.
bölöçiber Kız kardeşlerin çocukları; *bk. bölöçö.*
bölöçö Kız kardeşlerin çocukları; *bk. bölöçiber.*
bölölöşki Kız kardeşin çocukları; *bk. bölö.*
böltök Orman kenarı.
bölü- Bölmek, parçalamak; **ekige bölü-** ikiye bölmek; *bk. üle-, böl-.*
bölüçi 1. Bölen. 2. *mat.* Bölen.
bölüğeş *gr.* Edat.
bölük 1. Bölüm, şube; **cer bölügi** tarım bölümü. 2. Çalı.
bölün- (**bölü-'nün dönüşlü / edilgen şekli**) Bölünmek, bölünmüş olmak, parçalanmak; **bölünbes** **too** bölünmez sayı.
bölüş (**bölü- filinden isim-fiil**) 1. Bölme. 2. Parçalama, kırma.
bölüş- (**bölü-'nün işteş şekli**) Birlikte bölmek.
bölüt- (**bölü-'nün ettirgen şekli**) Böldürmek.
böörök Böbrek; *bk. börök, böörönök.*
böörönök Böbrek; *bk. böörök, börök.*
bööstöy *es. av.* Kurt (*kelime anlamı* bitli).
börçök *bot.* Tomurcuk; *bk. börök.*
börök 1. *anat.* Böbrek. 2. *bot.* Tomurcuk; **börçök.**
börtön İktidarsız.
börtön Fıtık.
börü Kurt; *bk. abıgay; abugay; aygay.*
börük 1. Börk, şapka; **börüktü** şapkalı; **kıygaş börük** kadın için kürk şapka; **kuragan börük** kadın başlığı; **kuş börük** dua sırasında şamanın giydiği özel şapka. 2. (Çivi için) baş.
bös Bez, basma.
brigada Rus. Ekip.
brokuror Rus. Savcı.
bryuka Rus. Pantolon.
bsaa *bk. bıza.*
bu Bu; **bu künde** bugün.
bucıl Bu yıl.
bucılgı Bu yıla ait olan; **bucılgı cılda** bu yıl boyunca.
buda- Ağacın budaklarını kesmek.
budak (Ağaç için) dal, budak.
budalgak Engel; *bk. buudak* 1.
budı- Moğ.; *bk. budu-.*
budu- Moğ. Boyamak, kaplamak, her yanı örtmek; *bk. budı-.*
buduk Boya; *bk. sır* 1.

budukta- *bk. budu-*.
buduktaş (**budukta-** *fiilinden isim-fiil*)
 Boyama.
buduktaş- (**budukta-**'nın *işteş şekli*)
 Birlikte boyamak.
budukttat- (**budukta-**'nın *ettirgen şekli*)
 Boyatmak.
buduktu Boyalı, boyanmış.
bugul Moğ. Tınaz, dokurcun.
bugulda- Tınaz toplamak.
buguldaş (**bugulda-** *fiilinden isim-fiil*)
 Tınaz toplama.
buguldaş- (**bugulda-**'nın *işteş şekli*)
 Birlikte tınaz toplamak.
buguldat- (**bugulda-**'nın *ettirgen şekli*)
 Toplatmak.
buka Damızlık boğa.
bukul Moğ. Tınaz, dokurcun.
bulan Avrupa muzı.
buldır Düz olmayan, kabarık, tümsekli.
bulga- 1. Karıştırmak. 2. Şaşırtmak.
bulgak Karışıklık.
bulgal- (**bulga-**'nın *edilgen şekli*) 1.
 Karışmak. 2. Şaşırmak.
bulgan- (**bulga-**'nın *dönüştürme şekli*) 1.
 Lekelenmek, bulanmak. 2. Sallanmak.
bulgat- (**bulga-**'nın *ettirgen şekli*)
 Bulandırmak, karıştırmak.
bulgayrı Özel yöntemle işlenmiş deri;
bulgayrı ödük deri ayakkabı.
bulguş Arpa kavurmak için kullanılan ucu
 sivri sopa.
bulkunçak Küçük.
bulta- 1. Akıtmak; 2. Çekmek; *bk. kıyılt-*
bultat- (**bulta-**'nın *ettirgen şekli*) 1.
 Akıttırmak; 2. Çektirmek, kaldırmak.
bultık Şişkin; **bultık caak** 1) Şişkin
 yanak, şişkin yanaklı.
bultıy- Moğ. Şişmek, avurtlarını şişirmek.
buluñ 1. Köşe, sınır; **üç buluñdu** üç
 köşeli. 2. Nehir koyu.
bulur *bk. balır*.
bulut Bulut, yağmur bulutu.
bulutta- Bulutlanmak; **teñeri buluttadı**

Gök bulutlandı.
buluttu Bulutlu, kapalı.
bur- Bükme, burmak.
buru 1. Erkek deve. 2. *es.* Şaman tefindeki
 deve resmi.
buray- Ağarmak; *bk. burula-* II; **buuray-**.
Burça-Kaan *mit.* Burça Han (Ülgen'in
 oğullarından birinin adı).
burıl- Dönmek; *bk. burul-*.
burılçık Dönemeç; *bk. burulçık*.
burkura- Moğ. Uçuşmak, dağılmak.
burkuraş (**burkura-** *fiilinden isim-fiil*)
 Tozutma, dağıtma.
burkurat- (**burkura-**'nın *ettirgen şekli*)
 Tozutmak.
burula- *bk. terle-*.
burmakta- Dönmek, dönüp durmak;
Burmaktap kar tüşse, köp caar ba,
Köbügim? folk. Döne döne kar yağarsa,
 çok yağar mı, Köbük'üm?
burt (Bir anda kaybolmayı ifade eden
 yansıma kelime); **burt et-** bir anda
 kaybolmak; *bk. kılt, kult*.
buru Moğ. Kabahat, suç; *bk. buruu*.
buru- 1. Çevirmek, döndürmek; **attıñ**
oozin buru- atı döndürmek. 2. Geriye
 döndürmek.
burul 1. Ak, ağarmış. 2. Demir kırığı (at
 rengi).
burul- 1. (**buru-**'nın *edilgen şekli*)
 Dönmek, geri dönmek, çevrilmek; *bk.*
burıl-.
burula- I Suçlamak.
burula- II Ağarmak; *bk. buray-*.
burulaçı Suçlayan.
burulan- (**burula-** I'in *dönüştürme / edilgen*
şekli) Suçlanmış olmak.
burulat- (**burula-** I'in *ettirgen şekli*)
 Suçlamak.
burulçık 1. Dolambaç (yolun dönemeci). 2.
 Kıvrımlı, dolambaçlı; **burulçık suu**
 dolambaçlı nehir; *bk. burılçık*.
buruldır- (**burul-**'un *ettirgen şekli*)
 Dönmek, çevrilmek.
burulu 1. Suçlu; *bk. karalu*. 2. Suçlanmış.

burumay Başka bir renkteki deriden çizmelere yapılmış işleme.

buruu *bk. buru.*

bus Buz; *bk. mıs; mus; pus.*

bus- 1. Yıkma, kırmak. 2. Bölümlere ayırmak. 3. Bozma.

buskak 1. Bozma. 2. Yıkık, bozuk, zarar görmüş.

buskalañ Yıkma, bozma.

buskan Kar fırtınası.

busta- Böğürmek.

bustaş (*busta-* *fiilinden isim-fiil*) Böğürtü; **Kök bukaniñ bustajinañ Toyboñ-Kaan korkugan folk.** Gri boğanın öfkesinden Toybon-Han korktu.

bustaş- (*busta-'nın işteş şekli*) Bağırışmak.

but 1. (İnsan için) ayak, bacak; **Közi cokko kös boloyın folk.** Közü görmeyene göz olayım. 2. (Bir eşya için) ayak, destek. 3. (Hayvanlarda) arka ayak.

butta- Butla tartmak.

butulka Rus. Şişe.

buu I Buhar, buğu, pus.

buu II İp; **buuga salın-** kendisini asmak, asılmak; *bk. puu.*

buu- 1. Bent çekmek. 2. Boğmak, boğarak öldürmek.

buubay Moğ. 1. Beşik; **Emel agaş üçbügüp buubayın edip saktayıp folk.** İki kırmızı ağacı eğip beşik yapıp (çocuğu) bekleyeceğim; *bk. kabay.* 2. Kukla; *bk. naaday.*

buuda- Engellemek, yolu kapamak.

buudak I 1. Engel; *bk. budalgak.* 2. *es.* Dua sırasında şamanın yendiğine inanılan engel.

buudak II Şart.

buuday Buğday; **buuday kulur** buğday unu.

buuk Havuz, küçük göl; *bk. buuntı.*

buul Moğ. (?)

buul- (*buula-'nın edilgen şekli*) Boğulmuş olmak.

buula- Bağlamak; **attı buulap koy** atı bağla; **kırada bis snop buuladıbis**

tarlada tınazları bağladık.

buulal- (*buula-'nın ettirgen şekli*) Bağlanmış olmak.

buulam Bağ; **bir buulam odın** bir bağ odun.

buulaş (*buula-* *fiilinden isim-fiil*) Bağlama.

buulaş- (*buula-'nın işteş şekli*) Birlikte bağlamak, birbirini bir şeyle bağlamak.

buulat- (*buula-'nın ettirgen şekli*) Bağlatmak.

buun- (*buu-'nın dönüşlü şekli*) Boğulmak.

buuntı Havuz, küçük göl; *bk. buuk.*

buur 1. Karaciğer. 2. Diyafram. 3. *mec.* Göğüs, kalp.

Buura-Kaan *mit.* Bura-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).

buura: **buura komus** Müzik aleti.

buuray- Moğ. (Saç için) ağarmak; *bk. buray-*

buurul (At için) demir kırı; **buurul at** demir kırı at.

buurza- 1. Acımak. 2. Özlemek.

buurzak I Merhametli.

buurzak II Yağda kızartılmış hamur parçaları (bir tür yemek).

buuş (*buu-* *fiilinden isim-fiil*) Çuval bağlama, bağ.

buuş- (*buu-'nın işteş şekli*) Birlikte bağlamak.

buzuk Bozma, bozuk, zarar görmüş olan.

buzul- (*bus-'un edilgen şekli*) 1. Bozulmak, zarar görmek, yıkılmak, devrilmek, göçmek. 2. **buzulbas söskolbu** *gr.* Deyim; *bk. frazeologizm.*

buzuş (*bus-* *fiilinden isim-fiil*) Bozulma, yıkılma.

buzuş- (*bus-'un işteş şekli*) Birlikte bozma, yıkma.

büdüm 1. *zool.* Tür. 2. Ciddî, hatırı sayılır.

3. Sadakat, şeref, sağlamlık; **büdümü** çok sadakatsiz, şerefsiz.

büdümci Moğ. İnanç.

büdümçidü Sadakatli, şerefli.

büdümde- İnanırmak.

büdümdü Heybetli, alımlı, önemli insan görünümünde olan.

büdün 1. Bütün, zarar görmemiş; **büdün cer** ham toprak; **büdün too mat.** tam sayı. 2. Bütünüyle.

büdün- (**büt-** I'in dönüşlü / edilgen şekli) 1. İçten, sadık olmak. 2. Güvenmek, itimat etmek.

büdündür- (**büdün-'ün** ettirgen şekli) 1. İçten olmak. 2. İtimat etmek.

büdür- 1. Yaratmak, yapmak, icra etmek. 2. Bitirmek; **strontel'stvoni büdür-** inşaatı bitirmek. 3. Hazırlamak.

büdüril- Moğ. (**büdür-'ün** edilgen şekli) 1. Tamamlanmış olmak. 2. Bitmiş olmak; *bk. büdürül-*

büdürilçek Durmuş; **büdürilçek** at durmuş at.

büdürül- *bk. büdüril-*

büdüş Dış görünüş; **büdüji** caraş görünüşü güzel; **arı-beri silkinip iyerde, büdüştü boyı tura tüştü** silkinip eski görünüşü aldı.

büdüşteş Benzer; *bk. çıraylaş.*

bügül- (**bük-'ün** edilgen şekli) Eğilmiş, bükülmüş olmak.

bügün Bugün.

bügüngi Bugünkü.

bük 1. Nehir kıvrımı. 2. Nehrin kıvrılma yeri. 3. Nehir boyunca dağların arasındaki ova.

bük- Bükmek, eğmek.

bükte- Bükmek, eğmek.

büktel- (**bükte-'nin** dönüşlü / edilgen şekli) 1. Eğilmek, bükülmek. 2. Bükülmüş, eğilmiş olmak.

büktelçek Elâstiki, esnek.

bür 1. Ağaç yaprağı; *bk. calbırak.* 2. Dal; *bk. sabak.* 3. *bot.* Tomurcuk.

bürçük Tomurcuk.

bürke- Örtmek, bir şeyle kapatmak.

bürkek 1. Örtülü. 2. Bulutlu, kapalı; **bürkek kün** bulutlu gün; *bk. bürkü II.*

bürken- (**bürke-'nin** dönüşlü / edilgen şekli) Örtülmek, gizlenmek.

bürkezin Kapak.

bürkü I 1. Örtü. 2. Tencere kapağı. 3. Kapak.

bürkü II Kapalı, bulutlu; **bürkü künde kün tiygendiy sanaam carıp sügüندی** yağmurlu, bulutlu günde parıldamış güneş gibi bilincim açıldı; *bk. bürkek.*

bürkük (Gün için) Sisli.

bürkün Bulutlu, kapalı; **bürkün teñeri** kapalı gök; **bürkün çıray** karanlık yüzlü.

bürkür- Püskürtmek, ağzından sıçratmak.

bürülen- 1. Yapraklarla örtülmek. 2. Tomurcuklanmak.

bürlü Tomurcuklarla, genç yapraklarla kaplı.

bürme Kıvrım, (elbisede) pli.

bürmele- Plilemek.

bürmelü Plili giysi; **köksi bürmelü cakazı sayialu** işlemeli yaka, (elbise için) plili göğüslük.

bürünçek Yorgan, örtü.

bürüñkey Moğ. Alaca karanlık; *bk. bozom.*

bürüñküy Alaca karanlık.

büt- I Moğ. İnandırmak; güvenmek.

büt- II 1. Yaratmak, kurdurmak; **bütken sös gr.** türev. 2. İcra etmek. 3. Bitirmek.

büt- III 1. Büyümek; büyütmek. 2. (Yara için) iyileştirmek; *bk. cazıl-*

bütelgen Kadın eğerine örtü.

bütkül 1. Yeterli, tam. 2. Tam, yeterince.

büüle Moğ. Dış etleri.

byudjet Rus. Bütçe.

psaa *bk. bıza.*

C

caa Yay, ok; *bk. sogon.*

caa- (Yağmur, dolu, kar için) yağmak; gitmek.

caak 1. Yanak, çene; **Carım kaya caaktu, caan kazandıy köstü folk.** Yarım kaya büyüklüğünde yanakları, büyük kazan gibi gözleri vardı. 2. Söve, eşik (kapı ve

penceredeki; **ejiktiñ** eki **caagi** kapının iki sövesi. 3. **altığı caak caak söögi** gr. Alt çene; *bk. altındagi.*

caakta- Yanaklarına vurmak.

caaktaş (**caakta-** fiilinden isim-fiil) **Caaktaş koyu sagaldu emtir folk.** Yanaklarında gür bir sakal vardı.

caaktu 1. Yanaklı. 2. *mec.* Ağzı bozuk, küfretmeyi seven, yerici.

caan 1. Büyük, önde gelen, öncü, baş, yönetici; **caan cer menzineçi** büyük toprak sahibi. 2. Büyük, iri; **caan ağaş** büyük ağaç; melez ağacı; **caan añ** ayı, kocaman hayvan; **caan aş** süt vodkası; kutsal yiyecek; **caan ece** babanın büyük kız kardeşi; **caan karındajım** benim büyük ağabeyim; **caan kayındar** büyük baba, kocasının büyük annesi; **caan kuş** çaylak, büyük kuş; **caan moñus** büyük, ucube ejder; **caan oos** büyük ağız; *mec.* yılan; **caan öböğön** büyük yaşlı insan; *bk. öböön, ögön;* *mec.* ayı; **caan örökön** kudretli yaşlı insan; *mec.* yılan; **caandarı kayda?** onların başkanları nerede? 3. Büyüklük, ölçü. 4. Önem.

caana (Anne tarafından) nine, anneanne; *bk. caanak; naana, naanem.*

caana- Büyütmek, artırmak, güçlendirmek.

caanak *bk. caana* I.

caanarka Kibir.

caanarka- Kibirleşmek, gururlanmak.

caanarkak Kibirli, gururlu.

caanat- (**caana-**'nın *ettirgen* şekli) Büyütmek.

caanda- Büyümek.

caandat- Çoğaltmak.

caanlat- *bk. caanat-*

caantayın Sürekli, her zaman.

caar Bir şeye doğru, karşı; **gorod caar** şehre, şehre doğru; **men caar kördi** o bana baktı; **sen caar ayılçılar barıp cat** sana misafirler gelecek.

caaş 1. Yağmur; *bk. canmır.* 2. Gözyaşı; **küüktiñ caajı** *bot.* aşkın gözyaşı (bir çiçek).

caba- Basmak, ezmek.

cabaa *bk. cabaga.*

cabaga İki yaşına varmamış tay; *bk. cabaa.*

Cabaş-Kaan *mit.* Cabaş-Han (Erlük'in oğullarından birinin adı).

cabıdak Eyer vurulmamış at, boş at; *bk. caydak.*

cabık 1. Pencerenin dış kanatları. 2. Düşük kaşlar. 3. Kapalı; **cabık e** gr. kapalı e; **cabık üye** gr. kapalı hece.

cabıl- (**cap-**'in *edilgen* şekli) Kapanmak, örtülmek; **ejik cabıldı** kapı kapandı; **s'ezd cabıldı** kongre sona erdi.

cabılu Kapalı, örtülü; **cabılu cuun** kapalı oturma.

cabın- (**cap-**'in *dönüşlü* şekli) Kapanmak.

cabınaaçı Kıyafet.

cabıs 1. Alçak; alçakça. 2. Öfkeli; *bk. öç.*

cabıza- 1. Sıkmak, ezmek. 2. Aşağılamak, küçültmek.

cabızan- (**cabıza-**'nın *dönüşlü* şekli) 1. Ezilmek, sıkılmak. 2. *mec.* Boşalmak. 3. Küçülmek.

cabızat- (**cabıza-**'nın *ettirgen* şekli) 1. Ezdirmek, sıktırmak. 2. Küçültmek.

cabizek Kısa, alttaki, alçak.

cabu Dam, çatı, örtü.

cacañ (Erkeğe saygılı hitap şekli).

cada: **cada taş** *es.* Yada taşı, yağmur veya kar yağdırma, havayı güzelleştirme gücü olan büyümlü taş; **cada sös** *folk.* kötü havaya neden olan beddua, ilenme, ilenç.

cadaçı Havanın durumunu, yağmur yağıp yağmayacağını tahmin eden kâhin, yadacı.

cadagan Kışlık; **cadagan arış** kışlık çavdar.

cadagay Açık; **cadagay cer** açık yer.

cadık Fırtınanın kopardığı dallar.

cadın I Hayat; **Cañıs kün ötkölöktö,** **cadın cakşı carana berdi** *folk.* Güneş parlayınca hayat güzel göründü; *bk. cadış* I, **cürüm.**

cadın II 1. *anat.* Döl yatağı. 2. Yatma yeri, yatak.

cadış I 1. (**cat-** fiilinden isim-fiil) Hayat,

hayat tarzı; *bk. cürüm, cadın I.*
cadış II Tifo, kara humma.
cadış- (*cat-'ın işteş şekli*) Birlikte yaşamak.
caja- Yaşamak, var olmak, sağlıklı olmak;
köp caş cajazın uzun yıllar sağlıklı ol!
cajañ Tırpandan sonra yeniden çıkan ot.
cajar- 1. Yeşillenmek, yeşermek. 2. Gençleşmek.
cajart- (*cajar-'nın ettirgen şekli*) 1. Yeşil renge boyamak. 2. Gençleştirmek.
cajaru Gençleşme.
cajık 1. Tembel. 2. (Çelik için) yumuşak, sert olmayan. 3. İnatçı. 4. Şımarık.
cajıl Yeşil; **Cajıl torko çibi bürdeñ** **keen caraş capaş etken folk.** Çam ağacının yeşil ipeksi dallarından güzel, büyük bir kulübe yaptı; *bk. kök II.*
Cajıl-Kaan *mit.* Cajıl-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
cajin- Gizlenmek, saklanmak.
cajına Ömür boyu.
cajınış (*cajin- filinden isim-fiil*) Saklanma, saklambaç.
cajınış- (*cajin-'ın işteş şekli*) Birlikte saklanmak, saklambaç oynamak; **cajınıjıp oynodı** saklambaç oynadılar.
cajır- Saklamak, gizlemek.
cajırış (*cajır- filinden isim-fiil*) Saklanma, gizlenme.
cajirt- (*cajır-'ın ettirgen şekli*) Saklatmak, gizletmek.
cajıt I Giz, sır.
cajıt II Yaşıt, yaştaş.
cajıt III Yorgun, hâlsiz; **cajıt at** yorgun at.
cajıt- İstirap çektirmek.
cajıttu 1. Gizli, saklı. 2. *mec.* Yer altı.
caju İstirap, keder, üzüntü.
cajuur- Üzülmek, kederlenmek.
cak *bk. caak.*
caka 1. Yaka; **kıygan caka** (gömlek için) eğri yaka; **cakazı cok ton bolbos, cakıganı cok curt bolbos, atasözü** yakasız kürk olmaz, öndersiz halk olmaz. 2. Kürk, gocuk. 3. Taraf, kenar, yan, kıyı; **tüştük caka güney.**

cakala- 1. Yakasından tutmak. 2. Kıyı boyunca gitmek.
cakalaş (*cakala- filinden isim-fiil*) Kavga.
cakalaş- (*cakala-'nın işteş şekli*) Kavga etmek (*kelime anlamı* birbirini yakasından tutmak).
cakalu Yakalı, yakası olan; **Cakalu tonım bar, caldu aldım bar folk.** Yakalı kürküm var, yeledi atım var.
cakar- Emretmek, buyurmak, tavsiyede bulunmak, önermek; çağırarak.
cakaru 1. Vazife, ödev. 2. Emir, buyruk; **cakaru ermek** *gr.* emir cümlesi
cakı *bk. caka.*
cakı- Moğ. 1. Sipariş vermek. 2. Emretmek.
cakılta Moğ. Sipariş; **cakılta keber** *gr.* emir kipi.
cakşı İyi, güzel; iyice; **cakşı kör-** sevmek, iyi davranmak; **eñ cakşı** en iyi; *bk. almak; cakşı-ba?* (selâmlama) nasılsın? iyi misin? **cakşı bolgon** iyileşti; **cakşı bolgolok** daha iyileşemedi.
cakşıla- 1. Övmek. 2. İyileştirmek.
cakşılan- (*cakşıla-'nın dönüşlü şekli*) İyileşmek.
cakşılaş (*cakşıla- filinden isim-fiil*) 1. Övme; *bk. mak.* 2. İyileştirme. 3. Selâmlama.
cakşılaş- (*cakşıla-'nın işteş şekli*) 1. Birlikte övmek, onaylamak. 2. Selâmlaşmak, birbirine selâm vermek.
cakşılat- (*cakşıla-'nın ettirgen şekli*) Övmek.
cakşılık 1. İyi, asil. 2. Övgü. 3. İyileştirme, iyileşme.
cakşılıktu Özünde iyi olan, yararlı.
cakşınak İyi, iyi olan.
cakşırka- Gururlanmak, kibirlenmek, kendini beğenmek; *bk. ulurkan-, çimerke-*
cakşırkak Gururlu, kibirli.
cal I 1. Ücret, maaş; **calga işte-** ücret karşılığı çalışmak. 2. Mükâfat.
cal II (At için) yeledi.

- cala** Ceza, para cezası.
cala- Yalamak.
calaa *bk.* **calaga**.
calaga Moğ. 1. Kıl. 2. İbik (horozda).
calakay 1. Şefkatli, iyi kalpli. 2. Yalakaca, yaltaklanan, dalkavuk. 3. Yalancı.
calakayla- Sevmek; *bk.* **erkele-**.
calama *es.* 1. Kurbanın yakınındaki iki kayın ağacı arasına çekilmiş beyaz ve kırmızı kurdeleli dar şerit. 2. Şamanın tefinin sopa askısı.
calañ 1. Tarla, ova, alan, açıklık yer, açık çıplak yer, meydan; **Calañ keptü kecim-tokumdı caya tudup töjöndi folk.** Tarla gibi geniş ter bezini kendi altına serdi. 2. Buzu erimiş yer.
calan- (**cala-'nın dönüşlü şekli**) 1. Yalanmak; **kiskeçilep calanıp oturu** kedi gibi yalanıyor. 2. Okşamak, sevmek.
calañašta- Soymak.
calañaştan- (**calañašta-'nın dönüşlü şekli**) Soyunmak.
calanñaş Çıplak, soyunuk.
calar Ateş.
calaş (**cala- filinden isim-fil**) 1. Yalanma. 2. Yaltaklık.
calaş- (**cala-'nın işteş şekli**) Yalanmak, (hayvanlar için) birbirini yalamak.
calat- (**cala-'nın ettirgen şekli**) Yalatmak.
calbak 1. Genişlik, düzlük. 2. Geniş, düz. 3. Yassı.
calbakta- 1. Genişletmek. 2. Yassılaştırmak.
calbaktat- (**calbakta-'nın ettirgen şekli**) 1. Genişletmek. 2. Yassılaştırmak.
calbañ Eğimli, meyilli.
calbañda- 1. Havada uçmak veya buharlaşmak. 2. Yassılaştırmak. 3. Beceriksizce ve hantalca hareket etmek.
calbay- 1. Geniş, yayvan olmak. 2. Şişmanlayıp derisi gerilmiş olmak.
calbayt- (**calbay-'ın ettirgen şekli**) 1. Yassılaştırmak, yassı hâle getirmek. 2. Yok etmek.
calbıra- 1. Alev alev yanmak; ot **calbırap çıktı** ateş alevlendi. 2. Dalgalanmak, sallanmak; **kızıl maanı calbıradı** kızıl bayrakdalgalandı.
calbırap (Bitki için) yaprak; *bk.* **bür, sabak**.
calbıらくtu Yapraklı, yaprakla kaplı.
calbırat- (**calbıra-'nın ettirgen şekli**) 1. Yakmak, tutuşturmak. 2. Dalgalandırmak.
calbiş Alev.
calbišta- Tutuşmak, yanmaya başlamak; ot **calbiştadı** ateş yandı.
calbiştan- (**calbišta-'nın edilgen şekli**) Alevlenmek; **Salgan onı calbiştanıp çıktı, algan eji calbiştı süüdi folk.** Kamp ateşi alevlendi, aldığı eşi ateşli ateşli sevdi.
calbiştat- (**calbišta-'nın ettirgen şekli**) Yakmak, tutuşturmak.
calbiştı Ateşli, hareketli; **calbiştı utkuul** ateşli selâm.
calçı Kiralık işçi, ırgat.
caldá- Kiralamak.
caldan- (**caldá-'nın dönüşlü şekli**) Kiralanmak.
caldaş- (**caldá-'nın işteş şekli**) Birlikte kiralamak.
caldat- (**caldá-'nın ettirgen şekli**) Kiralatmak.
caldu I Kiralık; **caldu iş** kiralık iş.
caldu II Yeleli; **caldu bolzo-at, cakalu bolzo-ton atasözü** yeleli at, yakalı kürk.
calgançı 1. Yaltaklanan, dalkavuk. 2. Yalancı.
calgançı- 1. Sevişmek. 2. Kuyruk sallamak.
calgın *bk.* **calkın**.
calgınçı *mit.* Yıldırım taşıyan (Ülgen'in sıfatı).
calı- Alevlenmek, yanmak, ışıldamak; **Aldıñnañ ay calızın, arkañnañ kün calızın folk.** Önünde ay ışıldasın, arkanda güneş parıldasın.
calın- 1. İtaat etmek, boyun eğmek. 2. Yalvarmak; **Altın-Tucı Toyboñ-Kaannañ calınıp mınayda suradı**

folk. Altın-Tucı, Toybon-Han'a yalvardı.
calındır- (*calın-'in ettirgen şekli*) 1. Boyun eğdirmek. 2. Yalvartmak, yakartmak.
calkı- I Boyun eğdirmek.
calkı- II Canını sıkmak, canından usandırmak.
calkın Şimşek, yıldırım.
calkında- (Şimşek için) çakmak.
calkında Şimşek getiren.
calkıt- (*calkı- I'in ettirgen şekli*) Boyun eğdirmek, korkutmak.
calku 1. Tembellik. 2. Tembel işe yaramaz.
calkuur- Moğ. Tembelleşmek.
calkuurı- Moğ. Tembellik etmek, üşenmek.
calma- 1. Öç almak, intikam almak. 2. Süpürmek; *bk. sibir-*.
calmaş Uyluk, kalça kemiği; kalça.
calmu Süpürge, çalı süpürgesi.
calmuur Büyük süpürge; *bk. sibirgi, calmu, camdu*.
calt: *calt et-* Çakmak, parıldamak; **calkın calt etti** şimşek çaktı.
caltan- 1. Korkmak, ürkmek. 2. Geri çekilmek, gerilemek. 3. Aklını başına toplamak.
caltanbas Korkusuz, gözüpek; *bk. korkıbas*.
caltançak Korkak, ürkek, ödle.
caltanış (*caltan- fiilinden isim-fiil*) Korkma, ürkme.
caltık-cultuk Şakırtı, patırtı.
caltıra- Parıldamak, ışıldamak; **cıldıs caltıradı** yıldızlar parıladı; **altın caltıradı** altın ışıldıadı.
caltıraş (*caltıra- fiilinden isim-fiil*) Parıldama, ışıldama.
caltıraş- (Göz için) kıvılcım saçmak, parıldamak.
caltırat- (*caltıra-'nın ettirgen şekli*) Parıldatmak.
caltırkay Işıltılı, parıltılı, parlak; **caltırkay toş** ışıltılı buz.
cama- Onarmak, yamamak, örmek.
camaçı Yama.

camaçıla- Yamamak.
camaçılaş (*camaçıla- fiilinden isim-fiil*) Yama.
camaçılaş- (*camaçıla-'nın işteş şekli*) Birlikte yamamak, onarmak.
camaçilat- (*camaçıla-'nın ettirgen şekli*) (Elbise için) yamatmak.
camaçılı Yamalı.
caman 1. Kötülük, kusur. 2. Kötü, yaman; **caman iyt arkadaşın kabar, caman kiji cakadañ kabar** atasözü kötü köpek arkadan (sırttan) yakalar, kötü insan yakadan yakalar. 3. Kötü bir şekilde; **caman kör-** nefret etmek, kötü davranmak. 4. **caman kuş** Baykuş, puhu kuşu.
camanda- Küfretmek, kötülemek, kötü addetmek.
camandan- 1. Kendini yermek. 2. Kötüleştirmek, kötü olmak.
camandaş (*camanda- fiilinden isim-fiil*) Küfür, sövgü.
camandaş- (*camanda-'nın işteş şekli*) Birlikte küfretmek, kötü davranmak, tartışmak; **Camandajıp aydıspas cajına nak kuda bolor folk.** Birbirine küfretmeyen ebediyete kadar arkadaş olur.
camandat- (*camanda-'nın ettirgen şekli*) 1. Küfrettirmek. 2. Onaylamamak, kabul etmemek.
camanzın- Bir şeyi kötü saymak, onaylamamak.
camda- Öç almak.
camdu Süpürge; *bk. calmu, calmuur, sibirgi*.
camı Moğ. Rütbe, unvan.
camılı Rütbeli, unvanlı; asil; **camılı kiji** başkan, memur.
camın- Gizlenmek, saklanmak.
camınçı Battaniye, örtü.
camırka- Gücüyle gururlanmak.
camırkak Gücü, iktidarı seven.
camırtık *bk. carımtık*.
can 1. Yan, yan taraf; **ol canınañ bu canına** o yandan bu yana; **kamçı canı**

(at için) sağ taraf; **attanar canı** ata binilen taraf, sol taraf; **epşi canı** çadırın kadın bölümü; **er canı** çadırın erkek bölümü; **canımda çok** yanımda yok. 2. Böğür.

cañ 1. İktidar; **sovet cañ** Sovyet iktidarı. 2. İnanç. 3. Gelenek, kanun, alışkanlık; **ada öbökölördiñ cangı** ataların geleneği. 4. Kanun, kurallar toplamı. 5. Yakın zamanda.

can- Moğ. 1. Dönmek, geri gelmek; **candım** döndüm. 2. Geri kalmak. 3. Sözünden dönmek, sözünü tutmamak; **aytkanınañ cana bastı** o sözünden döndü; **cana tuş** dönmek, inkar etmek; **küüni cangan canı** sıkıldı; **cana bergen** evine gitti; öldü.

cañalbay Kanarya.

canan- Dönmek.

cañartık Buğday çuvallarının ve eşyaların konulduğu çadır içindeki anbar görevinde olan tahta bölme.

canaş Paralel, paralel şekilde.

canaş- Yanında durmak, yan yana olmak.

canaştır- (**canaş-**'in *ettirgen şekli*) Yaklaştırmak, yanına koymak.

canbar Ocak.

cañçak Yay, keman yayı.

cañçık 1. Kurşun torbası; *bk. kaptıra*. 2. Salkım.

canda- Silmek, yanlarını işlemek; bastırmak.

cañda- 1. İnanmak. 2. Alışkanlık edinmek.

candaş (**canda-**'nin *ettirgen şekli*) Silme, yontma.

candaş- (**canda-**'nin *ettirgen şekli*) Birlikte yontmak, işlemek.

candat- (**canda-**'nin *ettirgen şekli*) Sildirtmek, yanlarını işletmek.

candır- (**can-**'in *ettirgen şekli*) 1. Döndürmek; **akçanı candır-** karşılık vermek; **candırar glagol** *gr.* Dönüşlü fiil; **candırar zalog** *gr.* ettirgen çatı; **candırar zalogtiñ kojultazi** *gr.* ettirgenlik eki, faktitif eki.

candıra Geriye; **candıra bas-** geriye gitmek.

candırma Dağ yamacı; **Kırdiñ candırmazına baatır tüşti** *folk.* Bahadır dağın yamacına geldi.

candırt- Uzaklaştırtmak; **tabarunı candırt-** saldırıyı püskürtmek.

candır (**candır-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Yansıma. 2. (Para için) devretme.

cañdu Kanunî; **seniñ nekelteñ cañdu** senin isteğin kanunî.

cangaaçı Balta.

cangak Ödlek.

cangu Bileği taşı.

cañı Yeni; **cañı iş** yeni iş; **cañı ay** yeni ay; **cap cañı** yepyeni.

cañı- Jest yapmak, elini kolunu sallamak.

canık- Düşmek; rast gelmek; **küünim canıktı** talih bana güldü.

cañıl- Yanılmak, hata yapmak; **cakşınıñ codı çındık bolor, cañılbay bassa, çek bolor atasözü** iyi insanın hayat yolu doğrudur, yanılmazsa mutlu olur.

cañıla- Yenilemek.

cañılan- I (**cañıla-**'nin *dönüşlü şekli*) Yenilenmek.

cañılan- II (**cañıla-**'nin *dönüşlü şekli*) Yankılanmak, (yankı için) dağılmak, çınılamak; **kuştardiñ ünderi cañılandı** kuş sesleri yankılandı; **cañu cañılandı** ses yankılandı.

cañılçı Yanlış.

cañılçık Sık sık yanlış yapan.

cañılga Moğ. Yankı, aksiseda.

cañır- I Yankılanmak.

cañır- II Yenilenmek.

cañıra- (Zil vs. için) çalmak.

cañırt- I (**cañır-** I'in *ettirgen şekli*) Yankı çıkarmak.

cañırt- II (**cañır-** II'nin *ettirgen şekli*) 1. Yenileştirmek, değiştirmek, yeniyile tamamlamak. 2. Bir şeyi tamir etmek. 3. Tazelemek, canlandırmak, yeni güç vermek.

cañırtıl- (**cañırt-** II'nin *edilgen şekli*)

Yenileştirmek.
cañirtu (**cañirt-** II *filinden isim*) 1. Yenilenme, tekrarlama. 2. Canlanma.
cañıs 1. Tek, yalnız; **cañıstañ** birer; *bk.* **bir**; **cañıs too** *gr.* teklik; *bk.* **as too**; **cañıs (as) toonıñ baştapkı cüzünü** *gr.* teklik birinci şahıs; **cañıs toonıñ ekinçi cüzünü** *gr.* teklik ikinci şahıs.
cañıskan Yalnız, yalnızca, tek başına; **cañıskan keldi** tek başına geldi (yanında biri olmadan).
cañıskan- Kendini yalnız hissetmek, yalnızlık hissetmek, yalnızlık içinde olmak.
cañış (**can-** *filinden isim-fiil*) Dönme, gelme; *bk.* **keliş**.
cañış- (**can-**'ın *işteş şekli*) Birlikte dönmek; *bk.* **keliş-**.
cañmır Yağmur; **Cañmır bolboy ayas turdı** *folk.* Yağmur yağmadı, hava açtı; *bk.* **caaş**.
cañmırla- (Yağmur için) yağmak.
cañmırlu Yağmurlu.
cantık Eğri, bükük; *bk.* **tırtık**.
cantiy- Eğilmek, bükülmek.
cañu Yankı; **tuular ortozınañ cañunu kıçırdı** dağın arkasından yankılandı.
cap (Pekiştirme sıfatı yapmada kullanılan *p* sesi ile ön ek) *bk.* **cañı**: **cap cañı** yepyeni.
cap- Örtmek, kapamak; dokunmak.
cap-cañı 1) Yepyeni. 2. Haber; **cañı la keldi** az önce geldi.
capaş Kulübe, ottan kulübe.
capkış Örtü.
capsı- Hayran kalmak; **cañını körüp capsıba, eskini körüp erikpe atasözü** yeniyi görünce hayran kalma, eskiyi görünce sıkılma (genellikle elbise için kullanılır).
capşık At sineği; *bk.* **kögön**.
capşın- 1. Yapışmak. 2. *mec.* Sebepsiz yere çıkışmak.
capşınçak 1. Yapışkan; **capşınçak neme** yapışkan bir şey. 2. *mec.* sebepsiz yere

çıkışan.
capşınış (**capşın-** *filinden isim-fiil*) 1. Yapışma. 2. *mec.* Sebepsiz yere çıkışma.
capşınış- (**capşın-**'ın *işteş şekli*) 1. Yapışmak. 2. *mec.* Birbirine sebepsiz yere çıkışmak.
capşır- Yapıştırmak; vurmak.
capşıra (**capşır-** *filinden zarf-fiil*) Sıkıca, sıkı sıkıya; **taş la capşıra bas-** taşla iyice ezmek.
captır- (**cap-**'ın *ettirgen şekli*) Kapatmak, örttürmek.
car I Moğ. 1. Çağırma; bildirme, bildiri. 2. Emir. 3. Karar.
car II Kıyı, sarp yar; *bk.* **carat**.
car- Kesmek, yarmak, parçalamak; **odın car-** odun kesmek; **agaş car-** orman kesmek; **cara tart-** kesip parçalamak; **cara kak-** kırmak; **cara kes-** ikiye kesmek, bölmek.
cara- 1. Hoşlanmak, hoşla gitmek. 2. Gitmek, uymak; **bu kiyim sege carap cat** bu elbise sana gidiyor. 3. Kabul etmek. 4. Beğenmek. 5. İçine sinmek.
carabas 1. Yaramaz, uygun olmayan, uygunsuz, rahatsız; **carabas eer** rahatsız eyer. 2. Hoş olmayan; **carabas kılık** hoş olmayan davranış.
carabastan- Kiskanmak; kötü davranmak.
caragadıy Uygun; **caragadıy iş** uygun iş.
caramdılu Yaltak, dalkavuk.
caramzıra- Süslenmek, kendine çeki düzen vermek; **küskü aldında caramzırap turdı** ayna karşısında kendine çeki düzen verdi.
caramık Edep, terbiye.
caramıktu Terbiyeli; **olor caramıktu kijiler** onlar terbiyeli insanlar; **caramıktu kuuçındap turdı** o yeterince hazır.
caramzıra- Kendine çekidüzen vermek.
caramzıran- (**caramzıra-**'nın *dönüşlü şekli*) Süslenmek.
caramzıraş (**caramzıra-** *filinden isim-fiil*) Süslenme.

- caramzirat-** (*caramzıra-'nın ettirgen şekli*)
Süsletmek.
- caran-** 1. Hoşnut etmek, yaranmak. 2. Sevilir olmak. 3. Hatasını düzeltmek. 4. Kuvvetlenmek, olgunlaşmak.
- carandır-** (*caran-'ın ettirgen şekli*)
Onaylamak; **carandırbadı** uygun olmadığını söyledi, onaylamadı.
- caraş** 1. Güzel; *bk. önjük*. 2. Zarif, şık.
- caraş-** (*carā-'nın işteş şekli*) Birbirinden hoşlanmak.
- carıştır-** (*carāş-'ın ettirgen şekli*)
Barıştırmak, uzlaştırmak.
- carat** Kıyı; **suuniñ caradı** nehrin kıyısı; *bk. car II*.
- carat-** 1. Onaylamak, kabul etmek, tasvip etmek; **ol caratpadı** onaylamadı, hatasını düzeltmedi; **caratpagan** uygun olmayan, iskartaya çıkarılmış; **caratkan ermek** *gr.* olumlu cümle; **caratkan kıygılı** *gr.* cevap ünlemi; **caratpagarı** *gr.* olumsuzluk. 2. Birini memnun etmek. 3. Terbiyeli saymak.
- carayt** Güzel, iyi, uygun!
- carçaal** *gr.* Lehçe.
- carçaga** Odun; **kayıñ carçaga** kayın odunu; *bk. çarçaga*.
- cardak** Dinç, canlı; **Cardak üni le minayda suradı** *folk.* Gür bir sesle sordu; **cardak kılıktu** canlı karaktere sahip; **kılıktarı cardak** onun canlı karakteri var.
- cardır-** (*car-'ın ettirgen şekli*) Parçalamak.
- cargak** 1. Koyun yününden yapılmış. 2. İşlenmiş deri; **cargak ton** deri palto; **cargak ştan** deri pantolon.
- carganat** Yarasa.
- cargı** 1. Yargı, mahkeme. 2. *mit.* Ölünce ruhun gittiği mahkeme.
- cargıçı** Yargıç.
- cargıla-** Yargılamak.
- cargılaş-** (*cargıla-'nın işteş şekli*)
Yargılanmak.
- cargılat-** (*cargıla-'nın ettirgen şekli*)
Yargılatmak.
- carı-** Aydınlatmak.
- carıdın-** Aydınlanmak.
- carık I** 1. Işık; aydınlık; **carık dürüm** aydınlık hayat; mutlu hayat. 2. Neş'eli, mutlu (karakter); **carık sağıştu kiji** neş'eli adam. 3. Dünya.
- carık II** 1. Çatlak, yarık; **steneniñ carığı** duvardaki yarık. 2. Kesme, kesik. 3. Kırılmış, parçalanmış.
- carıl-** (*car-'ın edilgen şekli*) Yarılmak, kırılmak, parçalanmak, çatlamak.
- carım** Yarım; **carım akça** yarım kapık; **carım ças** yarım saat.
- carımda-** Yarımlamak, yarıya bölmek.
- carımdat-** (*carımda-'nın ettirgen şekli*)
Yarılatmak.
- carımı** 1. Yarım, bir şeyin yarısı. 2. Bazı; **Carımızı ugup oturdı, carımızı uyuktay berdi** *folk.* Bazıları dinledi, diğer yarısı ise uyukladı.
- carımka** Panayır, fuar.
- carımtık** Yarım, yarımılık; *bk. camırtık*.
- carın anat.** Omuz, omuz kemiği; **kulunniñ cardı** tayın omuz kemiği.
- carıncı** Yanmış kürek kemiğine bakan falcı.
- carındu** Sağlam, omuzlu, güçlü; **Carınduga ceñdirbe!** *folk.* Güçlünün yenmesine fırsat verme!
- carıntık** Kemer.
- carış** Yarış, müsabaka, at yarışları.
- carış-** I Yarışmak, yarışa katılmak.
- carış-** II (*car-'ın işteş şekli*) Birlikte kırmak, parçalamak.
- carışçañ** Yarışmayı seven.
- carıştır-** (*carış- I'nin ettirgen şekli*)
Yarıştırmak.
- carıştırıru** (*carış- I filinden isim*)
Yarıştırmaya sokma, ikna etme.
- carıt-** (*carı-'nın ettirgen şekli*) 1. Aydınlatmak; yakmak. 2. Aydınlanmak.
- carıt-** Sevk etmek.
- carıtkış** Kandil, aydınlatıcı.
- carkın** Işık, parıltı; **tündük taladağı carkın** kuzey ışığı.
- carkında-** Aydınlatmak.

carkındal- (*carkında-'nın edilgen şekli*) Aydınlanmak; **Onıñ carajınañ turanıñ içi carkındala beret folk.** Onun güzelliğinden evinin içi aydınlandı.

carla- Bildirmek, emir yayımlamak, ilân etmek.

carlal- (*carla-'nın edilgen şekli*) Yayımlanmış, ilân edilmiş olmak.

carlan- (*carla-'nın dönüşlü şekli*) Yayılmak, herkes tarafından bilinmek.

carlaş- (*carla-'nın işteş şekli*) Birlikte haber vermek, birbirini bilgilendirmek.

carlat- (*carla-'nın ettirgen şekli*) Bildirmek, haberdaretmek.

carlık *es.* Burhancılık taraftarı (XX. yüzyılın başında oluşan ve Sovyet idaresinin tasvip etmediği bir hareketin taraftarı); **carlık ulus** Burhancılar.

carlıkçı *es.* XX. yüzyılın başında Altay'da Burhancılığın öğretisini yapan ve bu dini yayan (Sovyet idaresinin tasvip etmediği) kişi.

carma 1. Yarma, kırılan arpa. 3. Bulgur. 2. Kepek.

carsıldat- Alaycı şekilde gülmek.

cart 1. Gerçek. 2. Açık, anlaşılır; **cart ündü gür sesli; aytkanım cart pa?** söylediklerim anlaşıldı mı? **cart kıcıryüksek sesle okumak; kerektiñ cartı çok iş anlaşılmadı; cartı çok kerek açık olmayan, belirsiz iş.** 3. Taraf, yön; *bk. bildire.* 4. **cartı çok soluma gr.** Belirsizlik zamiri

carta- Açıklamak, yorumlamak.

cartaaçı Açıklayıcı, anlaşılır; **cartaaçı gr.** tamlayan, belirten; *bk. cartaaçı sös.*

cartaaçı *bk. cartaaçı.*

cartal- (*carta-'nın edilgen şekli*) Açıklanmış, yorumlanmış olmak; **kerektiñ aayı cartalıp cat işin özü anlaşılıyor.**

cartalgış *gr.* Sıfat.

cartamal Açıklama, şerh etme.

cartaş (*carta- fiilinden isim-fiil*) Açıklama, ortaya koyma.

cartaş- (*carta-'nın işteş şekli*) Birlikte açıklamak, açıklanmasına yardım etmek.

cartat- (*carta-'nın ettirgen şekli*) 1. Açıklatmak, ortaya koydurtmak. 2. **cartadar sös gr.** Tamlanan.

cartık Raf, eşya rafı.

cas İlkbahar.

cas- 1. Tedavi etmek. 2. Parmaklarını gevşetmek. 3. Yanılmak, şaşırarak; **Caspas aduçılar artıp kaldılar folk.** Hiç bir zaman hedefi şaşırmayan oklar bu kez hedefi şaşırdı.

casak Moğ. *es.* Haraç, vergi.

caskı İlk bahar (ekini), **caskıda** bahar boyunca, baharda.

casta- Birine yastık vermek, altına şilte sermek.

castan- (*casta-'nın dönüşlü şekli*) Yaslanmak, başının altına yastık koymak, bir şeyi yastık gibi kullanmak; **taş castanıp uyuktadı** taşta yaslanıp uyudu.

castık Yastık.

castır- (*cas-'ın ettirgen şekli*) Doğru yoldan çıkarmak, şaşırtmak; **castıra** yanında; yanlış bir şekilde; biraz önce.

castıra Hata.

caş 1. Genç; **caş uul** genç delikanlı; **Caş balnı emçegineñ ayırıp, köp ıylatkan sler ediger folk.** Çocuğu emziğinden ayırıp onu çok ağlatan sizdiniz; **Caş tujunda caraj bildiret folk.** Gençliğinde güzelliğiyle ünlüydü. 2. Yaş, dönem; **beş caşka kirdi** beş yaşına bastı. 3. Yeşil, taze; **daş öle cajarıp çıktı** otlar yeşillendi. 4. Yaş, nemli ıslak; **caş oda künbey turdı** yaş odunlaryandı.

caşkı Kibar; şefkatli, merhametli; **caşkı bala** şefkatli çocuk.

caşöskürim Gençlik.

caştu Yaşında olan; **Altan caştu abakayı eki caşuul taptı folk.** Altmış yaşındaki karısı iki oğlan çocuk doğurdu.

cat- 1. Yatmak. 2. Yerleşmek. 3. Bulunmak; **üyde cadat** o evde yatıyor (veya

- bulunuyor); **cada kalgan** öldü, vefat etti. 4. Yaşamak, barınmak; **cakşı cat** iyi yaşamak. 5. (Hareketin şu anda tamamlandığını yani şimdiki zamanı gösteren yardımcı fiil) **barıp cat** gidiyor (şu anda, şimdi); **kıçırıp cat** okuyor (şimdi); **cadıp cat** yaşıyor (şimdi); **aydıp cat** konuşuyor (şimdi).
- cattır-** (*cat-'in ettirgen şekli*) 1. Yerleştirmek, ikamet ettirmek. 2. Çocuğu yatırmak.
- cattırgıs-** (*cattır-'in ettirgen şekli*) Yerleştirtmek, birini üçüncü kişi aracılığıyla yerleştirmek.
- cay I** Yaz.
- cay II** İr. Yer, mahal.
- cay-** 1. Sermek, asmak; (çamaşır için) yaymak. 2. (Söylentiyi) yaymak; (saçları) dağıtmak. 3. (Kap kaçağı) yıkamak, durulamak; *bk.* **çayba-**. 4. (Nehir için) akmak, inmek, taşmak. 5. İzin vermek.
- cayaçı** Moğ. Tanrı; yaratıcı (Tanrı'nın sıfatı); **cayaganniñ cayaçı** Her şeyin yaratıcısı; **ene-cayaçı** *mit.* göğün dördüncü katında yaşayan ruhların koruyucu anası.
- caydak** 1. Geniş; **camanniñ colı caydak atasözü** kötü yol geniştir. 2. Eyersiz, eyerlenmemiş (at); **caydak at la kel** eyerlenmemiş atla gel; *bk.* **cabıdak**.
- caydakta-** Eyeri çıkarmak; **at caydakta-** attan eyeri ve eyer altı kumaşını almak.
- caygı** Yaz; yazlık; **caygı iş** yazın şapılan iş; **caygıla** yazın.
- cayık** 1. Su baskını. 2. *mit.* Büyük su baskını.
- cayık** *mit.* İyi ruh, Ülgen'in varlığının bir bölümü; Ülgen'le insanlar arasındaki aracı.
- cayıкта-** Su altında bırakmak.
- cayıł-** I Yarattılmış olmak.
- cayıł-** II (*cay-'in edilgen şekli*) 1. Yayılmak, çeşitli taraflara atılmak. 2. Eğilmek; 3. çiçeklenmek, çiçek açmak.
- cayılgak** Çiçek.

- cayım** 1. Özgürlük, irade; özgür, serbest. 2. Eğimli; **cayım cer** eğimli yer.
- cayımda-** Kurtarmak, özgürleştirmek.
- cayımdan-** (*cayımda-'nın dönüşlü şekli*) Kendini özgür hissetmek, özgürlükten zevk almak.
- cayımdat-** (*cayımda-'nın ettirgen şekli*) Kurtarmak, özgürlüğünü vermek.
- cayka-** Sallamak, sarsmak; **baş cayka-** onaylamıyorum anlamında baş sallamak.
- caykal-** (*cayka-'nın edilgen şekli*) Bir taraftan diğer tarafa sallanmak, sarsılmak.
- caykalçak** Sağlam olmayan, sallantılı; *bk.* **caykılçak**.
- caykan** *bk.* **caykın**.
- caykan-** (*cayka-'nın dönüşlü şekli*) Sallanmak; **Çelmeş arı-beri caykanıp iydi folk.** Çelmeş bir o tarafa bir bu tarafasallandı.
- caykanar** Kalbur.
- caykaş** (*cayka- fiilinden isim-fiil*) Sallanma, sarsılma.
- caykaş-** (*cayka-'nın işteş şekli*) Birlikte sallamak.
- caykat-** (*cayka-'nın ettirgen şekli*) Sallamak; **Tuulardıñ baştarın caykattı, köldördiñ suuzın çaybattı folk.** Dağ doruklarını salladı, göllerdeki sularıdalgalandırdı.
- caykılçak** Sağlam olmayan, sallantılı; *bk.* **caykalçañ**.
- caykın** 1. Nehir koyu; **caykın suukeldi** nehir aktı. 2. Kışın koylarda suyun buzları akıtması. 3. Su; *bk.* **suu, caykan**.
- cayku** 1. Sallanma, sarsılma. 2. Çalkantı, dalga.
- caykuuş** Salıncak; *bk.* **selbek**.
- cayla** (Acıma ifade eder); o, **cayla, bilgem bolzom...** ah, bir bilsem, keşke bilebilsem...
- cayla-** Yazı geçirmek; **Kara-Kool bajında cayladıbis** biz yazı Kara-Kol'un başında geçirdik.
- caylaş** (*cayla- fiilinden isim-fiil*) Yazlık

otlakta bulunma.
caylaş- (cayla-'nın işteş şekli) Yaz otlığında birlikte kalmak.
caylat- (cayla-'nın ettirgen şekli) 1. Yazı geçirtmek, yaz için bir yere göndermek. 2. (Hamuru) sermek, yaymak. 3. Çıkarmak.
caylu 1. Yaz otlığında bulunma. 2. Yazlık, yaz otlığı.
cayna- 1. Bunalmak. 2. Rica etmek; **onu uzak caynadım** ben onu çoktandır soruyordum.
caynaç Yalvaran.
caynaş (cayna- fiilinden isim-fiil) 1. Bunalma. 2. Sorma, rica etme.
caynaş- (cayna-'nın işteş şekli) Birlikte sormak.
caynat- (cayna-'nın ettirgen şekli) 1. Yalvartmak. 2. Amaca, hedefe ulaşmak.
cayradıl- (cayrat-'ın edilgen şekli) Yakılmış olmak.
cayrat- Yıkmak.
caytak *bk.* **caydak**.
caytış Meyilli, yatay; geniş, serbest; **cabıs kırılādu caytış cer emtir** alçak basamaklı meyilli bir yer burası.
cayuçı *bk.* **cayaçı**.
cayzañ Moğ. *es.* Zaysan (eski dönemlerde bir memur unvanı).
cayzañ-koo Uzun, perdahlı; *mec.* yılan.
caza- 1. Yapmak. 2. Süslemek. 3. Düşünmek, tasarlamak. 4. Toparlamak.
cazal 1. Süsleme, dekorasyon. 2. İnşaat. 3. Donanım.
cazal- (caza-'nın edilgen şekli) 1. Yapılmış olmak. 2. Süslenmiş olmak, süslenmek.
cazaldı Süslü.
cazan- (caza-'nın dönüşlü şekli) İyi giyinmek, süslenmek.
cazançık İyi giyinmeyi seven.
cazandır- (cazan-'ın ettirgen şekli) Süsletmek.
cazanış (cazan- fiilinden isim-fiil) İyi giyinme.
cazanış- (cazan-'ın işteş şekli) İyi giyinmek.

cazat- (caza-'nın ettirgen şekli) İnşa ettirmek. 2. Süsletmek.
cazık 1. Suç. 2. Yanlış; günah.
cazıktı Suçlu.
cazıl- 1. (Saçlar için) dağılmak, çözülmek. 2. İyileşmek, sağlığı düzelmek; *bk.* **büt-III**.
cazım 1. Iska, isabet ettiremememe. 2. Yanlışlıkla; **cazım uçural** kötü olay; **cazım çok** muhakkak.
cazıra- (Kaynayan yağ, yanan odunlar için) çatırdamak.
cazuçı Hizmetkâr.
ce 1. *ünl.* (Hayret bildiren ünlem) eh yeter; **ce, ce toktozoñ!** yeter kes! **ce, sen kaçan keleriñ?** eh ne zaman geliyorsun? 2. *bağ.* Fakat, ise; **kün tiyip te turgan bolzo, ce sook** güneş ışıldamasına rağmen hava soğuk. 3. *e.* (Kuvvetlendirme edatı) tamam, okey; **ce bar** tamam git; **ce büdürüp bererim** iyi tamamlıyorum.
ce- *bk.* **ci-**.
cebe Demir uçlu ok; **oçoktiñ cebezi** tencereyi tutmak için sacayaktaki kancalar.
cebreen Eski, kadim; **cebreen öydö** eski zamanlarda.
cedek 1. Dizgin, gem; **cedekke cürer at** sadece dizginle giden at; *bk.* **tiskin**. 2. Körü elinden tutup gezdiren çocuk. 3. Sebep, neden.
cedektü 1. Dizginli. 2. (Kör için) yardımcısı olan; **Sokorlorı cedektü kelzin, aksaktarı tayaktu kelzin folk.** Körler kılavuzlarıyla, sakatlar değnekleriyle gider.
ceder Yeterince, yeterli.
cedikpes Yetersizlik, kusur.
cedim 1. Yeterlilik. 2. Memnuniyet.
cedimde- Memnun olmak.
cedin- (cet-'in dönüşlü şekli) 1. İstenene ulaşmak, yeterli olmak. 2. (Yeni yürümeye başlayan çocuk için) yürümesine yardım etmek. 3. Yönetmek.

cedin- Birşeyin yardımıyla gelmek.
cedindir- (**cedin-'in ettirgen şekli**) Çocuğu elinden tutup veya atı dizgininden tutup gitmeye zorlamak.
cediniş- (**cedin-'in işteş şekli**) Elinden veya dizgininden tutup birlikte gitmek.
cediş (**cet- fiilinden isim-fiil**) 1. Başarı. 2. Yeterlilik.
cediş- (**cet-'in işteş şekli**) Birlikte ulaşmak.
ceek I Nefret, öfke, kin; **ceek kör-** nefretle bakmak; **ceek körün-** nefretle, iğrenerek, istemeden yapmak.
ceek II 1. Şeytan, cin; **ceek añ** yabanî hayvan; ayı. 2. *es.* Kurbanın doğu tarafına asılan, kırmızı ve beyaz kurdelelerle (**calama**) ruhları tasvir eden ip; *bk.* **baştañ.**
ceeken I Kamış; **ceeken aralga cetti** kuru kamışları toplamaya gitti.
ceeken II *zool.* Kutup porsuğu.
ceele Süre, mühlet; **ceele al-** mühlet almak.
ceen 1. Yeğen. 2. Kızkardeş çocukları; **ceen bala** yeğen.
ceeren I *zool.* Antilop.
ceeren II (Hayvan rengi) al donlu.
ceeze *bk.* **ceze.**
cegiçek (İnsanda) ben; *bk.* **çoñçoy, ençek.**
cegiş (**cek- fiilinden isim-fiil**) Gözünü korkutma.
cegiş- (**cek-'in dönüşlü şekli**) Birlikte korkutmak.
cek 1. İştahlı, obur. 2. (Erlık'in sıfatı); **cek kara tös** aç gözlü kötü ruh. 3. (Kötü ruhların genel adı). 4. **cek añ** *av.* Ayı.
cek- Korkutmak.
cekebir Aralık ayı.
cekir Sadece dizginle giden (at).
cektar- (**cek-'in ettirgen şekli**) Korkutmak.
cekte- 1. Zarar vermek. 2. Nefret etmek. 3. Iskartaya çıkarmak; **adımdı cektedi** atımı iskartaya çıkardılar. 4. Çürütmek, yalanlamak; **oniñ aytkanıp cektep saldım** onun söylediklerini yalanladım.
cekteçi 1. Zarar veren. 2. Nefret eden.

cekteş (**cekte- fiilinden isim-fiil**) Iskartaya çıkarma.
cekteş- (**cekte-'nin işteş şekli**) 1. Birbirinin yetersizliklerini bulmak. 2. Birlikte kullanılmaz hâle getirmek.
cektet- (**cekte-'nin ettirgen şekli**) Iskartaya çıkarttırmak.
cel- Dört nala koşmak; tırısta koşmak.
cel-salkın 1. Rüzgâr. 2. *mit.* İyi insanların ruhlarının yöneldiği varlık.
celbegen *mit.* Masallarda geçen çok başlı canavar.
celbek Yumuşak tüylü; **Karatı-Kaan boyı ceze celin kara çıraylu, celbek kara çaçtu emtir folk.** Karatı-Kaan kara yağlı yüzlü ve yumuşak kara saçlıydı.
celbeñ Sarkık kulaklı; **celbeñ kulaktu iyt** sarkık kulaklı köpek.
celbeñde- 1. Dikleşmek, kabarmak. 2. Sersem hareketler yapmak; sersemlemek.
celbeñdet- (**celbeñde-'nin ettirgen şekli**) Kabartmak.
celber Karışık saçlı, derbeder; **celber baş** karışık saçlı baş; **celber tüktü ayu** karışık tüylü ayı.
celbi- Esmek; el sallamak.
celbindü Sallantılı.
celbir- Dalgalanmak.
celbis Ahlâksız, soysuz.
celbit- (**celbi-'nin ettirgen şekli**) 1. El sallatmak. 2. Sallamak, dalgalandırmak.
celbü Dalgalanma; *mec.* Ruh; **Cerdiñ, suuniñ celbüzi edim folk.** Ben toprağın ve suyun ruhuyum.
celbüş Kalbur.
celde- (Buzağılamadan önce inek için) memeye süt inmesi.
cele I 1. Bağ; **Alıptar attarın celege buuladı, cergeley bazın ayılga kirdi folk.** Bahadırlar atları bağladılar, birbiri ardına köye girdiler. 2. Örümcek ağı; **cele tit** örümcek ağı ağacı.
cele II Kır.
celeçi *zool.* İskete (?), baştankara (?).
celek *zool.* Vaşak.

celi Meme.
celim Moğ. Tutkal.
celimde- Tutkallamak.
celimdel- (**celimde-'nin edilgen şekli**)
 Tutkallanmış olmak, tutkallamak.
celimdeş (**celimde- fiilinden isim-fiil**)
 Tutkallama.
celimdet- (**celimde-'nin ettirgen şekli**)
 Tutkallatmak.
celimdü Tutkallanmış, yapışkan, yapışık.
celiş (**cel- fiilinden isim-fiil**) (At için)
 dörtlü, tırıs, birlikte gelme.
celiş- (**cel-'in işteş şekli**) Birlikte dörtlü
 koşmak.
celit- (**cel-'in ettirgen şekli**) Dörtlü
 koşturtmak.
celte- Sallanmak.
celtek Karışık; **celtek** kara saçtular
 siyah karışık saçlı.
cem 1. Av, ganimet. 2. Yem, yemleme.
ceme Moğ. Tehdit.
cemele- Moğ. T. Tehdit etmek, azarlamak.
cemelet- Moğ. T. (**cemele-'nin ettirgen**
şekli) 1. Azarlatmak. 2. Sitem etmek.
cemiçi es. Köy yönetiminde küçük memur.
cemir- Kırmak, yıkmak, dökmek.
cemiril- (**cemir-'in edilgen şekli**)
 Kırılmak, yıkılmak.
cemiriş (**cemir- fiilinden isim-fiil**) Kırma,
 yıkma.
cemiriş- (**cemir-'in işteş şekli**) Birlikte
 kırmak, yıkmak.
cemit 1. Bereket, verim, bolluk; **Cemittü**
cerlerin uluska üledi folk. Verimli
 topraklarını halka dağıttı. 2. Buğday,
 buğdaygiller.
ceñ Yen; **tonniñ ceñi** kürkün yeni.
ceñ- Yenmek; **Kara cılan ak cılandı**
ceñap iydi folk. Kara yılan ak yılanı
 yendi.
ceñde- bk. ceñ-.
ceñdir- (**ceñ-'in ettirgen şekli**) Yenmesine
 izin vermek.
ceñdirbes Yenilmez; **Ceñdirbes Kızıl**
Çerü Yenilmez Kızıl Ordu.

ceñdü Yenli.
ceñe 1. Yenge. 2. (Yaşça büyük kadınlara
 saygılı hitap şekli); bk. **abune**.
ceñeste- Yosunla kaplanmak.
ceñijü Mücadele.
ceñil 1. Hafif, rahat. 2. Avantaj, avantajlı.
 3. Ucuz; **ceñil sanaa** basit düşünce.
ceñil- Azalmak, hafiflemek; **ceñilgen**
 doğurdu, rahatladı.
ceñilde- Hafifletmek; avantaj vermek.
ceñildet- (**ceñilde-'nin ettirgen şekli**) 1.
 Kolaylaştırmak. 2. Ucuzlatmak.
ceñilt- Hafifletmek.
ceñiltiş Hafifleme, hafifletme.
ceñiş- Bir konuda yarışmak, tartışmak.
ceñtes Yosun; bk. **torbos**.
ceñü Başarı, zafer.
ceñüçi Zafer kazanmış, galip.
cepse- 1. Donatmak. 2. Silâhlandırmak. 3.
 Süslemek.
cepsel 1. Envanter; üretim araçları. 2.
 Donanım; silâh; **Katan çümin**
çümdendi, cuu cepselin kiyindi
folk. İyi giysilerini giyindi ve savaş
 silâhlarını kuşandı.
cepsen- 1. Toplanmak. 2. Silâhlanmak;
bistiñ boetsterdiñ cepsengeni
sürekey tiñ savaşçılarımız çok iyi
 silâhlandılar.
cer 1. Toprak, yer, zemin, yeryüzü. 2. Yer,
 bölge; **cer sayın** her yer. 3. Ülke, yurt;
mit. alıs cer cehennem; **başka cer**
 (kelime anlamı diğer yer) ölümden sonra
 insanların gittiği öteki dünya. 4. Boş
 yere; **cer çıkan** yer altındaki fare; siyah
 köstebek; **cerdiñ eezi** toprağın sahibi;
 ayı; **cerdiñ türtküni** yer kazan; siyah
 köstebek. 5. **cerin körgüzer**
kubulbas gr. Yer zarfı; **cer böyümü**
kuuçın ermegi gr. ağız.
cer-su mit. Şaman inançlarında yerin
 üstünde yaşayan yer ve su ruhları; bk.
kuday, körmös.
ceren Gazal, ceylan; bk. **ceeren** I.
cergele- Sıra oluşturmak.

cergelet- (*cergele-'nin ettirgen şekli*) 1. Sıra oluşturmak. 2. Sıralı yerleşmek; **Cergelede oturdu, ezendejti tabıştandı folk.** Yanyana oturup, sağlıklarına kadeh kaldırıp sohbet ettiler.

cergeley (*cergele- fiilinden zarf-fiil*) Sıralı, saf saf; **cergeley oturdu** sıralı oturdular.

cerleeçi: **cerleeçi kubultkiş gr.**
Bulunma hâli, lokatif hâli

cerleş- Yerleşmek.

cerlik Yaban.

cerlü 1. Topraklı, toprak sahibi. 2. Yerli.

cersü Yerdeki.

ces Bakır; **ces akça** bakır para; **ces çöygön** bakır çaydanlık.

ceskin- I İğrenmek, tiksirmek, nefret etmek; *bk. teskin-*.

ceskin- II Hızla dönmek.

ceskinçek 1. İğrenç. 2. Yılan.

ceskinçilü Nefret dolu, karşıt; alçak, iğrenç.

ceskindir- (*ceskin- I'in ettirgen şekli*)
Tiksinti uyandırmak.

ceste Enişte; **caan ceste** halanın kocası; **ceste kayın** kocanın ablasının eşi.

cestek Yemiş; **agaş cestek** ağaç çileği; **cer cestek** yer çileği; *bk. cilek.*

çeşke *ağız* (Bir tür ördek).

cet- 1. Bir şeyi elde etmek. 2. Olgunlaşmak, büyümek. 3. Zamanında gelmek, yetişmek, varmak. 4. Yeterli olmak.

ceten Yetmiş; **Ceten cıdazı teñerige cedip turdu folk.** Yetmiş oku göğe ulaştı.

ceteninçi Yetmişinci.

ceti Yedi; **ceti ças** yedi saat; **Ceti coldıñ beltirin köstöp, mantap iydi folk.** Yedi yolun kavşağını gördü ve oraya koşturdu; **Ceti-Kaan** Büyük Ayı (takım yıldızı).

cetinçi Yedinci.

cetir- (*cet-'in ettirgen şekli*) 1. Ulaştırmak, götürmek. 2. Elde ettirmek. 3. Yetiştirmek; **cakşı cetir-** 1) Merhamet göstermek. 2) Teşekkür etmek;

cakşımdı cetirip cadım size teşekkür ederim; **til cetir-** dil dökmek; **Arbaçını oyto alıgar dep, ada-enezine til cetiriger folk.** Arbaçı'yı geri alın diye annesine babasına söyle.

cetire (*cetir- fiilinden zarf-fiil*) 1. Sıralı, düzenli, yeterli; **ol cetire kiji** o düzenli kişi; **cetire kılıktu kiji** dolandırıcı; **cetire bışpagan et** pişmemiş et; **cetire bışpagan cilek** ham meyva; **cetire edilbegen iş** yapılmamış iş; **ene tilin cetire bilbes** o ana dilini iyi bilmiyor. 2. *e. ayılga* **cetire** eve kadar; **on çaska cetire** saat ona kadar; **ogo cetire** ona kadar; **kajaa cetire barıp cadıñ?** nereye kadar gideceksin?

cetiriş (*cetir- fiilinden isim-fiil*) Getirme, teslim etme.

cetiriş- (*cetir-'in işteş şekli*) Birlikte getirmek.

cetirü Haber verme, sinyal.

cetiş- Yetişmek; ilerleyen bir şeye ulaşmak.

cetker 1. Belâ, felâket. 2. Tehlike. 3. Ölüm. 4. *mit.* Şeytan, cin. 5. Ayartma; **cetkerlü bisti kiydirbe** bizi ayartma; **cetker şulmus** korkunç, kötü ruh.

cetkerlü Tehlikeli.

cetkil 1. Yeterli; **cetkil şiltak** yeterli neden; **onçozi cetkil** her şey yeterli. 2. Karlılık, verimlilik.

cetü Yedişer.

ceze Ağaç yosunu; *bk. ceeze.*

Cezim-Biy *mit.* Yer yüzündake ruhlarının koruyucusu; **cer-su**, yer yüzünde, göğün altında, yerin orta katında yaşayan ruhların tanrısı.

cıbar Moğ. *bk. şıbir.*

cıda Moğ. Mızrak; **Cıda cürekke sayıjat, üldü bile moyınına cıjıjat folk.** Mızraklarını kalbine sapladılar, kılıçlarıyla boynunu kestiler.

cıdıñgak (Bir çiçek adı).

cıdu Kötü kokan; **cıdu as** kötü kokan hayvan.

cıgil- (*cık-'ın edilgen şekli*) Düşmek,

devrilmek, yıkılmak; **cıgılıp kalgan** öldü.
cıgın 1. Kesilmiş ağaç, kütük. 2. Yolu tıkamış (buz).
cıgında- (Buz için) yığılmak, çoğalmak.
cıgıt- (**cık-**'in *ettirgen şekli*) Attırtmak.
cıjıl- (**cış-**'in *edilgen şekli*) 1. Silinmek, sürülmek. 2. (Kılıçla) kesilmiş olmak.
cıjış (**cış-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Silme, sürme. 2. Kesme, doğrama.
cıjış- (**cış-**'in *işteş şekli*) 1. Birbirini silmek. 2. (Kılıçla) birbirini kesmek.
cık- Hücum etmek, güreşte birini devirmek; yenmek.
cıkpık Göz kapağı.
cıktır- (**cık-**'in *ettirgen şekli*) Saldırtmak.
cıktırt- Güreşte kazanmak.
cıl 1. Yıl; **cıl sayın** her yıl; **cañı cıl** yeni yıl; **cıl bajında** bir yıl sonra; **cıl bajında keler** bir yıl sonra gelecek. 2. Hayvan takvimine göre yıl (bu takvimdeki yıl adı aşağıdaki sıraya göredir:) 1) **çıçkan cıl** fare, sıçan yılı. 2) **uy cıl** İnek yılı. 3) **bar cıl** Kaplan, pars yılı. 4) **koyon cıl** Tavşan yılı. 5) **ulu cıl** Ejderha yılı. 6) **cılan cıl** Yılan yılı. 7) **at cıl** At yılı. 8) **koy cıl** Koyun yılı. 9) **meçni cıl** Maymun yılı. 10) **takaa cıl** Tavuk yılı. 11) **iyt cıl** Köpek yılı. 12) **kaky cıl** Domuz yılı; **cıl suraş** birbirine hayvan takvimine göre doğum yılını sormak.
cıl- Hareket etmek, kayakla kaymak; **suu cılıp agat** su yavaş yavaş akıyor.
cılaacı Sürünen; yılan.
cılamaş Deniz kabuğu (kadın süsü).
cılan Yılan; **ok cılan** bir tür yılan **cılan cıl** yılan yılı (altıncı yılın adı).
cılañaş Çıplak, giysisiz; **cılañaş aş** temizlenmiş buğday.
cılañašta- Soymak.
cılañaştan- (**cılañašta-**'nin *dönüştü şekli*) Soyunmak.
cılañaştat- (**cılañašta-**'nin *ettirgen şekli*) Soydurtmak.

cılbas Hantal, ağırkanlı; **bu kandıy cılbas kiji** o ne kadar hantal bir insan; **cılbas iş zor iş**, ağır iş; **cılbas çana zor kayan kayaklar**.
cılbiñda- Çevirmek, döndürmek, yolundan çevirmek.
cılbiñduuş Oynak, yerinde durmaz; **cılbiñduuju iyt bodoldu** Yerinde duramayan köpek gibi.
cılbirat- Kaymak; **çanalı cılbiradıp bazıp turdı** o kayakla kayıp geldi.
cılbrıkay Kaygan; **cılbrıkay cer** kaygan yer.
cıldık 1. Yıldönümü. 2. Yıl boyunca yeterli olan; **bir cıldık arba** bir yıllık arpa, bir yıla yetecek kadar arpa.
cıldır- (**cıl-** *fiilinin ettirgen şekli*) Hareket ettirmek; itmek.
cıldırış- (**cıldır-**'in *dönüştü şekli*) Birlikte hareket ettirmek.
cıldırma Kilit, sürgü; **ejiktiñ cıldırma** kapı sürgüsü.
cıldıs 1. Yıldız; **tañ cıldıs** sabah yıldızı; **talay cıldıs** deniz yıldızı. 2. *es.* Şamanın tören giysisinin arka bölümünde yıldızları tasvir eden küçük levhalar.
cılga- Kaymak, kayak yapmak.
cılgayak *es.* 1. Et bayramı. 2. Kızak; **cılgayaktu sarı oyık** Erlik'in kızlarının yaşadığı yer.
cılğır Hızlı, hızlandırma.
cılğıs *bk.* **cılıs** Yıldız.
cılı- I Kaybolmak, ortadan kalkmak.
cılı- II Isıtmak, ısınmak.
cılım I Başarı; **kerektiñ cılımı nede?** işin başarısı ne?
cılım II Cilâlı, düz; **cılım kaya** cilâlı kaya; **cılım taş** granit.
cılın- (**cılı-** II'nin *dönüştü şekli*) Isınmak.
cılıştır- Hareket ettirmek; **aydı kündi cılıştırğan** ayı ve güneşi hareket ettiren (Ülgen'in sıfatı).
cılıt- (**cılı-** II'nin *ettirgen şekli*) Isıtmak.
cılıkı 1. At; yılkı. 2. Kısarak; **Cılıkı saap kımıs etken, iynek saap çegen**

- etken** *folk.* Kısrağı sağıp kımız yaptı, ineği sağıp *çegen* yaptı. 3. Sürü, yıldı sürüsü. 4. Hayvan *bk. mal.*
- cılkıçı** At çobanı, yıldıçı.
- cılmay** Düz, yalın.
- cıltır** Parlayan.
- cıltıruuş** Parlayan, *mec.* yılan.
- cıltıs** *bk. cılgıs.*
- cılu** Sıcak; **cılu tumçuk** sıcak burun, *mec.* at.
- cımırıt** Kuş kirazı; *bk. codro; cımırt; cumurt.*
- cımırt** *bk. cımırıt.*
- cumurt** *bk. cımırıt.*
- cımırtka** Yumurta.
- cımja-** Yumuşatmak; **tere cımja-** deriyi yumuşatmak.
- cımjak** Yumuşak, hoş, tatlı, okşayıcı; **cımjak sös** yumuşak söz; **cımjak iynelü** ağaç çam ağacı.
- cımjaş** (**cımja-** *filinden isim-fiil*) Yumuşatma.
- ciñıl-** Yuvarlanmak.
- ciñıla-** Kaymak, kayak yapmak.
- ciñilda-** (Köpek için) havlama sırasında başını kaldırmak; **ezer-sezer eki taygıl ciñıldap ürüp turdı** iki köpek başlarını kaldırıphavladılar.
- ciñkılta-** Çınlamak; yankılanmak.
- cıpılta-** 1. Çok konuşmak. 2. Dalkavukça konuşmak.
- cıra** Hendek; **caan cıra** büyük hendek.
- ciraa** Çalı; **ciraaniñ ortozında** çalı arasında.
- cırakı** Arak kaynatmak için kullanılan dökme güğüm.
- cirga-** Moğ. Neş'elenmek, kutlamak, keyif etmek.
- cirgal** Moğ. Neş'e, sevinç, kutlama.
- cirgaldu** Neş'eli, canlı.
- cırma** Giysideki kıvrım, pli.
- cırt-** Yırtmak, koparmak, parçalamak.
- cırtık** Yırtık, yırtılmış.
- cırtıl-** (**cırt-**'in *edilgen şekli*) Yırtılmış olmak.
- cış** Sık orman; *bk. tayga.*
- cış-** 1. Sürtmek, keselemek, silmek. 2. (Kılıçla) kesmek.
- cıt** Koku.
- cıta-** 1. Koklamak. 2. (Hayvanlar için) kokuya göre iz sürmek.
- cıtan-** Kokmak, koku yaymak.
- cıtkır** Kokulu, hafif kokulu.
- cıttu** *bk. cıtu.*
- cıtu** Bir tür kokusu olan; **cıtu saras** *zool.* kokarca; *bk. cıttu.*
- cıyrañat** Fundalar.
- ci-** Yemek, (yemek) pişirmek; **kursak ci ten öy cetken** yeme zamanı geldi; **ciir-iç** yiyecek; **tayak ci-** sopayla dayak yemek; **körmös cigen** öldü (kötü ruh yedi); *bk. ajan-*.
- cibi-** Moğ. 1. Islanmak. 2. *mec.* Yumuşamak; **cüregim cibidi** hoşuma gitti; **cibirt** ses taklidi; **cibirt et-** uğuldamak.
- cibit-** Moğ. T. (**cibi-**'nin *ettirgen şekli*) 1. Islatmak. 2. Yumuşatmak.
- cibittir-** Moğ. T. (**cibi-**'nin *ettirgen şekli*) Islatmak.
- cidir-** (**ci-**'nin *ettirgen şekli*) Beslemek, yedirmek.
- ciilek** Yemiş.
- ciilekte-** Yemiş toplamak.
- ciit** 1. Genç, yiğit, delikanlı. 2. Gençlik.
- cik** 1. Dikiş izi. 2. Çatlak, yarık; **cik cal es.** üç örgülü yele.
- cikbek** Kurdele.
- cikbi** 1. İlgi, ihtiras. 2. İddia, talep.
- ciktel-** 1. Dikiş izleriyle çıkarmak. 2. Tabakalaraayrılmak.
- cibilü** 1. İlgili, hevesli, ihtiraslı. 2. İddiası olan.
- cilbiret-** Alıştırmak.
- cilbirke-** 1. İlgilenmek, hayran olmak. 2. Bir şeyi talep etmek.
- cilbirkek** 1. İlgili. 2. Talebi olan.
- cilek** Yemiş; **uy cilek** çilek; **cer cilek** yer çileği; **agaş cilek** ağaç çileği; **koy cilek** çilek; **üzüt cilek** ak diken; *bk.*

kat II, ciskan.
cilekte- Yemiş toplamak, yemiş toplamaya gitmek.
cilik (Kemikteki) ilik; *bk. culuk.*
cimekçi Pisboğaz, obur; *mec. fare;*
cimekçi bay yağlı zengin.
cimekey 1. Pisboğaz, obur. 2. İftiracı.
cimire- Sallamak.
cimiret- Çevirtmek.
cin 1. Mide ve bağırsağın içeriği. 2. Gübre; necaset, ters; sümük; *bk. bok.*
cinci 1. Kolye. 2. Boncuk. 3. İnci.
cip Yün; *bk. cöp.*
cirkire- Birine bağırarak, çıkışmak, kızmak.
cirkirek Bağırarak; **cirkirek cılan** çingiraklı yılan.
cirkiret- (**cirkire-'nin ettirgen şekli**) Bağırarak.
cirme Yirmi.
ciskan Yemiş; *bk. cilek, kat II.*
citke Ense; **öştü biske tabarza, citke-moyunun üzeribis** düşman bize saldırırsa onu boğarız.
cizirt (Toynağın yere vuruşunun çıkardığı sestten yansıma kelime); **cizirt et-** (at için) toynaklarıyla ezmek.
cobo- Moğ. 1. Hastalanmak. 2. Bitkin hâle gelmek.
cobojit- (**coboş-'un ettirgen şekli**) Uzlaştırmak.
cobol Moğ. 1. Hastalık; *bk. ooru.* 2. Gayret, enerji harcama; **cobolna turbas kerek** gayret gerektirmeyen iş.
cobolto- 1. Hastalanmak. 2. Emek harcamak, çalışmak.
coboş Uysal, sessiz, sakin; **coboş bala** uysal çocuk.
coboş- Uysal olmak.
cobot- (**cobo-'nun ettirgen şekli**) Yıpratmak, bunaltmak.
codıra Kuş kirazı.
codro Bacak; diz.
codro Kuş kirazı; **codro ağaş** kuş kirazı çalısı; **codro odın** kuş kirazı kütükleri; *bk. cimirit.*

cogol- Kaybolmak, yok olmak, tasfiye olmak.
cogoliş (**cogol- fiilinden isim-fiil**) Kaybolma, yitme.
cogolt- (**cogol-'un ettirgen şekli**) 1. Kaybetmek, yitirmek. 2. Yok etmek; **öştüniñ ruçnoy pulemedin cogolttı** o makineli tüfekte düşmanını yok etti; **közi cogolt-** kör etmek.
cojoñ (At için) uysal; **Cojoñ boro attı ekeldi folk.** Uysal kır atı getirdi.
cok 1. Yok, bulunmamak; **üyde cok** evi yok, evsiz; **mende cok** bende yok; **çölö cok** zaman yok; **ırızı cok** mutsuz, şanssız; **küünim cok** istemiyorum, durumum yok; **cok de reddet;** **ugı cok kiji bolbos, ülgüzi cok ödük bolbos** atasözü soysuz adam, kalıpsız çizme olmaz; **cakazı cok ton bolbos, başcızı cok oroon bolbos** atasözü yakasız kürk olmaz, öndersiz ülke olmaz. 2. (Olumsuz yüklemine yerine kullanılmaktadır) **ol keldi ne? cok ne?** o geldi mi gelmedi mi? 3. (Olumsuzluk ifadesi) **Yok! Hayır! Undup saldıñ ba? - cok, undubadım** Unuttun mu? hayır unutmadım. 4. Hayır; **cokko cargı cok** yargıya karşı gelinmez.
coksın- Bir şeyin kaybolduğunu hissetmek; üzülme; **nege coksınıp turuñ?** neye üzülüyorsun? **kemge coksınıp turuñ?** kimi özlüyorsun?
coksıra- Fakirleşmek, ihtiyaç içinde olmak, fakir düşmek.
coksırat- (**coksıra-'nın ettirgen şekli**) Fakirleşmek, fakir düşmek.
cokto Taraf, yön.
cokto- Yok etmek; **coktop saldı** yok etti.
coktu Fakir; fakirlik, ihtiyaç; **Meniñ cañıs uulıma coktu albatı baldarınañ kanayıp aş tabılbas?** *folk.* Acaba fakir halk çocukları arasında benim biricik oğluma bir arkadaş bulunmaz mı?
col 1. Yol; **ırıstu col bolzın** şans yolu;

- kurudiñ colı** *astr.* samanyolu. 2. Satır, çizgi; **bir coldı kıcırip ber bir satır oku.** 3. Tarz, kural, düzen.
- coldo-** 1. Patikalar yapmak (bahçe içinde). 2. Yola yöneltmek. 3. Çizgi çekmek.
- coldol-** Yönelmek.
- coldoş** Yoldaş, arkadaşı.
- coldu** Yolu bulunan yer.
- colık-** Karşılaşmak; *bk. coluk-*.
- colo-** Yaklaşmak.
- colos** *zool.* Kakım, as.
- coloy** (*colo-* *filinden zarf-fil*) Yolda; **barzım, coloy kirerim** gelirse yolda uğrarım.
- coluğış-** (*coluk-'un işteş şekli*) Karşılaşmak.
- coluk-** 1. Karşılaşmak, görmek, birbirine yakınlaşmak; **ol keçe mege coluktı** dün o benimle karşılaştı; **ergen baza colukkadıy bolzın dep, kanayıp ermektejip alalık** yarın tekrar görüşmek üzere anlaştık gibi; *bk. tüştö-* 2. Kendine yaklaştırmak. 3. Gelişini kutlamak; *bk. colık-*.
- con** Moğ. 1. Halk; **Con curtaga cerlerine Kozın-Erkeş cuuk tay berdi** *folk.* Bahadır Kozın-Erkeş halkın yaşadığı yere yaklaştı. 2. Topluluk, toplum; *bk. albatı, el.*
- con-** Yontmak.
- concoloy** *bot.* Zambakgiller ailesine giren bir bitki.
- condır-** (*con-'un ettirgen şekli*) Yontturmak.
- coñdo-** Suçu birine atmak.
- coñdon-** Kapris yapmak; *bk. çörçöktö-*.
- coñdonçok** Kaprisli.
- conooçı** Bıçak, rendelemek için kullanılan alet.
- coo ünl.** (Acı ifade eder); **coo bajımay ah, başım!**
- coon** 1. Şişman, kaba; **coon sööktü** şişman, sağlıklı; **coon ün** kaba ses. 2. İri, büyük, kalın; hacimli; **coon at** büyük at **coon kin** kalın demir. 3. **coon** *agaş bot.* Melez ağacı. 4. **coon küçüün** *zool.* Kokarca.
- cooncılık** But (*kelime anlamı kalın ilik*); *bk. tönmök.*
- coondo-** Hacmi artmak.
- coondot-** (*coondo-'nun ettirgen şekli*) Hacmini artırtmak.
- coonmoyın** *zool.* Kokarca.
- coonoş** Rende.
- corgo** 1. Rahvan at. 2. Rahvan; **Caş ölöndi caya baspay, caraş corgo cürüp iydi** *folk.* Yeşil otu ezmeden güzel rahvan yürüdü.
- corgolo-** 1. Rahvan gitmek. 2. Sürünmek.
- corgolot-** (*corgolo-'nun ettirgen şekli*) Rahvan gitmek, rahvan yürütmek.
- corgooçı** (Farenin bir türü).
- corık** 1. Yol, yolculuk; **corık ırıstu** yolculuk iyi oldu. 2. (At için) tırıs; **bu attıñ corığı cakşı** bu atın tırısı iyidir, bu at iyi tırıs koşar.
- corıkçı** Yolcu.
- corıkta-** Yolculuk yapmak.
- corıktu** Tırıslı.
- cormolop** *bk. ırmalap.*
- corokon** Porsuk.
- corto-** Koşmak, hızlı yürümek.
- cortot-** (*corto-'nun ettirgen şekli*) Hafif tırıs koşturtmak; **kalşagay cort** Daha hızlı git.
- cotkon** Fırtına, tipi.
- coy** 1. Varlık; mal varlığı. 2. Kızgın, sinirli. 3. Bilinmeyen.
- coygon** *bot.* Lâdin.
- coyu** Yaya; **coyu bas** yaya hareket etmek; **coyu kiji** piyade; **coktu-coyu** fakir, atsız.
- cozok** 1. Örnek. 2. Kural, gelenek. 3. İnanç.
- cozokto-** Bir şeyi geleneğe göre yapmak, taklit etmek.
- cozoktu** 1. Örnek. 2. Sağlam, seviyeli.
- cödül** Öksürük; *bk. cötkür.*
- cödülde-** Öksürmek; *bk. cötkür-*.
- cöküür** Ağaç havan, döveç; *bk. çöküür.*
- cölgö** *es.* Dua sırasında şamanın tefine

astığı küçük yay.
cölö- Bir şeye yaslanmak.
cölök Değnek, koltuk değneği.
cölön- (*cölö-'nün dönüşlü şekli*) Bir şeye dayanmak, bir şeyi kendisi için destek olarak kullanmak; **stenege cölönip otuur-** duvara yaslanıp oturmak.
cömö- Gömmek.
cöñ I Oktaki tüy, okun dayanağı.
cöñ II Çimen, çimenlik.
cöojö Moğ. Mülkiyet, mal; *bk. alkı.*
cöojölü Moğ. T. Mülk sahibi, varlıklı.
cöp I Antlaşma; **cöp dedi** söz verdi; **cöpkö kirbes** uzlaşmaz.
cöp II *bk. cip.*
cöpsin- Uyuşmak, razı olmak, kabullenmek.
cöptö- Akıl vermek.
cöptöjü Rıza, anlaşma.
cöptön- (*cöptö-'nün dönüşlü şekli*) 1. Uzlaşmış olmak. 2. Anlaşmak, kararlaştırmak; **Bis tuştalaga cöptöndibis** Biz görüşmeye karar verdik.
cöptöş (*cöptö- filinden isim-fiil*) Uzlaşma, anlaşma, barış.
cöptöş- (*cöptö-'ün işteş şekli*) Anlaşmak, barışmak, görüşmek.
cörgölö- 1. (Fare, kuş vs. için) hızla koşmak, küçük adımlarla gitmek. 2. (Haşerat için) sürünmek. 3. Sallanmak, hareket etmek.
cörgöm Mide ve bağırsaklardan yapılmış yemek; sucuk, yağ ve koyun eti parçalarıyla doldurulmuş bağırsak.
cörgömöş I *bot.* Şerbetçi otu; içilen bir bitki.
cörgömöş II *zool.* Örümcek.
cörölgö İşleme, nakış.
cörölgö- İşlemek, nakış işlemek.
cötkür Öksürük.
cötkür- Öksürmek; **kan la cötkürdi** kanlı öksürdü.
cöy Dağınık.
cu Yağ; *bk. üs I, sardu, cuu II.*

cu- Toplamak, biriktirmek; **Bökö ayttı:** "el uluzıñdı cu, balam" *folk.* Böke dedi ki: "Oğlum bütün halkı topla." *bk. cuu-*
cuda- 1. Kötüleşmek, zayıflamak; fakirleşmek. 2. (Hava için) kötüleşmek.
cudat- I (*cut- II'nin ettirgen şekli*) Yedirmek, semirtmek.
cudat- II (*cuda-'nın ettirgen şekli*) İhtiyaç içinde bırakmak.
cudruk 1. Yumruk. 2. Tokmak.
cudum Yudum; **bir cudum** bir yudum; **bir cudum suu** bir yudum su.
cuduruk 1. Yumruk. 2. Ağa. 3. Ancak kendi çıkarlarını düşünen adam.
cuguş (*cuk- filinden isim-fiil*) Mikrop; **cuguş ooru** mikroplu hastalık.
cuk- Yapışmak.
cuka İnce (kumaş için), **cuka bös** ince bez.
cukaçak İncecik.
cuktur- Koymak.
cul- (Yün, ot, saç vb. için) koparmak, yolmak.
cula Moğ. *mit.* Hayattayken insanı terkedebilen ruh; **oh, culam çok ah ruhum yok** (ağır hastalık sırasında söylenen söz); **culazın aldırıp iygen** ruhunu gönderdi, ruhunu kaybetti.
cular Yular; *bk. culur, nokto.*
culda- Yontmak.
culdaş (*culda- filinden isim-fiil*) Yontma.
culdaş- (*culda-'nın işteş şekli*) Yontulmak; birlikte yontmak.
cudat- (*culda-'nın ettirgen şekli*) Yontturmak.
culuk 1. (Kemikteki) ilik; *bk. cilik.* 2. Ağaç suyu (meselâ kayın ağacının).
culur *bk. cular.*
culuş (*cul- filinden isim-fiil*) Koparma.
cum- 1. (Göz için) kapamak, kısmak. 2. (Yumruk vs. için) sıkamak.
cumga Dişi keçi.
cumuk 1. Kapalı (göz). 2. Sıkılı (yumruk).
cumuş (*cum- filinden isim-fiil*) 1. Kapama, kısma, yumma (göz için). 2.

- Sıkma (yumruk için).
cuñ Kanat tüyü.
cun- Yıkamak, yıkanıp temizlenmek, *bk.*
cuun-
cunan İki yaşındaki buzağı.
cundur- (**cun-**'un *ettirgen şekli*) Yıkamak.
cuñma *bk.* **cumga**.
cunul- (**cun-**'un *edilgen şekli*) Yıkanmış, silinmiş olmak.
cunup- (**cun-**'un *dönüştürme şekli*) Yıkanmak.
cunuş (**cun-** *fiilinden isim-fiil*) Yıkama.
cunuş- (**cun-**'un *işteş şekli*) Birlikte yıkanmak.
cura- Moğ. 1. Süte su karıştırmak; **kulur cura-** hamur yoğurmak. 2. Resim yapmak.
curçı Kayın (karının erkek kardeşi), baldız (karının kız kardeşi).
curt Ülke, yurt, memleket, yerleşilen yer; **curt albatı** halk, nüfus; **beri curt tudarga keldim** ben buraya yerleşmeye geldim.
curtçı *bk.* **curçı**.
curuçı *bk.* **curukçı**.
curuk Harita; tablo.
curukçı Ressam, sanatçı, *bk.* **curuçı**.
curun Yırtık pırtık, paçavra.
cusak *bk.* **cuzak**.
cut 1. Yağmurlu hava. 2. İnce ve kaygan buz. 3. Veba. 4. Fakir.
cut- Yutmak; *bk.* **ajır-**.
cutpa 1. *mit.* Erlik'in cehennemdeki sarayını koruyan dev. 2. Şamanın tören kostümündeki bir süs (bu süs iki kuyruklu, dört ayaklı ve bir başlı, mistik devin tasviridir ve kumaştan yapılır).
cutrukta- Vurmak, dövmek (yumruk veya tokmakla).
cuu I 1. Savaş; **töröl uçun cuu** iç savaş. 2. Çarpışma, dövüş; **keydegi cuu** hava çarpışması.
cuu II İç yağ; **karın cuu** serp; **sarı-cuu**; *bk.* **cu**, **üs**, **sar-cuu**.
cuu- *bk.* **cu-**.
cuuçıl Savaşçı, savaşçıl; **cuuçıl sanaa** savaşçı ruh.
cuuk 1. Yakın; yakınlık; **cuuk törögön** yakın akraba; **olordıñ cuugı bildirip cat** onların yakınlığı malumdur. 2. **cuukta** yakınlar, akrabalar. 3. **cuukta ötkön öy gr.** Görülen geçmiş zaman.
cuuka Yar, hendek.
cuukta- Yakınlaşmak.
cuuktaş (**cuukta-** *fiilinden isim-fiil*) Yakınlaşma.
cuuktaş- (**cuukta-**'nın *işteş şekli*) Birlikte yakınlaşmak.
cuuktat- (**cuukta-**'nın *ettirgen şekli*) Yakınlaştırmak, yakına gelmesine izin vermek.
cuul- (**cu-**'nun *edilgen şekli*) Toplanmak, bir birimde birleşmek, yığılmak.
cuula- Kendine yaklaştırmak.
cuula- Savaşmak, savaşa girişmek.
cuulaş- (**cuula-**'nın *işteş şekli*) Birlikte savaşmak.
cuulat- (**cuula-**'nın *ettirgen şekli*) Savaştırmak.
cuulat- (**cuula-**'nın *ettirgen şekli*) Yaklaşmasına izin vermek.
cuulu Yağlı; **cuulu tokpok zool.** porsuk.
cuun Toplantı, meclis.
cuun- *bk.* **cun-**.
cuuna- Bir yere toplamak.
cuunat- (**cuuna-**'nın *ettirgen şekli*) 1. Bir yığın hâlinde toplamak. 2. (Ticareti, işletmeyi) tasfiye etmek.
cuuntı 1. Bütünü, tamamı; 2. Antoloji.
cuur 1. Yağır, atın sırtındaki sürtünmüş, tüyleri dökülmüş yer. 2. Muhasara altına alma.
cuurkan Koyun tüyünden battaniye; *bk.* **kön'dölö**.
cuuru- 1. Sıkma. 2. Dürmek, katlamak.
cuurul- (**cuuru-**'nun *edilgen şekli*) 1. Sıkılmak. 2. Rulo yapılmak; **cuuçı** toplayıcı; **kalan cuuçı** vergi toplayıcısı.
cuuş (**cu-** *fiilinden isim-fiil*) Toplama, biriktirme, yığma.
cuuş- (**cu-**'nun *işteş şekli*) 1. Biriktirmek.

2. Birlikte toplamak (işle ilgili olarak).
cuzak 1. Keçi; *bk. eçki*. 2. Oğlak, keçi yavrusu; *bk. ulak, cusak*.
cüde- 1. Zayıflamak, fakirleşmek. 2. Salgın hastalıktan ölmek.
cüdek 1. Zayıf, sağlıksız. 2. Pis, hoş olmayan.
cüderek *bot.* Kara kavak.
cüdet- (*cüde-'nin ettirgen şekli*) 1. Yetersiz duruma getirmek. 2. Kırmak, gücendirmek.
cüdür Şaman şapkasının tepe bölümünde kullanılan beyaz koyun tüyü veya derisi.
cügür- Koşmak, kaçmak; koşuşmak.
cügürt- (*cügür-'ün ettirgen şekli*) Koşturmak.
cügürük 1. Koşucu, yarışçı; *cüs caş cajazañ, cügürük at minzeñ* yüz yaşına vardığında bile koşucu ata bin. 2. Aceleci, hızlı, ayağına çabuk.
cügürüş (*cügür- fiilinden isim-fiil*) Koşma.
cügürüş- (*cügür-'ün işteş şekli*) Birlikte koşmak.
cük I Yük, ağırlık; *kemniñ uçun cükke kirdiñ?* sen kimin işini yükledin?
cük II Azar azar, şöyle böyle; *Attardiñ cakşızı Kızıl-Koñır cük tındu turup cattı folk.* Atların en güzeli Kızıl-Konur zar zor ayakta duruyordu; *cük araydañ cetti zar zor ulaştı.*
cükçi Kefil.
cükeli *es.* Kurban edilmiş hayvanın derisinin asıldığı şaman davulundaki uzun sırıgın tasviri.
cükeş: *cükeş et-* (Çocuk için) sırta oturmak.
cükte- Yükleme, yük vurma.
cükten- (*cükte-'nin edilgen şekli*) Yüklenmek, kucağa ya da sırta alarak taşımak.
cüktendir- (*cükten-'in ettirgen şekli*) Yüklletmek; *bk. cüktet-*.
cükteş (*cükte- fiilinden isim-fiil*) Yük, yükleme.

cükteş- (*cükte-'nin işteş şekli*) Birlikte yüklemek.
cüktet- *bk. cüktendir-*.
cüktü Yüklü, yüklenmiş.
cülüñ Beyin.
cür- 1. Yaşamak; bulunmak 2. Gitmek. 3. Yürümek, yürüyerek uzaklaşmak. 4. (Yardımcı fiil olarak hareketin aşamalı olarak tamamlandığını bildirir); *a uluska calga cürdi* o amele olarak hayatını sürdürdü.
cürek Kalp, yürek; *Kozın-Erkeş baatırdıñ cüregi bir uuş bolo berdi, cüzi kızıl temirdiy kızardı folk.* Bahadır Erkeş'in kalbi yumruk gibi sıkıldı, yüzü kızdırılmış demir gibi kızardı; *cürekke cetire ayttı* ibret verici şekilde konuştu; *cürek al-çekinmek; cürek çok korkak, ödle.*
cüreken- Çekinmek, felâketi sezmek.
cürektü Cesur, yiğit.
cürgeçies. Zayzan rütbesindeki memurun hizmetçisi.
cürgüs- (*cür-'ün ettirgen şekli*) Göndermek, hareket ettirmek.
cürük *zool.* Dağ servisi, sedir.
cürüm 1. Hayat, hayat tarzı. 2. Biyografi. 3. Ölümden sonra ruhlarının geri döndüklerine inanılan ölmüş şamanların hayat tasviri (*bk. körmös*); *bk. cadış I, cadın I.*
cürüş (*cür- fiilinden isim-fiil*) 1. Gitme; hareket. 2. Hayat tarzı; *cürüş-barış* davranış; *cürüş kiji* yol arkadaşı.
cürüş- (*cür-'ün işteş şekli*) Birlikte hareket etmek, birlikte davranmak, koşuşmak; *bis cürüşdey cadıbis* davranışlarımız bir değil.
cüs I Yüz, çehre, yüzey; *cüs çok utanmaz, yüzüz; ölüktiñ cüzi* çizmenin üst tarafı.
cüs II Yüz (sayı ismi); *cüs caştı öböğön yüz yaşındaki yaşlı; cüs kelek ruble* (kelime anlamı yüz kapık) *bk. salkoboy.*

- cüs-** Yüzmek, kayıkla gitmek.
cüskür Yüzgeç; *bk. cüzeçi.*
cüstir- (*cüs-'ün ettirgen şekli*) Yüzdürmek.
cüstük Yüzük, kolye.
cütkü- İstemek.
cüül- Akıldan çıkmak, unutmak, aklını kaybetmek.
cüülgek 1. Deli, aklını kaybetmiş. 2. *mec.* Aceleci, telâşlı.
cüülgekten- Sayıklamak.
cüzeçi Yüzücü; yüzgeç; *bk. cüskür.*
cüzün 1. Dış görüntü, şekil. 2. **cüzün-cüür** her, çeşitli, hepsi; **cüzün-cüür uktu albatı** çeşitli kabilelerden halklar. 3. *gr.* şahıs; **baştapkı cüzün** *gr.* birinci şahıs; **cüzünniñ solumazı** *gr.* şahıs zamiri.
cüzünde- 1. Karşılaştırmak. 2. Benzer yapmak.
cüzündeş benzer.
cüzündeş- (*cüzünde-'nin işteş şekli*) Taklit etmek.
cüzündeştir- (*cüzündeş-'nin ettirgen şekli*) Taklit ettirmek.
cüzüş (*cüs- filinden isim-fiil*) Yüzme.
cüzüş- (*cüs-'ün işteş şekli*) Birlikte yüzmek.
cüzüt- (*cüs-'ün ettirgen şekli*) Yüzdürmek.

Ç

- çaaçın** *bk. çaaazın.*
çaal 1. Küçük, bodur çalı. 2. (Ağaç için) genç, yeni fidan; **çaal möş** genç servi; **çaal kayıñ** akağaç.
çaalda *ünl.* (Acıma, üzüntü ifade eder); e, **çaalda, körkiydi onu!** ah, ne bahtsız! o, **çaalda!** ah derdim!
çaap Bir yaşındaki karaca, karaca yavrusu.
çaar Büyük kazan.
çaaazın *bk. çazın, çaaçın.*
çabagan Dörtnala gezmeyi seven; **çabagan at** koşucu at; **çabagan kiji** at binmeyi seven kişi.
çabak ağız Çabak (bir balık adı).

- çabıju** (*çabiş- filinden isim-fiil*) 1. Kesme. 2. Yarışma; **kol çabıju** alkışlar.
çabın- (*çap-'ın dönüşlü şekli*) 1. Hızlı gitmek. 2. Buharlaşmak. 3. Yanlarına vurmak; **Eki budın çabınıp, emegen sıktap ıylayt** Elini böğrüne vurarak yaşlı kadın ağlıyordu; **kol çabın-** Vurmak, avuç içiyle vurmak.
çabiş (*çap- filinden isim-fiil*) 1. Koşu; kaçma. 2. Kavga, çarpışma; **kol çabiş** alkışlar.
çabiş- (*çap-'ın işteş şekli*) 1. Birlikte kesmek. 2. Kavga etmek. 3. Yarışmak.
çabiştir- (*çabiş-'ın ettirgen şekli*) 1. Kavga ettirmek. 2. Yarıştırmak.
çabu (*çap- filinden isim-fiil*) 1. Hızlı gidiş. 2. Koşu. 3. Peş (giyside).
çaç (İnsan başındaki) saç; **celtek çaç** bir tarafa salınmış saç tutamı.
çaç- 1. Saçmak, atmak, serpmek. 2. *mec.* (para için) saçmak, harcamak, savurmak.
çaça- Sözü ağızda kalmak.
çaçak 1. Salkım, saçak. 2. *es.* Basmaya dikilen ip salkımı (şaman giysisinde).
çaçakta Salkım hâlinde dikme.
çaçıl- (*çaç-'ın edilgen şekli*) 1. Dağılmak, saçılmak; **aş öyinde çaçıldı** buğday zamanında ekildi. 2. (Para için) harcanmış olmak.
çaçılga Moğ. Serpinti.
çaçılğı 1. Damla, serpinti. 2. *es.* Kurban dağıtma.
çaçilt- (*çaçıl-'ın ettirgen şekli*) Saçtırmak, serptirmek.
çaçış (*çaç- filinden isim-fiil*) Saçma, serpme.
çaçış- (*çaç-'ın işteş şekli*) Birbirine atmak, serpmek.
çaçta- Saçından sürüklemek.
çaçtaş- (*çaçta-'nın işteş şekli*) (Kadınlar için) birbirinin saçlarından tutup çekmek.
çaçtat- (*çaçta-'nın ettirgen şekli*) Saçından sürükletmek.
çaçtır- (*çaç-'ın ettirgen şekli*) Dağıtırmak, saçtırmak.

çaçtu Saçlı, kıllı.
çadır Çadır; **çadır ayıl** ağaç kabuğuyla örtülmüş çadır.
çagak İğne.
çagan Ocak ayı başındaki bayram; **çagan ay** Ocak ayı (Altay halk takviminde birinci ayın adı).
çagana Katran, reçine, zift.
çaganak Dirsek; *bk. çañçak.*
çaganakta- 1. Dirseğiyle dokunmak. 2. Derseğini dayamak.
çaganala- Ziftlemek, katranlamak.
çağış (*çak-* fiilinden isim-fiil) 1. Ağız kavgası. 2. Ateşi körükleme.
çağış- (*çak-'ın işteş şekli*) 1. Birbirini sokmak, ısırma. 2. *mec.* Birbiriyle alaycı konuşmak; tartışmak. 3. Birlikte ateşi körüklemek.
çağıştan- Kalabalığa karışmak, kalabalıkta gizlenmek; *mec.* görünüp kaybolmak.
çağıştır- (*çağış-'ın ettirgen şekli*) Aralarını bozmak.
çak 1. Zaman, çağ; **ol çakta** o zamanda. 2. Güç; savaş; **çak çok** güçsüz, gücü yok; *mec.* hamile; **çagım çıktı** ben zayıfladım, güçsüzleştim.
çak- 1. Sokmak. 2. Ateşi körüklemek. 3. Etkisi altına almak.
çakanak Kol.
çakı 1. Örme ip. 2. Evin önünde atların bağlandığı yer.
çakırım Çılgılığın duyulabileceği uzaklık.
çakpı 1. Orak; *bk. çalgı.* 2. Kapan; *bk. çapkı.*
çakpıla- El sallamak.
çakpın I 1. Dalga. 2. Eşik; *bk. çapkın.*
çakpın II Ağacın gövdesindeki kabuk katmanı.
çakpırt *bk. çapkırt, şakpırt.*
çakpış Çömlekçilikte kullanılan tahta kürek.
çaksıra- Güçsüzleşmek, mahvolmak; **çaksıray berdim** güçsüzleştim.
çaktırma Yay yatağı, silâhta sürgü.
çaktu Güçlü, kuvvetli.

çal Ak, ağarmış; **çal baştu** ak saçlı; **çal kuyruk** (at için) ak kuyruk.
çal- (güneş için) parıldamak, doğmak, (uzay cisimleri için) aydınlatmak; **kün çalıp cat** güneş parıldıyor; **ay çalıp cat** ay aydınlatıyor.
çala yarım, yarı yarıya, tam olmayan; **çala tundu** yarı canlı; **çala biçikçi** yarı okuryazar; **çala köp** az çok; **çala-bıla** şöyle böyle; **çala iştelgen** kerek bitmemiş, yarım iş.
çalañ 1. Dikkatsiz, dağınık. 2. Sağlam olmayan.
çalba Huzursuz; **çalba at** huzursuz at.
çalçı- Kavga çıkarmak, huysuzluk etmek.
çalçık Kavgacı, huysuz.
çaldar (Bir tür at rengi).
çaldık- Solmak; **ölöñ çaldıktı** ot soldu.
çalgi Orak; *bk. çakpı, çapkı.*
çalı- Aydınlatmak, canlandırmak; **aldıñnañ ay çalızın, arkañnañ kün çalızın** önünü ay, sırtını güneş aydınlatsın.
çalık Kızgın, huysuz (at).
çalın Çiğ.
çalında- (Çiğ için) düşmek.
çalış Eğri gözlü, şaşı, yılık.
çalıy Çapraz; *bk. solıy.*
çalkan Şalgam; **açu çalkan** beyazturp.
çalkançak zool. Isırgan otu.
çalkoyto Sırtüstü; **çalkoyto cat-** sırtüstü yatmak.
çalma Kement; **çalma sal-** kement atmak.
çalmada- Ata kement atmak; **attı çalmadap tut-** atı kement atıp yakalamak.
çalmadat- (*çalmada-'nın ettirgen şekli*) Kement attırmak.
çaltañ Pantolonsuz; *bk. şaltañ.*
çalı es. 1. Ruh tasviri, idol. 2. Ölü şamanın ruhunu tasvir eden şaman tefinin sapı. 3. *mec.* Şaman tefi, davulu.
çamay Elmacık kemiği.
çamça Moğ. Gömlek.
çamçıl Kibar, şefkatli; **çamçıl bala** şefkatli çocuk.

çamış anat. Kasık.
çamıyak Buğday için kullanılan akağaç kabuğundan yapılmış kepçe.
çana Kayak.
çanaçı Kayakçı.
çanak Kızak.
çañçak Dirsek; *bk.* **çaganak**.
çanı Üç göbek gerisinden akraba; *bk.* **şanı**.
çañış bot. Kartopu ağacı.
çañkır Kıpçak; *mec.* mavi, gök renginde; *bk.* **çeñkir, çinikir**.
çap- (*zarf-fiil şekli çaap*) 1. Hızla, dört nala koşmak; **atka çap-** atla dört nala gitmek.
 2. Kesmek; **malta la çap-** baltayla kesmek; **ölöñ çap-** otu kesmek.
çap: **adı-çabı cayıldı** Ünü yayıldı.
çapçak Varil, ağaçtan fıçı.
çapçı- Tırnakla, toynakla vurmak.
çapkı 1. Orak; *bk.* **çalgi**. 2. Kapan; *bk.* **çakpı**.
çapkın Eşik; *bk.* **çakpın I**.
çapkırt Tedirginlik, endişe; *bk.* **şakpırt, çakpırt**.
çapkiş Balta, keser; *bk.* **malta**.
çapta- İlân etmek, davet etmek.
çaptan- (*çapta-'nın edilgen şekli*) İlân olunmak.
çaptık 1. Can sıkıcı; **çaptık kiji** can sıkıan insan. 2. Uygun olmayan; **çaptık kiyim** dar giysi.
çaptu: **attu-çaptu** Şanlı, şöhretli.
çar I Moğ. 1. (İş için kullanılan) boğa, öküz. 2. İnek; *bk.* **uy**.
çar II Bileği taşı; **çarga tart-** taştta bilemek.
çara Büyük kese.
çaraan *bk.* **çaragan**.
çaragan zool. Alabalık; *bk.* **çaraan**.
çarak 1. Kepek. 2. Buğday. 3. Dolu.
çarbak Şişmiş.
çarbay- (Karın için) şişmek; *bk.* **çerbey-**.
çarça- I Kopmak, kurtulup öne geçmek; (güneş için) ortaya çıkmak.
çarça- II Dondurmak.
çarçaga odun; *bk.* **carçaga**.
çarçat- (*çarça- II'nin ettirgen şekli*)

Dondurtmak.
çarım Köreşe.
çarlak zool. Kokarca; *bk.* **coonmoyın**.
ças I Rus. 1. Saat; **beş çasta** saat beş. 2. Saat (mekanizma).
ças II: ças temir Sac, inceltilmiş demir.
çat Adım.
çatpak Alçak, bodur, kısa boylu; *bk.* **batpanak**.
çay I Çay; **kara çay** kara çay; **kök çay** yeşil çay.
çay II zool. Yaban horozu.
çayan *bk.* **askıt, atıs, adıs**.
çayba- Yıkamak, çalkalamak.
çaybal- (*çayba-'nın edilgen şekli*) Sallanmak, dalgalanmak, heyecanlanmak; **kara talay çaybala berdi** kara deniz dalgalandı.
çaybalt- (*çaybal-'ın ettirgen şekli*) Sallandırmak, dalgalandırmak.
çaybat- (*çayba-'nın ettirgen şekli*) Yıkamak; çalkalatmak.
çaybu (*çayba- fiilinden isim-fiil*) Yıkama; çalkalama.
çaygak Çapkın.
çayık Su baskını.
çayla- Çay içmek.
çayna- Çiğnemek; *bk.* **kepşe-**.
çaynam Bir yiyeceği çiğnemek için bir seferde alınan parça, çiğnem; **bir çaynam sañıs** bir çiğnemelik sakız.
çaynaş (*çayna- fiilinden isim-fiil*) Çiğneme.
çaynaş- (*çayna-'nın işteş şekli*) Birlikte çiğnemek.
çaynat- (*çayna-'nın ettirgen şekli*) Çiğnetmek.
çayram Az suyu bulunan; **çayram keçü** sığ geçit.
çazın Moğ. 1. Kâğıt; *bk.* **kagas, çadzın, çazın**. 2. Kâğıt para; *bk.* **akça, çazın akça** kâğıt para, senet; *bk.* **çazın** *bk.* **çaaçın**.
çeber Dikkatlilik; dikkatlice; **çeber tut-** korumak; **çeber kiji** koruyucu, özenli

kişi.
çeberek Paçavra, çaput; *bk.* **çibirek**.
çeberle- 1. Korumak, saklamak. 2. Temiz tutmak.
çeberlen- (*çeberle-'nın dönüşlü / edilgen şekli*) 1. Korunmak, saklanmak. 2. Temiz, hoş olmak.
çeberlet- (*çeberle-'nin ettirgen şekli*) 1. Korutmak. 2. Temiz tutmak.
çebetel Kürkün göğsündeki oyma, süs.
çecimek Bir çeşit cepli giyim; *bk.* **şecimek, çejmek**.
çeç- Salmak, bırakmak, serbest bırakmak; **ton çeç-** paltoyu çıkarmak; **bu çeç-** ipi salmak; **at çeç-** atı salmak; **eer çeç-** eyerini çözmek.
çeçek Çiçek; *bot.* **köy çeçek** kardelen; **ay çeçek** *bot.* ayçiçeği; **kün çeçek** *bot.* gün çiçeği; **koño çeçek** *bot.* çan çiçeği.
çeçekte- Çiçeklenmek; *bk.* **alçay-**; **çeçektep cürgen emtir** *mec.* kızamık hastalığına yakalanmak; **çeçektep turgan** *mec.* kızamık hastalığına yakalanmak.
çeçen 1. Hatip, güzel ve yerinde konuşan; **köp aytsañ çeçen boloriñ, köp atsañ mergen boloriñ** *atasözü* çok konuşacaksan güzel olsun, çok atacaksan isabetli olsun. 2. **çeçen sös** *bk.* **ritorika, sös çeçeni**. 3. İsbetli; **çeçen adış** isbetli atış.
çeçerke- Gururlanmak, kibirlenmek.
çeçerkek Kibirli, gururlu.
çeçil- (*çeç-'in edilgen şekli*) Çözölmek, çözülmüş olmak.
çeçin- (*çeç-'in dönüşlü şekli*) Soyunmak.
çeçindir- (*çeçin-'in ettirgen şekli*) Soymak.
çeçindirü (*çeçindir-'in fiilinden isim-fiil*) Soyma.
çeçiş (*çeç-'in fiilinden isim-fiil*) Çözme.
çeçiş- (*çeç-'in işteş şekli*) Birlikte çözmek.
çeçke Rus. Satır (alet).
çeçtir- (*çeç-'in ettirgen şekli*) Çözdürmek, (palto vs. için) çıkarttırmak.

çeden Çadırın çevresindeki çit; **erdiñ caman calkuzın çedenineñ bilerim** *atasözü* tembel kocayı çitinden tanırım.
çedende- Sınır geçmek, çitle bölmek.
çedik İğrenen, tiksinen.
çedirgen Kıvılcım.
çedirke- İğrendirmek, tiksindirmek.
çEEK ünl. (Acıma ifade eder); **çEEK, men onı kanayıp körbödim!** ah, ben onu nasıl görmedim!
çeer Öksürük.
çegedek *es.* Evli kadının dış giysisi.
çegen Ekşimiş süt, ekşi süttten yapılan içecek.
çejmek Giysi (*kelime anlamı yıkanan*); *bk.* **çamça; çecimek**.
çek I Hiçbir şey; **çek neme** hiçbir şey yok; **çek neme bolbodı** hiçbir şey olmadı; **çek andıy kerek** ona hiçbir şey gerekmiyor.
çek II 1. Temizlik; temiz, saf. 2. Şereflik; şeref.
çek III Rus. Çek, çek defteri.
çek IV keçi; **çektiiñ balazı** keçi yavrusu.
çekçil Becerikli.
çekpen 1. Astarsız sabahlık. 2. Çuha, çuhadan yapılmış; *bk.* **çepken**.
çel 1. Derinin iç zarı. 2. Gözün akı; **közin çel cidi** gözünün akı kaydı.
çelde- 1. Eti, yağı kemiğinden kazımak. 2. Yutmak.
çemene *bot.* Çorap yerine kullanılan ve teri emen ot; *bk.* **oyoñot**.
çemet Verem, tüberküloz.
çene- Moğ. 1. Denemek, sınamak, ölçmek. 2. Havayı tahmin etmek.
çeneçi Moğ. T. Deneyen, tecrübeli.
çenemel Moğ. Deneme, tecrübe.
çeneş- (*çene-'nin işteş şekli*) Denemek.
çenet- (*çene-'nin ettirgen şekli*) Denetmek.
çeñkir *bk.* **çañkır**.
çepken *bk.* **çekpen**.
çerbek Göbekli, karınlı.
çerbey- 1. (Karın için) şişmek. 2. (Kısa boylu insan için) karnını ileri çıkarıp

kibirle yürümek; *bk.* **çarbay-**.
çerçeñ 1. Muntazam, düzenli. 2. Nazik.
çerçeñde- 1. Düzenli olmak. 2. Nazik olmak.
çerdek 1. Maske. 2. Maskeli balo; **çerdek ulus** maskeliler.
çerdekte- Maske takmak.
çeret Kireç, beyaz çamur.
çerette- Badana etmek.
çeretteş- (**çerette-'nin işteş şekli**) Badanalamak.
çerettet- (**çerette-'nin ettirgen şekli**) Badanalatmak.
çergey Küçük hayvanlar için kapan.
çernile Rus. Mürekkep; **çernile le biçimürekkeple** yazmak.
çernilke Rus. Mürekkep hokkası; **çernilkege çernile ur-** mürekkebi mürekkep hokkasına dökmek.
çert Yemin, ant.
çert- 1. (Parmakla) fiske vurmak; *bk.* **şabıla-**. 2. (Ceviz için) kırmak. 3. Kertmek. 4. **çertip iy-** Çalmak.
çertek Fiske; *bk.* **şabı**.
çerten- Yemin etmek.
çertik Bezek, motif.
çertiş (**çert- filinden isim-fil**) 1. Fiske vurma. 2. Fiskeli oyun.
çertiş- (**çert-'in işteş şekli**) Parmakla fiske vurmak.
çerü 1. Savaşçı, asker. 2. Ordu; **Kızıl çerü** Kızıl ordu; **cuulaçı çerü** hareketli ordu.
çerülen- Savaş açmak.
çet bot. Melez ağacı; **çet ağaç** melez ağacı.
çey- 1. Eritmek; **tustı suuga çey-** tuzu suda eritmek. 2. Karmak, karıştırmak; **kulur çey-** hamur karmak.
çeydom 1. Haşlanmış yulaf unu. 2. *mec.* Kaynar su.
çeyne bot. Ayı gülü, şakayık çiçeği; **çeyne baş bot.** ağız marina kökü (?) Lât. "*paeonia mascula*"; *bk.* **çiyne**.
çıbık Çubuk, ince sopa.
çıbıkta- Çubukla vurmak, dövmek.
çıbirtkan Sivilce.

çiç- Tuvaletini yapmak, büyük abdestini yapmak.
çiçak Sürgün; *mec.* ishal.
çiçalık Serçe parmak; *bk.* **küçübey**.
çıkak 1. İshal. 2. Kazık; *bk.* bok.
çıkakta- İshal olmak.
çıkaktat- (**çıkakta-'nin ettirgen şekli**) İshal etmek.
çıçkan Sıçan, fare; **calañ çıçkan zool.** tarla faresi; **ak çıçkan zool.** ak sıçan; **suu çıçkan zool.** su sıçanı; **çıçkan cıl** fare yılı (hayvan takviminde birinci yılın adı).
çıkı Kazık; *bk.* bok.
çıçrana *bk.* cıçırana.
çıçranat ağız (Bir tür yemiş).
çıda- 1. Sabretmek, dayanmak. 2. Bir şeyi yapacak durumda olmak, becermek. 3. Büyümek.
çıdabas 1. Sabırsız; **çıdabas uçur** sabretmesi zor anlar. 2. Dayanaksız, sağlam olmayan.
çıdal Sabır.
çıdam Sabırlılık.
çıdamdu Moğ. Sabırlı, tahammüllü; *bk.* **çıdamkay**.
çıdamkay *bk.* **çıdamdu**.
çıdaş- (**çıda-'nin işteş şekli**) Dayanmak, sabretmek.
çıdat- (**çıda-'nin ettirgen şekli**) Dayanmak, sabretmek.
çıdatkay Moğ. (?)
çıdım Güçlü, sağlam; **çıdım ağaç** sağlam ağaç; **aşka çıdım kiji** ölçülü (yiyecek konusunda).
çıdıra- (Yanan odunlar için) çatırdamak; **odin çıdıray küyji** odunlar çatırdayarakyandı.
çıdırman I Tüy gibi; **çıdırman bulut** tüy gibi bulutlar.
çıdırman II Koru.
çıdu Sabır.
çıgar- Salmak, çıkarmak; **işteñ çıgar-** işten çıkarmak; **biçik çıgar-** Kitap çıkarmak, yayımlamak; **bölügin çıgar-**

bir şeyin bir bölümünü ayırmak.
çıgarıl- (çıgar-'ın edilgen şekli) Çıkarılmış olmak.
çıgarış (çıgar- fiilinden isim-fiil) Çıkartma, (ürün için) mahsül, üretim.
çıgarış- (çıgar-'ın işteş şekli) Birlikte çıkarmak.
çıgart- (çıgar-'ın ettirgen şekli) (Yükseğe) çıkartmak.
çıgartu (çıgar- fiilinden isim-fiil) 1. Çıkartma. 2. Üretim.
çığım Azalma, zarar; **çığımı caan** büyük zarar.
çığımda- Zarar etmek.
çığış (çık- fiilinden isim-fiil) 1. Çıkış; **ekinci çığış** ikinci çıkış. 2. (Dağ vs. için) çıkma, tırmanma. 3. Çıkış, hücum. 4. (Güneş için) doğma, doğuş, **kün çığış** doğu.
çığış- (çık-'ın işteş şekli) 1. Birlikte çıkmak. 2. (Yükseğe) birlikte çıkarmak; bitirmek.
çığıt Çıkış; **suuniñ çığıdı** kaynak yeri.
çığıttu 1. Çıkışı olan. 2. **çığıttu kubultkiş gr.** Çıkma hâli, ayrılma hâli, ablatif hâli.
çıguu Kızamık.
çık Nem; **çık cer** nemli yer.
çık- 1. Çıkmak, ilerlemek; **ayılđañ çıktı** evden çıktı; **dokladtu çıktı** rapor çıktı; **kaydañ çıktıñ?** nereden çıktın? 2. Çıkmak; **kırğa çık-** dağa çıkmak. 3. (Ses için) çıkmak, duyulmak; **kün çıktı** güneş doğdu; **çıkkan cer** vatan; **çıkkan kün** doğum günü; **çıkpas kün** (inaniş) evden (ateş, süt, gümüş gibi) parlayan bir şeyin belâ getirir diye evden çıkarılmadığı günler (her ayda böyle üç gün vardır).
çıkar- Getirmek.
çıkçıt Şakak; *bk. saamay.*
çıkıra- (Kapı, kar için) gıcırdamak.
çıkıraş (çıkıra- fiilinden isim-fiil) Gıcırtı.
çıkırat- (çıkıra-'nın ettirgen şekli) Gıcırtı çıkarttırmak.
çıkırt Gıcırtı.

çıkta- Nemletmek, ıslatmak.
çıktu Nemli, ıslak.
çıla 1. Yorgunluk. 2. Pinekleme.
çıla- 1. Yorulmak, bitmek; **colgo çıladı** yolda yoruldu; **budı çıladı** o ayağını kırıp oturdu. 2. Uzun zaman beklemek. 3. İncelemek.
çılaba Kaşık; *bk. şılaba.*
çılabas Enerjik, yorulma bilmeyen.
çılap *bk. çilep.*
çılat- (çıla-'nın ettirgen şekli) Yormak, bitkin düşürmek.
çılbir Dizgin.
çılbirle- Dizgininden tutmak, yakalamak.
çılgıy: **çılgıy tere** Yumuşatılarak kesilmiş deri.
çım Sessizlik; **çım boldı** sessizlik oldu; **çım otur-** hareket etmeden sessizce oturmak.
çımaalı *bk. çımalı.*
çımalı Karınca; *bk. çımaalı.*
çımçı- 1. Bir parça almak, koparmak; **çımçıp ci-** az yemek. 2. Soğuğu hissetmek, (soğuk hava için) tırmalamak.
çımçım Çimdik; **çımçım tus** bir çimdik tuz.
çımçış (çımçı- fiilinden isim-fiil) Çimdikleme.
çımçış- (çımçı-'nın işteş şekli) Birbirini çimdiklemek.
çımçıt- (çımçı-'nın ettirgen şekli) Çimdikletmek.
çımğı Dikiş izi.
çımıl Sinek; *bk. çımın.*
çımın Sinek; *krş. çımıl.*
çımında- (Hayvanlar için) sinekten kaçmak.
çımıra- Fısıldamak, hışırdamak, kıpırdamak; *bk. şımıra-*
çımıran- Fısıldamak; *bk. şımıran-*
çın Çin. (çzen-zu) < Skr. 1. Doğru, gerçek, hakikat, sahici, asıl, hâlis muhlis; **çın ayt-** doğruyu söylemek; ciddî konuşmak. 2. Doğruluk, dürüstlük; haklılık. 3. Âdil, haklı, doğru; gerçekten; âdilane, hakçasına, haklı olarak; **çınınça** doğru,

gerçek, olduğu gibi. 4. Bu, işbu. 5. Şimdiki, bugünkü, bugünün. 3. **çin** biçileriniñ **ejizi** gr. İmlâ; bk. orfografiya.

çına Porselen kap, çay fincanı.

çınaarka- Önem vermek.

çında- Çin. T. doğrulamak; **çındap** doğruluk, dürüstlük; gerçekçi olma; sadakatle, doğru; ciddiyet, ciddîlik, vahamet; **çındap aytkan sös ayatinnañ baalu atasözü** doğru söz altındandegerlidir.

çındık Çin. T. Doğruluk, dürüstlük, gerçekçi olma, adalet; haklılık, doğruluk; vazifeşinaslık, dürüstlük, özenli olma; doğrucu, dürüst, haksever; doğru, gerçekçi; âdil, haklı, doğru; **çındık cuu** haklı âdil savaş.

çıñır- Keskin, tiz bağırma, çığlık atmak; keskin çığlıklar atmak, koparmak, cıyak cıyak bağırma.

çıñırt- (çıñır-'ın ettirgen şekli) Keskin çığlıklar atmak zorunda bırakmak, çığlık attırmak.

çıñıru (çıñır- *fiilinden isim-fiil*) Bağırma, bağırış, nara, yaygara, çığlık, feryat, ötüş, ses, bağırma; keskin çığlık, cıyak cıyak bağırma.

çıp-çıp Gerçek, doğru.

çıray 1. Yüz çizgileri, yüzün güzelliği. 2. Yüz, çehre, sima; kişilik, kişi, şahıs, zat; suret, imge, imaj; hayal; tip; tarz, biçim; **koomoy çıray** çirkin yüzlü, çirkin, biçimsiz şahıs; **caraş çıray** güzel yüzlü; sempatik, sevimli; **sook çıray** sıkı/sert biçimde, sert sert; ciddî yüzlü; **kaliñ çıray** yüzsüz, insafsız; **erü çıray** sakin, uslu, yavaş, halim, ağızsız, muti; **katu çıray** sert, şiddetli, hırçın, öfkeli, kızgın; **tize çıray** ifadeli, anlamlı, duygulu; **seniñ tize çırayıñnañ tanılı** senin yüzündeki ifade gözle görülür, fark edilir.

çıraylan- Hoş bir görünüm almak.

çıraylaş Yüz olarak benzer; **Çıraylaş baldar** Birbirine benzeyen çocuklar; bk.

büdüşteş.

çıraylu Güzel, hoş görünüşlü, sevimli, sempatik; **Ay çıraylu** kıs *folk.* Ay yüzlü güzel kız.

çırbaaldu bk. **çırbagaldu.**

çırbagal Ağacın dalları.

çırbagaldu Dallı budaklı (ağaç).

çırbak *es. av.* Sincap; bk. **tiyiñ.**

çırçık Kırışik; **çırçıktar cüzin tüy aldı** kırışiklikler yüzü kapladı.

çırçıkta- Kırışiklerle kaplanmak.

çırçıktu Kırışiklik, kırışik.

çırçıy- Buruşmak, kırışmak.

çırış Kırışik, pürüzlü; **Caaş meltirep körünip keldi çırış cüzine coldop aktı** Gözyaşları parladı ve kırışik yüzü gerildi.

çırkıra- 1. (Su vs. için) şırıldamak. 2. Cırlamak. 3. Cıvıdamak.

çırkıru (çırkıra- *fiilinden isim-fiil*) 1. Şırıldama. 2. Cırlama.

çırma- Yumak şekline sokmak; bir araya toplanmak; bükmek, sarmak.

çıt İç taraftan bacakların birleştiği yer, apış, ağ.

çıykan Çıban; **çıykanniñ caman ooru cok, onı suraar kiji cok atasözü** çıbanın ağrısı olmaz, soranı (acıyanı) da olmaz; **çıykan oşkoş tiydirtpes şaka kaldırmaz** (kelime anlamı çıban gibi kendinedokundurtmayan).

çıykılta- Cıvıltı yapmak.

çıymanar bk. **şıymanar.**

çıyrak 1. Güçlü; sağlam, dayanıklı; cesur; becerikli. 2. Tam bükülmüş (iplik vb.); **çıyrak katkan armakçı** tam bükülmüş halat.

çıyrak- 1. Bükülmek. 2. Güçlenmek.

çıyrat- 1. Bükmek (ince ipliği). 2. Güçlendirmek, sağlamlaştırmak.

çi *e.* Artık, ise, mı; **sen çi?** sen mi? **men çi kelbezim** ben artık gelmiyorum.

çibi *bot.* Köknar; ak çam ağacı.

çibirek Çeberek.

çibirgen- *bot.* Bataklık soğanı.

çiçke İnce; **çiçke sındı** ince yapılı; **çiçke üy** ince süslü; **çiçke agaş** zool. melez ağacı; *mec.* narin ağaç; **çiçke kıl** ipek gibi ince saç; **çiçke söök** diz; ince kemik.

çiçker- İnce olmak.

çiçkeril- İncelmek.

çiçkert- İnceltmek.

çide- Dikmek; **tongo topçı çidep** salduğmeyi paltoya dikmek.

çige Moğ. Dürüst, açık.

çiiş Çivi.

çike Moğ. Doğru, dosdoğru; **çike ayt-** doğru, açık konuşmak; **çike col** doğru yol; **çikezinçe** doğruca, kestirme yoldan.

çikir Şeker **alamır-çikir** tatlılar; krş **şikir**.

çilbi *bk.* **şilbi**.

çilekey 1. Tükürük, salya. 2. Tükürük. 3. *mec.* Çökelti.

çileme *bk.* **çölömö**.

çilen: **kara çilen** zool. Leylek.

çilep *benzetme e.* Eşit, gibi; **sençilep** senin gibi; **börü çilep** kurda benzer; *bk.* **çilap**.

çilgem *bk.* **çölömö**.

çili Moğ. Boyun damarları.

çilme Düğme düğümü.

çime Oyma, süsleme; *bk.* **çüme**.

çimele- Süslemek, bezemek; **çimelep** etken eer oymayla süslü eyer.

çimerke- Gururlanmak, kibirlenmek; *bk.* **ulurkan-**, **cakşırka-**.

çimerkek Gururlu, kibirli.

çimir- Sümürmek.

çimirik Sümük.

çimiriktü Sümüklü.

çimirt- (**çimir-'in** *ettirgen şekli*) Sümürtmek.

çine Moğ. Güç, kuvvet; **çinezi** çok güçsüz; *mec.* hamile; **çinezi çıkkan kiji** güçsüz kişi.

çinee *bk.* **çine**.

çinelü Güçlü, kuvvetli.

çiñkir *bk.* **çañkır**.

çiñmeri *Çegedek*'i süslemek için kullanılan kurdele (*bk.* **çegedek**).

çire- Çekmek.

çirekte- Acele etmek; **çirektep-çirektep** Hızlı hızlı.

çirey- Uzanmak; **çirey cadıp uyuktay berdi** Ayaklarını uzatıp uyudu.

çiri- Bozulmak, çürümek.

çirik Bozuk, çürük.

çirit- (**çiri-'nin** *ettirgen şekli*) Çürütmek.

çiy I Bir tür sarı ot; **çiy but** ince ayaklı.

çiy II Çiğ, ham; **çiy talkan** çiğ hamur.

çiy- 1. Çizmek; **çiye tart-** çizmek. 2. *mec.* yazmak; *bk.* **biçi-**.

çiydir- (**çiy-'in** *ettirgen şekli*) 1. Çizdirtmek. 2. *mec.* Yazdırtmak.

çiydirt- (**çiydir-'in** *ettirgen şekli*) 1. Bir başka kişi aracılığıyla çizdirtmek. 2. *mec.* Bir başka kişi aracılığıyla yazdırtmak.

çiyik Çizgi; *bk.* **çiyü**.

çiyil- (**çiy-'in** *edilgen şekli*) 1. Çizilmiş olmak. 2. *mec.* Yazılmış olmak.

çiyim 1. Çizgi. 2. Yazı.

çiyiş (**çiy-** *filinden isim-fil*) 1. Çizme. 2. Yazma.

çiyiş- (**çiy-'in** *işteş şekli*) 1. Birlikte çizmek, resim yapmak. 2. Yazılmak, kaydedilmek.

çiyne *bk.* **çeyne**.

çiyü 1. Çizgi, hat. 2. Eldeki çizgi; *bk.* **çiyik**.

çiyüçek Çizik, küçük bir çizgi.

çiyüçi 1. Desinatör. 2. Yazıcı.

çobırğa Kabuk; *bk.* **çobra**.

çobra *bk.* **çobırğa**.

çoçı- Korkmak, ürkmek, tedirgin olmak.

çoçıda (**çoçıt-** *filinin zarf şekli*) Birden, aniden.

çoçıdu (**çoçıt-** *filinden isim-fil*) Korkmak, ürkmek.

çoçıñkay Korkak, ürkek.

çoçış (**çoçı-** *filinden isim-fil*) Korku, endişe.

çoçış- (**çoçı-'nın** *işteş şekli*) Birbirini

- korkutmak.
- çoçıt-** (çoçı-'nın ettirgen şekli) Korkutmak, ürkütmek.
- çoçko** 1. Domuz; erkek **çoçko** kısır erkek domuz; **çoçkonıñ** balazı domuz yavrusu. 2. Dişi domuz.
- çoçogoy bot.** (Çam, lâdin vs. için) kozalak
- çoçogoylo-** Kozalak toplamak.
- çoçuk** Kıyılmış etle ince doğranmış yağın doldurulduğu at yüreği (bir yemek türü).
- çodır** *bk.* **çodur.**
- çodra-** Çilli yüzlü olmak; **cüzi küñneñ** **çodray berdi** onun yüzü güneşten çillendi.
- çodralu** Çilli.
- çodur** 1. Eğri büğrü. 2. Benekli.
- çogolo-** Balçıkla sıvamak.
- çoğu** Dağ sırtı.
- çoğul** Sıkışık.
- çoğul-** (çok-'un edilgen şekli) Toplanmak, toplanmış olmak; **köskö kan çoğula berdi** gözlerine kan toplandı.
- çoğult-** (çoğul-'un ettirgen şekli) Toplamak.
- çok** I 1. *es.* (Putlara kurban verme sırasındaki haykırış) **çok! slerge küçtü şaytan!** al sana, güçlü şeytan! 2. (Deveye diz çöktürmek için çıkarılan ses). 3. *ünl.* (Karşı. tarafın başına gelen kötülüğe sevinmeyi ifade eder) **çok, çok, andıy kerek!** işte sana bu gerek!
- çok** II Sıcak kömür, ateş; *mec.* güneş; **ottıñ çoğı** ateş sığağı; **köstiñ çoğı** göz parıltısı; **Ordıñ izü bolzın, odiñ çoktu bolzın** *folk.* Yatağın sıcak olsun, ocağın ateşli olsun.
- çok-** Toplamak; **çokup baradıbis** hep birlikte gidelim.
- çokço-** (Eşyaları) yığın hâlinde koymak.
- çokçom** 1. Yığın. 2. Kamp ateşi.
- çokçoyto** Yığın, küme.
- çokı** Baş, kafa, tepe.
- çokı-** (Kuş için) yiyeceği gagasıyla toplamak.
- çokım** Somut; **çokım at** *gr.* somut isim.
- çokım-cart** Manidar.
- çokır:** **çokır añ** *zool.* Vaşak; *mec.* alacalı; *bk.* **çokıraak, çokur, çokur.**
- çokıraak** *zool.* Vaşak; *mec.* alacalı; **çokır, çokur, çokur.**
- çokış** Gaga.
- çokol** Kekeme; *bk.* **kelegey, tutkurılçak.**
- çokoldo-** Kekelemek.
- çokonday** *zool.* Vaşak.
- çokto-es.** Çok diye bağırıp ateşe yiyecek koymak.
- çoktu** Ateşli; **çoktu kös** ateşli gözler.
- çoku-** 1. İftira atmak, gagalamak; **karga karganıñ közin çokubas atasözü** karga karganın gözünü gagalamaz. 2. Oymak, eşmek; *bk.* **çukçu-**
- çokum** I Yığın, küme.
- çokum** II Kategorik, belirli; **çokum keler** belki geliyor.
- çokur** 1. Alaca, alacalı. 2. Motif; *bk.* **çokır, çokıraak, çokır.**
- çokurla-** Alacalı yapmak.
- çokuş** (çoku- *fiilinden isim-fiil*) 1. Gagalama. 2. Oyma, eşme.
- çokuş-** (çoku-'nun işteş şekli) Birbirini gagalamak.
- çolbu** *es.* Tören sırasında dağıtılan kurbanlık et parçaları.
- çolmon** Yıldız, çoban yıldızı; **tañ çolmon** sabah yıldızı; *bk.* **cıldıs.**
- çolo** Manç. / Moğ. 1. Lâkap, mahlâs, müstear isim; **çolo adı Kutus** onun lâkâbı Kutus. 2. Açıklama, yorum; *bk.* **şola.**
- çoltık** *bk.* **çoltuk.**
- çoltuk** Küt, kuyruksuz; **çoltuk kuyruktu** kuyruksuz; **çoltuk ton** kısa kürek; **çoltuk ağaş** tepesiz ağaç; *bk.* **çoltık.**
- çoluş-** Eğilmek.
- çomıyak** Ocak yanında duran ağaç kabuğundan kutu.
- çomur** *bot.* Zambak.
- çoñ** Nitelik; **çoñı kandıy?** nasıl bir şeydir? **çoñ kuş** dişi bildircin.

çoñçoy Benek; *bk.* ençek.
çookır *bk.* çokur.
çookırla- Alaca bulaca yapmak; *bk.* çokurla-.
çookırlan- (çookırla-'nın dönüşlü şekli) Alaca bulaca olmak.
çoonmoyın *zool.* Kokarca.
çorbo (At için) ağızlık.
çorbolo- (Atın baş kısmına) ağızlık takmak.
çorbolot- (Atın baş kısmına) ağızlık bağlatmak.
çorgo 1. Musluk. 2. Oluk.
çorlok Damla; *bk.* tamçı.
çort Şeytan; **çortko barar ba?** o niye şeytanlaşıyor?
çorton *zool.* Turna balığı.
çot Rus. 1. Sayı. 2. Sayılar.
çotovod Rus. Sayman, muhasebeci.
çotto- Saymak, hesaplamak.
çoy Font, dökme demir; **çoy algıy** kazan.
çoyçık *zool.* Tavşan, *mec.* eğri ayak.
çoyloşkon *zool.* (Yağmurda ortaya çıkan) kurt, solucan.
çoyrık Buruşuk, kırışik.
çöçöy 1. Tas, küçük çukur kap. 2. Fincan, kâse, kap; *bk.* ayak I. 3. İçki ikram etme; *bk.* çöçöy.
çöçöylö- İçki ikram etmek.
çöçöylöş- (çöçöylö- *fiilinin* işteş şekli) İçki ikram etmek.
çöçöylöt- (çöçöylö-'nün *ettirgen* şekli) İçkiyle ağırlatmak.
çögödö- 1. Dizler üzerinde oturmak, çökmek; **çögödöp otur-** (kadınlar için) bir ayağını kıvrıp oturmak. 2. (At, deve için) diz üstüne çökmek.
çögödöt- (çögödö-'nün *ettirgen* şekli) Diz çöktürmek.
çökö- Hayal kırıklığına uğramak.
çökön- (çökö-'nün *dönüşlü* şekli) Hayal kırıklığına uğramak.
çököndir- (çökön-'ün *ettirgen* şekli) 1. Umutsuzluğa düşürmek. 2. Reddetmek.
çöküür *bk.* cöküür.

çöl Bozkır, ova.
çöldö- Bozkırda gitmek; **çöldöp kel-** bozkırdangeçmek.
çöldü Bozkır; **çöldü** aymak bozkır bölgesi.
çölö Moğ. Boş vakit; **çölö** çok vakitsiz, boş vakti olmayan; *bk.* boş, çölö.
çölömö *zool.* Eğrelti otu; *bk.* çilgem.
çölöö *bk.* çölö.
çöm- *bk.* çöñ-, şuñ-.
çömdir- *bk.* çöñdir-.
çöñ Derin; **çöñ suu** nehir.
çöñ- 1. Dalmak. 2. (Sıvıya) daldırmak; *bk.* şuñ-, çöm-.
çöñdir- (çöñ-'ün *ettirgen* şekli) 1. Dalmak. 2. Daldırmak.
çöñkür Dökme demir.
çöñü (çöñ- *fiilinden* isim-fiil) Daldırma.
çöñül- (çöñ-'ün *edilgen* şekli) Dalmış olmak.
çöñür- (Suda) boğmak.
çööçöy *bk.* çöçöy.
çöp I 1. Ot. 2. Çöp; **çöp ölöñ** çöplük.
çöp II Son, etene, meşime, plasenta, çocuk yeri.
çöpçök 1. Masal; *bk.* soocın, tuucu. 2. Kapris.
çöpçökçi 1. Masalçı. 2. Kaprisli.
çöpçöktö- 1. Masal anlatmak. 2. Kapris yapmak.
çöptö- Çöp atmak.
çöptöl- (çöptö-'nün *edilgen* şekli) Çöp atılmış olmak.
çöptöt- (çöptö-'nün *ettirgen* şekli) Çöp attırmak.
çörköl- Hareket etmek (?).
çöy- Çekmek.
çöybök Uzunca.
çöygön Çaydanlık; **ces çöygön** bakır çaydanlık.
çöyil- (çöy-'ün *edilgen* şekli) Çekilmek, çekilmiş olmak.
çöyilçek Çekilebilir, esnek.
çöyiş (çöy- *fiilinden* isim-fiil) Çekme.
çöyiş- (çöy-'ün *işteş* şekli) Birlikte

çekmek.
çöykö *zool.* Yılan.
çu *ünl.* (Atlara hareket emri veren ünlem) deh!
çuba Dul kadının özel giysisi.
çuba- Gitmek, birbiri ardına hareket etmek;
karlağaştın kal çerüzi çubap
catkanın mında kördi tut o
 kırlangıçların sürüler hâlinde uçtuğunu gördü.
çubal Moğ. Dizi, sıra, silsile.
çubuk Ağızlık.
çuça Çocuk paltosu.
çuçak Çömçe, kepçe.
çuçkur- Hapşirmek, aksırmak.
çuçkurt- (**çuçkur-**'un *ettirgen şekli*)
 Hapşırtmak.
çuçkuru (**çuçkur-** *filinden isim-fil*)
 Hapşıрма.
çugul Moğ. 1. Nefret. 2. Küfür.
çugulçı Kızgın, çabuk parlayan, öfkeli.
çugulda- Küfretmek, sövmek.
çuguldan- (**çugulda-**'nın *edilgen şekli*)
 Küfretmek.
çuguldat- (**çugulda-**'nın *ettirgen şekli*)
 Kızdırmak, küfrettirmek.
çuk Yoğun, gür; **çuk bölök** gür çalı; **çuk**
agaş gür orman; **çuk catkan** curt
 yoğun yerleşim merkezi.
çukçı- *bk.* **çukçu-**.
çukçu- Gözlerini kör etmek, oymak, eşmek;
bk. **çukçı-**, **çokı-**, **çoku-**.
çukçut- (**çukçu-** *filinin ettirgen şekli*)
 Gözlerini kör ettirmek.
çukuraş Cıvıltı.
çulaan *bk.* **çulan**.
çulan Avlu, hayvan avlusu; ahır, sığır ahır;
bk. **çulaan**.
çulga- Çocuğu kundaklamak.
çulgamış Çocuğun altına konulan bez.
çulgan- Bürünmek.
çulmus 1. *mit.* Dev, kötü ruh. 2. *mec.*
 Kurnaz, sinsî.
çuluk Rus. Çorap; *bk.* **uk II**.
çulum Ham, işlenmemiş; **çulum taş**

granit.
çumanak Ses, gürültü (?).
çumaş *zool.* Köstebek, dağ sıçanı; *bk.*
şumaş.
çumgum *zool.* Kartal.
çuñda- Saldırmak niyetiyle dört bir yandan
 sarmak, kuşatmak; **çuñday bas-** sarmak,
 çevrelemek, kuşatmak; *bk.* **kurça-**.
çupça Çabuk (?).
çupçı- *bk.* **çupçu-**.
çupçu- 1. Koparmak. 2. (Çıkık için)
 çıkmak. 3. Çıkarmak; **börükti**
çupçuzañ! şapkanı çıkarsana! *bk.*
çupçı-.
çupçun- (**çupçu-**'nın *dönüşlü / edilgen*
şekli) 1. Kopmak. 2. Çıkarılmak. 3.
 (Kuşlar için) yolunmak.
çupçut- (**çupçu-**'nun *ettirgen şekli*)
 Kopartmak, çıkartmak.
çur Moğ. Gürültü.
çura- Koşmak.
çuraaş Kazandan buğdayı çıkarmak için
 kullanılan kepçe.
çurana Armonika, akordiyon.
çuranaçı Armonika çalan.
çurkura- Moğ. Cıvıldamak, gürültü
 çıkarmak.
çurkuraş Moğ. T. (**çurkura-** *filinden*
isim-fil) Cıvıldama, vızıldama.
çurkurat- Moğ. T. (**çurkura-**'nın *ettirgen*
şekli) Gürültü çıkartmak.
çutkamal Moğ. Dizgin için yapılan dökme
 süslemeler.
çuu Ün, nam (?).
çuuçak Kepçe.
çuuda Uzun deve yünü (?).
çuulu *bk.* **attu**.
çüçeliş *zool.* Su çulluğu.
çüçkür- Hapşirmek.
çüçküriş Hapşırık.
çüm 1. Kıyafet. 2. Moda.
çümde- Sanat eseri meydana getirmek.
çümdemel Eser, yapıt; **çümdemeler tili**
gr. edebî dil.
çümdeş Eser, yapıt.

çümdü Moda, düzgün; **çümdü** kiyim moda kostüm; **kiyer kebiñ köp bolzın, kirgen üyiñ çümdü bolzın** giyeceğin kıyafetin çok olsun, girdiğin ev derli toplu olsun.

çüme bk. **çime**.

çümerkek Kendini büyük görme.

çüñke Dökme demir.

çürçe Çabuk, hızlı.

çürekey 1. Yalı çapkını. 2. *zool.* Bağirtlak (ördektürü).

çürmeş Alındaki saç, perçem, züluf.

çüş Çocuk idrarı, çiş.

D

da (de, do, dö, ta, te, to, tö) *bağ.* da / de, ... da ... da Hem ... hem ...; **Colgo do kirbe, coldoñ do çıkpa; adı cok to kelbe attu da kelbe** *folk.* Yola da girme, yoldan da çıkma; atsız da gelme, atla da gelme; **men de, sen de** ben de, sen de; hem ben, hem sen.

de- Demek, söylemek, konuşmak; **dedi dedi**, söyledi; **deze ise; Onoñ boluştı surap kör, Cer-Enem aytkan de** *folk.* Ondan yardım iste, Toprak Anam böyle dedi de.

de bk. **da**.

deeçiy bk. **eeçiy**.

deer Düşünce.

dekabr' Rus. Aralık; **dekabr'da** Aralıkta.

dekret Rus. Kararname, kanun.

demokrat Rus. Demokrat.

deputat Rus. Milletvekili; **Verhovniy Sovettiñ deputadı** Yüksek Şûra Milletvekili.

deremne Köy; **deremneniñ uçında** köy civarında.

deş (de- *filinden isim-fiil*) Konuşma, sohbet.

deş- (de-'nin *işteş şekli*) Birlikte konuşmak, karşılıklı konuşmak, söyleşmek.

deze e. İse.

dialektiçeskiy Rus. Diyalektik; **dialektiçeskiy** **materializm**

diyalektik materyalizm; **diviziya** birlik; **pehotniy diviziyalar** piyade birlikleri; **tankoviy diviziyalar** tank birlikleri; **diplomat** diplomat; **direktor** direktör, müdür. **direktsiya** müdürlük; **instituttıñ direktsiyazı** enstitü müdürlüğü.

dialektika Rus. Diyalektik.

dissimilyatsiya Rus. *gr.* Aykırılma, benzeşmezlik, disimilasyon.

do bk. **da**.

doktor Rus. Doktor.

dokument Rus. Doküman, belge; **dokumentterdi onçozın kojo algan** o bütün dokümanları aldı.

dosko Tahta; **klassniy dosko** sınıf tahtası.

doverennost' Rus. Vekâletname; **Akçanı doverennost' lo aldı** Parayı vekâletnameyle aldı.

dö bk. **da**.

E

e ünl. (Acıma bildirir) ah!

e- (İmek yardımcı fiili); **bar edi** vardı.

e-e e. Evet.

ebejek Biraz.

ebel- Yıkma, uymamak.

ebelt- (ebel-'in *ettirgen şekli*) 1. Yıktırmak. 2. Yıkıma uğramak.

ebelü (ebel- *filinden isim-fiil*) 1. Yıkma. 2. Alışkanlık.

ebeş bk. **emeş**.

ebir- Çevresinden dolaşmak, çevrelemek; **ebire tur-** dört bir taraftan çevrelemek; **ebire turgan cer** etrafı çevrili yer.

ebiril- (ebir-'in *edilgen şekli*) Dönmek.

ebirkey Kadın göğsü (*kelime anlamı dönen*); bk. **töş; sebirkey**.

ebirt- (ebir-'in *ettirgen şekli*) Çevreletmek.

ece 1. Teyze. 2. Abla; **caan ece** (kadınlara saygılı hitap yekli) hala; **ecabis** (kadınlara saygılı hitap şekli).

ecegey Moğ. Kaynamış, lor, süttü

yapılmış bir yiyecek (lor yapılmadığı zaman kaynamış süt bir kaba dökülür); *bk. ezegey.*

ecek (ece kelimesinden, hitaplarda şefkat ifade eder) Teyzeciğim.

ecigey Peynir.

eci (Kadınlara saygılı hitap şekli).

eç- İzlemek, birinin arkasından gitmek; **meni eç** beni takip et.

eç-aalda *ünl.* (Şaşırma ifade eder); **e-çaalda**, **ol kanayıp bargan!** ah, ona ne oldu?

eçiş (eç- *fiilinden isim-fiil*) İzleme, takip etme.

eçiş- (eç-'in *işteş şekli*) Birbirini izlemek, biriyle birlikte gitmek.

eçit- (eç-'in *ettirgen şekli*) İzletmek.

eçki keçi.

edek 1. Etek; **tonniñ edegi** kürkün eteği. 2. Dağ eteği; **Altay sınınıñ edeginde** Altay'ın eteğinde; **edegi cayık** saf, iyi niyetli.

edekten- 1. Bir şeyi etekten almak, eteğinden tutmak. 2. Dağ eteğine yerleşmek.

edektey- Tarladan bir şey almak.

edil melodik; **edil ündü** hoş, güzel sesli, melodik sesli.

edil- (et-'in *edilgen şekli*) Yapılmak; **oñoy edildi** ucuzladı.

edilge: **edilge adalgış** *gr.* İsim fiil, kılış ismi; **edilge söztiñ kojultazı** *gr.* mastar eki; **edilgeniñ ödör aayın körgüzer kubulbas** *gr.* hâl zarfı, tarz zarfı, nitelik zarfı.

edin- Kendisi için yapmak, almak; **ton edin-** kürk almak.

edinçek 1. Kazanmayı seven. 2. Çalışmayı seven.

edirgen Harman yeri.

ediske Düdük.

ediş (et- *fiilinden isim-fiil*) Yapma.

ediş- (et-'in *işteş şekli*) Birlikte yapmak.

edrek Moğ. Deriyi işlemekte kullanılan alet.

edreñ Kendini beğenmiş (?).

ee Ev sahibi, sahip; *mit. ot eezi* ateşin ruhu; **suu ezzi** su ruhu, nehir ruhu.

eeçinde- Sonra, üzerine, bundan sonra, arkadan.

eeçit- Kendi peşinden götürmek, takip etmeye zorlamak.

eeçiy 1. Sonra, üzerine, bundan sonra, arkadan; **eeçiy deeçiy** arka arkaya, epeyce. 2. **eeçiy toozın körgüzer toolomo** *gr.* Sıra sayı sıfatı.

eedimek Peynir.

eek 1. Çene. 2. Alt dudak; **eek söök** çene bölümü.

eele- Sahip olmak, tutmak.

eelen- 1. Güçlü isteği olmak, kesin karar almak, engellere takılmadan bir işi yerine getirmeye çalışmak; **ürenerge eelendi** öğrenmeye kesin karar verdi. 2. Benimsemek, sahip olmak.

eelet- (eele-'nin *ettirgen şekli*) Benimsetmek.

eeliş Eğiliş.

eelü 1. Sahip olma. 2. Sahibi olan.

een 1. Genişlik, geniş; **een bös enli** kumaş. 2. Boş; **een cer** boş yer; **een bolup arttı** o yalnız kaldı.

eende- 1. Genişlemek, büyümek. 2. Yalnızlaşmak.

eendet- (eende-'nin *ettirgen şekli*) 1. Genişletmek. 2. Yalnızlaşmak.

eendü Genişliği, eni olan; **eendü torko** enli ipek kumaş.

eene ağaç Kızıl ağaç.

eer Eyer.

eerçik Eyer ustası.

eerlü Eyerli; **eerlü at-** eyerli at.

eerte- Eyerlemek, eyer vurmak.

ees Yüksek; yüksekçe.

eeş *bk. eş* I.

eey *ünl.* Haydi (?).

eezin Rüzgâr.

egeş Münazara (?).

egis Yakınlar; çift; *bk. igis.*

egü Eye.

eje Büyük baba.

ejer İkisinden biri.
ejerlü Çift.
eji 1. Miras payı; *bk. ençi, ençilü.* 2. **ejizineñ çıgıp kalgan** Kullanımdan çıkmış.
ejik Kapı boşluğu, kapı; **ejikte** evin dışında, avluda.
ejikle- Miras bırakmak; *bk. ençile-* 1.
ejilen (**ejile-'nin dönüştü / edilgen şekli**) Miras almak; **ejilengen cer** miras yeri.
ejilü Mirası olan; **ejilü cer** miras yeri.
ejin- Suya girmek, yüzmek, yıkanmak.
ekçe Dörtgen.
ekçe- Sallamak, hafifçe sarsmak; **bala ekçe-** çocuğu sallamak; **arba ekçe-** (rüzgar için) arpayı sallamak.
ekçeş Düzgün.
ekel- (< **alıp kel-** *birleşik fiilinden*) Alıp getirmek.
ekem (Yaşça büyük olan kimselere hitap şekli).
ekemel Simli kumaş.
eki İki; **eki sağıştu** iki kişilikli; **eki sindu miltık** iki gövdeli; **eki boyı** kendiaralarında.
ekideñ İkişer, iki.
ekilen- İkileşmek; **sagış ekilen-** kararsız kalmak, tereddüt etmek.
ekileniş (**ekilen-** *fiilinden isim-fiil*) İkileşme.
ekilik İkilik.
ekinçi 1. İkinci; **ekinçizinde** ikinci olarak. 2. **ekinçi cüzün gr.** İkinci şahıs; **ekinçi uzunlık gr.** ikincil uzunluk, sekunder uzunluk; *bk. ekinçi bütken uzun tabış.*
ekipaj Rus. Mürettebat, ekip; **samolyottiñ ekipajı** uçak mürettebatı.
ekü İkisi, ikisi birlikte; **bis ekü mıs** biz ikimiz.
el Halk, kabile birliği, boy; **taragan el** nesil; *bk. albatı; el-con* millet, halk.
elbek I Yeterli, bol; düz, geniş; **Elbek bargan mal emtir folk.** Çok mal gitmiş meğer.

elbek II Göğüs (*kelime anlamı yeterlilik*); *bk. carın; elbek carın* geniş omuz.
elbekte- Yeterli ve bol yapmak.
elbektet- (**elbekte-'nin ettirgen şekli**) Yeterli ve bol yaptırmak.
elbeñde- Çene çalmak.
elbire- (Rüzgârda) sallanmak, dalgalanmak.
elcigen Moğ. Eşek.
elciñde- Hareket etmek (?).
elciñdeş- Kıpırdanmak (?).
elçi 1. Elçi, haberci, ulak, kurye; **Atkan ok taştan canbas, iyilgen elçi coldoñ canbas folk.** Atılan ok taşa çarpıp geri dönmez, gönderilen elçi de yoldan geri dönmez. 2. (Erlik'in oğullarının sıfatı) **Erlik-Biydiñ elçizi** Erlik-Biy'in elçisi.
ele- Moğ. Çürüyüp dağılmak.
elebes Ebedî.
elek Alay.
elekte- Alay etmek.
elekteçi Alaycı.
elektet- (**elekte-'nin ettirgen şekli**) Alay ettirmek.
elektriçestvo Rus. Elektrik.
elektroot Rus. Elektrik.
eleni Kapı kenarı.
eles Siluet, belirsiz çizgi; **Eles edip ödö berdi folk.** Siluet gibi kayboldu.
eleste- Hafifçe görünmek.
elestet- (**eleste-'nin ettirgen şekli**) Belli belirsiz kendini göstermek; **kös aldıma elestettim** ben hafifçe kendimi gösterdim.
elet- (**ele-'nin ettirgen şekli**) Köhneleştirmek, çürütmek.
elezin Moğ. Göl kumu.
elge- Elemek; **kulur elge-** un elemek.
elgek. Elek; **kıl elgek** kıl elek; **ces elgek** tel elek.
elgel- (**elge-'nin edilgen şekli**) Ekilmek, ekilmiş olmak.
elgeş- (**elge-'nin işteş şekli**) Birlikte ekmek.
elget- (**elge-'nin ettirgen şekli**) Ektirmek.
elik zool. Yabanî keçi, karaca; geyik

yavrusu.
elikte- Keçi avlamak.
eliktet- (elikte-'nin ettirgen şekli) Keçi avlatmak.
elip *bk. seli-*.
elkem Geniş, bol.
elü Parmak genişliği; **eki elü** iki parmak; **eki elü kir** iki parmak kir.
em I Şimdi, bundan sonra; **em tura** şimdi; **em tura barıp bolbozım** şimdi gidemem.
em II İlâç.
em- (Göğsü, emziği) emmek.
emçek Kadın göğsü; **emçek bala** süt çocuğu; **emçekteñ çıkkan bala** süttten ayrılmış, süttten kesilmiş bebek.
emçekte- Emzirmek.
emçektet- (emçekte-'nin ettirgen şekli) Çocuğu sütle besletmek, emzirtmek.
emçi 1. Doktor. 2. Otçu. 3. Aktar.
emde- Tedavi etmek, iyileştirmek.
emden- (emde-'nin edilgen şekli) Tedavi olmak.
emdet- (emde-'nin ettirgen şekli) Tedavi ettirmek.
emdi Şimdi; **emdigi cetire** şimdiye kadar; **emdi le** şimdi.
emdigi Şimdiki; **emdigi öy** şimdiki zaman; **emdigi bolor cıl** önceki yıl.
emeen *bk. emegen*.
emegen Moğ. 1. Saygıdeğer kadın. 2. Karı, eş. 3. Yaşlı kadın; **emegen söök** ağız mürver ağacı; *bk. emeen*.
emekte- *bk. emekte-*.
emes Değil, ol **emes** o değil; **cakşı emes** iyi değil, kötü.
emeş I Az, çok az, biraz, azıcık; **emeş oroytıgam** biraz geciktim; **emeş ber-azıcık** vermek; *bk. ebeş*.
emeş II (e- *filinden*) **bargan emeş pe?** acaba gelmedi mi? **ol kaytkay emes pe?** o buna nasıl baktı?
emeşteñ Az az, azar azar.
emey (e- *filinden*) Gerçekte, ne de olsa; **meniñ emey** gerçekte ben değilim?

bargan emey o gitti; **köp emey** çok değil mi?
emeze (e- *filinden*) yahut, ya da, veya, eğer böyleyse, o zaman, aksi takdirde; **sen emeze men** sen veya ben.
emgek: **emgek bala** Küçük çocuk.
emgekte- (Bebek için) emeklemek, dört ayak üzerinde gitmek; **bala emgektep** cat bebek emekliyor; *bk. emekte-*.
emgektet- (emgekte-'nin ettirgen şekli) Emekletmek.
emik 1. Tel. 2. Küpe.
emil Ceviz, fındık, çam fıstığı vs. kabuklu yemişlerin içi; **emil ağaş** sedir.
emis- (em-'in ettirgen şekli) Çocuğu emzirmek.
emiskek 1. Meme. 2. Ağızlık.
emistir- (emis-'in ettirgen şekli) Emzirtmek.
emlek Yumuşak kalpli, merhametli.
emtik Vahşî (at), yabanî, eğitilmemiş.
emtir (e- *filinden*) İmiş, olmalı, meğer; **Taş tuygaktu emtir, kamış kulaktu emtir folk.** Taş tırnaklı, kamış kulaklı imiş; **kelbegen emtir** gelmemiş.
eñ En, çok; **eñ artık** en iyi; **eñ ozo** her şeyden önce; **eñ tübinde** en ucunda; **eñ uçında** en sonunda; **eñ cakşı nadım** en iyi arkadaşım; **eñ caraş** en güzel; **eñ ozo** en baştaki.
encileeçi *bk. encileçi*.
ençek Benek; *bk. çoñçoy*.
eñçey- Eğilmek; **salkınnañ ağaş ta eñçeyip** rüzgârdan sallanan ağaç da eğilip; **eñçeyip turdı** eğilip kaldı.
ençi 1. Mirastaki pay; bölüm; **ençi cer** mirasta verilen pay; *bk. eji*. 2. Miras, kalıtsal; **ençi ooru** 1) Kalıtsal hastalık. 2) *mec.* Akrabalar.
ençik 1. Alışkanlık. 2. Sabırsızlık.
ençik- Alışmak, bağlanmak; **ençikpes** alışmayan, tedirgin.
ençiktir- (ençik-'in ettirgen şekli) 1. Alıştırmak. 2. Sakinleştirmek.
ençile- I 1. Mirasa koymak, ayırmak; *bk.*

ejile- 2. Miras vermek; **nacıma ençilep bergen neme** arkadaşımın bana kalan şey.
ençile- II Sakinleştirmek.
ençileçi *bk.* **ençileeçi**
ençileeçi Pay sahibi; **ençileçi kubultkiş** *gr.* ismin ilgi hâli, genitif hâli.
ençilen- I (**ençile-** I'in dönüşlü / edilgen şekli) 1. Mirasa konmak; **ırıstu cürümdi ençilen-** mutlu bir yaşama konmak; *bk.* **ejilen-** 2. Bir şeyi kendisi için almak.
ençilen- II (**ençile-** II'in edilgen şekli) 1. Sakin olmak. 2. Zevk almak.
ençileş- Mirasta biriyle eşit pay almak.
ençilü (**ençile-** I *filinden isim-fil*) 1. Miraslı. 2. Miras; *bk.* **eji.**
ençü Huzur, sükûnet; **amır-ençü cat-** huzur içinde yaşamak; **salkınu künde ençü** çok *atasözü* rüzgârlı günde huzur olmaz.
ene Anne, ana; **tuugan ene** öz anne; **öy ene** üvey anne; **caan ene** babaanne; **öbökö ene** nine; **adarunıñ enezi** dişi arı; *bk.* **enebis, eneş.**
enebis *bk.* **ene.**
enee Kapılar; *bk.* **enege.**
enege *bk.* **enee.**
eneke 1. (Hitap) anacığım. 2. Ebe.
enele- Üzülmek, kederlenmek; **balazına enelep cat** çocuğu için üzülmek; **enelep tapkan cööjö** zorluklarla elde edilmiş olan.
enelü Analı.
eneş *bk.* **ene.**
eñi- Eğmek.
enigü (**enik-** *filinden isim-fil*) Özgürlük, bağımsızlık.
enik- Bağımsız, özgür olmak; **enigip cürgen** özgür, bağımsız.
eñil- (**eñi-**'nin edilgen şekli) Eğilmek; **eñilep ejik açtı** eğilip kapıyı açtı.
eñilçek 1. Esnek. 2. *bot.* liken, kına ağacı.
eñir Akşam; **eñiri** akşamleyin; **eñiri kurs** akşam kursları; **eñir çolkon** akşam

şafağı; **eñirde** akşamleyin; **eñirgeri** akşama doğru.
eñmeen *bk.* **emegen.**
eñmekte- Sürünmek.
eñze Kambur.
ep Beceriklilik; uygun an; **ebi** çok uygunsuz; **ep arga** metod, yol, kural; **ep süme** metod, tarz, usûl.
epcoksına- Kendini beceriksiz hissetmek.
epçi Barıştırmacı, arabulucu; **eldiñ epçizi tonniñ topçızı atasözü** yurdun arabulucusu, elbisenin düğmesi.
epçil 1. Becerikli, mahir. 2. Şefkatli.
epşi Keçe evin sağ tarafında bulunan kadınlar kısmı (?).
epte- Bir şeyi beceriyle yapmak, yakalamak; **eptep ayt-** akıllıca söylemek.
eptel- (**epte-**'nin edilgen şekli) 1. Eklenmek. 2. Hedefe isabet etmek.
epten- (**epte-**'nin dönüşlü şekli) Uygun şekilde oluşmak.
epteş (**epte-** *filinden isim-fil*) 1. Beceriklilik. 2. Dalkavukluk.
epteş- (**epte-**'nin *işteş* şekli) Birlikte uygulamak, birbirine uygun olması için yardım etmek; **epteşnes** uygun olmayan.
epteştir- (**epteş-**'in *ettirgen* şekli) 1. Özenle yapmak. 2. Uygun olanı bulmak.
eptü Becerikli, uygun.
er 1. Er, koca, yiğit; **erge cet-** olgunlaşmak. 2. Kahraman, yiğit, cesur adam; **er kiji** koca.
Er-Kaan *mit.* Er-Han (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
ercine Değerli, kıymetli, aziz; mücevher; tılsı; gizli, mahrem; *mec.* at; **ercine at** *folk.* değerli at.
erçimdü Gergin; **üç künge erçimdü cuulajıp içkeri törtöp beş kilometrge kirdibis** üç gün sıkı savaşıp kırk beş kilometre içeri girdik.
ere: **ere serezinde** Şafak sökerken.
ere- Moğ. Israr etmek, direnmek; **meni erep aydarıgarda** bana israr ettiğiniz

için, bana ısrar ettiğinizden dolayı.
ereel Moğ. Ayık.
ereen Alaca bulaca; *mec.* vaşak.
ereen Erginlik.
ereeneñ Alaca bulaca; *mec.* vaşak.
ereken Moğ. (İri, büyük) boncuklar.
eremji- Moğ. 1. Alışmak, öğrenmek. 2. Hep gitmek.
erenay Alaca bulaca; *mec.* vaşak.
ereñis 1. Şüphe, şüpheli. 2. *gr.* Sıfat fiil, partisip.
ereñiste- Şüphelenmek.
erdi *bk.* erin.
ergek *bk.* erkek.
ergiş Üvez.
eri- Moğ. Erimek.
erik I İrade; **erik** *cokto* istemeyerek, çaresizce; **kamçı katu, et cimjak, erik** *cokto* *bararziñ atasözü* kamçı sert, vücut yumuşak (olduğuna göre) çaresizgideceksin.
erik II 1. Erimiş; **erik kartalın** erimiş kar. 2. Keder, üzüntü.
erik- Kederlenmek, üzülmek, canı sıkılmak; *bk.* eriy-.
erikçeen Sıkıntı.
erikçildü Sıkıcı.
erimji- Alışmak, öğrenmek.
erimjü Alışkanlık; **kandıy koomoy erimjü!** ne kadar kötü alışkanlık!
erin Dudak; **erdi** dudağı; **erin çöyilbes ündü** *gr.* düz ünlü; **erin çöyileri** *gr.* yuvarlaklaşma; **erin garmoniyazı** *bk.* **erin çöyiler-çöyilbes garmoniya** *gr.* düzlük yuvarlaklık uyumu, küçük ünlü uyumu, küçük uyum, dudak benzeşmesi; **erin tuyuk tabıjı** *gr.* dudak ünsüzü; **erin tuyuk tabış** *gr.* çift dudak ünsüzü; **erin ündü tabış** *gr.* yuvarlak ünlü; **erin ündüniñ buzuları** *gr.* düzleşme.
erit- (*eri-'nin ettirgen şekli*) Eritmek.
eriy- Kederlenmek, üzülmek, canı sıkılmak; **cürek eriyip** cat kalbi sıkılıyor; *bk.* erik-.

erke Şımarık, sevimli, nazlı; **erke uulım** benim sevimli oğlum, nazlı oğlum.
erkek 1. Erkek; **erkek kiske** erkek kedi. 2. Baş parmak; *bk.* **ertek, başparak; erkek emes bozu** dişi buzağı; **erkek emes kuraan** dişi kuzu.
erkele- Okşamak, şefkat göstermek; *bk.* **calakayla-**.
erkelen- (*erkele-'nin edilgen şekli*) Okşanmak.
erkeleş- (*erkele-'nin işteş şekli*) Birbirine kibardavranmak.
erkelet- (*erkele-'nin ettirgen şekli*) Okşatmak, sevdirmek.
erketen Moğ. Kudret.
erketendü Moğ. T. Kudretli.
erkin 1. Özgürlük, irade; **erkin aş-tustu cat-** özgürce yaşamak. 2. Aktiflik; **öştü baza katap erkinin körgüspedi** düşman daha aktif olmadan.
erkin Nazik.
erkinden- Kendini özgür hissetmek; **erkindenip bas-** özgürce gitmek.
erkindü 1. Özgür. 2. Aktif; **erkindü cuuçıl tartış** aktif savaş faaliyetleri.
erkipde- Özgür bırakmak.
erkipdel- (*erkipde-'nin edilgen şekli*) Özgür olmak, özgürleşmek.
erlen 1. *zool.* Sıçan, hamster. 2. *es. av. zool.* Kokarca.
Erlık *mit.* Yer altı âleminin hükümdarı.
erlü Kocalı, eşli.
ermek 1. Sohbet, konuşma; **ermekke kirdi** sohbete başladı, sohbete koyuldu. 2. Kınama, şikâyet. 3. *gr.* Cümle; **ermektiñ çlenderi** *gr.* cümlenin öğeleri, cümlenin unsurları; **ulantılar, modal' söztör, kolbooçılar, bölügeşter** **ermek** *bajında* *gr.* cümle başı edatları.
ermekte- Sohbet etmek.
ermekten- (*ermekte-'nin dönüşlü şekli*) (Kendi kendine) konuşmak.
ermekteş (*ermekte- fiilinden isim-fiil*) Sohbet.

ermekteş- (ermekte-'nin işteş şekli)
Birbiriyle sohbet etmek, karşılıklı konuşmak.

ermen zool. Sincap, mec. güzel.

ermen: ermen ağaç bot. Meşe.

ert- Yanından geçmek, geçip gitmek;
konok ertkenin bilbediler onlar günlerin geçip gittiğini anlamadılar;
cıldardıñ ertekni cañıs kün ertkendi boldı yıllar gün gibi geldi geçti; **enedeñ tuuganınañ törtön cıl ertti** doğduğundan bugüne kırk yıl geçti.

erte Erken; **erte tur-** erken kalkmak;
ertezinde sabahleyin, yarın, ertesi gün.

ertegi Eski; **ertegide** eskiden; **ertegi çak** yakın geçmiş.

ertelep Sabahları, sabah erkenden.

erten Yarın; **tañ erten** sabah erken; **erten tura** erkenleyin, sabahleyin.

ertengi Erken, yarın; **ertengi kün** yarınki gün (ertesi gün).

ertir- (ert-'in ettirgen şekli) Yanından geçirtmek; **kün ertir-** zaman geçirmek.

ertüüş Benek, çil.

erü Erimiş.

erüül Moğ. Ayıklık, uyanıklık.

es Hatıra, his, akıl, bilinç, şuur; **es alın-** kendine gelmek, dinlenmek.

es- Esmek, serpmek.

eski Eski; **eski-saskı** eski püskü; **eski-cañ** eski yaşayış, eski gelenekler; **aydıñ eskizi** ayın ikinci yarısı (ağızlarda: ay eskisi); **eski sös** gr. eski, arkaik bk. arhaizm.

eskin Elek.

eskir- (es-'in ettirgen şekli) Eskimek; **eskirbes** eskimeyen.

eskirgen Eski, oldukça yıpranmış.

eskirü (eskir-fiilinden isim-fiil) Eskilik.

este- I Esnemek; **estegende**, **oozin açat**, **eskirgende**, **tejik beret atasözü** esnediğinde ağız açılır, eskidiğinde delik açılır.

este- II 1. Hatırlamak. 2. Hissetmek.

estedü I (estet- I fiilinden isim-fiil)

Esneme.

estedü II (estet- II fiilinden isim-fiil)
Hatırlama.

estet- I (este-I'in ettirgen şekli) Esnemek.

estet- II (este- II'nin ettirgen şekli)
Hatırlatmak.

eş I 1. Arkadaş, yoldaş. 2. Eş, karı; **ejim sen bolorıñ** sen benim eşim olacaksın; **alğan-tağan eş** karı, eş. 3. Emsal. 4. Çiftin biri. 5. *es. av.* Dişi ayı; *bk. eeş.*

eş II İr. Hiç bir şey; **eş nomo bilbes** bir şey bilmiyor; **eş neme cok** hiç bir şey yok; **eş-keregi** cok hiç gereği yok, gereksiz, lüzumsuz.

eş- (Kürek) çekmek.

eşki Kürek.

eşkip I Pişirmek için hazırlanmış arpa.

eşkip II Dışkıladıktan sonra köpeğin dışkısını toprakla örtmesi.

eşte Moğ. < Erm. Eşek.

eşten- Huzur bulmak; **amır eştenip cadarıbıs** sakince yaşayacağız.

eşti Maça (kâğıt oyununda bir tür kâğıt).

eştir- (eş-'in ettirgen şekli) Kürek çekertmek.

eştü Alışılmış şey.

et Et; vücut; **kandu et** taze et; iç edine çıplak vücut; **buur edi diafragma** göğüs kafesi.

et- Etmek, yapmak; **col et-** yol yapmak; **biyan et-** merhamet göstermek; **toy et-** şölen hazırlamak; **kür et-** köprü inşa etmek; **katap et-** işlemek; **tırs et-** çatlamak; **tap et-** görünüp kaybolmak.

etimologiya Rus. gr. Etimoloji

etteñir Şişman.

ettir- (et-'in ettirgen şekli) Yaptırmak, yaptırtmak; **tura ettir-** ev yaptırmak.

ettirt- (ettir-'in ettirgen şekli) Yaptırtmak.

ettü Etlı, eti olan.

eye Evet.

eze- Hatırlamak; **eze turuñ ba?** hatırladın mı? **ada balazın ezegendi** meni **eze alıgar** beni kendi çocuklarınızın babası gibi hatırlayın.

ezedü (*ezeg-* fiilinden isim-fiil) Hatırlama.
ezegey *bk.* ecegey.
ezem Hatıra, anı; **ezemge bergen** at anısına verilmiş at.
ezen Moğ. 1. Esen, sağlık, afiyet, sağlıklı. 2. (Selâmlaşma sözü) merhaba, esenlikle, sağlıklı; **ezende** eğer sağ olursam; **ezen bolzın** güle güle; *mec.* sonra, gelecek yıl; **ezende** gelecek seneye.
ezen- (*eze-'nin edilgen şekli*) 1. Hatırlanmak. 2. Düşünmek.
ezendeş Selâm; *bk.* cakşılaş.
ezendeş- Selâmlaşmak; *bk.* cakşılaş-.
ezendeştir- (*ezendeş-'in ettirgen şekli*) Selâmlaştırmak.
ezendik Sağlık, esenlik; **Kızıl-Çerü ezendik bolzın!** selâm olsun Kızıl Orduya!
ezer-sezer: **ezer-sezer eki taygıldu** İki iyi köpekli.
ezerlü Kabukla kaplı (ağaç).
ezet- (*eze-'nin ettirgen şekli*) Hatırlatmak.
ezin Meltem, esinti.
ezir- 1. Sarhoş olmak, esrimek; **ezirgençe iç-** sarhoş oluncaya dek içmek. 2. *mec.* Saçmalamak.
ezirik Sarhoş, esrik.
ezirt- (*ezir-'in ettirgen şekli*) Sarhoş etmek, esritmek.
ezlik Sonbahar ve kışın dökülen kozalaklar.

F

fabrika Rus. Fabrika.
familiya Rus. Soyadı; **familiyazı kem?** soyadınedir?
faşist Rus. Faşist.
faşizm Rus. Faşizm.
ferma Rus. Çiftlik.
fevral' Rus. Şubat.
filosofiya Rus. Felsefe.
finansirovat' Rus. **finansirovat'** et- Finanse etmek.
fizika Rus. Fizik.
fizkul'tura Rus. Fizik kültür.

flag Rus. Sancak, flâma.
flektiv Rus. **flektiv tilder** *gr.* Bükümlü diller.
flot Rus. Filo.
fonar' Rus. Fener.
fonema Rus. *gr.* Ses birimi, fonem.
fonetika Rus. *gr.* Ses bilgisi, fonetik.
fonologia Rus. *gr.* Ses bilimi, fonoloji.
forma Rus. Şekil biçim.
fotografiya Rus. Fotoğraf.
frazeologizm Rus. *bk.* **buzulbas söskolbu.**
front Rus. Cephe.

G

gaplologiya Rus. *gr.* Hece düşmesi, haploloji; *bk.* **üyede tüney tabıštardıñ tüjери.**
garaj Rus. Garaj.
garmoniya Rus. *gr.* Uyum; *bk.* **tüneylejeri.**
gaz Rus. Gaz.
gazet Rus. Gazete.
gektar Rus. Hektar; **bir gektar cer** bir hektar toprak.
geminatsiya Rus. *gr.* İkizleşme; *bk.* **ekilengen tuyuk tabıštار.**
general Rus. General; **armiyaniñ generalı** ordu generali.
general'nıy Rus. Genel.
generalissimus Rus. Başkumandan.
geografiya Rus. Coğrafya.
geroy Rus. Kahraman; **sovetskiy soyuztıñ geroyı** Sovyetler Birliği kahramanı.
giperbola Rus. *gr.* Abartma.
giraya Terazi taşı; **beskeniñ giryaları** ağırlıklar.
glagol Rus. *gr.* Fiil; **glagol aydılaaçılı ermek** *gr.* fiil cümlesi; **glagol tazılı** *gr.* fiil kökü; **glagoldıñ aldırar zalogı** *gr.* edilgen fiil, pasif fiil; **glagoldıñ caradu büdümi** *gr.* olumlu fiil; **glagoldıñ cüzün kojultazı** *gr.*

fiil çekim eki; **glagoldiñ** cüzünderle kubuları *gr.* fiil çekimi; **glagoldiñ** toktodulu **büdümi** *gr.* olumsuz fiil; **glagoldiñ** tös zalogı *gr.* dönüşsüz fiil; **glagoldiñ** tözögözi *gr.* fiil gövdesi, fiil tabanı; **glagoldiñ** zalogı *gr.* fiil çatısı; **glagoldoñ** adılı sös **büdüreeçi** kojulta *gr.* fiilden isim yapma eki; **glagoldoñ** bütken adalgiç *gr.* fiilden türeme isim; **glagoldoñ** bütken **glagol** *gr.* fiilden türeme fiil; **glagoldoñ** **glagol** **büdüreeçi** kojulta *gr.* fiilden fiil yapma eki.

gorizont Rus. Ufuk; **gorizontto** bir de neme körünbey cat ufukta hiç bir şey görünmüyor.

gorod Rus. Şehir.

gradus Rus. Derece.

grajdanin Rus. Vatandaş; **sovetskiy soyuztiñ** **grajdanini** Sovyetler Birliği vatandaşı.

grajdanskiy Rus. Vatandaşlık;

grajdanskiy **cuu** iç savaş.

grajdantsvo Rus. Vatandaşlık.

gramm Rus. Gram (ölçü).

grammatika Rus. Gramer; **oyrot** **tiliniñ** **grammatikazi** Oyratça gramer; *bk.* til bilimi.

granata Rus. Bomba; **granatalardı** öştüniñ **uyazına** **taştadı** düşman tarafına bomba attı.

gulyanya Rus. Gezme, gezinti; **baayramda** **caan** **gulyanya** **boldı** bayramda büyük bir gezinti oldu.

gvardeyskiy Rus. Muhafız; **gaardeyskiy** **diviziya** muhafız birliği.

gvardiya Rus. Muhafız.

H

hamza Ar. *gr.* Hemze.

himiya Rus. Kimya.

hlor Rus. Klor.

hor Rus. Koro.

hronika Rus. Kronik.

I

ıçkın- 1. Düşürmek, kaybetmek, elden çıkmak; **akçam** **ıçkınıp** **ıydim** para kaybettim. 2. Çalışıp çabalamak, yüklenmek; çıkmak; **belim** **çıkınıp** **kaldı** belim büküldü.

ıçkır Uçkur, kuşak, kemer.

ıçkırılı Uçkurlu, kuşaklı, kemerli.

ıjık Sığınak, rüzgârdan korunma yeri.

ıjıkta- (Rüzgârdan) korumak.

ıjıktan- (**ıjıkta-**'nın *edilgen* şekli) (Rüzgârdan) korunmak.

ıkça- Sızlamak, inlemek.

ılbıra- 1. (Et için) haşlamak, pişirmek; **ılbıray** **kalgan** **et** haşlanmış et. 2. Gevşemek.

ılbırat- (**ılbıra-**'nın *ettirgen* şekli) 1. (Eti) haşlatmak. 2. Gevşetmek.

ılbirt Gut hastalığı.

ılcır Sümük, irin.

ılcıra- İrinlenmek; **şırka** **ıldırıp** **kaltır** yara irinleniyor.

ılcırat- (**ılcıra-**'nın *ettirgen* şekli) İltihap kaptırmak.

ıldam Amca (babanın küçük kardeşi); *bk.* **taay**.

ılga- Moğ. Seçmek, seçime almak.

ılgal- Moğ. T. (**ılga-**'nın *edilgen* şekli) Ayıklanmak, seçilmek; **ılgalgan** aş seçilmiş tohum.

ılgan- Moğ. T. (**ılga-**'nın *dönüştü* şekli) Seçmek, ayıklamak.

ılganaaçı Moğ. T. *gr.* Zarf-fiil, gerundium.

ılgaş- Moğ. T. (**ılga-**'nın *işteş* şekli) Birlikte seçmek, ayıklamak.

ılgat- Moğ. T. (**ılga-**'nın *ettirgen* şekli) Seçtirmek, ayıklatmak.

ılgım 1. Çevik, atik. 2. Seçilmiş.

ılgıy Olağanüstü; **ılgıy** **emegender** olağanüstü kadınlar; **ılgıy** **karagay** **agaş** olağanüstü, harika orman.

ılgıy Seçme, ayıklama.

- iltam** I Moğ. Hızlı, çabuk, becerikli; **iltam bar-** hızla yola koyulmak; **iltam keler** hızla gelir.
- iltam** II Taban, alt.
- iltamda-** Moğ. T. Hızlandırmak.
- iltamdan-** Moğ. T. (**iltamda-'nın edilgen şekli**) Hızlanmak.
- iltamdaş** Moğ. T. (**iltamda- fiilinden isim-fiil**) Hız.
- iltamdu** Moğ. T. Hızlı, hızlı bir şekilde.
- iltar-** (Ayakkabı) dikmek.
- iltarmış** (Ayakkabı için) ayak tabanlılığı.
- iltart-** (**iltar-'ın ettirgen şekli**) (Ayakkabı) diktirmek, **ödük iltartım** kendime çizme ısmarladım.
- iltaru** (**iltar- fiilinden isim-fiil**) Dikme (ayakkabı için).
- im** Nemli, rutubetli.
- imda-** Mimik yapmak; **kös imda-** göz kırpmak; *bk. umda-*.
- imdaş-** (**imda-'nın işteş şekli**) Birbirine mimikle açıklamak.
- imzu** Metal parçalı deriden yapılan kadın elbisesi süsü.
- in** Ses.
- ina** At (*kelime anlamı at arabası*); *bk. at II.*
- inir-** Çan sesi gibi çınlamak.
- inirçak** Yük eyeri.
- inirçaktu** Yük eyerli.
- ira-** Uzaklaşmak.
- iraa-** Uzaklaşmak, gitmek; *bk. uza-*.
- iraak** Uzak; uzakta; **iraak cerge** uzaklık; **iraak törögön** uzak akraba; **iraaktağı** uzakta bulunan.
- iraakta-** Uzaklaştırmak.
- iraaktan-** (**iraakta-'nın dönüşlü / edilgen şekli**) Kendini uzak, yabancı saymak.
- iraat-** (**iraa-'nın ettirgen şekli**) Kendinden uzaklaştırmak.
- irada** Uzakta.
- irba-** Kaçmak, uzaklaşmak.
- irbaında-** Dalga geçmek.
- ırçay-** Diş göstermek, bütün ağzıyla gülmek.
- ırgay bot.** Hanımeli.
- ırıl-** (kumaş için) yırtılmak, lime lime olmak, (toprak için) çatlamak.
- ırım** Önsezi.
- ırımçı** 1. Öngörücü, kâhin. 2. Divane, kaçık.
- ırıs** Ar. (< *rızk*) Saadet, mutluluk, talih, başarı, şans; *bk. urmat.*
- ırıstan-** Ar. T. Şansını kaçırmaktan korkmak.
- ırıstu** Ar. T. Şanslı, mutlu.
- ırkıra** (Köpek için) hırlamak.
- ırkıran-** Hırlamak, kükremek.
- ırkırat-** (**ırkıra-'nın ettirgen şekli**) (Köpeği) hırlatmak.
- irmala-** *bk. cormolop-*.
- irsañ** (Dişleri göstererek) sırtıma.
- irsaında-** (Dişleri göstererek) sırtıma.
- irsay-** (Meselâ, uzun dişliler için) sırtıma.
- ıskı** Hiçkırık.
- ıskı-** Hiçkırık.
- iş** Duman, is; *bk. tüdün.*
- işkir-** (At için) horuldamak; **adım işkirip toktodı** atım horuldadı ve durdu.
- işta-** (Duman için) tütmek, (deriyi) islemek, isle işlemek; *bk. tüdünde-*.
- iştal-** (**işta-'nın edilgen şekli**) İşlenmek.
- iştan-** (**işta-'nın dönüşlü şekli**) İşlenmek; *bk. tüdünde-*.
- iştaş** (**işta- fiilinden isim-fiil**) İşleme.
- iştaş-** (**işta-'nın işteş şekli**) Birlikte işlemek, isleyip işlemek.
- iştat-** (**işta-'nın ettirgen şekli**) İşletmek; *bk. tüdündet-*.
- iştu** 1. İslî. 2. İşlenmiş (deri); *bk. tüdündü.*
- ıy** ağlama, inleme.
- ıyık** 1. *mit.* Nehrin, dağın, ovanın ruhu. 2. Fetiş, tapınma nesnesi (meselâ, kurban sunulan ağaç, dağ).
- ıyla-** Ağlamak; **açu ıylap cat** kederle ağlamak.
- ıylak** Ağlamaklı.
- ıylamzıra-** Gözleri yaşarmak, ağlamaya hazır olmak.
- ıylamzırak** Gözü yaşlı.
- ıylamzırat-** (**ıylamzıra-'nın ettirgen şekli**)

Ağlatmak.

ıylaş (ıy-la- fiilinden isim-fiil) Ağlama.
ıylat- (ıy-la-'nın ettirgen şekli) Ağlatmak.

İ

i: i tatay! Moğ. *ünl.* (Nefret bildirir), seni pislik!

iç 1. İç, iç bölüm; **içinde** bir şeyin içinde; **ayıldın içinde** evin içinde. 2. Karın **içinde-kardı** karnın içi. 3. İşkembe. 4. (Elbise için) astar, **tonnın içi** kürkün astarı; **onun için kem biler** içini kim bilir, kim bilir içi nasıl? 5. **iç rifma** gr. İç kafiyeye.

iç- 1. İçmek; **çay iç-** çay içmek. 2. Yemek; **kursa iç-** yemek yemek; **köçö iç-** çorba içmek.

içeeçi Çay içmek için kullanılan fincan.

içeen İn; bk. **içegen**.

içeendü İni çok olan; **içendü cer** in kazılmış yer.

içege Bağırsak.

içegen bk. **içeen**.

içer: **içer aş** Süt vodkası, içki.

içil- (iç-'in edilgen şekli) 1. İçilmiş olmak. 2. Yenilmiş olmak.

içir- (iç-'in ettirgen şekli) 1. İçirmek. 2. Yedirmek, beslemek.

içiş (iç- fiilinden isim-fiil) İçme, içiş.

içiş- (iç-'in işteş şekli) Birlikte içmek.

içkeri 1. İleride, önde; **içkeri ne de** **körünnet** bir şeyin önünde görünmek; **içkeri oturigar** ileride otur. 2. İçe, ortaya doğru, içeri, içeriye.

içkerle- as. Saldırmak; başlamak.

içkerleş as. Saldırı.

içkert- Yanmamış odunu toparlayıp ocaktaki ateşi canlandırmak.

içkertineñ Uzakta, uzak tarafta; **içkertineñ kelgen kiji** uzaktan gelen insan.

içtü Hacimli (kap).

idik Moğ. İnatçı, direnen.

igçirt- (içir-'in ettirgen şekli) Hepsini

içirtmek.

igis İkiz; bk. **egis**.

iir- bk. **iyir-**.

ijemci Umut.

ijemcilü Güvenilir.

ijen- Ummak, inanmak, güvenmek;

ijengen kijim benim güvendiğim kişi;

Kaçanda büder meniñ aytkanıma

ijen folk. İstediyin gerçekleşecek, sözlerime inan.

ijenbes Güvensizlik.

ijençilü Umutlu, ümitli; güvenilir;

İjençilü nadım sen ediñ, neniñ uçu

meneñ ıraadıñ? folk. Sen benim

güvendiğim arkadaşımydın, niçin benden uzaklaştın?

ijendir- (ijen-'in ettirgen şekli) 1.

İnandırmak, ikna etmek. 2. Güvenmek.

ijendirü (ijendir- fiilinden isim-fiil)

Güven, inandırıcı.

ijeniş (ijen- fiilinden isim-fiil) 1. İnanç. 2.

Güven. 3. Güvenilirlik. 4. Umut.

ikili İki telli halk müzik aleti.

ikree İkiz.

il- 1. Takmak. 2. Asmak.

ilbi- Büyü yapmak.

ilbiçi Büyücü.

ilbis mit. Yerin ve suyun ruhları.

ilcirt Bol, çok.

ildir- (il-'in ettirgen şekli) Taktırmak.

ildirme Zincir.

ile Moğ. Açık, anlaşılır bir şekilde.

ilgin Güderi; **ilgin meley** güderi yenler.

ilgir Bağlantılı, takılı.

ilil- (il-'in edilgen şekli) 1. Takılmış olmak. 2. Asmak.

ilin- (il-'in dönüşlü şekli) Takmak, asmak; dokunmak; sürtünmek.

iliniş (il- fiilinden isim-fiil) Çengel.

ilmek 1. Kanca. 2. Askı.

ilü Askı.

ilyirim Girdap, burgaç.

im İşaret, damga, belirti, iz.

imce- 1. (Elle) işaret etmek; jest yapmak. 2.

Göz kırpmak.

imde İşaret.

imde- Gözle işaret vermek.

ince Arazi parçası.

indeks Rus. gr. Dizin, indeks; *bk.* spisok.

ine Küçük kardeş (?).

ine- Tasvip etmek, muvaffakat etmek (?).

inek zool. İnek; *bk.* uy, iynek; **inek cıl** inek yılı (hayvan takviminde ikinci yılın adı); *bk.* uy cıl.

infinitiv Rus. gr. Mastar; *bk.* cartı çok glagol.

injener Rus. Mühendis.

intensiv Rus. *bk.* tñıdıları.

inversiyalı Rus. T. **inversiyalı** ermek *gr.* Devrik cümle; *bk.* ermekte **söstördiñ turar aayı solınganı.**

irbis Moğ. Pars.

irge Eşiğin yanındaki yer.

irgi 1. Çadırın kapısı ile kadın bölümü arasındaki yer. 2. Eşik.

irgilcin Serap.

iri- 1. (Sütü) ekşitmek, **süt iridi** süt ekşidi. 2. Çürümek; **irigen oostoñ çirigen sös çıgat atasözü** çürük ağızdan kötü sözler çıkar.

irigen Fermante içki yapıldıktan sonra kazanın dibinde kalan süt artığı; peynir; **arakıdañ artkan kazandagı irigenin alıp tertpektep ala la uçukka tizip kurudıp alar** şarap yapıldıktan sonra kazanda kalan peyniri aldılar, börek yaptılar onları ipe dizip kuruttular.

irik Üç yaşındaki iri koç; yaşlı koyun.

irim *bk.* iyirim.

iriñ Çürük, irin.

iriñde- İrinlenmek; çürümek, bozulmak.

iriñdet- (**iriñde-'nin ettirgen şekli**) Çürümesine yardımcı olmak.

iriñdü İrinli.

irit- (**iri-'nin ettirgen şekli**) 1. Ekşimesine yardım etmek. 2. Çürümesine yardım etmek.

iritpek Ekşi sütü taze kaynar sütle karıştırıp yapılan yemek.

irü (**iri- fiilinden isim-fiil**) 1. Ekşime. 2.

Çürüme.

is İz; **izincajırın cat** izleri belirlemek.

iste- 1. İzlemek, izinden gitmek. 2. Aramak, araştırmak. 3. Çalışmak.

isten- (**iste-'nin dönüşlü şekli**) Bir şeyi kendindearamak.

isteş (**iste- fiilinden isim-fiil**) Gizlice izleme.

isteş- (**iste-'nin isteş şekli**) 1. Birlikte izlemek. 2. Birlikte aramak.

istet- (**iste-'nin ettirgen şekli**) 1. İzletmek. 2. Aratmak.

iş İş; **işke küçi cetpes işe gücü** yetmeyen; hamile.

işcal Maaş, aylık.

işçi İşçi, görevli.

işjekçi İşçi.

işmekçi İşçi.

işte- Çalışmak.

iştel- (**işte-'nin edilgen şekli**) İşlenmek.

išten- (**işte-'nin dönüşlü şekli**) Kendi için çalışmak; **ištenip tapkanım bu kendim için yaptım.**

ištenkey Aktif, faal, işsever, işgüzar, işgörür, eli tez.

işteñkey İşgüzar.

iştet- (**iştet-'in ettirgen şekli**) 1. Çalıştırmak. 2. İşletmek.

iştetir- (**iştet-'in ettirgen şekli**) Birini bir başkası için çalıştırtmak.

itatay ünl. (Korku ifade eder).

itkuş Kurt.

iy- 1. Göndermek, yollamak; **iygen elçi biydidg korkubas, atkan ok cuudañ korkubas folk.** Gönderilen elçi bir bey gibi korkusuz olur, atılan ok düşmandan korkmaz. 2. (Ana fiilin ifade ettiği harekete kesinlik katan yardımcı fiil); **kadıp iy-** zıplamak, sıçramak; **kezip iy-** kesmek, parçalamak.

iyde Güç; **iyde küç** kuvvet; **Köksi oyılğan Toyboñ-Kaannıñ er iydezi kojula berdi folk.** Göğsünden yaralanmış olan Toybon-Han'ın cesareti arttı.

iydelü Güçlü, kuvvetli; **iydelü kolhoz** güçlü kolhoz.
iydin- 1. Uzaklaşmak. 2. İleri geri hareket edip bir yerde oturamamak.
iydir- (*iyt-'in ettirgen şekli*) Uzaklaştırmak.
iydirgen Harman yeri.
iydiş (*iyt- fiilinden isim-fiil*) 1. İtme. 2. İtişip kakışma, izdiham.
iydiş- (*iyt-'in işteş şekli*) Birbirini itmek.
iyik 1. İğ. 2. *es.* Kurbanlık hayvan.
iyil- (*iy-'in edilgen şekli*) Gönderilmiş olmak; **iyilgen elçi** elçi.
iyin Omuz.
iyir- Eğirmek.
iyirdir- (*iyir-'in ettirgen şekli*) Eğdirme işini yaptırmak.
iyiril- (*iyir-'in edilgen şekli*) Eğrilmek, bükülmek.
iyirin- (*iyir-'in işteş şekli*) Birlikte eğirmek.
iyile- Deriyi işlemek, yumuşatmak, sepilemek.
iyilen- (*iyile-'nin dönüşlü / edilgen şekli*) (Deri için) sepilenmek.
iyilenü (*iyilen- fiilinden isim-fiil*) (Deri için) sepileme.
iyilet- (*iyile-'nin ettirgen şekli*) (Deriyi) sepiletmek.
iyin Küçük kardeş; **iyini** onun küçük kardeşi; **iyinim** küçük kardeşim.
iyne İğne; **iyne tüjer cer çok boldı** iğnenin düştüğü yer yok oldu; **iyne bürül ağaş** iğne yapraklı ağaç.
iynek İnek; *bk.* **inek**, **uy**.
iynelik I 1. Örgü şişleri. 2. İğnelik. 3. *es.* Şamanın tören giysisinin kemerine işlenmiş iğnelik tasviri (iğnelikleri Ülgen'in dokuz kızını temsil eder).
iynelik II *bot.* İğnelik (dikenli bir bozkır bitkisi).
iyt I Köpek; **iytti** köpek gibi; **iyt tañma** alçak köpek; **iyt cıl** köpek yılı (hayvan takvimindeki onbirinci yılın adı).
iyt II *ünl.* (Hoşnutsuzluk ifade eder).
iyt- İtmek, uzaklaştırmak.

iytkek Dalgalı; **İytkek kara talay caradında ceti kara at turdı folk.** Dalgalı kara denizin kıyısında yedi kara at vardı.
iyttir- (*iyt-'in ettirgen şekli*) İttirmek.
iyul' Rus. Temmuz.
iyun' Rus. Haziran.
izi- Isınmak; **Edi-kanı izidi, caraş közi carkındadı folk.** Gövdesi ısındı, güzel gözleri parladı.
iziginik Hain; **töröldiñ izietsniktern** vatan haini.
izit- (*izi-'nin ettirgen şekli*) Isıtmak.
iztel- (*iste-'nin edilgen şekli*) Araştırılmış olmak.
izü Sıcak, sıcaklık; **izüğe çıdaşpay turdı** sığağa dayanamadı; **izü cay** sıcak yaz; **izü utkuul** sıcak, içten selâm; **caan izü ay** Haziran (Altay takviminde altıncı ayın adı).

J

jaket Rus. Ceket.
jandarm Rus. Jandarma.
jenskiy Rus. **jenskiy rod gr.** Dişilik.
jurnal Rus. Dergi.
jurnalist Rus. Gazeteci.
iyuri Rus. Jüri, kurul.

K

kaa Hizmetkâr.
kaa-caa Moğ. Bazen, seyrek olarak, ara sıra, arada sırada, arada bir.
kaacı Moğ. Elbisenin eteğindeki şerit.
kaacıla- Moğ. T. Eteği şeritlemek;
Börügin kamdu la kaacılap saldı Şapkasına su samuru kürkü geçirdi.
kaacılan- Moğ. T. (*kaacıla-'nın edilgen şekli*) Şeritlenmek.
kaacılac- Moğ. T. (*kaacıla-'nın ettirgen şekli*) Şeritletmek.
kaacı *bk.* **kacı**.
kaak I 1. Yaprak; *bk.* **calbırak**. 2. Kuru,

- sert toprak; **kaak** cerge cele berdi kuruyuncaya kadar bırakmak.
- kaak** II (Erkeğe saygılı hitap şekli); *bk.* **kaakam**, **kaakaş**.
- kaakam** *bk.* **kaak**.
- kaakaş** *bk.* **kaak**.
- kaakta-** (Kuş için) bağırarak, gırtlamak, (tavuk için) gurklamak, (kuşlar için) cıvıldaşmak.
- kaaktat-** (**kaakta-**'nin *ettirgen* şekli) Bağırarak.
- kaal** 1. Utanmaz. 2. *mit.* Erlik'in sıfatı (*bk.* **Erlik**).
- kaalga** Moğ. Çadırın iki parçalı ağaç kapısı; **kaalga ejigin kayra açtı** iki kanatlı kapıyı sonuna kadar açtı.
- kaan** Kağan, hakan, kral; **kaan boluptur** kağan olmak; **kaan bolup bar-** tahta çıkmak; **ene kaan** kraliçe; **kıs kaan** prenses.
- kaañ** Moğ. Kıtlık, ürünsüzlük.
- kaandık** Hanlık.
- kaar** *mit.* Hastalık ruhu (kötü ruhlardan birinin adı).
- kaar-** Pişirmek, kızartmak; **et kaar-** eti pişirmek.
- kaaza** Kabuk; **kaaza ayıl üstü ağaç** kabuğuyla kaplanmış ev.
- kabaga** (Meyve için) kabuk; *bk.* **kabık**.
- kabak** I Kaş, göz kapağı; **kara kabak** kara kaşlar.
- kabak** II Meyhane; **kabak arakı** şarap fabrikasında hazırlanmış votka; *bk.* **arakı**.
- kabarga** *zool.* Kabarga.
- kabay** Beşik; **kabay bala** süt çocuğu; *bk.* **buubay**.
- kabayla-** 1. Sallamak. 2. (Bebek için) kundaklamak.
- kabaylat-** (**kabayla-**'nin *ettirgen* şekli) 1. Sallatmak. 2. Kundaklatmak.
- kabaylu** beşikli; **kabaylu ayıl** beşikli ev.
- kabık** Kabuk; *bk.* **kabaga**.
- kabın-** Tırmanmak; **ayu agaşka kabındı** ayı ağaca tırmandı.
- kabınçak** Bağlı.
- kabır** Otlatma, gütmek.
- kabır-** Otlatmak.
- kabırğa** Yan, böğür, kaburga; **süme kabırğa** kıkırdaklı alt yan (atta); (*ağız abırğa* *bk.* **kabıra** kaburga).
- kabırgalı** Kaburgalı.
- kabırık** 1. Ezilmiş. 2. **kabırık müüs** keçi.
- kabırıl-** (**kabır-**'in *edilgen* şekli) Otlamak; **mal özöktö kabırılıp cat** hayvanlar otlakta otluyor.
- kabırış** (**kabır-** *fiilinden isim-fiil*) Otlatma.
- kabırış-** (**kabır-**'in *işteş* şekli) Birlikte otlamak.
- kabırt-** (**kabır-**'in *ettirgen* şekli) Otlattırmak, güttürmek.
- kabıru** (**kabır-** *fiilinden isim-fiil*) Hayvanlara bakma; **Tük tanışpas ak mal! Kabıruzi bar artıp kaldı folk.** Renkleri birbirinden seçilmeyen ak sürü! Bakıcıları ile birlikte kaldılar.
- kabıs-** Ateşi yakmak.
- kabiş** 1. Birleştirme, bir nesneyi diğerine bağlama. 2. Kavga etme.
- kabiş-** (**kap-**'in *işteş* şekli) Birbirini yakalamak.
- kabiştir-** (**kabiş-**'in *ettirgen* şekli) 1. Birleştirmek. 2. Birbirini yakalatmak.
- kaborto** Yarı, orta; **kaborto col ötti o** yolun yarısını geçti; **kabortozına cetti** ortaya kadar gelmek.
- kabu** Ağ; **kabu sal-** ağ kurmak; *bk.* **uu**.
- kacıl** Sinek (kâğıt oyununda).
- kacu** Moğ. Dağın dik yamacı.
- kacula-** Dağın dik yamacından aşağıya inmek.
- kaç-** 1. Kaçmak, birinden gizlenmek; **ayılđañ kaçıp cat-** evden kaçmak; **ta kemneñ kaçıp turgan bolboy?** acaba kimden gizleniyor? 2. İşten kaçmak; **işteñ kaçıp cüret** işten kaçıyor.
- kaçalañ** Keskin, şiddetli; **kaçalañ salkın** soktu keskin rüzgâr; **kaçalañ salkına** **udura** keskin, şiddetli rüzgâra karşı.

kaçan Ne zaman; **Altın-Topçı abakayı, kaçan ciit tujunda, eki uulbala tapkan folk.** Karısı Altın Topçı gençken iki oğlan doğurdu; **kaçan da bolzo** her zaman, daima; **kaçan da körbödim** hiç bir zaman görmedi; **kaçan-kaçan cakşımıdı sege cetirerim** sana bir ara ödeme yapacağım sevin; **kaçannañ beri** eski zamanlardan beri.

kaçar Moğ. Göz, göz kenarı, göz altındaki kaslar; **Kara köskö caş aylandı kaçarina kan tüüldi folk.** Kara gözleri yaşla doldu, gözlerinden kan döküldü.

kaçaş Zarar verici.

kaçır- (**kaç-'ın ettirgen şekli**) 1. Kaçırarak. 2. Kovalamak.

kaçkıla- (**kaç- fiilinden tekrarlanan hareket bildirir**) O tarafa bu tarafa kaçmak; **onçozi tuş-başka kaçkıladi** herkes oraya buraya kaçıştı.

kaçkın 1. Kaçak. 2. Kaçak, firari. 3. Kaçma, koşma; **kaçkında cürdi** koşularda bulundu.

kada- Çakmak; **kadu kada-** çivi çakmak; **kös kada-** dikkatle bakmak.

kadal- (**kada-'nın edilgen şekli**) 1. Çakılmış olmak. 2. Saldırmak, bağlanmak; **sen mege kadalba** sen bana bağlanma. 3. Kavgayı kışkırtmak.

kadalgak I Müşkölpesent; **kadalgak kiji** müşkölpesent insan.

kadalgak II Sarp kaya.

kadalgak III (Göğüsteki) sancı.

kadalgak IV *bot.* Çakal eriği çalısı.

kadalış- Engel olmak.

kadan- Bir şeyi kendine takmak.

kadar- Beklemek; korumak.

kadık Sağlık; sağlıklı.

kadıkta- Çayı sütle beyazlaştırmak.

kadıl- 1. Bir şeye dokunmak. 2. Kısıvrak bağlanmak. 3. Bıkmak, usanmak.

kadır- 1. Kurutmak. 2. (Demiri) kızdırmak. 3. Eğitmek; **at kadır-** atı eğitmek.

kadırgan Çatallar.

kadıt 1. Kadın, eş; evli kadın; **Toguzon**

eki baatırğa kadıt bolorgo keldiñ be? *folk.* Sen buraya doksan iki bahadıra karı olmaya mı geldin? 2. *küfür* Cadı karı.

kadıttu Eşli, karılı.

kadran Hırsız, haydut; *bk.* **uurçı.**

kadu 1. Çivi. 2. Eyerdeki çentik, kertme; **möñün kadulu er** gümüş kertmeli eyer; **küç kadu** işin güç tarafı.

kadula- Çivilemek.

kagas Ir. kâğıt; *bk.* **çazın.**

kagay *bk.* **kagıy.**

kagıl- (**kak-'ın edilgen şekli**) Vurulmuş olmak, çakılmış olmak.

kagılış (**kagıl- fiilinden isim-fiil**) Vurma, çakma.

kagılış- (**kagıl-'ın işteş şekli**) Birlikte vurma, çakmak.

kagin- (**kak-'ın dönüşlü şekli**) 1. Kendine vurma; **töjin kagındı** kendi göğsüne vurdu. 2. Silkinmek; **edek ceñin kagındı** elbisenin eteğini ve yenlerini silkeledi. 3. (Kuş için) kanat vurma.

kagiş- Bir nesneyle diğerine vurma; **kol kagiş-** el vurma.

kagıy (Kadınlara saygılı hitap şekli) *bk.* **kagay.**

kajaan 1. Ekmek. 2. Tahıl.

kajaar: **kajaar agaş** *bot.* Akağaç; **kajaar añ zool.** kakım, as.

kajagan Moğ. Ahır, hayvan avlusu.

kajagay Kabuk.

kajañ (At için) tembel, ağır, yavaş.

kajañay Kadın saç örgüsü; *bk.* **tuluñ, kecege.**

kajañda- Yanına yaklaştırmamak için oraya burayasaldırmak.

kajat Dik yamaç, tepe, yükseklik.

kajatta- Tepeye doğru gitmek.

kajay Boncuk, kolye.

kajay- Ağarmak.

kaji Moğ. 1. Hangi; **kaji ças?** saat kaç, hangi saat? **kajızı?** hangisi? **kaji bir** bazı; **kajızı da** hangisi; **kajıla** hepsi, herkes, her; *bk.* **ar.** 2. Nereye, nerede; **kaji barıp turuñ?** nereye gidiyorsun?

bk. kaajı.
kajık Aşık kemiği.
kak Kuru, kumlu.
kak- 1. Vurmak, çakmak, kakmak; **caba kak-** tam çakmak. 2. Sallamak.
kakay Moğ. Domuz, yaban domuzu; *bk. çoçko*, **kakay cıl** domuz yılı (hayvan takvimindeki on ikinci yılın adı).
kakır- Balgam çıkarmak.
kakırık Balgam.
kakpa- Kapakla kapatmak.
kakpak Çatı, kapak.
kakpakta- Çatıyla kaplamak.
kakpaktu Çatılı.
kakpı Demirci kerpeteni; maşa, kıskaç.
kakpış Bir tür fırın maşası; kıskaç.
kaksıgan Moğ. Küf kokan, küflenmiş.
kakşa- Kurutmak; **kakşagan çöl** kuru bozkır; **kakşagan buuday** kuru darı.
kakşat- (*kakşa-'nın ettirgen şekli*) Kurutmak.
kakta- Silkmek, sarsmak; *bk. silki-*.
kaktal- (*kakta-'nın edilgen şekli*) Sallanmak, sarsılmak. **kaktat-** (*kakta-'nın ettirgen şekli*) Sallatmak, sarstırmak.
kaktan- Silkelemek, silkmek.
kal Küstah, kaba, ahmak; **kal kiji** küstah kişi.
kal- 1. Kalmak; **kiyinde kal-** gecikmek. 2. *mec.* Ölmek. 3. (Beklenmedik bir şekilde meydana gelen hareketi gösteren yardımcı fiil); **ösküs kaldı** öksüz kaldı; **körünbey kaldı** birden kayboldu; **büdüp kaldı** tartıştı.
kala- Yanmak, alevlenmek; sabırsızlanmak.
kalak Moğ. *ünl.* (Şaşırma, korku ifade eder) ah! **kalak la kalak** ah ah! **kalak kokıy** ah!
kalakta- 1. Korkuyla bağırarak, haykırmak. 2. Gıdıklamak.
kalaktat- (*kalakta-'nın ettirgen şekli*) Korkudan bağırarak.
kalama Sepet; *bk. tozok*.
kalan Haraç, vergi; *bk. alban*.
kalançı Vergi toplayıcısı.

kalañda- Çene çalmak, bir taraftan bir tarafa sallanmak.
kalañgı Moğ. Hafif sarhoş.
kalañı Hafif sarhoş; **ezirik te emes**, **ce kalañı** sarhoş değil, çakır keyif.
kalap 1. Vahşî, yabanî; **Kuštardı uçarda attı**, **kalap añdardı cügürerde attı folk.** Kuşları uçarken vurdu, vahşî hayvanları koşarken öldürdü. 2. Acımasız, gaddar; **kalap cayzañ** gaddar *zaysan*. 3. Hırs.
kalapta- Kızmak, köpürmek.
kalas Boşuna, boş yere; **kelgeniger kalas** gelişimiz boşuna; **kalas kuuçındaba** boş yere konuşma.
kalaş Pişmiş ekmek; **ak kalaş** beyaz ekmek.
kalat- (*kala-'nın ettirgen şekli*) Yakmak, alevlendirmek; **Kalagan cürekti kaladıp**, **kayranım**, **kajı baraziñ?** *folk.* Yanan kalbimi yakıp nereye gidiyorsun?
kalay Kalay.
kalayda- Kalaylamak.
kalaydagan Kalaylı; **kalaydagan ayak** kalaylı fincan.
kalba *bk. kalma*.
kalbak Moğ. Kaşık; **teleñir kalbak** alüminyum kaşık.
kalbakta- Moğ. T. Kaşıklamak, kaşıkla yemek.
kalbañ Atılış, sıçrayış.
kalbañda- Hareketlenmek.
kalcaa Moğ. Çılgın.
kalcan Moğ. Kel, dazlak; *mec.* porsuk; *bk. kalçan*.
kalcımak Vahşî, kuduz, kudurmuş; gaddar, acımasız.
kalcu Moğ. Kudurmuş, kudurgan, kızgın.
kalcuur Moğ. Kızgın, kötü.
kalcuur- Moğ. Kızmak, kudurmak.
kalcuuru Moğ. Kudurganlık.
kalçan *bk. kalcan*.
kaldık 1. Nesil, kuşak; **Kaday-Kaanniñ kaldığı kargıštu kaldık** boldı Kaday-

Han'ın nesilleri lânetlendi. 2. Çocukların sonuncusu. 3. Miras.

kalgan-aş *es.* Ölünün yıl dönümünde yapılan tören.

kalgançı Son, en son; **kalgançı kün** son gün; **kalgançızın al-** sonuncuyu almak; **kalgançızında** son olarak, son kez; **kalgançızın aydıp cadım** son kez söylüyorum.

kalı- Bir şeyin üzerinden atlamak.

kalık Ar. halk; **Onı ukkan Altay-Buuçay kalıkka mınayda ayttı folk.** Bunu duyan Altay-Buuçay halkına şöyle dedi.

kalım Başlık (gelin için yapılan ödeme).

kalıñ 1. Gür, sık, yoğun (orman), **kalıñ tayga** gür orman. 2. Kalın (kumaş, kâğıt, tahta); **kalıñ bös** kalın bez; **kalıñ ton** kalın palto. 3. Derin; **kalıñ kar** derin kar.

kalıñda- Kalınlaştırmak; **kalıñdap** kiyin- ısınmak için kalın giyinmek.

kalınta- Şekil vermek.

kalıp 1. Kalıp, kurşun dökme kalıbı. 2. Model.

kalır Çınlama, uğultu; **kalır-malır** şakırtı- şukurtu.

kalıra- 1. Uğuldamak, çınlamak. 2. *mec.* Aralıksız, durmaksızın konuşmak.

kalırat- Gürültü etmek, gürültü veya uğultuya neden olmak.

kalırt-mılırt Tın tın (metal sesin taklidi).

kalıt- (**kalı-'nın ettirgen şekli**) Zıplatmak, sıçratmak.

kalka Yanak.

kalma bot. Kuş kirazı; **ağız kolba.**

kalta Kese, tütün kesesi, torba.

kaltañ Aceleci.

kaltañda- Acele etmek, bir taraftan bir tarafa koşuşturmak.

kaltar 1. Bir tür at donu, demir kırı; **kaltar at** kaltar at. 2. Koyu gri, boz tilki.

kaltıra- (Soğukta) titremek; (korkudan) titremek; **sooktoñ kaltırap cat-soğuktan** titremek; **korkugan boyınça**

kaltırap turdı korkudan titriyordu.

kaltırak Titreme; **kaltırak ooru** sıtma.

kaltıran- (**kaltıra-'nın dönüşlü şekli**) (Korkudan, sıtmadan) titremek.

kaltıraş- (**kaltıra-'nın işteş şekli**) Titreşmek.

kaltırat- (**kaltıra-'nın ettirgen şekli**) 1. Titretmek. 2. Titretmek (sıtma için).

kam Şaman; **ak kam** (*kelime anlamı* ak şaman) sadece iyi ruhlara dua eden ve özel kıyafeti bulunmayan şaman; **mancaktu kam** özel kıyafeti (**mancak**) bulunan ve hem kötü hem de iyi ruhlara dua eden şaman.

kam-tıt Şaman melezi.

kamaan Etki, bağımlılık; **onıñ kamaanı** onun etkisi.

kamaandu Bağımlı.

kamçı Kamçı; **kamçı canı** atın sağ tarafı; **kamçılı at** tembel at.

kamçıla- Kamçulamak, kamçıyla vurmak.

kamçilat- (**kamçıla-'nın ettirgen şekli**) Kamçilatmak.

kamda- *es.* Dua etmek; şaman töreni yapmak.

kamdı (Barut için) ölçü.

kamdu zool. Su samuru.

kamık I 1. Kara yılan. 2. *es.* Şamanın tören giysisindeki kara yılan tasviri; **Altın baştu sur kamık, altı oostu kara cılan folk.** Altın başlı boz kara yılan, altı ağızlı kara yılan.

kamık II İr. Çok, çokluk; **Kamık albatı anda boldı arzkızın içti folk.** Bütün halk oradaydı ve şarap içtiler; **kamık akça bardı** çok para harcadı.

kampanat Rus. Askerlik şubesi; **Karakerdi minip algan kayran cakşı uulan kampanatka bararga koštojıp bardı folk.** Kara doru ata yakışıklı, iyi kalpli genç bindi ve diğerleriyle birlikte askerlik şubesine gitti.

kamur Moğ. Nakletme, aktarma.

kamzal İşlemeli yelek (millî kıyafetin

- parçası).
- kan** Kan; **kan al-** kanını akıtmak; **kanım kurup cat kin gütmek**; **kanım kurudarım** öcümü alıyorum.
- kan-** Kanmak, susuzluğunu gidermek, memnun olmak; **makam kandi** öcümden memnun oldum; **suuzagım kandi** suya doydum, suya kandım.
- kan-kerede** Kartal.
- kana-** Kanamak; **Saap iyze südi tüney, kanap iyze kanı tüney folk.** Süt gibi olsun diye sağarsa, kan gibi olsun diye kan akıtırsa.
- kanat I** 1. Kanat; **samolyottıñ kanattarı** uçağın kanatları. 2. Yüzgeç; **balıktıñ kanadı** balığın yüzgeçleri.
- kanat II** Kalın ip, halat; **talay kanat** deniz halatı.
- kañat** Moğ. Kâğıt.
- kanattan-** Kanatlanmak, tüyleri çıkmak; **kanattanıp sürekey uçpa atasözü:** tüylerin çıkınca çok uçma.
- kanattu** kanatları olan, kanatlı; **Biyik tuular ajıra kanattu kuştıñ türgen bargılayt folk.** Kanatlı kuştan daha hızlı yüksek dağları aşılar.
- kanayda:** **kanayda-kanayda** Nasıl olsa; *bk. kanayıp.*
- kanayıp** Böyle, bu şekilde; nasıl, ne durumda? **kerek kanayıp kaldı?** nasıl oldu? **kanayıp ta bolbos** böyle olmaz; **kanayıp kiji bolor?** o böyle mi yaşıyor? *bk. kanayda.*
- kancaa** *bk. kancaga.*
- kancaala-** *bk. kancagala-, kancala-.*
- kancaga** Moğ. Hafif yükü bağlamakta kullanılan eyer kayışları, kolonları.
- kancagala-** *bk. kancala-.*
- kancala-** Kolonla bağlamak; **tondı kancala-** kürkü kolonlara bağlamak.
- kancalat-** (**kancala-'nın ettirgen şekli**) Kolonlara bağlatmak.
- kañça** Kaç, ne kadar; **Kañça baatırlar la küreştim, kıs kiji le küreşpedim folk.** Bir çok bahadıyla savaştım, fakat daha böyle bir kız görmedim; **kañça caştu?** kaç yaşında? **kañça-kañça** birkaç.
- kañçın** Olgun yaşta olmayan, genç; **kargan öbögön sler bargança, kañçın bala men barbas la?** size neden geleyim, ben yaşıtılarına gidemez miyim?
- kañda-** Lehimlemek, kaynaştırmak.
- kandan-** Kanatlanmış olmak.
- kañdaş-** (**kañda-'nın dönüşlü şekli**) Birlikte lehimlemek.
- kañday** Gırtlak.
- kandık I** *bot. ağız* Kandık; **kandık ay** Nisan (Altay takviminde dördüncü ay).
- kandık II** *bk. kaandık.*
- kandır-** (**kan-'ın ettirgen şekli**) Memnun etmek.
- kandıy** Nasıl, ne gibi, ne, hangi; **kandıy süme aydazıgar, kandıy alkış bereriger?** nasıl bir nasihat verdi, ne gibi bir öğüt verdi? **kandıy bolbogoy?** nasıl olmadı?
- kandu** kanlı.
- kanıgar-** Dalmak; **iške kanıgar-** işe dalmak.
- kanık** Öç, intikam.
- kanık-** 1. Öç almak. 2. Üzülme, kederlenmek.
- kanıktır-** (**kanık-'ın ettirgen şekli**) Üzmek, üzüntü vermek; **sen meni kanıktırba beni üzme.**
- kañırat-** (**kañıra-'nın ettirgen şekli**) Çınlatmak.
- kanikul** Tatil.
- kañkak** Başı yukarıda olan; **kañkak baştu kiji başı havada kişi.**
- kañkay-** Moğ. Şaşkına dönmek; **onı körö lö kañkay berdi** onu görünce şaşırdı.
- kañkılda-** (Metal nesne için) çınlatmak.
- kañkıldat-** (**kañkılda-'nın ettirgen şekli**) Çınlatmak.
- kañkıra-** 1. (Metal nesnelere için) uğuldamak, çınlatmak. 2. (Ses için) Dağılmak, taşınmak.
- kantır** 1. Kısa. 2. *zool.* Domuz.

kañza Moğ. (Tütün için) pipo, çubuk.
kañzala- Çubukları değiştirmek.
kañzalaş- (kañzala-'nın işteş şekli)
 Birlikte içmek, birbirine çubuk vermek.
kanzır- Sinirden, öfkeden kızarmak.
kanzıra- Kanı çekilmek.
kanzırat- (kanzıra-'nın ettirgen şekli) Kan dökmek.
kap 1. Yanları geniş deri çuval; **cürektiñ kabı anat.** kalp zarı. 2. Silâh, balta için muhafaza.
kap- 1. Kapmak, eliyle almak, yakalamak. 2. Ağzıyla kapmak; **iyt budınañ kaptı** köpek onu ayağından kaptı.
kapçal Moğ. Geçilemeyen dağ boğazı; **Kökin-Erkeş adına minip, kapçal cerlerdi tutagı çok ötti folk.** Kökin Erkeş atına bindi ve dizgin kullanmadan geçilmez yerleri geçti.
kapçık Moğ. Kızgın, sinirli; öfkeli.
kapçık- 1. Bağlanmak. 2. Gücenmek; kızmak; düşman olmak; **Cer ces bolup kaldı, kaan kaanga kapçıktı folk.** Toprak bakır oldu (bakır gibi kızardı), kağan kağana düşman oldu.
kapçıt- Öfkeliendirmek, kızdırmak.
kapılta- Birleşmek, sıkışmak; **kapıltagan kara kıskaş folk.** Sıkışan kara kıskaşlar.
kapital Rus. Kapital, sermaye.
kapitalizm Rus. Kapitalizm.
kapitan Rus. Yüzbaşı.
kapkara Kapkara.
kapkiş bk. kakpiş.
kapsa- Saldırmak, hücum etmek; çevrelemek, çevresini kuşatmak.
kapsaş- (kapsa-'nın işteş şekli) Birlikte saldırmak, zorla ele geçirmek.
kapsat- (kapsa-'nın ettirgen şekli) Saldırtmak.
kapşagay Moğ. Hızlı, çabuk, aceleci, hızla, sür'atle.
kapşagayla- Moğ. T. Acele etmek; **men süreen kapşagaylap cadım çok acele ediyorum.**
kapşagaylat- Moğ. T. (kapşagayla-'nın

ettirgen şekli) Acele ettirmek.
kapşay Moğ. Sür'atli, çabuk, hızlı, hızla, sür'atle.
kapşuun Moğ. Becerikli, eline çabuk; çevik, atik.
kaptal I Kaftan; sabahlık; **torko kaptal ipek sabahlık; cılu kaptal** kışlık sabahlık.
kaptal II (At için) Yan, böğür; **Kaptalga cetken kara coldo kara adı celip turdı folk.** Karnına kadar gelen çamurlu yolda kara atı gidiyordu.
kaptıra Moğ. Fişeklik, palaska; *bk. cançık.*
kaptırğa 1. Düğme, iğne kutusu. 2. Kanca.
kaptırma 1. Kurşun için deri çuval. 2. (Kapıdaki) kanca. 3. Dizgin.
kar Kar; **tereñ kar tüşti** çok kar yağdı; **kar-suu at- (?)**; **kardiñ colı astr.** samanyolu.
kara 1. Kara, siyah, kuzgunî; **kara ağaş zool.** dağ servisi, sedir; **kara kös** kara göz; **kara balık zool.** yeşil sazan; **kara barçık zool.** sığırcık; **kara baş zool.** serçe; **kara tal bot.** karabaş; **kara torbos bot.** yaban mersini; **kara çilen zool.** leylek, hacıbaba; **kara kat bot.** kara üzüm, kırmızı frenk üzümünün bir türü; **kara kuyruk zool.** kakım; **kara momon zool.** siyah köstebek; **koro moñus zool.** siyah fare; **kara neme** siyah şey, *mec.* kurt; **kara tündük** kara baca; **kara boro** koyu gri; **Kara boro adına kiçü kızın mindirdi folk.** Küçük kızını kara boz atına bindirdi; **Kara-Talay** Kara Deniz; **kara bolot** sert çelik. 2. Saydam; **kara suu** saydam su, kaynak, pınar. 3. Kötülük, suç; kötü; **kara sanaalu** kötü niyetli; **içi kara tıştı ak** kendini iyi gösteren kötü kişi; **kara tös mit.** şamanların fikirlerinde var olan kötü ruhlar; **kara keme mit.** daha sonra ortaya çıkmış kötü ruhlar; **karanıñ cerine bargan** öldü, karanlığa gitti. 4. (Pekiştirme kelimesi) **kara cañıs** tek,

- tek başına; **Kara cañı uulım bar**, eki **burul adım bar folk**. Benim tek bir oğlum ve iki boz atım var.
- kara-** 1. Bakmak, görmek, dikkat etmek, gözlem yapmak; **ne karap turuñ? ne bakıyorsun?** 2. Beklemek; **kemdi karap turun?** kimi bekliyorsun? **karaap** belirtmeden, gizlice; **karaan çıgıp bardı** gizlice çıktı.
- kara-baarçık zool.** Sığırcık, çekirge kuşu.
- Kara-Kuş mit.** Kara Kuş (Ülgen'in oğullarından birinin adı); *bk.* Ülgen.
- karaçı I** Yakışıklı, güzel; **Erik cökto Kün-Kaan karaçı kızın berdi folk.** Kün Han güzel kızını isteksizce verdi.
- karaçı II** Haydut, soyguncu.
- karaçı III** Koni şeklindeki çadırın sırığını sağlamlaştıran çengel.
- karaçkı** Karanlık; **karaçkı boldı** karanlık oldu.
- karaçkıla-** Kararmak.
- karaçkılan-** (**karaçkıla-'nın dönüşlü şekli**) Kararmak; **kün karaçkılardı** güneş karardı.
- karaçkılart-** (**karaçkıla-'nın ettirgen şekli**) Karartmak.
- karadas zool.** Ağaçkakan.
- karagat bot.** Yaban mersini, keçi yemişi.
- karagay bot.** Köknar, çam; **karagay sañıs** katran, reçine.
- karagula bot.** Aslan.
- karak I.** Gözbebeği, göz; **karaktiñ agı** göz beyazı; **köstiñ karagi** gözbebeği. 2. Göz; *bk.* kös. 3. *mec.* Kaz.
- karakas Rus. zool.** Karabatak; **karakas talaydiñ caan kuji** karabatak büyük bir su kuşudur.
- karakula Rus. 1. zool.** Aslan; *bk.* arslan. 2. *mit.* (Destanda) hayvan; **Karakula degen kazır añ ayrı ağaştıy azularında alıptardiñ söögin apargap folk.** Karakula adındaki vahşî hayvan ağaç gibi dallanmış dişlerinde bahadırların vücudunu getirdi.
- karala-** 1. Karalamak, suçlamak. 2. Baskı yapmak, felâkete neden olmak.
- karalat-** (**karala-'nın ettirgen şekli**) Karalatmak, suçlatmak.
- karalu** Suçlu; *bk.* burulu, karalu emes suçsuz, masum.
- karam** Moğ. Cimri, hasis.
- karamçı** *bk.* karam.
- karamda-** 1. Kıskanmak, imrenmek. 2. Cimrilik etmek, haris davranmak.
- karamdat-** (**karamda-'nın ettirgen şekli**) Kıskançlığa neden olmak.
- karamıs** Terazi kolu.
- karamıstu** Terazi kollu.
- karamtık** 1. Karamsı, siyahımsı, uzaktan siyah gözüken; **karamtık öñdü** siyah renkte olan. 2. Gizli.
- karan** 1. Kıskançlık, kıskanç. 2. Cimri, haris, çıkarıcı; *bk.* saram, karamçı, kerik.
- karan** Az.
- karañ** Ham deri.
- karana** Büyük anne.
- karantı** Buzu erimiş yer.
- karañuy** 1. Moğ. Karanlık. 2. *mec.* cahil, okur yazar olmayan.
- karañuyla-** Karartmak.
- karar-** Kararmak, koyulaşmak; **cer karara berdi** toprak karardı.
- karart-** (**karar-'ın ettirgen şekli**) Karartmak.
- karas** Karalık; **cılan karazı** kötü huylu.
- karaş I** (**kara- fiilinden isim-fiil**) Bakma, görme.
- karaş II** *mit.* Karaş (Erlük'in oğullarından birinin adı).
- karaş-** (**kara-'nın işteş şekli**) Birlikte bakmak, görmek.
- karayla-** I El yordamıyla hareket etmek, düşe kalka yuvarlanmak.
- karayla-** II (At, ayı için) Şaha kalkmak, şahlanmak.
- karaylat-** (**karayla- II'nin ettirgen şekli**) Şaha kaldırtmak.
- karazman** Siyahımsı; **taştıñ bir kadı karazman, bir kadı aksıman** taşın bir tarafı siyahımsı, diğer tarafı beyazımsı.

karbılcın *bot.* Eğreltiotu.
karçaga Moğ. *zool.* Aladoğan.
karçay- Yaşlanmak; **karçaygan** er kiji yaşlı adam; **karçayıp bargan** yaşlı.
karçıga *bk.* karçaga.
karçıy I 1. (Aşırı zayıflıkta kemikler için) dimdik durmak. 2. Kötüleşmek, aşırı derecedeyayıflamak.
karçıy II **karçıy-teerçıy** Çapraz.
karga *zool.* Karga; **ala karga** *zool.* gri, boz karga.
karga- Lânet okumak; küfretmek.
kargan- 1. Yemin etmek. 2. Lânet okumak.
kargan: **kargan ada** Büyük baba; **kargan ene** büyük anne.
kargana *bot.* Akasya.
kargat- (**karga-'nın ettirgen şekli**) Yemin ettirmek.
kargırla- 1. Hırıldamak. 2. İki sesli melodi okumak bu melodide her iki ton aynı oktavdır, fakat birinci ses gırtlakta, diğeri dudaklardakillendirilir).
kargış Lânet, beddua; **kargış tutsıp!** lânet olsun; **kargışka kalgan** lânete uğramış, lânetlenmiş.
kargışçı Lânet okuyan.
kargıştır- (**kargış-'ın ettirgen şekli**) Bir nesneyle diğere çarpmak.
karı I Dirsekten omuza kadar olan kolun bölümü; **karı cilik** omuz kemiği; **Karıña meni kuçaktagan ediñ folk.** Sen beni her zaman kucağında taşırdın.
karı II Moğ. 1. Yaşlı, ihtiyar; **karı caş** yaşlılık. 2. Yabancı.
karı- Yaşlanmak; **karıy** ber-yaşlanıvermek.
karıgan Yaşlı, yaşlı kişi.
karık Karanlık; **kündi karık tuttu** güneş tutuldu (*kelime anlamı* karanlık güneşi tuttu).
karık- Kapanmak; **kün karıktı** güneş kapandı.
karıl- Boğazında kalmak; **iyt söök lö karıldı** kemik köpeğin boğazında kaldı.
karılgaş 1. *zool.* Kırlangıç; *bk.* karılgaş.

2. *es.* Şaman tefinin iç tarafındaki ağaç halkalar.
karın I 1. Karın; **kardı toybos** açgözlü, karnı doymaz. 2. *mec.* Tulum.
karın II Rüşvet; **karın ci-** rüşvet almak, rüşvet yemek.
karın III *ünl.* Eh! **karın cakşı!** eh yeter, iyidir! **karın cezer!** eh ne yapalım! böyle yaptınız iyidir!
karınçı Rüşvetçi.
karında- 1. Rüşvet vermek. 2. Bir şeyi hediye etmek.
karından- Merak etmek, sevgi göstermek; **Karındanıp azırgan enem folk.** Üstüme titreyerek beni büyüten annem.
karındaş 1. Kardeş; küçük erkek kardeş; **canñis enedeñ çıkkan karındaştar** öz kardeşler; **Kökin-Erkeş le Añçı-Mergen karındaştar bodoldu curtay berdi folk.** Kökin-Erkeş ve Añçı-Mergen kardeş gibi yaşamaya başladılar. 2. Akraba; **karındaş sööktör** akrabalık, soy; *bk.* törögön; **karındaş kolbuni körgüzer söstör gr.** akrabalık adları; **karındaş tilder gr.** akraba diller.
karındaştık Kardeşlik; **albatınıñ karındaştığı** halkların kardeşliği.
karındu Karınlı; *mec.* hamile.
karış 1. Karış, uzunluk ölçüsü; **eki karış iki karış;** *bk.* sööm. 2. Avuç; **karış kuyruk zool.** su samuru.
karışıt zool. Kartal.
karışkır zool. Kurt.
karışta- 1. Ölçmek. 2. Avuçla almak.
karıt Tekne; *bk.* toskuur.
karıt- (**karı-'nın ettirgen şekli**) Yaşlandırmak; **karıtkan boyım kaydayıp?** zamanından önce yaşlanan ben ne yapayım?
karkılda- (Karga için) gaklamak; **kargaçılap karkıldap cat-** karga gibi ötmek.
karkıt Moğ. Deriden tulum.
karlagaş Kırlangıç; *bk.* karılgaş.
karlık *mit.* Şamana dua sırasında yardım

eden ve Ülgen'e giden yoldaki engelin geçidi olarak tasvir edilen ruh.
karlu Karlı; **karlu kış** karlı kış.
karma- Yakalamak, bağlamak; **karmap sal!** bağla, sıkı tut!
karmada- Tırmanmak, tırmanarak çıkmak.
karmak Olta; **karmak taşa-** olta atmak.
karmakçı Balıkçı.
karmakta- Balık yakalamak.
karmaktat- (**karmakta-'nın ettirgen şekli**) Yakalatmak, kancalatmak.
karman Cep.
karsıldat- Katıla katıla gülmek; **karsıldada katkırdı** katıla katıla güldü.
karsman Kursak (kuşta).
karşıt *mit.* Karşıt (Ülgen'in oğullarından birinin adı).
karşu 1. Düşman, zarar veren. 2. Zarar verme, zararlılık.
karta I Rus. *anat.* Göden, kalın bağırsağın son bölümü, rektum.
karta II Rus. Harita; **geografiçeskiy karta** coğrafî harita.
kartoşko Rus. Patates; **kartoşkonıñ** bazı patates fiyatı.
karu Öz, değerli; **alazı balazına karu bolgon** baba çocuğunu sevdi.
karuu 1. Cevap; **karuuzın berbedi** cevap vermedi; **karuu aydınbas** cevapsız; **karuu et-** cevaplandırmak 2. Sorumluluk; **karuuga turar** davalı, sorumlu; **karuuna turar sekreter'** sorumlu sekreter.
karuul I Koruma, nöbet.
karuul II (Silâhta) arpacık.
karuulçık Bekçi.
karuulda- Korumak; **kolhoztıñ cöojözin karuulda-** kolhozun verimini korumak.
karuuldaş- (**karuulda-'nın işteş şekli**) Birlikte korumak.
karuuldat- (**karuulda-'nın ettirgen şekli**) Korunmasını sağlatmak.
karuzı- 1. Hüzünlenmek. 2. Endişelenmek, tedirgin olmak. 3. Kurtulmak. 4. Acımak, merhamet beslemek; **ol ogo karuzıp**

cat o ona acıyor.
kas *zool.* Kaz; **ayıp kas** yaban kazı; **ene kas** dişi kaz.
kas- Kazmak, kazımak; **oro kas-** çukur kazmak; **kartoşko kas-** patates kazmak; **tazıldı kas-** kökleri kazmak.
kaskak Sarp, yüksek; **kaskak cer** sarp yer.
kassa Rus. Kasa; **sberegatel'nıy kassa** tasarruf sandığı.
kastak Okun demir ucu, temren.
kastık Sırık; *bk.* kazık.
kastır- (**kas-'ın ettirgen şekli**) Kazıtmak; **oro kastır** çukur kazıtmak.
kaş 1. (Orman için) sınır, kıyı. 2. (Elbise için) kenar. 3. (Bel için) kemer. 4. Şaman davulunun gövdesi; **eerdiñ kajı** eyerin ağaç bölümü.
kaştak Olmamış, yeşil.
kat I Ar. Yazı, belge; *bk.* biçik.
kat II Yemiş; **kızıl kat** kırmızı üzüm; **kara kat** kara üzüm; **tiyiñ kat** *bot.* kırmızı yaban mersini; *bk.* cilek, cistek.
kat III Kat, sıra; **eki kat** ikili; **üç kat** üçlü; **Caminçızı altı kat ak torko boldı folk.** Yorganı altı kat beyaz ipekten idi; **togus kat kuyak** dokuz katlı zırh.
kat- I Bükme, çevirmek, çalkalamak; **uçuk kat-** ip bükme.
kat- II Sertleşmek, kurumak; **ölöñ kadıp turdı** ot kurudu, sertleşti; **Kolı kadıp cat, cüregi cimjap cat folk.** Elleri sertleşiyor, kalbi yumuşuyor.
katan Moğ. Sağlam; **Katan söögi bojoy berdi folk.** Kocadı (*kelime anlamı* onun sağlam kemikleri eğilmeye başladı).
katan- Birkaç giysi giymek; **üç ton katandı** üç kürk giydi.
katançı Üst giysi; **katançı kiyim** üst giyim; **katançızın çeçip aldı** üst giysisini çıkardı.
katanda- Hızlandırmak, sıklaştırmak; **katandap bas-** adımlarını sıklaştırmak.
katañı Çıban.
katap Yeniden, yine; **katap keldi** yeniden geldi; **katap ayt-** tekrarlamak; **katap-**

katap sık sık; **katap-katap ayt-** birkaç kez tekrarlamak; **katap-katap cür-** birkaç kez gitmek.
katapta- *mat.* Çarpmak.
kataptar (**katapta-** *fiilinden isim-fiil*) *mat.* Çarpma, tekrarlama.
kataptat- (**katapta-**'nın *ettirgen şekli*) *mat.* Çarptırmak.
katay Birlikte, yanyana yanında; **katay tur-** yanyana durmak; **katay-tetey** aralıksız.
katçı Ar. T. Yazıcı, sekreter, okur yazar; **katçı-matçı** kadın yazar.
katkı Kahkaha.
katkıçı Gülmeyi seven.
katkınçılı Gülünç, güldüren.
katkır- Yüksek sesle gülmek; **Toyboñ-Kaan sügünip katkırdı folk.** Toybon-Han sevinçten kahkaha attı.
katkırt- (**katkır-**'in *ettirgen şekli*) Güldürmek.
katta- Sıklaşmak; **ne kerek kattayzıñ?** sen neden böyle bana sık geliyorsun?
katu 1. Ağır, zor, sert. 2. Kaba, kızgın; **katu küñ** kızgın (yani alevli) güneş; **Katu bütken Toyboñ-Kaan kara kabagın cemire kördi folk.** Sert mizaçlı Toyboñ-Han kara kaşlarını kaldırdı; **katu kiji** katı, acımasız kişi; **katu kiş** çetin, sert kişi; **katu bös** kaba kumaş; **katu ermek** kaba söz; **katu cuu** acımasız savaş. 3. Zor; **ar ijiñ** **katu bolbozın** senin için bu iş zor olmayacak; **katu corıktu at** sarsan at; **katu bas-** nasır oluşmak. 4. **katu kelteylik tabış gr.** Art avurt ünsüzü; **katu ündü bk. kiyin ryadtıñ ündü tabiji.**
katu-cobol Felâket, kötü olay.
katula- Sertleştirmek; **katulap ayt-** emretmek.
katulan- (**katula-**'nın *edilgen şekli*) 1. Kabalaşmak. 2. Kızgın, öfkeli olmak.
kauzativ gr. Ettirgen, faktitif.
kavaleriya Rus. Süvari; **kavaleriyaniñ tabaruzı** süvari taarruzu.

kay I Hangi; **kay cerde?** hangi yerde? nerede? **kaydañ** nereden? **turgan ceriñ kayda?** nerede yaşıyorsun? **kaydañ-kaydañ** 1) Oradan buradan, her taraftan. 2) Birden, bir yerden.
kay II Boğaz, gırtlak şarkısı.
kay- 1. (Düz taş veya disk gibi nesnelere için) suyun yüzeyinde, havada kaymak. 2. Kalkmak, yükselmek, uçup gitmek. 3. Hayale dalmak, düşünmek.
kaya I Kaya; **cılım kaya** düz kaya.
kaya II **kaya kör-** Geriye bakınmak; *bk. kayra kör-*.
kayala- Kayada yürümek; **kayalap turgan tekeni adıp tiydi** kayada yürüyen yaban keçisine ateş etti ve hayvan düştü.
kayalan- Bakınmak.
kayçı I **Topşuur** adı verilen müzik aletinin eşliğinde kahramanlık destanı anlatan halk ozanı.
kayçı II Makas.
kayçıla- Makasla kesmek, kırpmak; **koy kayçıla-** koyun kırpmak.
kayçılaş (**kayçıla-** *fiilinden isim-fiil*) Kırpma.
kayçılaş- (**kayçıla-**'nın *işteş şekli*) Birlikte makasla kesmek.
kayçilat- (**kayçıla-**'nın *ettirgen şekli*) Koyun kırptırmak.
kayda Nerede?
kayda- (Gırtlaktan) söylemek, hikâyeyi ses eşliğinde anlatmak.
kaydaar Nereye.
kaydalaş- Birbirini aramak.
kaydañ Nereden.
kaygı Keder, kaygı.
kayık (Kayık için) kürek.
kayıkçı (Kayık için) kürekçi.
kayıkta- Kürek çekmek.
kayıl- Moğ. Erimek, yok olmak; **kar kayıldı** kar eridi.
kayılt- Moğ. T. (**kayılt-**'in *ettirgen şekli*) Eritmek.
kayın Kadın veya erkeğin yaşlı akrabası; **kayın ada** kayın peder; **kayın ene**

kayın valide, kaynana; **kayın aka** kayın birader; **kayın ece** kocasının ablası; **kayındar** damat tarafındaki akrabalar.
kayın Kayın ağacı; **kayın kat** bir tür yemiş.
kayında Erkek veya kadın tarafından akrabası olan.
kayır I Dik, sarp; **kayır kır** dik dağ.
kayır II **kayır kuş** Masal kuşu.
kayır- Geriye eğmek.
kayırçak Moğ. Sandık, kutu.
kayış Kayış, kemer, deriden yapılan kemer; **caş kayış** sıkma kayışı.
kayka- Moğ. Şaşırmak, hayret etmek; **kaykadım** şaşırtma; *bk. tañarka-*.
kaykal Harika, ilginç şey.
kaykala- Suyun yüzeyinde yüzmek; **örtök kaykalap cüzüp cat** ördek yüzüp dalıyor.
kaykaldu Şaşırtıcı, ilginç; **kaykaldu uçural** şaşırtıcı olay; *bk. tañarkalu*.
kaykamçılı *bk. kaykaldu*.
kaykat- (**kayka-**'nın *ettirgen şekli*) Şaşırtmak.
kaylık Moğ. Melez.
kaymak Kaymak; *bk. örömö*.
kaymakta- 1. (Kaymak için) olmak. 2. Kaymaklatatlandırmak.
kaymaktat- (**kaymakta-**'nın *ettirgen şekli*) Kaymağın olmasına yardım etmek.
kayna- Kaynamak; **suu kaynap cat** su kaynıyor; **kanım kaynap cat** sabırsızlanıyorum (*kelime anlamı kanım kaynıyor*).
kaynat- (**kayna-**'nın *ettirgen şekli*) Kaynatmak.
kaynatkan Kaynar; **kaynatkan suu** kaynar su.
kaynu 1. Kaynama. 2. Yumuşama.
kayra 1. Geriye; **kayra bas-** geriye gitmek; **ayra baspa** gerileme; **kayra burul-** atı geri döndürmek; **kayra soktırıl-** atılmak. 2. Ardına, sonuna kadar; **kaalgalu kara ejigin kayra açıp çığıp keldi folk.** Kara ahşap kapıları

ardına kadar açtı ve çıktı; *bk. kaya*.
kayra- Çevirmek.
kayrakan *mit.* 1. (Tanrı addedilen putlara saygı adı); *mec.* ayı. 2. Erlik'in sıfatı; *bk. Erlik*.
kayral 1. Yardım; iyilik; kurtarma; **kayral sura-** yardım istemek; **onoñ kayral sakıba** ondan yardım bekleme. 2. Acıma, esirgeme, merhamet; **kayral çok** merhametsiz, acımasız.
kayran Moğ. İyi, değerli; **kayran balam** sevgili yavrum; *bk. körkiy*.
kayru Bilek.
kayt- (**kay et-**'ten *soru bildiren fiil*) **ol kayttı?** o bunu mu yaptı? **kayttıñ?** sana ne oldu? **kaytar?** neyiniz var? **kaytpagay** bilmiyorum, belki bir şey olur; **kaytsın, erten kelerim** belki yarın gelirim.
kayu Moğ. Yamaç.
kayuçı Moğ. T. Keşifçi.
kayzırık (Balık için) pul.
kaza Hızlı koşu.
kazak Rus Kazakları.
kazala- (İnsan için) hızlı koşmak.
kazalat- (**kazala-**'nın *ettirgen şekli*) Koşturmak.
kazan Kazan; **kazan as-** hazırlamak, aş pişirmek; **kazan-ayak** kapacak.
kazançı 1. Aşçı. 2. Kazancı.
kazet Rus. Gazete.
kazı Yağ.
kazık 1. Kazık; *bk. kastık*. 2. *es.* Kurban töreni sırasında şamanın dua okuduğu yerin yakınındaki kazık. 3. *mit.* Ülgen'e müteveccihen yapılan temsili yolculuk sırasında şamanın karşılaştığı beşinci engel; **Altın kazık** Kutup yıldızı.
kazıl- (**kas-**'ın *edilgen şekli*) Kazılmak; **Kazılıp kalgan coldı keçti, türülip kalgan tayganı aştı folk.** Kazılmış yolu geçti ve ormanla örtülü dağı aştı.
kazılğan (Bir tür frenk üzümü).
kazıntı 1. Kuyu; **kazıntı suu** kuyu suyu. 2. Çukur.

kazır 1. Despot, tiran. 2. Öfkeli; kinli;
Kazır üni le ogurup iydi, kayra tartınıp çirey berdi folk. Korkunç bir sesle bağırdı ve geriledi.

kazıra- Sinirlenmek; emretmek.

kazırlan- Öfkelenmek, kızmak.

kazış (*kas- fiilinden isim-fiil*) Kazma.

kazış- (*kas-'ın işteş şekli*) Birlikte kazmak.

keber 1. Görünüş, görüntü, şekil, form, figür; **tış keberi** dış görüntü, dış görünüş. 2. **keber gr. kip.**

keberlen- Şekil almak; **ayga keberlen-** ayın şeklini almak.

keberleş Benzer; **kemge keberleş?** kime benziyor?

keberlü Benzer, aynı; **Keberlü bolgon kereginde uluska tanışpay cürdiler folk.** Birbirine benziyorlardı, insanlar onları ayırt edemediler.

kebire Kaburga.

kebiret- Kurulamak.

kebis Moğ. Halı.

kebistiy Moğ. Halı gibi; **Kebistiy caraş taygazına, keen Arjan suuzına saat bolboy cedip keldi folk.** Bir halı gibi güzel olan ormanına, güzel kaynata Arjan'a uzun süre dayanamadı.

kecege Moğ. Erkek saç örgüsü (geleneğe bağlı Altaylılar tepelerinde bir tutam saç bırakır ve onu örerler); *bk. tuluñ.*

kecim Moğ. Eyerin altına konulan deri.

kecir I Gırtlak, nefes borusu; **kecirineñ tuttu** onu boğazından tuttu.

kecir II Kaprisli.

keç Moğ. Akşam, geç; **keç kir-** akşam olmak; **keçkide** akşamleyin.

keç- Yolu, engeli geçmek; **Caradı çok talaydarıp keçip cırgap barıp cadat folk.** Uçsuz bucaksız denizleri geçip neş'elendi.

keçe Dün; gece; **keçedeñ beri dünden beri.**

keçegi Dünkü; **keçegi kün** dünkü gün.

keçer: **keçer agaş** Kayık, ağaç kayığı.

keçil- (*keç-'in edilgen şekli*) Geçilmek.

keçildir- (*keçil-'in ettirgen şekli*)

Geçirmek, geçirtmek.

keçir- (*keç-'in ettirgen şekli*) Geçirmek; **suu ajıra keçir-** nehri geçmek; *bk. ajır-.*

keçire (*keçir- fiilinden zarf-fiil*); **suu keçire** suyu geçip; **col keçire** yolu geçip; *bk. ajıra.*

keçirü 1. Köprü. 2. Geçit.

keçki Gece; **keçki cıldıs** gece yıldızı.

keçkide Akşamleyin.

keçtir- *bk. keçir-.*

keçü Geçit; geçiş.

kede (Şimdi kullanılmayan *ket- fiilinden zarf-fiil*) **kede tur-** o tarafa uzaklaşmak; **kede bar-** gitmek.

keden Keten; **keden sok-** keten dokumak.

keder Moğ. (İnsan için) İnatçı, (hayvan için) kötü huylu; **keder at** inatçı, dik başlı at.

kederi Taraf; **kederi bargan** bir tarafa gitti;

kederi çık- toplanıp çıkmak; **kederi tur-** taraf tutmak; **kederi et-** toplatmak.

kederle- Uzaklaşmak; **at kederlep turdı** at uzaklaştı; **meneñ kederlebe** benden uzaklaşma.

kederlet- (*kederle- fiilinin ettirgen şekli*) Uzaklaştırmak, durdurmak; **adıñdı kederlet** atını durdur; **meneñ kederlet** benden uzaklaştı.

kedertin *bk. kedertineñ*; **alartınañ.**

kedertineñ Uzaktan; **kedertineñ kelgen kiji** uzaktan gelen kişi; *bk. kedertin, alartınañ.*

keदिंची Gelin.

keदिं (*kel- fiilinden isim-fiil*) 1. Geliş; *bk. canış.* 2. Rıza, onay, tasvip, takrir.

keदिं- (*kel-'in işteş şekli*) 1. Birlikte gelmek; *bk. canış-.* 2. Onaya sunulmak; **keदिं** **al-** onaylamak.

keदिं Uygun.

keदिं (*keदिं-'in ettirgen şekli*) Bir şeyi iyi yapmak, birini diğerine uygun hâle getirmek; **keदिं** **kuuçında-** iyi konuşmak.

kee: **kee kuş** Güzel kuş; sincap.

keen Güzel, hoş, iyi; **Keen** Altayda

- curtay berdi folk.** Güzel Altay'da yaşamaya başladılar; **keen tildü** hatip, güzel konuşan, tatlı dilli; **keen corgo** güzel, iyi rahvan; *bk.* **kubattu**. 2. Çiçek hastalığı.
- kegey** *bk.* **kegeyim** (Kadınlara saygılı hitap şekli).
- kegeyim** *bk.* **kegey**.
- kegir-** Geğirmek.
- kegirik** Geğirme.
- kegirt-** (**kegir-'in ettirgen şekli**) Geğirtmek.
- kejik** 1. Hediye; **Kejik caş bala öştülerge öltürken folk.** Size hediye edilen çocuk düşmanlar tarafından öldürüldü. 2. Bereket, iyilik; **cadın emes - kejik** hayat değil armağan.
- kejiktü** Bereketli, faydalı; **kejiktü oroon** bereketli ülke; **Altı tolıktu Ak-Altay altan kuştıñ turluzı alsatı condı cırgatkan artık kejiktü Ak-Altay folk.** Altı köşeli Ak-Altay - altmış kuşun obası - halka bereket sunan Ak-Altay'dır.
- keken-** Öç almakla tehdit etmek.
- kekeniş-** (**keken-'in işteş şekli**) Birbirini öç almakla tehdit etmek.
- keket-** Sitem etmek, kötü sözler söylemek.
- kekey-** Gururlanmak, gururlu pozlar takınmak, kibirlenmek; **Kırgıs-Kaan tördö kekeyip oturdu, ködöçileri aylandıra çegelep oturdu folk.** Kırgıs Han kibirli bir şekilde baş köşeye oturdu, çevresine hizmetkârları diz çöküp oturdu.
- kekirik** *bk.* **kegirik**.
- kel-** 1. Gelmek; **keler boldı** geleceğine söz verdi; **ayla kelgeyziñ lütfen, sonra gel; ejikke attu kiji keldi** biri gelip eşikte durdu; **kelip tur** arada bana uğra; **kelgenim bu işte geldim; kelgeniñ cakşı iyi ki sen geldin**. 2. Zaman olarak yaklaşmak; **keler bayramda gelecek bayramda; keler künde ertesi günde**. 3. (Şimdiki zamanın belirli bir anında hareketin tamamlanacağını gösteren yardımcı fiil); **onoñ beri ol bayıp keldi** o zamandan itibaren o zenginleşmeye başladı; **uygunıp kel-uykusu** gelmek.
- keldi** Küçük kardeşin karısı, gelin; *bk.* **kelin**.
- keldir-** (**kel-'in ettirgen şekli**) Getirmek, getirtmek.
- kelegey** Moğ. Kekeme; *bk.* **tutkurılçak, çokol**.
- kelegeyle-** Moğ. T. Kekelemek.
- keleñke** Kapan, tuzak.
- keler:** **keler öy gr.** Gelecek zaman.
- kelesken zool.** Kertenkele.
- kelin** Gelin; **kelin degeni** kadın diliyle söyleme.
- kelip** 1. Gelin; *bk.* **keldi**. 2. Genç kız. 3. Gençkadın.
- keliş** (**kel- fiilinden isim-fiil**)
- keliş-** (**kel-'in işteş şekli**) Beraber gelmek.
- keliştire:** **keliştire uçurlu cartalgış gr.** Belirsizlik sıfatı.
- kelte-** Şekil vermek; **bajıña keptep kiy baştakine göre örnek**.
- keltegey** 1. Bir şeyin yarısı; çiftten biri; **ayıldıñ keltegeyi** evin yarısı; **keltegey meleyim kayda?** benim bir eldivenim nerde? 2. *mec.* Sakat.
- keltey-** Moğ. 1. Kısalmak. 2. Bir tarafa eğilmek; **kelteyip bastı** bir tarafa eğilip geldi.
- kelteylik:** **kelteylik cımjak tuyuk tabış gr.** Ön avurt ünsüzü; **kelteylik tabış gr.** avurt ünsüzü.
- kem** I Kim; **kem-kem** biri; **kem bolbogoy** (bilinmeyen) biri; **kemniñ? kimin? kem de keldi** biri geldi; **kem de bolzo** herhangi biri.
- kem** II İr. 1. Zaman; **ölöñ çabar kemi ötti** ot biçme zamanı geldi. 2. Ölçü; **kemi çok** ölçüsüz; **kemneñ aş-** ölçüyü yükseltmek; **suuniñ kemi** suyun seviyesi; **kem çok** hiçbir şey.
- kem** III Bozma, bozulma.
- kemci-** Ölçmek; *bk.* **kemde-**.
- kemcit-** (**kemci-'nin ettirgen şekli**)

Ölçtürmek.
kemcü I Ölçü; öydiñ kemcüzi zaman ölçüsü; beskeniñ kemcüzi ağırlık ölçüsü.
kemcü II Sakatlanmış, zarar görmüş; kemcü but sakatlanmış ayak.
kemde- bk. kemci-.
kemdi-kendi Biri.
keme Kayık; kemelü keçtibis kayıkla gittik.
kemeçi Kayıkçı.
kemi Ölçü, seviye; kemın körgüzer kubulbas gr. azlık çokluk zarfı, miktar zarfı, nicelik zarfı.
kemir- Kemirmek; Çıçkan altın kayırçatkiñ tübin kemirip saldı folk. Fare altın sandığın dibini kemirdi.
kemirçek I 1. anat. Kıkırdak. 2. Kulak; bk. kulak.
kemirçek II zool. Kemirgen.
kemirü Yayaların nehri geçmesi için yapılmış geçici ağaç köprü.
kemzin- Suçunu bilmek, pişman olmak; kemzinzin pişman olsun.
kemzinçek Mahcup, utangaç.
kemzinü (kemzin- fiilinden isim-fiil) Pişmanlık.
ken tıp. Çiçek hastalığı.
keñ Geniş, engin, uçsuz bucaksız; keñ calañ sınırsız, uçsuz bucaksız bozkır; keñ ödük bol çizme; keñ köktögön kiyim cırtılbas geniş elbise yırtılmaz; keñ ündü tabış gr. geniş ünlü.
kence Yavru.
kendir Kendir, kenevir; kendir armakçı kenevir ip; kendir sarcu kenevir yağı.
kene- Sakatlanmak, sakat olmak, çolak olmak; kenep kalgan kiji sakat insan.
kenek Sakat, güçsüz.
kenetiyin Moğ. Birden, aniden; kenetiyin miltıktıñ tabıjı uguldı birden silâh sesi duyuldu; kenetiyin oorıy berdim aniden hastalandım.
kenetke Moğ. Aniden.
keñi- Genişlemek.

keñiş (keñi- fiilinden isim-fiil) Genişleme.
keñit- (keñi-'nin ettirgen şekli) Genişletmek.
keñitken gr. (Cümle için) geniş.
kep I Giysi; pantolon; kep cun- çamaşır yıkamak.
kep II 1. Şekil, biçim; kepke bas- basmak, dizgiye hazırlayıp basmak. 2. Yüz, maske; kep sös atasözü; keñ kap cırtılbas, kep sös kubulbas atasözü geniş, bol çuval yırtılmaz, atasözü değişmez.
kepeş Şapka, bayan şapkası.
kepşe- 1. Geviş getirmek. 2. mec. Geviş getirir gibi dudak oynatmak; bk. çayna-.
kepşegen Dişsiz olan.
kepşen Geviş.
kepşeñde- (Dişsiz ağızla) çiğnemek.
kepşey- Dişsiz ağız şeklini almak, geviş getirme taklidi yapmak.
kepte- Zorla geçirmek, sokmak.
kepten- Birinin, bir şeyin şeklini almak; Aç börüğe keptenip aldı folk. Aç kurda benzedi, aç kurt şekline girdi.
kepteş I Dağ yamacı.
kepteş II (kepte- fiilinden isim-fiil) Sokulma.
kepteş- (kepte-'nin işteş şekli) 1. Birlikte sokulmak. 2. Birbirini örnek almak.
keptet- (kepte-'nin ettirgen şekli) Benzetmek.
keptü 1. İyi şekilde olan, şekilli; keptü kiyim güzel giyim. 2. Benzer, gibi; salkın keptü uça berdi rüzgâr gibi uçtu.
ker I Doru (at donu), kara ker koyu doru at.
ker II büyük, iri; ker kuş folk. (masallardaki) büyük kuş; ker balık balına; ker buka mamut; ker bös dev.
ker- Germek; kere tart- çarmıha germek; kere alta- geniş adımlar atmak; olor etti kere cara tartıp apardı eti bödüler ve çekip götürdüler.
kere Delil.
kereçi Moğ. Şahit.

kerees 1. Vasiyet, miras; **adamniñ kerees bolup algan adım** babamdan bana miras kalan at. 2. Gizli; **keres sös** gizli söz.

kereeste- Vasiyet etmek, miras bırakmak; **kereestep bergen neme** miras bırakılan şey.

kereesten- Bir bahaneyle vazgeçmek.

kerege Keçe çadırın duvarını oluşturan ahşap kafes.

kerek I Gerek; **kerek çok** gerek yok; **kegeri çok iş** gereksiz iş; **keregi çok** gereksiz; *mec.* kız evlât.

kerek II İş, ihtiyaç; **kerek bar, onıñ uçun slerge keldim** ihtiyacım var onun için size geldim; **kerekke cür-** işte bulunmak; **kerekke bodobo-** Hor görmek (*kelime anlamı* işten saymamak).

kereksin- İhtiyacı olmak; **ol süreen kereksinip cat** onun çok ihtiyacı var.

kerekşin Dişi karaca, dişi keçi, dişi keçi yavrusu.

kerekte- 1. Talep etmek; **ol nege de kerektebey cat** o bir şey talep etmiyor. 2. Biriyle işi olmak; **mındadañ beri men ogo kerektep turgam** ben uzun zamandır onunla çalışıyorum.

kerektü Gerekli; *mec.* erkek; **kerektü neme** gerekli şey.

kerele- Delil göstermek, şahitlik etmek.

kerelet- (*kerele-'nin ettirgen şekli*) Delil olarak ortaya koymak, ispatlamak.

kerelte Gizli, mahrem; **kerelte bişik** mahrem kitap.

keremel Sincap.

kerep Gemi; **teñis le cürer kerepter** okyanus gemileri, transatlantikler.

Kerey-Kaan *mit.* Kerey Han (Erlık'in oğullarından birinin adı).

keri Geri.

kerik Moğ. Cimri; *bk.* **karam, saram.**

keril- (*ker-'in edilgen şekli*) Genişlemek.

kerilge Yol.

keriş Tartışma; **süreen keriş boldı** büyük tartışma oldu; **keriş-soguş cakşıga**

baştabas atasözü tartışma iyiliğe gitmez, götürmez.

keriş- Birbirine hakaret etmek, küfretmek, tartışmak.

kerişçeñ Tartışmayı seven.

keriştir- (*keriş-'in ettirgen şekli*) Birbirini azarlatmak.

kerke- 1. Böbürlenmek, kibirlenmek. 2. Hayran olmak.

kerket- (*kerke-'nin ettirgen şekli*) Hayran bırakmak.

kerki 1. Bir tür balta. 2. Balta; *bk.* **malta.**

kerseñ Göğüs etinden şiş.

kersü Akıllı, bilge, zeki; **kersü ermekti ugarta da cakşı** atasözü erdemli söz dinlemek de iyidir; *bk.* **kögüstü.**

kert- 1. Kesmek, doğramak. 2. (Kemirgen için) kemirmek. 3. Çentik atmak.

kerteeçi Isıran; *mec.* sıçan.

kerteñ Böbürlenen, övünen.

kerteñde- Övünmek.

kertik 1. Kertik. 2. Kertik, çentik.

kertki Parçalayan, balta.

kes- Kesmek, oymak; **kalaş kes-** ekmek kesmek; **odın kes-** odun kesmek; **Kaan-Püdey ker balıktıñ bajıp kezip saldı** *folk.* Han Püdey balının kafasını kesti.

keskiş (Çömlekçilikte kullanılan) ağaç bıçak.

kestik Bıçak (*kelime anlamı* kesici); *bk.* **bıçak.**

kete- Moğ. İzlemek.

ketet- Moğ. T. (*kete-'nin ettirgen şekli*) İzletmek; genişletmek.

ketkin Kışın başka yerlere giden kuş ve hayvanlar; **ketkin kuş** göçmen kuşlar; **ketkin añ** göçmen hayvanlar.

key Moğ. 1. Hava; **aru key** temiz hava; **key colı** *gr.* ses yolu. 2. *mec.* Yalan, saçma sapan söz; **key sös** gerçek olmayan; **key-kebezen** yalancı.

keyle- Yalan söylemek; **keylezeñ çeçen bolboziñ, maktanzañ bay bolboziñ** atasözü yalan söylersen güzel

konuşamazsın, övünürsen
zenginleşemezsin.
keylen- 1. Yalan söylemek. 2. Övünmek,
böbürlenmek.
keylençek Yalancı, övüngeç; **keylençeki**
baylañ tanıp bolboziñ atasözü
övüngeçten zenginden ayıramazsın.
keyleş- (**key-'in işteş şekli**) Birlikte yalan
söylemek, övünmek.
keylet- (**keyle-'nin ettirgen şekli**) Yalan
söyletmek.
keymen Nayman (bir kabile adı).
keze (**kes- fiilinden zarf-fiil**) 1. Kaba bir
şekilde, saygısızca; **keze ayttı** kabaca
söyledi. 2. Hazırlıksız; **multıktı keze**
tuttı silâhı hazırlıksız tuttu.
kezek Bölüm, parça; süre; **bu kezek öydö**
bu süre içinde.
kezen- Parmakla tehdit etmek.
kezer 1. Cesur. 2. Kavga çıkarıcı, rezil.
kezet- Korkutmak; **sen meni kezetpe** sen
beni korkutma.
kezet- Tembih etmek.
kezikte Bu kez, bu defa.
kezil- (**kes-'in edilgen şekli**) Kesilmek,
kesilmiş olmak.
kezim I Salgın hastalık; **kezim oorular**
salgın hastalıklar.
kezim II Parça; **bir kezim et et parçası;**
bir kezim kalaş ekmek parçası, bir
parça ekmek.
kezimdü Bulaşıcı hastalığa yakalanmış
olan.
kezin- (**kes-'in dönüşlü şekli**) Kesilmek.
keziner Balta, bıçak; **bk. malta.**
keziş (**kes- fiilinden isim-fiil**) Kesme,
doğrama.
keziş- (**kes-'in işteş şekli**) Birlikte kesmek.
kıbir Talaş.
kıcık İshal.
kıcıl Kemiren ve yutabilen; **Car bajında**
oyınım bar, cajuł kırçın kıcılım
bar folk. Yar başında oyunum var, yeşil
çalı semirenim var.
kıdır Kötülük, nefret.

kıcıra- Gıcırdamak; **kışkı col lo kıcırıp**
kış yolunda gıcırdayarak; **ejik kıcıradı**
kapı gıcırdadı; **Tal eeri kıcıray berdi**
folk. Söğütten yapılmış eyeri gıcırdamaya
başladı.
kıcırak Gıcırdayan.
kıcırañ Egoist, bencil.
kıcıraş (**kıcıra- fiilinden isim-fiil**) Gıcırta,
gıcırdama.
kıcirat- (**kıcıra-'nın ettirgen şekli**)
Gıcırdatmak.
kıcuurka- Sinirlenmek.
kıça İstek, arzu.
kıçalam- İlgilenmek.
kıçalı İlgili, istekli.
kıçı- Kaşınmak.
kıçık Gıcık, gıdıklanma; **kıçık söş kötü,**
zehirli söz, birini kırmak amacıyla
söylenmiş söz.
kıçıkayla- Kaşınmak.
kıçıkaylı Kaşınan.
kıçıkta- Gıdıklamak.
kıçır- 1. Çağırarak, davet etmek. 2.
Okumak.
kıçıraacı Okuyucu.
kıçırıl- (**kıçır-'ın edilgen şekli**) 1.
Çağırılmış olmak. 2. Davet edilmiş
olmak.
kıçırt- (**kıçır-'ın ettirgen şekli**) 1.
Çağırarak. 2. Okutmak.
kıçırtu Çağrı, davet; **sler kemniñ**
kıçırtuzın sakdıgar? siz ne daveti
bekliyorsunuz?
kıçıru 1. Çağrı, davet. 2. Davetiye.
kıçış (**kıçı- fiilinden isim-fiil**) Kaşınma,
uyuzaya yakalanma.
kıçıt- (**kıçı-'nın ettirgen şekli**)
Kaşındırmak.
kıçıtkak Uyuz, kaşıntı.
kıçkıl Ekşi.
kıdat 1. Çinli; **Kıdat cer Çin.** 2. Vale
(kâğıt oyununda).
kıl 1. (Kuyruk ve yele için) kıl. 2. Tel. 3.
İlmikli kapan.
kılay- Dişlerini göstermek; **Azu tijin**

- kılayıp, alıp üstü uulana kelet folk.** Azı dişlerini gösterip doğruca delikanlının üstüne atıldı.
- kılbık-** (Göz için) kamaşmak; **Künge körgegen nemediy olordiñ köstöri kılbigıp turdılar folk.** Sanki güneşe bakıyorlarmış gibi gözleri kamaştı.
- kılbiş bot.** Badan; **Kılbiştıñ çeçegin ekeldi folk.** Badan çiçeği getirdi (bahadıra).
- kılbištu badanlı Badanlı dağ; bk. kılbištu kır.**
- kılçır zool.** Tavşan; **kılçır kös tavşan; şaşı.**
- kılçañda-** Kötü kötü bakmak; **Bayım-Surga kılçañdap kürdi «meni sok!» - dep, şımırayıp ayttı folk.** Bayım-Sur'a kötü kötü baktı ve fısıldadı: «beni döv!» dedi.
- kılças:** **kılças et-** Birine yan gözle bakmak; **men caar kılças edip kördi** o bana yan gözle baktı; **Altan kulundu beelerge kılças edip körbön ötti folk.** (Kurt) kısrağa bakmayıp altmış aygırın yanından koştu gitti.
- kılçay-** Kızgın bir şekilde bakmak; **Kılçayıp men caar körördö, kut çok boldım folk.** Bana kızgın kızgın bakınca benim de huzurum kaçtı.
- kılçır Eğri bakış.**
- kıldı 1. Kılı. 2. Telli.**
- kılga 1. Bıyık. 2. Başaklar oluşuncaya kadarki tahıl; aş kılгада, bala kabayda atasözü** başağın niteliği tohumdan anlaşılır, çocuğun karakteri ise beşiğe yatışından.
- kılık 1. İş, hareket, faaliyet. 2. Mizaç, huy, ahlâk; kılığı caman kötü huylu; kılığı cakşı iyi huylu.**
- kılıktan- 1. Nazlanmak, cilve yapmak. 2. Yaramazlık yapmak.**
- kılıktu 1. Karakterli (iyi veya kötü). 2. İnatçı. 3. Yaramaz, oyuncu (daha çok kadınlar için).**
- kılın-** Bir şeyi yapmak, bir şeyle uğraşmak; **neni kılınıp turuñ? ne yapıyorsun? kılır Eğri; kılır köstü eğri gözlü.**
- kılış Kılıç; kılıştıñ mizi kılıcın keskin tarafı.**
- kılıšta-** Kılıç sallamak.
- kılık Şırıltı taklidi, kılık-kılık şırıl şırıl, lık lık.**
- kılılda-** Şırıldamak.
- kılt (Bir anda kaybolmayı ifade eden yansıma kelime); kılt etti kayboldu; bk. burt; kult.**
- kımaalı Karınca.**
- kımıl Sinek.**
- kımın Kıvılcım.**
- kımın-** Ezmek; **kulak kımın-** kulağını düşürmek; **kuyruk kımın-** kuyruğunu kısmak.
- kımıs Kıımız (ekşimiş at sütünden yapılan içki).**
- kımiskay zool.** Karınca **bk. kımiskayak kımiskayak bk. kımiskay.**
- kın Kın, muhafaza.**
- kına Şerit, tenya.**
- kıncı Moğ. Zincir, pranga.**
- kıncıla-** Moğ. T. Pranga takmak, zincire vurmak.
- kıncılı Moğ. T. Zincirli, prangalı.**
- kındak (Silâh için) yatak, Carım kulaş kındağın caak orto caba tuttı folk.** Silâhın yarım kulaçlık yatağını yanağına dayadı.
- kıñır Şangırtı.**
- kıñır-** Çınlamak.
- kıñk Çınlama sesi, kıñk-kıñk çın çın; kıñk et-** çın çın etmek.
- kıñrak Deri işlemekte kullanılan çelik bıçak.**
- kınzi-** Ağlamak, vızıldamak.
- kıp 1. Katman, sıra. 2. Astar. 3. Bölüm, oda; beş kıp tura beş odalı ev.**
- kıpçal Dar, geçilmesi zor olan yer.**
- kıpçı-** Sıkıştırmak.
- kıpçıl-** (kıpçı-'nın edilgen şekli) Sıkıştırılmak.
- kıpçın-** (kıpçı-'nın dönüşlü şekli)

Sıkışmak.
kıpçış- (**kıpçı-'nın işteş şekli**) Birlikte sıkıştırmak.
kıpçıt- (**kıpçı-'nın ettirgen şekli**) Sıkıştırmak, sıkıştırtmak.
kıpta- Elbisenin altına astar dikmek.
kıptu Tabakalı, katmanlı.
kır I 1. Kenar, dikiş yeri; **kırında** kenarda; **kırına otur-** kenara oturmak; **küstiñ kırı la kör-** göz kenarıyla bakmak; **Kulak kırına ukpaska turdı folk.** Dinlemek istemedi, duymazlıktan geldi.
 2. Kenar, uç; **mat.** kenar; **köp caaktu kır** çok kenarlı. 3. Silâhın iç oymaları.
kır II 1. Dağ, dağ sırası; **biyik kirdiñ bajında** yüksek dağın doruğunda. 2. Tepeli yer.
kır- 1. Kazımak; **kazandı kır-** kazanı kazımak. 2. Yok etmek, kesmek; **börü koy kirdi** kurt koyunu boğazladı. 3. Tıraş etmek; **sagal kır-** sakalı tıraş etmek.
kıra Tarla, sürülebilir toprak.
kıraçı Çiftçi.
kırakay Kalles.
kırala- Tarımla uğraşmak.
kırbalcın Çuha; **bk. çetken.**
kırçañ (At için) uyuz.
kırçañdu Uyuz hastalığına yakalanmış.
kırçın Çalı.
kırçuul- Çok kızmak, nefret etmek.
kırdır- (**kır-'ın ettirgen şekli**) 1. Kazıtmak. 2. Yok ettirmek.
kırgın Kesme, yok etme.
kırık es. Kırkıncı gündeki ayin, tören.
kırıl- (**kır-'ın edilgen şekli**) 1. Silinmek, kazınmak. 2. Yok olmak, kaybolmak.
kırın- (**kır-'ın dönüşlü şekli**) Tıraş olmak.
kırındağı 1. Kenardaki. 2. Dış; **bk. tıştı.**
kırış Küfür.
kırış- Karşılıklı küfretmek.
kırışçañ Tartışmayı, kavgayı seven, kaba insan.
kırıştır- (**kırış-'ın ettirgen şekli**) Tartışmak.

kırkı- Silinmek.
kırkır (Turnanın ötmesini taklit eden ses).
kırkıra- 1. Hırıltı çıkarmak, hırıltıyla konuşmak. 2. Turnanın ötüşünün taklidi; **turnalar kırkıradı** turnalar öttü.
kırkırak 1. Hırıltılı, gıcırtılı. 2. Guruldama.
kırkırat- (**kırkıra-'nın ettirgen şekli**) Hırıldatmak, gıcırdatmak.
kırıla- I Kıyı boyunca gitmek, dağ sıralarında dolaşmak.
kırıla- II Kabuğunu soymak, kazımak, oymak.
kırılañ 1. Dağlık arazi, tepe; **bk. mejelik.** 2. Zor ulaşılan yer.
kırılañda- Toprak tabyanın etrafından dolaşmak.
kırılı I 1. Kenarlı, kenarlı olan; **tört kırılı** dört kenarlı. 2. (Silâh için) iç oymaları olan.
kırılı II Dağlı; **kırılı cer** dağlı yer.
kırma Kırıcı, gönül kıran.
kırs Cimri.
kırsa Dişi köpek.
kırsılda- Çatırdamak.
kırtış Yüzey, üst katman; **cerdiñ kırtışı** toprağın üst kabuğu.
kırtışta- Üst katmanı çıkarmak.
kıru Kırağı.
kıs Kız, genç kız, evlenmemiş kız; **Kara cañıs kızımdı, karu caraş Bayandı bererim folk.** Biricik kızımı, tatlı Bayan'ı veririm; **Kuskun söökkö tüjer, kuda kıska tüjer folk.** Kuzgun leşe, dünür kıza gelir.
kıs- Sıkmak, bastırmak, ezmek.
kıs-tañma Kötü kız.
kıska Kısa, öz; **SSSR istoriyazınıñ kıska kursı SSCB tarihinin kıska eğitimi; kıska ündü tabış gr.** kısa ünlü.
kıskaçak Kısaca, kısacık.
kıskan- Kıskanmak.
kıskanbas Cömert.
kıskançak Kıskanç.
kıskar- Kısalmak.

kıskart- (kıskar-'ın ettirgen şekli) Kısaltmak; **kıskarta ayt-** kısaca konuşmak; **kıskarta bölüür col mat.** bölmenin kısa şekli.
kıskartı: **kıskartıları** gr. Kaynaşma; *bk.* **kıskartu;** **biriktire tartıları.**
kıskartıl- Kısaltılmak; **kıskartılğanı** gr. Kısaltma; *bk.* **abbreviatura**
kıskartılış *bk.* **tartılış.**
kıskartu Kısaltma; **drob'tordiñ** **kıskartuzı** mat. onlukların kısaltması.
kıskaç Pense, kıskaç.
kısta- 1. Sıkıştırmak, zorlamak. 2. Bir şeyi tıkamak; bir şey yerine kullanmak; **kumduş börügin çeçip, koltugına kıstap aldı** kunduz kürkü şapkasını çıkardı ve yastık gibi kullandı.
kıstadañ Sıkma, zorlama, kırma.
kıstal- (kısta-'nın edilgen şekli) 1. Sıkıştırılmış olmak. 2. Tıkanmış, kullanılmış olmak.
kıstalçık Sıkışık yer.
kıstalış (kıstal- *filinden isim-fil*) 1. Zorlama, sıkıştırma. 2. Tıkama.
kıstalış- (kıstal-'ın işteş şekli) Birbirini sıkıştırmak.
kıstan- (kısta-'nın dönüşlü şekli) 1. Zorlanmak. 2. Kıstırmak, tıkmak, sıkıştırmak; **ton edegin kıstanıp aldı** elbisenin eteğini kemerine sıkıştırdı; **Sıñar kolın kezip aldı, maltaçılup beline kıstanıp aldı** folk. Bir kolunu kesip balta gibi kemerine kıstırdı.
kıstat- (kısta-'nın ettirgen şekli) 1. Kıstırmak, sıkıştırmak. 2. Tıkıştırmak.
kıstır- (kıs-'ın ettirgen şekli) Ezdirmek, bastırmak.
kış kış; **cayı-kıjı** yaz kış, bütün yıl boyunca; **Kış kılıjın tudunıp kelet folk.** Kılıcını çekmiş kış geliyor.
kışkı Kışınki, kışa ait olan, kışlık, kış; **kışkı kıyım** kışlık giysi; **kışkı azık** kışlık erzak; **kışkıda** kışın; **kışkı kuran ay** Aralık (Altay halk takviminde on ikinci ayın adı).

kışkır- Bağırarak, çağırarak.
kışkırar Kuzgun.
kışta- Kışlamak, kışı geçirmek.
kıştat- (kışta-'nın ettirgen şekli) Kışlatmak.
kıştu Kışlak.
kıtat Moğ. Çinli.
kıy İşleme, (kadife veya ipekten) şerit.
kıy- I 1. Bir şeyi eğri yapmak. 2. Eğilmek, uzanmak, uzaklaşmak; **işteñ kıydı** işten uzaklaştı; **söstöñ kıybadı** sözünü tuttu (*kelime anlamı* sözünden ayrılmadı); **kıya agıp turgan suu** eğri akıp giden su; **men caar kıya kördi** o bana yan yan baktı; **kıya tur-** yarı dönük durmak.
kıy- II 1. Kesmek, budamak (dalları, küçük ağaçları); **tal kıy-** söğüt budamak. 2. Eğri kesmek, yan kesmek. 3. Yaka, yorgan kenarına kumaş kaplamak.
kıya (kıy- I *filinden zarf-fil*) Eğri; **kıya agıp-turgan suu** eğri akan nehir.
kıya Yamaç, bayır.
kıyala- Eğri hareket etmek, dik dağa çıkışta eğri yol izlemek; **kıyalap çıgıp turdı** o dağın yamacından gitti.
kıyalat- (kıyala-'nın ettirgen şekli) Yamaçtan götürmek.
kıyaldu Moğ. Günahkâr.
kıyalta: **kıyalta çok boloton turguza-keler öy** gr. Geniş zamanın hikâyesi; **kıyalta çok boloton uçurlu glagol keberi** gr. gereklilik kipi; **kıyaltazi çok boloton keler öy** gr. gelecek zamanın hikâyesi.
kıybalcı- Kımıldamak, oynamak, hareket etmek.
kıyga Cimri.
kıygak (?)
kıygas Kaprisli, inatçı.
kıygaş Kurban dağıtmak için kullanılan ağaç kabuğundan yapılmış kepeç.
kıygi Çıgılık; bağırma, haykırma, gürültülü söz; **kıygi çıktı** haykırış duyuldu.
kıygılu 1. Bağırarak. 2. Hayret. 3. gr. Ünlem; **kıygılu ermek** gr. (hayret

- bildiren cümle).
- kıygınaş-** Bağrıışmak.
- kıygır-** Bağırarak, yüksek sesle okumak; **Açu-koron kıygırdı, ama-tomo sığırdı folk.** Acıyla haykırdı, oraya buraya ıslık çaldı.
- kıygırt-** (**kıygır-'ın ettirgen şekli**) 1. Çağırılmayı emretmek. 2. Yüksek sesle bağırarak.
- kıyıl-** (**kıy- II'nin edilgen şekli**) 1. Eğrilmek, bir yanı üzerine yatmak. 2. Ölmek; **Kızarıp agar kanı çok, kıyılıp ölör tını çok folk.** Akacak kırmızı kanı yok, feda edilip ölecek ruhu yok.
- kıyıl-** Ayırmak, çekmek; *bk. bulta-*.
- kıyım** Elbisenin eteğindeki şerit; *bk. bölci, kıyım, kıyım II.*
- kıyımala-** *bk. kıyımala-*.
- kıyın I** İstirap, acı, azap, işkence; baskı; **kıyın cer** cehennem.
- kıyın II** Yan, böğür; **kıyın cat-** böğrü üzerine yatmak; **kıyın bol-** ellerini böğrüne koymak.
- kıyınçı** Zalim.
- kıyıntı** Dergi.
- kıyış** İnatçılık.
- kıyış-** I Direnmek, inat etmek, inatçılık yapmak; **cürümge kıyışpay** hayata acımadan, hayatadirenmeden.
- kıyış-** II Konuşmak veya direnmek, karşı gelmek.
- kıyışçañ** İnatçı, söz dinlemez.
- kıyıt-** Bir şeyden ayırmak.
- kıyım I** İşkembeyle sarılmış bağırsaktan yapılmış yemek.
- kıyım II** Kenar, zırh; *bk. bölci, kıyım, kıyım.*
- kıyımala-** Kenar, zırh geçirmek.
- kıyım I Ar.** 1. Kıymet, değer; **kıyımata** sacıp iydi değerine satın aldı. 2. Zor.
- kıyım II** İstemedi.
- kıymık** Hareket; **kıymık eder** hareketli, canlı.
- kıymıkta-** Hareket etmek, kımıldamak;
- kıymıktağan** **kiji kır ajar atasözü** yürüyen insan bayırı aşar.
- kıymıktan-** (**kıymıkta-'nın dönüşlü şekli**) Hareketlenmek, kımıldamak;
- kıymıktanbas** hareket etmeye gücü olmayan; **cer kıymıktandı** yer sarsıldı, yer sallandı.
- kıymıktat-** (**kıymıkta-'nın ettirgen şekli**) Kımıldatmak; **kıymıktatpa** kımıldatma.
- kıymıra-** Kaynaşmak, çok olmak; **Kalıñ el anda kıymıradı folk.** Kalabalık halk orada kaynaştı.
- kıymıraş-** (**kıymıra-'nın işteş şekli**) Birlikte hareket etmek.
- kıymırat-** (**kıymıra-'nın ettirgen şekli**) Kımıldatmak.
- kıyna-** İstirap vermek, işkence etmek.
- kıynal-** (**kıyna-'nın edilgen şekli**) İstirap çekmek, işkenceye maruz kalmak, azap çekmek.
- kıynat-** (**kıyna-'nın ettirgen şekli**) İstirap çektirmek.
- kıyra** Merhamet bağları.
- kıyrık** Eğri, bükük; çatık; **kıyrık kabaktu** çatık kaşlı.
- kıyım** Elbisenin eteğindeki şerit; *bk. bölci, kıyım, kıyım II.*
- kıyü** Elbisedeki şerit.
- kızalañ** Kriz.
- kızır-** 1. Kızarmak; **cüzi kızardı** (korkudan, nefretten) yüzü kızardı. 2. (Maden için) kızarmak.
- kızarış** (**kızır- fiilinden isim-fiil**) Kızarma.
- kızart-** (**kızır-'ın ettirgen şekli**) Kızartmak, kırmızı duruma getirmek.
- kızı-** 1. Yanmak. 2. İlgi uyandırmak; **omok sağış kızı-** deneyimli aklı uyandırmak; sinirlendirmek, tahrik etmek.
- kızıçak** Kıs.
- kızıgan** Sıcak, kızmış; uyanmış.
- kızık** 1. Sıkı. 2. İlgi; ilginç.
- kızık-** İlgilenmek.
- kızıl** 1. Kırmızı, kızıl; **kızıl maanı** kızıl bayrak; **kıp-kızıl** kıpkızıl, tamamiyle kırmızı; **kızıl koñır at** kızıl at. 2.

Kırmızı, al; **kızıl caaktu** al yanaklı.
kızılda- Kırmızı renge boyamak.
kızılgat Kırmızı frenk üzümü.
kızıltım Çabuk kızaran.
kızılzıman Kırmızımsı.
kızın- 1. Sıkışmak. 2. Cimrilik etmek. 3. Gerekmek.
kızır (Hayvan için) kısır, **kızır uy** kısır inek; *bk.* **subay**; **kızır añ** yabancı hayvan, kurt.
kızıt- (**kızı**-*nin* *ettirgen şekli*) 1. Kızdırmak, akkor hâle getirmek. 2. Kızıştırmak, heyecanlandırmak.
kızı 1. Baskın. 2. Hücum, saldırı.
kızulan- Saldırıya geçmek.
kiçee- Moğ. Gayret etmek; **kiçeep** öğrenmeye gayret etmek; **işke kiçeedi** çalışmaya katıldı.
kiçeemel Moğ. Gayret, çaba.
kiçeen- Moğ. T. (**kiçee**-*nin* *dönüştürme şekli*) Gayretli olmak; **kiçeengenime kör** onun gayretine, çabasına dikkat et.
kiçeenkey Moğ. Gayretli.
kiçi Az, azıcık; **kiçi berzeñ** azıcık ver.
kiçinek Küçük; az, biraz; **kiçinek sakıp al** az bekle; **kiçinek tušta** küçükken, küçük yaşta; **kiçinek ödük** küçük potinler; **kiçinek noñus zool.** bir tür küçük fare.
kiçinekte- Azaltmak, küçültmek.
kiçinekte: **kiçinektederiniñ** **kojultazi** *gr.* Küçültme eki.
kiçinektet- (**kiçinekte**-*nin* *ettirgen şekli*) Küçülttürmek.
kiçü Küçük; **kiçü uulım** küçük oğlum; **kiçü ay** Temmuz (Altay takviminde yedinci ayın adı).
kidir- (**kir-** II'*nin* *ettirgen şekli*) İçeri sokmak; **maldı çedenge kidirdi** hayvanları içeri, ahıra saktular; *bk.* **kirdir-**, **kiydir-** II.
kijen Dizgin, pranga, bağ, bukağı; köstek.
kijende- Atın ayaklarını bukağılamak.
kiji Kişi, insan, adam; **uy kiji** kadın; **er kiji** erkek; **kandıy da kiji** bir kişi; **bir**

kiji biri; **bökö kiji** cellât; **kijiniñ** yabancı; **kiji al-** evlenmek; **meni kiji üretpedi** bana kimse öğretmedi.
kijilik Kişilik.
kijilü Evli; *bk.* **ayıldı**.
kile- Endişelenmek, tedirgin olmak; **Sınaru karındaştarına süreen kilep turatan folk.** Sınaru kardeşleri (için) çok endişelendi.
kilebes Endişeli, tasalı, kaygılı.
kilemci Endişe.
kileñ Parlak, cilâlı.
kileñkey Endişeli, telâşlı.
kiliñ Moğ. Kadife, yumuşak kadife, plili.
kilinçek Günah; **kilinçekke tüş-** günah işlemek; **kilinçekke kiydir-** günah işletmek.
kilinçekte- Ayartmak.
kilmat İklim; **kilmatka** ürenip kaldı o iklime alıştı.
kin Kabarga (bir tür geyik) akını.
kindik Göbek, merkez; **teñeriniñ kindigi cerde, cerdiñ kindigi teñeride atasözü** ulaşamadığımız yer iyidir (*kelime anlamı* göğün merkezi yerde, yerin merkezi gökte).
kinişke Kitap; **kinişkeniñ** kadarı kitap kabı.
kino Rus. Sinema.
kir Kir, pislik; *bk.* **balkaş**, **kir cuna-** çamaşır yıkamak; **kir cunaçı** çamaşırçı kadın.
kir- Moğ. 1. İçeri girmek, bulunmak; **ayılga kir-** eve girmek; **gorodko kir-** şehre girmek; **içine kir-** kalbe girmek, hoşlanmak; **içine kirbey cat** hoşlanmıyor. 2. (Yaş için) ulaşmak, varmak, erişmek; **on cetige kirgen** o onyedinci yaşına ulaştı. 3. Başlamak; **cañı cıl kirdi** yeni yıl başladı; **işke kirdi** çalışmaya başladı; **eñir kirgen** akşam oldu; **tün kirgen** gece oldu; **suu kirdi** su döküldü; **söskö kirdi** anlaştı.
kirbik Kirpik.
kirbiktü Uzun güzel kirpikleri olan.

kirdir- (kir-'in ettirgen şekli) İçeri sokmak;
kirdirbey cat- içeri girmesine izin vermemek; *bk. kiye-* II.
kire I Moğ. (Kütük kesmek için) bıçkı, testere; **kol kire** el testeresi; *bk. kiree.*
kire II Yaklaşık; **beş ças kirezi** yaklaşık saat beşte.
kire III (kir- fiilinden zarf-fiil) Giriş, başlangıç; **kire sös** ön söz.
kiree *bk. kire.*
kireele- Biçmek; *bk. kirele-* I.
kireen Damat.
kirele- I Testereyle kesmek; *bk. kireele-*.
kirele- II Sınırlandırmak, limit koymak.
kirelen- Taleplerinde sınırlı olmak.
kirelet- (kirele- II'nin ettirgen şekli) Taleplerini sınırlamak.
kirelte Moğ. Kâr, gelir.
kireltelü Moğ. T. Kârlı, gelirli.
kirelü Orta derecede; **kirelü iştep cat** o ortaderecede çalır.
kiriş I Demir eğri çubuk, tefin tutma kısmı.
kiriş II (kir- fiilinden isim-fiil) Giriş; **kiriş sös** giriş sözü; **Kiriş cerge cede berdi, kirerineñ caltana berdi folk.** Girişe geldi, fakat girmekten korktu.
kiriş- (kir-'in işteş şekli) 1. Birlikte girmek. 2. Karışmamak; **kirişpey otur** otur karışma.
kirle- Kirletmek, bulandırmak.
kirlen- Kirlenmek, bulaşmak; **Kiygen kiyimniñ kirlenbezin folk.** Giydiğin giysin kirlenmesin.
kirlençek Kir tutar.
kirlet- (kirle-'nin ettirgen şekli) Kirlettirmek.
kirlü Kirli, lekeli; **kirlü kiyim** kirli giysi.
kirneste Eşik.
kirü (kir- fiilinden zarf-fiil) Girme, giriş; **suuniñ kirüzi** nehir girintisi.
kiske Kedi; *bk. mıy.*
kiş zool. Su samuru.
kişte- Kişnemek; **Ceti caştu cerenim cerin sanap kiştedi folk.** Yedi yaşındaki sarı atım yerini özleyip kişnedi.

kişteş: **kişteş kuş bot.** Çaylak.
kişteş- (kişte-'nin dönüşlü şekli) **attar kiştejip tanıjat** atlar kişnemeyle tanışıyor.
kiştet- (kişte-'nin ettirgen şekli) Kişnetmek.
Kiştay-Ana mit. Kiştay Ana (Erlik'in kızının adı); **segiz köstü Kiştay-Ana** sekiz gözlü Kiştay Ana.
kiy- (Elbise, ayakkabı, şapka için) giymek; **Çümdü torko tonın meñdep turup kiyip aldı folk.** Güzel ipekli kürkünü giydi.
kiydir- I (Elbise, ayakkabı, şapka için) giydirmek.
kiydir- II; *bk. kidir-; kirdir-.*
kiydürü (kiydir- I fiilinden zarf-fiil) Giyme.
kiyik Yaban hayvanı; **ak-kiyik** güney geyiği; **kiji kiyik** maymun; **Kiyik bütkende, müüstü büber, kiji büütkende, attu bolor folk.** Yabanî keçi yetişince boynuzları biter, insan yetişince atı olur.
kiyiken- Çekinmek, utanmak.
kiyil- (kiy-'in edilgen şekli) Giyinmek.
kiyim Giyim, giysi; **kiygen kiyim** giysili.
kiyimdü Giysiler içinde, giyinmiş kuşanmış.
kiyin Geri; son; sonra; arka; **attıñ kiyin budı** atın arka ayağı; **kiyin can** arka taraf; **Alın kolın alınbay, kiyin budın tartınbay folk.** Önce elini kaldırmadan ayak hareket etmez; **kiyinde aytkayım** tamam, sonra söyleyeyim; **kiyinde arttı** geride kaldı; **onıñ kiyinde** sonra, sonrasında; **Ceti kongon kiyinde ceti börü kelip uludı folk.** Yedi kez geceledikten sonra yedi kurt geldi ve ulumaya başladılar; **kiyin ryad gr.** kalın sıra; **kiyin ryadka köçöri gr.** kalınlaşma; **kiyin ryadtıñ ündü tabıjı gr.** kalın ünlü; *bk. katu ündü.*

kiyin- (*kiy-'in dönüşlü şekli*) Giyinmek (elbise, ayakkabı, şapka için), **kiyinip turdu** giyindi.
kiyindeki Sonraki, arkadaki.
kiyindir- (*kiyin-'in ettirgen şekli*) Giydirtmek (elbise, ayakkabı, şapka için).
kiyindirış- (*kiyindir-'in işteş şekli*) Biri birini giydirmek.
kiyindirü (*kiyindir- fiilinden zarf-fiil*) Giyinme.
kiyis Keçe; **kiyis bas-** keçe sermek.
kiyiş- (*kiy-'in işteş şekli*) Bir şeyi birlikte giymek, bir giysiye sırayla kullanmak.
kizek Kedi yavrusu.
klaat- (< **kelip cat-**) Buraya gelmek; **beri klaat** buraya geliyor; **klaatkan** buraya gelen.
kladovoy Rus. Ambar, kiler.
klass Rus. 1. Sınıf; **işmekçi klass** işçi sınıfı. 2. (Okuldaki) sınıf; **törtinçi klass** dördüncü sınıf.
klatt Yük; **Bazıru çok klattı balcıradarım men salkın folk.** Ben rüzgârım, bağlanmamış yükü savururum.
kleet- (< **kelip cat-**) Gitmek.
klub Dalga.
kobi Çukur, çukurluk.
kobıkçı Bilek.
kobuk Egzama (bir el hastalığı adı).
kocogor Moğ. Dağın büyük çıkıntısı.
kocoñ Şarkı, türkü.
kocooş Cep.
kocoyım 1. Tüccar, tacir. 2. Kokarca.
kocuk Kaşık.
koçkor Yabanî koç; **koçkor ay ocak** (Altay halk takviminde ilk ayın adı).
kodır: **kodır añ** Kötü hayvan, kurt.
kodor- 1. (Taşları) kırmak, parçalamak. 2. Çıkarmak, almak; **agaştı tazılı la kodoro tarttı** ağacı köküyle çıkardı; **kaltañ azıktı kodordı** çuvaldan yiyecekler çıkardı.
kodorıl- (*kodor-'un edilgen şekli*) 1. Kırılmak. 2. Çıkarılmak.
kodorış (*kodor- fiilinden isim-fiil*) 1.

Kırma. 2. Çıkartma.
kodorış- (*kodor-'un işteş şekli*) 1. Birlikte kırmak. 2. Birlikte çıkarmak.
kodort- (*kodor-'un ettirgen şekli*) 1. Kırdırtmak. 2. Çıkarttırmak.
kodur I Uyuz.
kodur II Çopurlu, eğri.
kodurlan- Uyuz hastalığına yakalanmak.
kogıs Serbestlik.
kojo (*koş- fiilinden zarf-fiil*) Birlikte; **kojo cür-** birlikte gitmek.
kojo bk. kojoñ.
kojo- Koşmak, hızlı hareket etmek.
kojoñ Moğ. Şarkı; *bk. sarın.*
kojoñçı Moğ. T. Şarkıcı; *bk. sarınçı.*
kojoñdo- Moğ. T. Şarkı söylemek; *bk. sarna-*
kojoñdoş- Moğ. T. (*kojoñdo-'nun işteş şekli*) Birlikte şarkı söylemek; **Ekü kojoñdojıp oturdu** Onlar birlikte oturdular ve şarkı söylediler.
kojoñdot- Moğ. T. (*kojoñdo-'nun ettirgen şekli*) Şarkı söyletmek.
kojor 1. Ekleme, ilâve. 2. *mat.* Toplama.
kojok Moğ. Ek.
kojul- (*koş-'un edilgen şekli*) Birleşmek, eklenmek.
kojulaçı Ekleyici, birleştirici.
kojulta 1. Birleşme. 2. *gr.* ek, son ek; **kojulta çok adılı söskolbu** *gr.* belirsiz (belirtisiz) isim tamlaması; **kojulta çok çike toltıraaçı** *gr.* belirsiz (belirtisiz) nesne; **kojulta çok glagol** *gr.* çekimsiz fiil; **kojultalu adılı sözkolbu** *gr.* belirli (belirtili) isim tamlaması; **kojultalu çike toltıraaçı** *gr.* belirli (belirtili) nesne; **kojultalu glagol** *gr.* çekimli fiil.
kok 1. Kıvılcım; **kotsgon ceriñ koktu bolzın oban her zaman ateşli olsun; tündükteñ kok çıktı iz** bacadan kıvılcım çıktı. 2. Uyuz (bir tür deri hastalığı). 3. **kok-uyak** *es. av.* Kurt; *bk. kook, kookoyok, kookoy, kookok, kookuyak.*

kok- Kız hâline gelmek; ot **koktı** odunlar közleşti; ot **kokkolok** odunlar daha közleşmedi.

kokır Şaka, neş'eli konuşma.

kokırçı Şakacı.

kokırla- Şaka yapmak.

kokırlaş (**kokırla-** *filinden isim-fiil*) Şaka yapma.

kokırlaş- (**kokırla-**'nın *işteş şekli*) Birbiriyle şakalaşmak.

kokırlat- (**kokırla-**'nın *ettirgen şekli*) Şaka yaptırmak.

kokıy ünü. (Üzüntü ifade eder) ah! yazık!

kokıyla- İnlemek, üzüntü haykırımları koparmak; **kokıylap ıylay** o acıyla ağlıyor.

kokıylat- (**kokıyla-**'nın *ettirgen şekli*) Hayal kırıklığına uğratmak.

kokok (Dişi) kurt; *bk. börü.*

koktıy Küçük çukur.

kol 1. El, parmaklar; **oñ kol** sağ el; **sol kol** sol el; **kolgo alıp cür-** elinde taşımak, elinde getirmek; **Alıp oñ kolına caazın aldı, sol kolına ogın aldı folk.** Alp sağ eline yayını aldı, sol eline okunu aldı; **kol alış-** birbirinin elinden tutmak; **kol alıjıp** elele, dostça; **kol sal-** imza atmak; **kol çarbıju** alkışlar; **kol artkış** havlu; **kol-but** el ayak; **kolı-budı kiskara bergen** hamile, eli ayağı kısalan, hamile. 2. Hayvanlarda ön ayak.

kol-körüçi El falına bakan falcı.

kolbo- Birkaç nesneyi bir bütün hâlinde bağlamak; **attardıñ kuyrugına kolbop buuladı** atları kuyruklarından bağladı.

kolbol- (**kolbo-**'nın *edilgen şekli*) Birleşmek; **kolbolıp turgan mal** sürüde bulunan hayvan.

kolbolu: **kolbolu adalgış** *gr.* Birleşik isim; **kolbolu adılu** (*cartaaçı*) **söskolbu** *gr.* zincirleme sıfat tamlaması; **kolbolu adılu söskolbu** *gr.* zincirleme isim tamlaması; **kolbolu**

ermek *gr.* birleşik cümle; **kolbolu glagol** *gr.* birleşik fiil; **kolbolu kojulta** *gr.* birleşik ek; **kolbolu öy** *gr.* birleşik zaman; **kolbolu sös** *gr.* birleşik kelime.

kolbooçı: **kolbooçı** *gr.* Bağlaç; **kolbooçı ki, kim** (*kolboştıraaçı söstör*) *gr.* ilgi zamiri; **ki dep kolbooçı** *gr.* *ki* bağlacı.

kolbooçılı: **ki dep kolbooçılı kolbolu ermek** *gr.* *ki*'li birleşik cümle. **kolboş I** (**kolbo-** *filinden isim-fiil*) Birleştirmek.

kolboş II Kaşık.

kolboş- (**kolbo-**'nın *işteş şekli*) Birlikte bir yığın oluşturmak.

kolboştır- (**kolboş-**'un *ettirgen şekli*) Birlikte birleştirmek; **kolboştıra turgan attar** birlikte yol alan atlar.

kolbot- (**kolbo-**'nın *ettirgen şekli*) Birkaç nesneyi bar araya getirip bağlamak.

kolbus Soba yeri, sobanın arkasındaki yer.

kolcur Moğ. Gırtlak, damak, boyun.

kolçanak Kızak.

koldo- Tezahürat yapmak (?).

koldomdojor Yardımcı (?).

koldu Eli olan, elli.

kolhoz Rus. Kolhoz.

kolhozçı Rus. T. Kolhoz işçisi.

kolko I Kadın; **Eki kolkozın olcogo tuturgıstı folk.** İki karısı esir düştü.

kolko II Yudum.

kollektiviztsiya Rus. Kollektivizasyon.

kolo Kalay; *bk. kalay.*

kolodo Arı kovanı.

kololu Bronzlu, kalaylı.

kolomsok *bk. kolomzok.*

kolomzok Kokan, kötü kokan insan; *bk. kolomsok.*

koloñ *bk. koloñı.*

koloñı Kolon, hayvan semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer, bağ; **eerdiñ koloñızı üzülde** eyerin bağları koptu.

kolosko Köklerle kapatılmış çukur; mal

- koloskogo tüşpezin** atlar, çukura düşmesin diye dikkat et.
- kolotko** Kabza.
- koltıkçı** *es.* Yürüyüş sırasında Zaysan'ın koluna giren kişi, hizmetli, hizmetkâr.
- koltu** Gelin; **Ada-enem alkıjı la koltu kudalajıp koydılar** Anne ve babamın arzusuyla bana gelin istediler; *bk.* **boylu, neveste, sırgalcı.**
- koltuk** Koltuk, koltuk altı; **Oñ koltuktañ kanat çıktı** *folk.* Sağ koltuk altından bir kanat çıktı; **Kökin-Erkeş baatır adın çakıga boyı buuladı, koltığınañ tuttırbay olordı tuura caylattı** *folk.* Bahadır Kökin-Erkeş kendi atını bağladı, elinden alınmasına izin vermedi ve onları uzaklaştırdı.
- koltukta-** Koltuk altına almak, bir şeyi koltuğuna almak; **koltuktap apardı** elinin altında getirdi.
- koltuktaş** (**koltukta-'nın işteş şekli**) Birbirini eli altına almak; **caantayın koltuktajıp cüreten** onlar her zaman eleleyürüdüler.
- koltuktat-** (**koltukta-'nın ettirgen şekli**) Elinin altına almasını istemek.
- kom** Dalga; *krş.* çapkın.
- komandir** Rus. Kumandan.
- komandovat'** Rus. Kumanda; **komandovat' et-** kumanda etmek.
- kombayn** Biçerdöver.
- komdu** Dalgalı (su), dalga şekilli.
- komırgay** Düdük.
- komıs** Kopuz.
- komısta-** Kopuz çalmak.
- kommuna** Rus. Komün; **Parijskiy kommuna** Paris komünü.
- kommunikatsiya** Rus. *gr.* İletişim.
- kommunist** Rus. Komünist.
- kommunističeskiy** Rus. Komünist.
- kommunizm** Rus. Komünizm.
- kompoj-** Şişmek, kabarmak.
- komuda-** 1. İsteksiz olmak, şikâyet etmek, hoşnut kalmamak; **kelip komudadı şikâyet etmeye geldi.** 2. Kaybetmek, zarar etmek; **komudap kal-** zararda kalmak.
- komudal** Memnuniyetsizlik, şikâyet; **komudalın ugustı** şikâyetini, ricasını bildirdi.
- komudaş-** (**komuda-'nın işteş şekli**) 1. Karşılıklı hoşnut olmamak. 2. Birlikte şikâyet etmek.
- komudat-** (**komuda-'nın ettirgen şekli**) 1. Şikâyet ettirmek. 2. Zarara uğratmak.
- komurgay** Düdük, kaval.
- komurgayla-** Kaval çalmak.
- komurska** *bk.* çımalı.
- komus** Kopuz (ortasında metalden ince bir dili bulunan, ağız ve parmaklarla çalınan bir müzik aleti).
- komuşçı** Kopuz çalan kimse.
- komut** Hamut; **komut suk-** hamut takmak.
- komutta-** Hamut takmak.
- kon-** 1. Konmak, (kuş için) ağaca veya yere inmek; **agaştıñ bajında taan kondı karga ağaca kondı;** **tüje kon-** attan inmeye acele etmek. 2. Yerleşmek, oturmak, durup beklemek; **Ol cerde tört karındaş cakşı kono berdiler** *folk.* Dört kardeş oraya güzelce yerleştiler; **Ol ok curtta kondılar, arı-beri barbadılar** O yurda yerleştiler, oraya buraya gitmediler. 3. Gecelemek; **kayda konorıbis?** nerede geceleyeceğiz? **üç konıp keler** üç gün sonra gelir (*kelime anlamı üç kez geceleyip gelir*).
- koñcoor** Burun kökü.
- kondır-** (**kon-'un ettirgen şekli**) Geceletmek.
- koñgır** (At donu) konur, **koñgır at** konur at; *bk.* **koñır.**
- konıç** Ayağa giyilen şeylerde ayak bileğinden baldıra doğru uzanan bölüm, konç.
- koñır** (At donu) konur; *bk.* **koñgır.**
- koñır-** 1. Çınlamak. 2. (Köpek için) acı acı havlamak.
- koñıra I zool.** Su çulluğu.
- koñıra II es.** İnanişa göre şamanı kötü

ruhlardan koruyan tören giysisindeki demir halka.

koñis 1. Böcek. 2. Haşere (genel ad), **cüzüncüür koñistar** çeşitli haşereler.

koñjor 1. Burun kökü. 2. Atın gözlerinin yakınında bulunan gem bölümü. 3. Burun; *bk. tumçuk.*

koñko *es.* Şamanın tören elbisesinin kemerine işlenmiş çingiraklar.

koñkok Kambur burunlu, gaga burunlu.

konkret Rus. *bk. çokım at.*

konok I 1. Konuk, misafir. 2. Gün, yirmi dört saat; **eki konoktiñ bajında** iki gün arayla; **ceti konok cürdiler** yedi gün yaşadılar. 3. Hayat; **konogı cetken** hayatını yaşadı. 4. Cenaze.

konok II *es.* Ölünün ardından yedi gün sonra yapılan tören.

konooçı Geleneksel.

konstitutsiya Rus. Anayasa.

kontrtabaru Rus. Karşı atak; **kañça-kañça konttabaru etkender** birkaç karşı atağa girişmişlerdi.

konsert Rus. Konser; **konserttiñ programmazı** konser programı.

konus (kon- *fiilinden isim-fiil*) 1. Geceleme. 2. Köyün yeri; **ala konus** baba ocağı.

koo Moğ. Güzel, zarif; *bk. caraş.*

kook *bk. kok.*

kookok *bk. kok.*

kookoy *bk. kok.*

kookoyok *bk. kok.*

kookuyak *bk. kok.*

kool Elbise kolu, yen.

koomoy Moğ. Kötü; **koomoy col** kötü yol.

koomoylo- Moğ. T. Kötü yapmak.

koomoylot- Moğ. T. (**koomoylo-'nun ettirgen şekli**) Kötü yaptırtmak, kötüleştirmek.

koomoyt- Kötüleştirmek.

koot 1. Teselli; **baldar mege koot** çocuklarım tesellimdir. 2. Melodik, müzikal.

kootto- Teselli etmek, avutmak.

kootton- (**kootto-'nun edilgen şekli**) Teselli olmak, avunmak.

koottondır- Teselli etmek, avutmak.

koozo Başak kalıntısı, kesmik; *bk. saa.*

kop Moğ. İftira, karalama, jurnal.

kopçı İftiracı, karalamacı.

kopta Bluz.

kopto- İftira atmak.

kopton- (**kopto-'nun dönüşlü şekli**) İftiraya maruz kalmak.

koptoş- (**kopto-'nun işteş şekli**) Karalamak, birbirine iftira atmak.

koptot- (**kopto-'nun ettirgen şekli**) Karalatmak.

korbo Çalı, kökten büyümüş ağacın genç sürgünleri; **caş korbolor** genç sürgünler.

korbolo- Sürgün vermek.

korçok 1. Kambur. 2. Vücuttaki ur.

korçoñ Kambur, eğri.

korçoñdo- Kamburlaşmak.

korçoñdot- (**korçoñdo-'nun ettirgen şekli**) Kamburlaştırtmak.

korçoy- Kambur olmak.

korgoç Darı kavurmak için kullanılan kil kap.

korgol Deve ve koyun gübresi.

korgolcın Moğ. 1. Kurşun. 2. *mec.* Ok.

korgolcında- Kurşun dökmek.

korkı- Korkmak; **sen korkur neme bar ba? neden korkuyorsun? *bk. korku-***

korkıbas Korkusuz.

korkınçak Korkak; *bk. korkunçak.*

korku (**korkı- fiilinden isim**) Korku, tehlike.

korku- *bk. korkı-*

korkudu Korkutma, tehdit; **bis korkududan korkubay cadıbis** biz tehditlerden korkmayız.

korkulda- 1. Horuldamak; **Çoçko bolup korkuldadı folk.** Domuz gibi horuldadı. 2. (Kaz için) vaklamak.

korkuldak 1. Horuldayan. 2. Vaklayan.

korkun- (**korkı-'nın dönüşlü şekli**)

Korkmak.
korkunçak Korkak; *bk. korkınçak.*
korkuş (*korkı- fiilinden isim-fiil*) Korku;
korkuşka tujür- korkuya düşürmek.
korkuştu Korkunç, tehlikeli.
korkut- (*korkı-'nın ettirgen şekli*)
 Korkutmak.
koro- Azalmak, boş yere harcamak;
koroboy cat azalmıyor, yok olmuyor.
korocon Moğ. Votka, süt votkası.
korodo- Kederlenmek, üzülmek; **korodop**
turgan kiji kederden ölen kişi.
korodoş Üzüntü, keder.
korokoy Kıvırcık, kuzu.
korom Moğ. Sonra, biraz sonra; **Korom**
kel! Biraz sonra gel!
koron Moğ. 1. Zehir. 2. Dert, felâket;
korongo tüşti derdi var; **Cüregime**
koron salbagar, caynadıp meni
taştabagar folk. Yüreğime dert verme,
 beni bırakma.
korot- (*koro-'nun ettirgen şekli*) Azaltmak;
 zararvermek.
korsok Eğri veya sivri diş; **korsok tiştü**
 eğri dişli.
kortı Boynuzundan yapılan ve avlanırken
 boyunda taşınan barut muhafazası.
korton Moğ. Yiğit, cesur; **korton uulçak**
 cesur çocuk.
kortu Tatlı su gelinciği.
kortuk Korku, korkunç, endişe; **Kortugiñ**
koyondıy bolordo, catkan curtiñ ne
tüymetkeñ? *folk.* Tavşan gibi
 korkarsan, halk neden isyan etmesin?
koru 1. Koruma, savunma. 2. Duvarla
 çevirme, çevreleme.
koruçı Koruyucu.
korula- Korumak.
korulan- Korunmak, kurtulmak, takipten
 gizlenmek.
korulat- (*korula-'nın ettirgen şekli*)
 Koruma istemek, kurtulmayı istemek.
korum Kum, kırma taş; **kara korum** kara
 kum.
korumda- Küçük taşlar döşemek; **Öştüniñ**

tabaruzın saktap onço ulus cöjözün
kuyga korumdap saldı- Düşmanın
 saldırısını bekleyen bütün halk varını
 yoğunu mağaralara sakladı ve onları
 küçük taşlarla öldü.
korundu 1. Zehirli. 2. Felâketli; **korundu**
cıl felâketli yıl. 3. Kötü, zarar veren;
korundu kiji kötü kişi.
kos köz; *bk. köö.*
kosko- Sallanarak hareket etmek.
koskor- Yıkma.
koskorıl- (*koskor-'un edilgen şekli*)
 Yıkılmak.
koskort- (*koskor-'un ettirgen şekli*)
 Yıktırmak.
koskoru (*koskor- fiilinden zarf-fiil*)
 Yıkma.
koş I 1. Yük. 2. **koş ermek gr.** yan cümle.
koş II **koş kulak zool.** Tavşan.
koş- Ekleme, birleştirmek; **kojoton goo**
mat. toplanacak sayı.
koştır- (*koş-'un ettirgen şekli*)
 Birleştirtmek.
košto- 1. Yüklemek; **Cüs töögö araki**
koştogon, cüs töögö et koştogon
er üy ulus braattı folk. Yüz deveye
 içki yükleyip, yüz deveye et yükleyip
 erkek, çoluk çocuk yola koyuldular; *bk.*
art- 2. Birleştirmek.
koştol- (*košto-'nun edilgen şekli*) 1.
 Yüklenmiş olmak. 2. Birleşmek.
koştın- (*košto-'nun dönüşlü şekli*) 1.
 Yüklenmek. 2. Yanında olmak,
 birleşmek.
koštoş- (*košto-'nun işteş şekli*) 1. Birlikte
 yüklemek. 2. Birlikte birleştirmek.
koştot- (*košto-'nun ettirgen şekli*) 1.
 Yükletmek. 2. Birleştirmek.
koštoy Yanında, pek yakın; **koštoy**
cekken at çift koşulmuş at; **koštoy**
turgan yanında duran; **koštoy tabış gr.**
 komşu ses.
koшту Yüklü.
koton Moğ. Koyun sürüsü.
koy zool. Koyun (genel ad); **koydıy coboş**

koyun gibi uysal; **koydın balazı** zool. kuzu; **koy çeçek** bot. koyun çiçeği; **ağız hoppa**; **koy cıl** koyun yılı (hayvan takviminde sekizinci yıl); **koy ciilek** bot. çilek; **koy komus** müzik aleti; **koy şülüzin** zool. köstebek türü; *bk.* **tölögö**; **tölöö**.

koy- 1. Koymak, bir şeyi bir yere bırakmak. 2. (Hareketin aniden yapıldığını gösteren yardımcı fiil); **okşop koydı** öptü; **aydıp koydı** dedi; **bıçkınıp koydı** korudu.

koyçı Çoban.

koygon Ölümünden sonra verilen armağan.

koyıl- Koyulaşmak, koyulmak; (sis için) yoğunlaşmak.

koyılan- Koyulaşmak.

koyılga Moğ. Armağan, hediye; **kargan adamnın koyılga** Yaşlı babamın hediyesi.

koyıl- (koyıl-'ın ettirgen şekli) Koyultmak.

koyın 1. Koyun, sine. 2. bot. Yaprakla dal arasındaki bölüm; **calbirektiñ koyını** yaprağın sinesi; **koyınına kirdi** güvenini kazandı; **teñeriniñ koyını** gök kubbe; **cerdiñ koyını** toprağın içi.

koyında- Kucaklamak.

koyından- Kucaklaşmak.

koyındaş- (koyında-'nın işteş şekli) Birbirini sarmak.

koylo- Koyun gütmek.

koylo: **koylo at** Sahibiyle birlikte gömülen at.

koylogo at, öleni taşıyacak at; *bk.* **koyloo**.

koyloo *bk.* **koylogo**.

koylu Koyun sahibi, koyunlu.

koyon zool. Tavşan; **koyondıy korkunçak** tavşan gibi korkak; **koyon cıl** tavşan yılı (hayvan takviminin dördüncü yılı); *bk.* **taptan**.

koyrık Zikzak; *mec.* yılan; **koyrık-mıyrık** çeşitli yönlere sallanan; *bk.* **koyrok**.

koyrok *bk.* **koyrık**.

koyroñ zool. Yılan.

koyu (Orman için) Yoğun, koyu, sık; **koyu ağaş** yoğun orman; **koyu ün** bas ses.

kozır İri, büyük; **kozır say** büyük çakıl taşı.

kozırık Horultu, horlama.

kozırıkta- Horlamak.

kozırla- Büyütmek.

kozo I *bk.* **koozo**.

kozo II 1. Tef, çan, çingirak. 2. *es.* tef, şaman kostümünün bir parçası; **ak mancagı tögülgen altan kozo** onun beyaz şaman elbisesini süsleyen altmış çingirak var.

kozula- Kuzulamak.

köbölök zool. Kelebek.

köböñ bot. Pamuk; **ortogı aziyaniñ köböñi** Orta Asya pamuğu.

köbük Köpük.

köbükte- Köpüklenmek.

köbüktel- Köpürmek, köpüklenmek.

köbükten- (köbükte-'nin edilgen şekli) Köpükle kaplanmak.

köbüktet- (köbüktte-'nin ettirgen şekli) Köpürtmek.

köbüktü Köpüklü; **köbüktü kök talay folk.** köpüklü mavi deniz.

köbürgen bot. (Bir tür bitki).

köç- Göçmek, göç etmek; **köçüp dur-göçüp gitmek**.

köçkin 1. Göçebe. 2. Yerinde durmayan.

köçkö Karlı yamaç.

köçö Arpa çorbası.

köçölü Gebe, hamile; *bk.* **barlu**, **kursak**.

köçör: **köçör** *gr.* Geçişli; **köçör glagol** *gr.* geçişli fiil; **köçpös glagol** *gr.* geçişsiz fiil; **köçpös** *gr.* geçişsiz.

köçtir- (köç-'ün ettirgen şekli) Göçmeye zorlamak.

köçür- 1. Göçürmek. 2. Mektuplaşmak. 3. Çevirmek, tercüme etmek, bir dilden başka bir dile aktarmak; *bk.* **tilmeşte-**.

köçüreçi 1. Çevirmen. 2. Daktilo; kopye eden; *bk.* **tilmeş**.

- köçürü** 1. Yerleştirme, göçürme. 2. Mektuplaşma. 3. Çeviri.
- köçürüş-** (**köçür-'ün işteş şekli**) 1. Birlikte yerleştirmek. 2. Birlikte kopye etmek. 3. Birlikte çevirmek.
- köçüş** (**köç- fiilinden isim-fiil**) 1. Göçme durumu, göçebelik. 2. Göçme.
- köçüş-** (**köç-'ün işteş şekli**) Birlikte göçmek.
- ködöçi** Üzengili.
- ködök ünl.** (Korku bildirir) ay!
- ködön** Göt.
- ködür-** 1. Kaldırmak, indirmek, götürmek; **tüjürgeniñdi ködür** batmasın diye kaldır; **attañ ködür-** (saygı işareti olarak) attan indirmek. 2. *es.* Kurban vermek; **ködürgi ködür-** kurban vermek.
- ködüre** Bütün.
- ködürgi** *es.* Kurban; **ködürgige berdi** kurban verdi; *bk.* **berü.**
- ködürgilü** Sayılan, şerefine kurban kesilen.
- ködüril-** (**ködür-'ün edilgen şekli**) 1. Kaldırılmış, yükseltilmiş olmak. 2. Yüreklenmek; aşırı gurur hissetmek.
- ködüriliş** *gr.* Açıklık *bk.* **ködürim;** **ködüriliş aayı** *gr.* açıklık derecesi.
- ködürin-** (**ködür-'ün dönüşlü şekli**) 1. Yükselmek. 2. Böbürlenmek; **toñ ötküre ködürinbe!** özellikle böbürlenme!
- ködürinilü** Yürekli, cesur.
- ködürt-** (**ködür-'ün ettirgen şekli**) 1. Kaldırmak; **ködürtip turgan mal** kalkamayan ve kaldırmak için yardım gereken hayvan. 2. Övmek;
- ködürtki:** **ködürtki mal** Yerden kalkamayıp zayıflayan hayvan. 3. Zorlamak, mecbur etmek.
- ködürtke** Hamile.
- ködürü** (**ködür- fiilinden zarf-fiil**) Kaldırma, cesaretlendirme; **aş tüjüminiñ ködürüzi uçun tartış** ürünü kaldırma savaşı.
- ködürüş** (**ködür- fiilinden isim-fiil**)

- Kaldırma.
- ködürüş-** (**ködür-'ün işteş şekli**) Birlikte kaldırmak, kaldırılmasına yardım etmek; **mege ködürüjip ber** kalkmama yardım et.
- kögön** *zool.* At sineği; büve, büvelek; *bk.* **canşık, kögöön, seek.**
- kögöön** *zool.* At sineği; *bk.* **kögön.**
- kögör-** 1. Göğermek, mavileşmek, yeşermek; **kögörüp tañ attı** gök mavileşti ve ağardı. 2. Sürgün vermek; **aş kögörüp çıktı** buğdaylar yeşerdi. 3. Direnmek, inat etmek (?).
- kögört-** (**kögör-'ün ettirgen şekli**) Yeşermek; **oroomdor kögörtöri** sokaklaryeşerdi.
- kögörtim** Mavimsi.
- kögüs** 1. Göğüs, göğüs kafesi, bağır; **kögüs le koruula-** göğüs germek. 2. Kalp; **köksime tiygen kiji** sevdiğim kişi (*kelime anlamı* kalbime deyen kişi); **E, balam, meniñ köksimde köp ermek bar folk.** Çocuğum, yüreğimde söyleyecek çok sözüm var. 3. *mec.* Bilgelik, mantık.
- kögüspek** Kolsuz gömlek.
- kögüstü** Mantıklı, anlayışlı; **kögüske alınbas** yorumsuz; *bk.* **kersü.**
- köjnö** *bot.* Ravent, lâbada.
- köjnölö-** Revent toplamak.
- köjögö I** 1. Perde. 2. Yeni evlilerin veya genç karı kocanın yatağını ayıran perde. 3. (Piyes için) sahne; **tört köjögölü p'esa** dört sahnelik piyes.
- köjögö II** *tıp.* Trahom.
- köjögölö-** Perdelemek; (sahnedede) perdeyi kapamak.
- köjü-** Soluğu kesilmek.
- köjür** Moğ. Merdane; manivela kolu.
- köjünün** 1. Huzur, sakinlik durumu. 2. Soluk.
- köjüür** *bk.* **köjür.**
- kök I** Dikiş, dikme.
- kök II** 1. Yeşillik, ot. 2. Mavi; yeşil; **kök ölöñ kögörüp çıktı** ot yeşillendi; **kök**

teñeri 1) Mavi gök. 2) Tanrı; **kök teñeri!** (şaşıрма bildiren ünlem) aman tanrım! **kök caramas!** (şaşıрма bildiren ünlem); **kök iyt** boz köpek, *mec.* kurt; **kök kös** boz gözlü; *mec.* kurt; **kök ookoy** kurt; **kök taay** kurt; **kök taygil** kurt; **köktiñ suuzı** süt vodkası, ot suyu.

kök-taman *bot.* Kardelen.

kökpögöş Mavi.

kökşin Moğ. Yaşlı.

köktö- Dikmek.

köktöçi Terzi.

köktöl- (**köktö-'nün edilgen şekli**)
Dikilmiş olmak.

köktön- (**köktö- fiilinin dönüşlü şekli**)
Dikmek, kendisi için dikmek; **köktönip**
cat diyor.

köktöt- (**köktö-'nün ettirgen şekli**)
Diktirmek.

kökü- Gerektiği ölçüde olmamak; anlaşmaya varmamak; inat etmek, ısrar etmek.

köküdü Onaylama.

köküt- Onaylamak, cesaret vermek, yüreklendirmek; **Kızık sağıştı köküdüp, baatırlardıñ cürümin köröli** *folk.* Merakınızı onaylayarak bahadırların hayatına bakalım.

köl Göl; **Köldiñ sol cakazı - cılım kayalar** Gölün sol kıyısı - dik kayalar; **Altın-Köl Telets gölü, Altın Göl.**

kölçöñdö- Hareket etmek.

kölkö Koşum hayvanı.

kölötki Gölge, gölgeli yer; *mec.* ay; **kölötki çilep** gölge gibi; *bk.* **kölötkö.**

kölötkö Gölge; *bk.* **kölötki.**

kölüür Uzun ağaçlı tekne.

kölzök Duvarı kardan koruyan bölme.

köm: **köm ödük** Deri ayakkabı.

köm- Gömmek; **kömüp saldı** gömdü; **kömö baskan** suya gömüldü; toprağa gömüldü.

kömdir- (**köm-'ün ettirgen şekli**)
Gömdürmek.

kömkör *bk.* **köñkör.**

kömkörül- *bk.* **köñköril.**

kömölö- Ayağından yaralanmak.

kömölöt- (**kömölö-'nün ettirgen şekli**)
Ayağını yaralamak.

kömül- (**köm-'ün edilgen şekli**) Bitirilmiş olmak.

kömür Kömür; **taş kömür** taş kömürü; **kömür öçür-** kömür yakmak.

Kömür-Kaan *mit.* Kömür-Han (Erlik'in oğullarından birinin adı).

kömürçi Kömürçü.

kömüşte- Gümüşlemek, gümüşle kaplamak.

kömüştü Gümüş süslü; **Kömüştü üygenin tudunıp keldi** *folk.* Gümüş süslemeli dizginini kavramış geldi.

kön I (Çizme için) işlenmiş deri.

kön II 1. Nehrin balık avlamak için uygun olan sakin yeri. 2. Rahat.

köñ Sert toprak; **camanniñ colı caytak bolor** kötünün yolu kaygandır, fakat iyi insan doğru ise zor yoldan gider.

köncölö Moğ. Yorgan.

köncölöñ Kendiliğinden oluş, sebepsizlik.

köñdöy Oyuk, çukur; **köñdöy ağaş** oyuk (içi boş) ağaç.

köñdöylö- Boşaltmak, (ağaç için) içini oymak.

köñdöylön- Oyulmak, içi boşalmak.

köndük Gayret, istek.

köndük- Gayret göstermek, aşırı derecede istemek.

köndüre Yanında, önünden; **biske kirbey köndüre ötti** yanımızdan geçti uğramadı.

köndürge Eyerdeki göğüslük (atın eyerinin bir bölümü); **möñün le cazagan köndürge** gümüşlü göğüslük.

köñe *es.* Şaman tefinin tokmak kayışındaki kurdeleler.

köñkör- Alt üst etmek, ters yüz etmek.

köñköril- (**köñkör-'ün edilgen şekli**) Ters yüz olmak.

köñkörö (**köñkör- fiilinden zarf-fiil**) Yüz

- aşağı, ters yüz; **bala könkörö calat** çocuk yüz üstü yatıyor; **könkörö salmak** ters yüz koymak.
- könkörü** *filinden zarf-fiil*) Ters yüz koyma.
- könmüştet-** (**kömuşte-'nin ettirgen şekli**) Gümüşle kaplatmak.
- könö** Keçi ve buzağuları bağlama ipi.
- könök** Kova; **tala könök** demir kova; **agaş könök** ağaç kova; *bk. sabaş.*
- könül-** Duygulanmak; **cüregi köñildi** kalbi yumuşadı; **könülip uk-** duygululanarakdinlemek.
- köö** kömür; *bk. kos.*
- köölö-** Kozlaşmak.
- köörçök** Keçi veya koyun sütüne çevgen katılarak hazırlanan ve çobanların içtiği bir tür içecek.
- köörkiy** (Sevgi ifadesi için) canım, sevgili.
- kööş** Küçük dökme kap.
- köp** Çok, çokluk; **köptöñ köp** çok çok; **köp katap** çok kez; **olordıñ köbizi** onların çoğu; **köp too** *gr.* çokluk; **köp toodo baştapkı cüzünniñ kojultazı** *gr.* çokluk birinci şahıs eki; **köp tooniñ ekinçi cüzüni** *gr.* ikinci çokluk şahıs; **köp tooniñ kojultazı** *gr.* çokluk eki; **köp uçurlu** *gr.* çok anlamlı.
- köp-** Şişmek.
- köpsin-** Övünmek, şişinmek.
- köptö-** 1. Çoğalmak, sayıca artmak, kalabalıklaşmak. 2. *mat.* Çarpmak; **ekini üçke köptö-** ikiyle üçü çarpmak.
- köptöş-** (**köptö-'nün işteş şekli**) 1. Birlikte artırmak. 2. Birlikte çoğaltmak.
- köptöt-** (**köptö-'nün ettirgen şekli**) 1. Artmasına yardım etmek. 2. Çoğaltmak; **beşti beşke köptöt-** beşle beşi çarpmak.
- kör-** Moğ. 1. Bakmak, görmek, dikkatle bakmak; **erken men caar bir de körbödi** canım bir kez bile bana bakmadı; **anar-mınar kördim** ben gördüm. 2. Bakmak, ilgilenmek, göz kulak olmak, **baldar kör-** çocuklara bakmak; **mal kör-** hayvanlara bakmak.
3. Denemek, yaşamak, tecrübe etmek; **ol körbögöndi** o gördüğü her şeyi denedi.
4. Birini kabul etmek, saymak; **as kör-** yeterli saymamak; **cakşı dep kördim** onu iyi gördüm; **cakşı kör-** sempati beslemek, sevmek; **caman kör-** nefret etmek. 5. (yardımcı fiil), **kazıp kör-** kazmak; **kıçırıp kör-** okumak; **tudup kör-** yakalamak; **içip kör-** içmek; **kiyip kör-** giysiyi denemek.
- kördir-** (**kör-'ün ettirgen şekli**) Baktırmak.
- körgüs-** (**kör-'ün ettirgen şekli**) Göstermek, tarif etmek; **körgüzerge turgan uçun aldı** göstermek için aldı.
- körgüstir-** (**körgüs-'ün ettirgen şekli**) Göstertmek.
- körgüş** Göz.
- körgüze** (**körgüs-** *filinden zarf-fiil*) Açıkça, belirgin şekilde.
- körgüzer:** **körgüzer soluma** *gr.* İşaret zamiri; **körgüzer sös** *gr.* işaret sıfatı.
- körgüzü** 1. Liste; örnek. 2. Manzara.
- körgüzülü** Listeli, örnekli.
- körkiy** 1. Değerli; sevimli; **meniñ körkiyim** canım; *bk. kayran.* 2. *mec.* Zavallı, bedbaht; **körkiydi seni!** zavallı!
- körmös** 1. Kötü ruh, şeytan. 2. *mit.* Şaman inancında toprağın altında yaşayan ruhlar; (*bk. cer-su, kuday*).
- körmöstü** Cin çarpmış, cinli.
- köröçi** 1. Seyirci. 2. Gözlemci.
- köröm** Övüngen.
- körtük** Kar, kürtün.
- körü** Bakma, kontrol.
- körük I** Demirci körüğü.
- körük II** *zool.* (Bir tür hayvan).
- körüm** Bakış, bir bakışta görme.
- körümci** Moğ. Nitelik; **iştiñ körümci** için niteliği.
- körümcilü** 1. Açık, belirgin; **körümcilü al-** açık bir şekilde almak. 2. Belirgin, gösterme; **körümcilü cozok** gösterme örneği.
- körün-** Görünmek; **caman körün-** kötü

görünmek.
körünbes Görünmez.
köründür- (**körün-'ün** *ettirgen* *şekli*) Göstermek.
körüngüş Ayna; *bk.* **küskü** II.
körüste (Buruşuk) keten.
körüş I Tanıdık, arkadaş; **körüjim** **keldi** arkadaşım geldi.
körüş II (**kör-** *fiilinden isim-fiil*) Görme, görüş.
körüş- (**kör-'ün** *işteş şekli*) 1. Bakışmak. 2. Birlikte bakmak. 3 Görüşmek, kaşılaşmak; **ölbözöbis**, **körüjeribis** ölmezsek görüşürüz.
körüştir- (**körüş-'ün** *ettirgen* *şekli*) Uzlaştırmak, barıştırmak.
kös 1. Göz, bakış; **kara kös** kara gözler; **köstün** **odi** gözlerinde kıvılcımlar; **kös cumuş** göz kırpiştirma; **köskö ayt-** gözle söylemek; **közi çok** kör; **közi cetpes** kör, miyop; **algas köstü** miyop, uzağı göremeyen; **közi koomoy** onun görüşü kötü; **köstün balazı** göz bebeği; **köstün ağı** gözün beyazı; **közi kiçü de bolzo**, **tübi tereñ atasözü** göz küçük de olsa dibi derindir. 2. Göz, delik; **altı kös** altılı, altı göz; **köstöri cumulgan** öldü, gözleri kapandı; **közi-bajı carıgan** doğum yaptı. 3. Renk işareti (kâğıt oyunlarında).
kösök Kanca, ateş kancası.
köspökçi Kehanet sahibi, kâhin.
köstö- 1. Bir şeye dikkatle bakmak, gözetlemek; **neni köstöp turuñ?** nereye bakıyorsun, neyi gözlüyorsun? 2. Seçmek, ileri sürmek.
köstööçi: **köstööçi kubultkiş** *gr.* Yükleme hâli, akuzatif hâli
köstös (**köstö-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Gözleme. 2. İleri sürme. 3. Yüzleşme.
köstös- 1. Birlikte bakmak. 2. Birlikte seçmek, ileri sürmek. 3. Birbirine karşı ileri sürmek. 4. Yüzleştirmek.
köstöstir- (**köstös-'ün** *ettirgen* *şekli*) 1. Gözletmek. 2. İleri sürdürmek. 3. Yüzleştirmek.
köş- Soluğu kesilmek.
köznök Pencere.
közör (Oyun için) kartlar.
közörlö- Kart oynamak, kâğıt oynamak.
közörlöş (**közörlö-** *fiilinden isim-fiil*) Kâğıt oynama.
közörlös- (**közörlö-'nün** *işteş şekli*) Birlikte oynamak, kâğıt oynamasına yardım etmek.
közörlöt- (**közörlö-'nün** *ettirgen* *şekli*) Kâğıt oynatmak.
kray Rus. Bölge (bir yönetim birimi).
kres Rus. Haç, istavroz; **kreske tüş-** vaftiz edilmek.

kreste- Rus. T. Vaftiz etmek.
kresten- Rus. T. İstavroz çıkarmak, dua etmek.
krestü Rus. T. Vaftiz edilmiş.
kuba Solgun, soluk, açık sarı.
kubakay Solgun (yüz); hafifçe sararmış (ot).
kubal Kül.
kubala- Değişmek.
kubar- (Yüz için) solmak; (ot için) hafifçe sararmak; *bk.* **oñ-**, **kugar-**
kubart- Hafifçe sarartmak, kurutmak.
kubat Sevinç, neşe, güzellik, zerafet; **andagı cerde kubatka albatı süreen kaykaştı** halk oradaki neşeye, sevince şaşırıldı.
kubattu Neş'eli, sevinçli, (yer için) güzel, zarif; *bk.* **keen**; **bis emdi cakşılık kubattu öyinde cadıp cadıbis** biz iyi, mutlu zamanda yaşadık.
kubul- Moğ. Değişmek, bir şeye dönüşmek; **Tastarakay boro karçaga bolup kubulup aldı folk.** Tastarakay beyaz bir şahine dönüştü; *bk.* **başkala-**.
kubulbas *gr.* Zarf.
kubult- (**kubul-'un** *ettirgen* *şekli*) Değiştirmek, dönüştürmek.
kubulta Değişme; **frontto caan kubulta bolbodi** varlık değişimleri cephesinde bir şey olmadı.
kubultkiş *gr.* İsmi hâli, hâl; **kubultkiş kojultaları** *gr.* hâl ekleri; **kubultkişla kubuları** *bk.* **tüzünle kubuları** *gr.* çekim; **kubultkişla-tüzünle kubularınıñ kojultazı** *gr.* çekim eki.
kubultu Değişme, dönüşme.
kubusku Neş'eli; güzel; **kubusku kijiniñ cüregi açık** neş'eli insanın kalbi açık olur.
kubusku- Sevinmek.
kubuyla- Sevinmek, kutlamak; **Alıp-Manaştın curtında catkan el-con kubuylap curtadılar folk.** Alıp-Manas yurdunda halk mutlu yaşadı.
kucur Tuzlak arazi, toprağın kireçli bölümü; *bk.* **borcoñ**.
kuç- Kucaklamak.
kuça Moğ. Dağ koyunu, koç.
kuçak 1. Kucak; **bir kuçak odın** bir kucak odun. 2. Kucak; **kuçakka tuttı** kucağına aldı.
kuçakta- Kucağında taşımak, kucaklamak.
kuçaktan- (**kuçakta-'nın** *dönüşlü* *şekli*) Kucağına almak, kucaklamak; **Eki ene eki balanı kuçaktangan ile cerge oturdılar folk.** İki ana iki çocuğunu kucaklayıp yere oturdular.

kuçaktaş (kuçakta- *filinden isim-fiil*)
Kucaklama.

kuçaktaş- (kuçakta-'nın *işteş şekli*)
Birbirini kucaklamak.

kuçaktat- (kuçakta-'nın *ettirgen şekli*)
Kucağa almasını emretmek.

kuçiyak Serçe; **boro kuçiyak** kanarya.

kuçkaş Kuş yavrusu.

kuda 1. Dünür; **kuda bol-** dünür olmak. 2.
Dünürcülük; **kuda başaldı** dünürcülük
başladı; **kuda-kuuy tıñıy berdi,**
kulun edin amzay berdi dünür sofrası
kuruldu, aygır eti yenmeye başladı.

kudagay 1. Büyük erkek kardeşin karısının
kızkardeşi. 2. Dünürcü. 3. Dünürler.

kudala- Dünürcülük yapmak; **Azıyda**
corıktap cürele, adama kiji kudalap
koygon folk. Önden gitti ve babam için
dünürcülük yaptı.

kudalaş (kudala- *filinden isim-fiil*)
Dünürcülük.

kudalaş- (kudala-'nın *işteş şekli*) 1.
Birlikte dünürcülük yapmak. 2.
Nikâhlandıktan sonra kendi çocuklarını
doğurmak.

kudalat- (kudala-'nın *ettirgen şekli*)
Dünürcülük yaptırmak.

kudan-biy *mit.* Kudan-Biy (avcıların
koruyucu ruhu).

kuday İr. 1. Tanrı, ilâh. 2. *mit.* Şaman
inancında gökyüzünde yaşayan ve ilâh
olmayan ruhlar; (*bk. körmös, cer-su*),
alış cerdiñ kudayı cehennem ilâhı,
Erlik.

kudayzak İr. İlâhî.

kudu- Kaybolmak, gizlenmek; **kiji kudup**
bardı adam kayboldu.

kugar- *bk. kubar-*.

kugart- *bk. kubart-*.

kul Kul, köle, hizmetkâr, uşak; **kul**
menzingen köle sahibi.

kul'tura Rus. Kültür; **natsional'nıy**
keberdü, sotsialistiçeskiy uçurlu
kult'ura içerik olarak sosyalist, şekil
olarak milliyetçi olan kültür.

kula (At donu) kula, **ak kula** *zool.* kula
renginde yabanî bir kuş adı.

kulak 1. Kulak; **kulak cetpes** sağır. 2.
mec. Tencerenin kulbu **üç kulaktu**
kazan üç kulplu tencere. 3. Çengel
(silâhta), **üç kulak** *bot.* kuzukulağı.

kulakta- Kulağından tutmak.

kulaktu Kulaklı, dikkatli; **uzun kulaktu**
mec. seven; **kulaktu börük** kulakları
örtün şapka.

kulaş *es.* Bir ayağa denk uzunluk ölçüsü.

kulaşta- Ayak uzunluğuyla ölçmek.

kulca Ayakkabı ve deri kaplara yapılan
süsleme, nakış.

kulcala- Nakış yapmak.

kulda- Köle yapmak.

kuldanaçı Köle satıcısı.

kuldat- (kulda-'nın *ettirgen şekli*) 1. Köle
ettirmek. 2. Boyun eğdirmek.

kulduk Kölelik, kulluk.

kult Anında kaybolmayı tasvir eden söz;
kult etti o hemen kayboldu; *bk. bult,*
kılt.

kultuñ Moğ. Kurnaz.

kultur Kurnaz, sinsî.

kulugur Alçak, rezil; **kulugurdı seni!**
seni rezil, seni!

kulun Tay, memedeki tay.

kulundu Taylı; **kulundu bee** taylı kısrak.

kulur Moğ. Un; **kaynatkan kulur**
haşlanmış koyun etli un çorbası.

kulurlu Unlu.

kuluzın Moğ. Kamış, saz.

kumak Kum.

kumaksu *bk. kumaktu.*

kumaktu Kumlu, kumlu yer.

kumanak *zool.* Şerbetçi otu.

kumanakta- Şerbetçi otu kozalağı
toplamak.

kumanaktaş- (kumanakta- *filinin işteş*
şekli) Birlikte şerbetçi otu kozalağı
toplamak.

kumanaktat- (kumanakta-'nın *ettirgen*
şekli) Şerbetçi otu kozalağı toplatmak.

kumduş Kunduz.

kumurska 1. Karınca. 2. Karınca yuvası; *bk. çımalı.*

kunacın 1. İki yaşındaki buzağı. 2. İnek; *bk. uy; kunacın.*

kunacın Moğ. İki (veya üç ?) yaşındaki dana; *bk. kunacın.*

kunan Moğ. Üç yaşındaki aygır; iki yaşındaki tosun; **toy kunan** *es.* damat tarafından zaysana hediye edilen dört yaşındaki «düğün» ineği.

kunugu (**kunuk-** *fiilinden zarf-fiil*) Hüzün, keder.

kunuk- Moğ. 1. Hüzünlenmek, kederlenmek. 2. Kırılmak, gücenmek; **ceten caştu öböğön cırgalın sanap kunuktı** yetmiş yaşındaki yaşlı adam geçmişteki neş'eli günlerini hatırlayarak kederleniyor. 3. Yorulmak.

kunukçıl Moğ. T. Hüzünlü, kederli, üzgün, tasalı; **kunukçıl küs hüzünlü güz; Kunukçıl curtap cattı, bala bererin caynap turdı folk.** Hüzünlendi, çocuk vereni aradı.

kur Kemer, kuşak, bele sarılan uzun ve enli kumaş; *bk. arçuul.*

kura- 1. Bazı parçalardan oluşmak. 2. Ek yapmak.

kuraan Moğ. Kuzu; *bk. kuragan.*

kuragan Moğ. Kuzu; **kuraganniñ terezi** kuzu kürkü; **kuragan börüp** kuzu kürkünden şapka; *bk. kuraan.*

kuralçak Kramp; **kuralçak tuttı** kramp girdi.

kuran Moğ. *zool.* Karaca (erkek); **kuran ay** Kasım (Altay halk takviminde on birinci ayın adı); **caygı kuran ay** Ağustos (Altay halk takviminde sekizinci ayın adı).

kurantı Parça kumaşlardan yapılmış yorgan. **kurbustan** *mit.* İyi ilâh (Ülgen ile eş anlamlı).

kurç Moğ. 1. Keskin; **kurç bıçak** keskin bıçak; *bk. ödü.* 2. *mec.* Sivri akıllı.

kurça- Sarmak, kuşatmak; **cerdi kurçap aldı** yeri kuşattılar; **belin kurçadı**

beline kuşandı.

kurçal- (**kurça-**'nın *edilgen şekli*) Sarılmış, kuşanılmış olmak.

kurçat- (**kurça-**'nın *ettirgen şekli*) Kemer kuşatmak, çevrelemek.

kurçu (**kurça-** *fiilinden zarf-fiil*) 1. Sarma. 2. Halka. 3. *es.* Çingiraklardan oluşan halka (şamanın tören giysisinin kemerinde bulunan ve dua sırasında şamana eşlik eden ruhları tasvir eden nesne).

kurçu- Bilemek, sivriltmek.

kurçul- (**kurçu-**'nın *edilgen şekli*) Bilenmek, sivrilmek.

kurçut- (**kurçu-**'nın *ettirgen şekli*) Biletmek, sivriltmek.

kurdak *es.* Şamanın tören giysisinin kemeri.

kurdañ Kemer.

kurga- Kurutmak; **Eki kara ayular altın bolup sargargan, ağaş bolup kurgagan folk.** İki siyah ayıyı altın gibi sararttılar, ağaç gibi kuruttular.

kurgadın- (**kurga-**'nın *dönüşlü şekli*) Kendini kurulamak.

kurgadış (**kurgat-** *fiilinden isim-fiil*) Kurutma.

kurgadış- (**kurgat-**'ın *işteş şekli*) Birlikte kurutmak.

kurgak Kuru.

kurgan- (**kurga-**'nın *dönüşlü şekli*) Kurumak.

kurgat- (**kurga-**'nın *ettirgen şekli*) Kurutmak.

kurgattır- Kurutturmak.

kurguş Arpa kavrulan demir kap.

kurjak Erimiş kar.

kurk: **kurk-kurk** Çaylak veya karga çığlığının taklidi.

kurkak: **kurmak akça** Sahte para; **kurmak sös** yalan söz.

kurkun Kanat kemikleri.

kurkura- (Mide için) guruldamak.

kurmaç Kavrulan buğday.

kursak 1. Yiyecek, yemek; **Kança cüzün aç-kursaktı ak börü baza da ekeldi**

- folk.* Beyaz kurt yine çeşit çeşit yiyecekler getirdi; *bk.* aş. 2. Rahim; karın. 3. Hamilelik; *bk.* barlu, köçölü.
- kursaktan-** Yemek yemek; *bk.* ajan-.
- kursaktat-** Beslemek, doyurmak.
- kurt** Kurt, kurtçuk, solucan; **agaş kurt** ağaç kurdu; **aş kurt** tahıl kurdu; **müüstü kurt** böcek; *bk.* çöylöşkön.
- kurt-koñıs** Haşarı, yaramaz.
- kurta-** Kurtlanmak; *bk.* kurтта-.
- kurtan** Yağ ve soğanla pişirilmiş böbrek ve koyun etiyle yapılmış yemek.
- kurтта-** Kurtlanmak; *bk.* kurta-.
- kurttan-** (*kurтта-'nın dönüşlü şekli*) Kurtlanmak.
- kurttat-** (*kurтта-'nın ettirgen şekli*); **ol etti kurttattı** o eti kurtlanıncaya dek bıraktı.
- kurttu** Kurtlu; **Kunan kulun söyö lo kurttu tatarakayga beriger** *folk.* İki yaşındaki tayı kesin ve kurtlu Tatarakay'a verin.
- kuru I** Kırağı.
- kuru II** 1. Kuru; **kuru cer** kuru yer. 2. Boş; **kuru sös** boş söz; **kuru çay** (şekersiz) çay; **kuru kal-** tek başına kalmak; **kuru candı** boş döndü; **kuru kös** boş gözler; **kuru bar-** eli boş gitmek.
- kuru-** 1. Kurumak. 2. Yok olmak.
- kuruktan-** Korunmak (?).
- kurul-** Kıvrılmak, kramp sebebiyle kıvrılmak.
- kurum** Toy, düğün.
- kurut** Peynir, kurut.
- kurut-** (*kuru-'nın ettirgen şekli*) 1. Kurutmak. 2. Yok etmek; **Bu kaandıktı men kurudıp salarım** *folk.* Bu kağanlığı ben yer yüzünden silip kurutacağım.
- kuruy** *es.* 1. Nefes alan kurbanın ruhunu yakalasin diye şamanın yaptığı yardım. 2. Kurban töreni sırasında dua için yağ ve sütü karıştırma; **op-kuruy, op-kuruy...** dua sırasında haykırışlar.
- kuruyla-** *es.* 1. (Şamanlar için) kurbanın soluması sırasında yaşam gücünü yakalamak. 2. Kurban töreni sırasında su serpmek.
- kus-** Koparmak.
- kusku** Kopma, bulanma; **kuskum** kelip cat midem bulanuyor.
- kuskun** Kuzgun, karga; **Kuskun uçpas sarı cıkti kuyun keptü ödüp turdı** *folk.* Kuzgunun uçmadığı sarı çayı kasırğa gibi geçip gitti.
- kustır-** (*kus-'un ettirgen şekli*) Yırttırmak.
- kuş** Kuş; **Uçar-Kuş** efsanevî kuşun adı; **kuştıñ balazı** kuş yavrusu; **Caraş çeçekter cayıldı, caydıñ kuştarı kojoñdoştı** *folk.* Güzel çiçekler açtı, yaz kuşları ötmeye başladı.
- kuşa (?)** Moğ.
- kuşkulu** *zool.* Zerdeva, ağaç sansarı.
- kuşkulu** *zool.* (Bir tür kuş).
- kut** 1. Çekirdek, embriyo. 2. *mit.* Hayvan, insan ve bitkinin hayatını destekleyen güç, ruh; **maldıñ kudın üzüt apardısılı** (ölü insanın) ruhu hayvana verim gücü getirdi; **kiji korkup kudi çıktı** (bu) kişi öyle korktu ki onun «ruhu saklandı»; **kut çok kaçtı** arkasına bakmasızın kaçtı.
- kutuk** Kuyu; **Arjan kutuk suu la emdep iydi** *folk.* İyi bir kaynağın suyuyla iyileşti.
- kuu I** Kuğu.
- kuu II** 1. Kabuksuz kuru ağaç. 2. Kuru ot. 3. Kurumuş kemik.
- kuu III** Beyaz; solgun; ak; **kup-kuu** çok solgun; **cüzi kup-kuu bolup bardı** onun yüzü çok soldu; **kuu baş kafa tası; Kuu bajıbıstı erlik algan** *folk.* Kafataslarımızı Erlik aldı.
- kuu-** İzlemek, takip etmek.
- kuuçın** Moğ. 1. Konuşma. 2. Hikâye. 3. Sohbet; **kuuçın-ermek** *gr.* konuşma; söz.
- kuuçında-** Moğ. T. 1. Konuşmak. 2. Hikâye anlatmak. 3. Sohbet etmek.
- kuuçından-** Moğ. T. (*kuuçında-'nın*

- dönüştü şekli*) Kendisi hakkında konuşmak.
- kuuçındaş** Moğ. T. (**kuuçında-** *fiilinden isim-fiil*) Konuşma, anlatma.
- kuuçındaş-** Moğ. T. (**kuuçında-'nın işteş şekli**) Birbiriyle konuşmak, sohbet etmek; **Solun-sobur kuuçındarın eptü-cöptü kuuçındaştı folk.** İlginç hikâyeler anlattılar; **Karatı-Kaan la Sañıskan-Biy ekü oturup kuuçındaştı, ne bolorın sanarkaştı folk.** Karatı Han ve Sañıskan Bey yanyana oturdular, sohbet ettiler ve ileride ne olacağını düşündüler; **kuuçındajarınıñ tili gr.** konuşma dili.
- kuuçındat-** Moğ. T. (**kuuçında-'nın ettirgen şekli**) Konuşturmak, anlattırmak.
- kuuk** Sidik torbası.
- kuulay** Sıra, saf.
- kuulayla-** Sıraya girmek.
- kuulaylaş-** (**kuulayla-'nın işteş şekli**) Birbiri ardında durmak, sıra oluşturmak.
- kuulgazın** Moğ. Dönüşme.
- kuuli** Moğ. Sarı bal.
- kuur-** 1. (Arpa için) pişirmek. 2. Bitkin hâle getirmek. 3. Yıkma, harap etmek.
- kuurak** (?) Moğ.
- kuurdak** Kızarmış et.
- kuurdır-** (**kuur-'un ettirgen şekli**) 1. Kızartmak. 2. Yok etmek. 3. Yıkma; mahvetmek.
- kuurmaç** Pişmiş tahıl.
- kuurmak** Yalan, hile; sinsi, kurnaz.
- kuurmakçı** Yalancı, hilekâr.
- kuurul-** (**kuur-'un edilgen şekli**) 1. Pişirilmek. 2. Buruşmak, kırışmak.
- kuy** Mağara.
- kuyak** 1. Lâvabo. 2. Zırh; **Töş kuyagin töşkö salat, kat kuyagin arta salat folk.** Göğüs zırhını göğsüne geçirdi, zırhın diğer bölümünü arkadan bağladı.
- kuyakta-** Zırhla kaplamak.
- kuybır-** (Şaman için) kasırga gibi dönmek.
- kuybu** Dönme, bir şeyin çevresinde koşma.
- kuybula-** Döndürmek, çevirmek.
- kuybulan-** (**kuybula-'nın edilgen-dönüştü şekli**) Kasırga gibi dönmek.
- kuyga** Ceviz büyüklüğünden tavuk yumurtası büyüklüğüne kadar değişen kırmızı Çin sedefinden küpe.
- kuyka I** Büyük Çin sedefi.
- kuyka II** (Kafadaki) deri.
- kuykala-** (tavuk, domuz için) tütsülemek (ütmek, ütülemek), tüylerini yakmak.
- kuykalat-** (**kuykala-'nın ettirgen şekli**) Üttürmek, ütületmek.
- kuyruk** 1. Kuyruk. 2. *mec.* Son, uç; **küstiñ kuyruk ayı** Ekim (Altay halk takviminde onuncu ayın adı); **kuyruk ulap bar-** kaz adımıyla gitmek (kaz gibi yürümek).
- kuyrukta-** Kuyruğu yakalamak.
- kuyruktu** Kuyruklu.
- kuyu** Kıyı, sınır; **Anaytkanda Tastarakay albatı-conniñ kuyuzına cabaga adınañ tujüp alat folk.** Bu yüzden Tastarakay insanların oturduğu evlerin ötesinde atından indi.
- kuyuk** Yanık kokusu.
- kuyula-** 1. Kıyıda gitmek. 2. Çevresinden geçmek.
- kuyulan-** (**kuyula-'nın dönüştü şekli**) Kıyı boyunca yürümek.
- kuyulgak** Su girdabı.
- kuyun** Moğ. Kasırga, fırtına; **kuyunçılup mantadı** kasırga gibi geldi.
- kuyundan-** Kasırgayla, tayfunla yükselmek.
- kuyuşkan** Kuskun (hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış).
- kuyuşkap** Kuyrukla eyeri birleştiren parça.
- kuzuk bot.** Çam fıstığı; **kuzuk ağaş** Çam fıstığı ağacı.
- kuzukta-** Çam fıstığı toplamak.
- kuzuktaş** (**kuzukta-** *fiilinden isim-fiil*) Çam fıstığı toplama.
- kuzuktaş-** (**kuzukta-'nın işteş şekli**) Birlikte çam fıstığı toplamak.
- kuzuktat-** (**kuzukta-'nın ettirgen şekli**) Çam fıstığı toplatmak.
- kübren-** Mırıldanmak; homurdanmak.

kübür Yumuşak, gevşek; *mec.* gübür, gübre, bok; **kübür cer** gevşek toprak.
kübüret- Toprağı çapalamak.
kücey *bk.* **kücür**.
kücül Su faresi.
kücür Suç inkârı.
kücür Üç yaşındaki boğa; *bk.* torbok, kücey.
kücüre- Bilincinde olmamak.
kücüren- (**kücüre-'nin dönüşlü şekli**) Kendini bir şeyden sorumlu tutmak;
kücürenip ber- istemeden vermek;
kücürenip kör- istemeden bir işe girişmek.
kücüün Tosun.
küç 1. Güç, kuvvet; **küçi** çok güçsüz. 2. Zor; **kolımın küçi** le tapkan elimin çabasıyla kazanılmış; **küç kiji** ağır insan (karakterolarak).
küçkek Şiddetli, korkunç, kızgın.
küçsin- Bir şey için zorlanmak, tembellik yapmak.
küçsindir- (**küçsin-'in ettirgen şekli**) Yormak, zorlaştırmak.
küçte- 1. Güçlendirmek. 2. Zorlamak.
küçtel- (**küçte-'nin edilgen şekli**) 1. Güçlenmek, artmak.
küçtet- (**küçte- fiilinin ettirgen şekli**) 1. Güçlendirmek. 2. Zorlatmak.
küçü: **küçü suuk ay** Nisan (Altay halk takviminde dördüncü ayın adı).
küçübey Serçe parmak; *bk.* **çıçalık**.
küçük Köpek yavrusu; kurt yavrusu; enik; **Azıragan iyterim onçozi küçük azırabastañ subaytadı** *folk.* Beslediğim bütün köpeklerin sütü çekildi, bu yüzden yavrularını besleyemediler.
küçükte- Yavrulamak.
küçürgen: **küçürgen ay** Ekim (onuncu ayın adı).
küçürke- 1. Gücüyle gururlanmak. 2. Kibirleşmek. 3. Yırtılmak.
küdü Otlak.
küdüçi Çoban.
küjül Köstebek.

kükür Moğ. Sıcak kükürt.
kükürt Uğultu, gürültü.
kül Kül; **kül bolup cada kalat** kül oldu.
kül- I (El, ayak için) bağlamak, birbirine bağlamak.
kül- II Gülmek.
külbüs *bk.* **külmüs**.
küleñke Kapan, tuzak.
küler Moğ. 1. Bronz. 2. Dökme; **Küler oçogı şıñır etti** *folk.* Dökme demir üç ayaktıngırdadı.
külkü Ateş kancası.
külmüs Keçi yavrusunun dişisi; erkek karaca; *bk.* **kuran, külbüs**.
kültür-kaltır (Çatırdama, şingırdamanın ses taklidi) **kültür-kaltır et-** patırtı yapmak; **Kültür-kaltır sogulganı ol nemezi, Köbügim?** *folk.* Bu gürültü patırtı ne, Köbük'üm?
külü 1. Bukağı, köstek.
külüç Rus. Anahtar.
külük 1. Pehlivan. 2. Usta. 3. Becerikli, çevik; **Külük bolgon Toyboñ-Kaan oturup bolboy tura cügürdi** *folk.* Çevik Toybon-Han oturamadı, sıçradı ve koştu.
külümcele Gülümseme.
külümzire- Gülümsemek.
külümziren- Kendi kendine gülmek, gülümsemek.
külüreş- Ötüşmek (?).
külürgen: **külürgen ay** Temmuz (Telengitlerdeki halk takviminin yedinci ayı).
külürt-malırt Çatırtı, gürültü taklidi; **külürt-malırt et-** gürültü çıkarmak.
külüü Köstek.
kümüş Gümüş; **kümüş üygen** gümüş süslemeli dizgin; **Oñ kulagımda kümüş sırganı kiyip** *folk.* Sağ kulağıma gümüş küpe takıp; *bk.* **möñün**.
kün 1. Güneş; **kün çıktı** güneş doğdu; **kün çığış doğu; kün badış** batı; **kün tiygen can** güneşli taraf; **Künneñ izü**

- **kün tiygen, aydañ carık - ay tiygen** *folk.* Güneşten daha sıcak güneş yaktı, aydan daha parlak ay aydınlattı. 2. Gün; **eki künniñ turkunına** iki gün boyunca; **küni le** her gün; **çıkkın kün** doğum günü. 3. Hava; **caman kün** kötü hava; **kün kör-** yaşamak; **kün körbön cürdi** gün görmedi, gün yüzü görmedi; **kün kayralı** çok acımadan, merhametsizce; **kün kaacı** Rus. "adonis" (bir bitki adı); **kün ötkürer** cenazeyi geçirmek; **küni cedip kelgen** vadesi geldi.

künbadış *bk.* **kün badış.**

künçıgış *bk.* **kün çıgış.**

künde- Zaman geçirmek.

kündi Moğ. *es.* (Zayzan'dans sonra gelen bir unvan).

kündü I Güneşli; **Kündü cerdiñ köörkiyi, nege keldiñ bu cerge?** *folk.* Güneşli yerin sevgilisi, neden burayageldin?

kündü II Saygı, sayma, hürmet.

kündüçi Misafirperver.

kündük 1. Günlük. 2. Gündüz; **kündük iş gündüz işi.** 3. Günlük, sıradan; **kündük iş sıradan iş.**

kündüle- Saymak, saygı göstermek, hürmet etmek; **ata-eneni kündüle-** ana babayı saymak.

kündület- (**kündüle-'nin ettirgen şekli**) Saygı göstertmek.

kündülü Saygılı, sayın, değerli; **kündülü ayılçım** değerli misafirim; **kündülü nacım** değerli arkadaşım.

Kündüs-Kaan *mit.* (İyi niyetli insanların ruhlarını taşıyan han).

künek Elbise; **künçektiñ künegi** çok atasözü. kiskancın elbisesi olmaz.

künet Güneşe dönük taraf.

künkuzuk *bot.* Ay çiçeği.

küñnek Moğ. Gömlek.

künü Kıskançlık; istek, arzu.

künüñ Her gün.

künürke- Kiskanmak.

künürkek Kiskanç.

künürkeş (**künürke-** *filinden isim-fil*) Kiskançlık, rekabet.

künürkeş- (**künürke-'nin işteş şekli**) Birbirini kiskanmak.

künürket- (**künürke-'nin ettirgen şekli**) Kiskançlık uyandırmak, kiskandırmak.

küñürtçi *mit.* Bora taşıyan (Ülgen'in sıfatı).

künüs İyi, insanîyetli, içten; **künüs sös içten söz.**

küp 1. Süt için uzun, silindir şeklindeki kap, küp, ağaçtan fıçı. 2. Varil; *bk.* **çapçak.**

küpgül Kumral.

kür Köprü; **kür keçü** geçit köprüsü.

kürçek Kanca, çengel.

küre Moğ. 1. Yar, toprak, set. 2. Şapka çemberi, kasket kurdelesi, kurdele, kuşak. 3. Şerit, çevre, zırh. 4. Ocak.

küre- Kürümek, kürekle toplamak; **kar küre-** kar küremek.

küree *bk.* **küre.**

kürejü Güreş, savaş.

kürek Kürek; **temir kürek** demir kürek.

kürel- (**küre-'nin edilgen şekli**) Kürünmeş.

küreñ 1. Kahverengi, esmer; **küreñ öñ kahverengi renk; Küreñ kamzal kebin kiyet** *folk.* Kahverengi kamzalıni giyer. 2. (At donu) koyu sarı; **Ercinelü küreñ at çakızına cetken turdı** *folk.* Değerli esmer at bağlandığı yere yöneldi. 3. (Sonbaharı tarif ederken sıkça kullanılan bir sıfat) **küreñ küs** altın sonbahar; **küreñ kat** siyah frenk üzümü.

kürentik Çadır önündeki alan.

küreş Güreş; **küreş başta-** güreşi başlatmak; *bk.* **tartış.**

küreş- I Güreşmek.

küreş- II (**küre-'nin işteş şekli**) Birlikte kar küremek.

küreşçi Güreşçi, savaşçı, pehlivan.

küreştir- (**küreş-** I'in *ettirgen şekli*) Güreştirmek.

küret- (**küre-'nin ettirgen şekli**) Kar küretmek.

kürke Kışın hayvanları korumak için

açılmış çukur.
kürket Öfkeli, barut gibi.
kürküre- 1. Uğuldamak. 2. Şarıldamak. 3. Domuz gibi bağırarak, homurdanmak.
kürkürek Uğuldayan.
kürküret- (**kürküre-'nin ettirgen şekli**) Uğultuya neden olmak.
kürken Elbisedeki işleme.
kürme Kuzu kürkünden kısa ceket.
kürme- Elleri arkadan bağlamak.
kürmek Bağ.
kürsülde- Çalmak, çınlamak.
kürt Dağdaki çukurlara bastırılmış kar, kürtün.
kürtük Moğ. *zool.* Yaban horozu, çalı horozu; **kara kürtük** *zool.* erkek yaban horozu; **sarı kürtük** *zool.* dişi yaban tavuğu.
kürük Düğüm, ilmek.
kürüm Şeytan, kötü ruh; *bk.* körmös.
küs Güz, sonbahar; **kunukçıl** kus bezgin güz; *bk.* küskide.
küskide Sonbahar; *bk.* küskü I.
küskü I Sonbahar, güz; **küskü işter** güz işleri; **küskü kuran ay** Ağustos (Altay halk takviminde sekizinci ayın adı).
küskü II Ayna; *bk.* körüngüş.
küste- Sonbaharı geçirmek.
küşkür- Hapşirmek.
küşte ünl. (Onaylama bildirir) bravo!
küşte- *bk.* küşte-.
küşüür Yumruk.
küt- 1. Otlatmak, gütmek; **mal küt-** mal (hayvan) gütmek, otlatmak. 2. İlgilenmek, bakmak.
küttir- (**küt-'ün ettirgen şekli**) 1. Otlattırmak. 2. İlgilendirmek.
küü Ses, uğultu (çok).
küük I *zool. zool.* Guguk kuşu; **küükün tamanı** *bot.* baldırıkara; **küük ay** Mayıs (Altay halk takviminde beşinci ayın adı).
küük II Guguk kuşunun ses taklidi, **küük et-** guguklamak.
küüle I *zool.* Güvercin.
küüle II İlkbahar.

küüle- 1. Çınlamak; **kudagımda küülep cat** kulaklarım çınıyor. 2. Bir kişinin boğazdan, diğerinin ağızdan iki dilli melodi söylemesi.
küület- (**küüle-'nin ettirgen şekli**) Uğuldatmak.
küün I Aşırı istek, arzu; **küünim cetti** hoşuma gitti; **küünge tiy-** hayal kırıklığına uğramak; **küünim canıktı** soğudum; **meniñ küünime edip ber** bunu benim için yap; **küünime tiyip bargan** sıkıntı verdi; **küün kayralı** çok acımasız, merhametsiz.
küün II *bk.* küünü.
küünçek İyi, cömert, sevecen; **küünçek çamça çok cürer atasözü** cömert, elbisesiz gezer.
küünze- Bir şeyi çok istemek, arzulamak; **küünzegen ermek** *gr.* istek cümlesi; **küünzegen keber** *gr.* istek kipi; **küünzegen koş ermek** *gr.* dilek cümlesi.
küünzek Yüce kalpli.
küy- I Beklemek.
küy- II Yakmak, yanmak; **otko küydi** ateşte yandı; **ottor küydi** ateşler yandı.
küydür- (**küy- II'nin ettirgen şekli**) 1. Yakmak; *bk.* örtö-. 2. Ağrıya neden olmak.
küydürt- (**küydür-'ün ettirgen şekli**) Yaktırtmak.
küydürüner Pipo.
küye *zool.* Güve; sıçan; **küye çıkan** ısırarak sıçan.
küyeçi Ağaç.
küygek 1. Kuraklık; **küygek cıl** kuraklık yılı, kurak yıl. 2. Yanan, sıcak.
küygekçi *mit.* Yakan (Ülgen'in sıfatı).
küygenek *zool.* Aladoğan.
küygür Kaynar.
küyle- Uğuldamak.
küyü I Damat.
küyü II (**küy- II fiilinden zarf-fiil**) Yanma.
küyük Duman, tütsü.
küyüktü Dumanlı, isli.

küyül- (küy- II'nin edilgen şekli) Yanmak;

küyge küyül- güneşte yanmak.

küyün- İmrenmek, gıpta etmek.

küyünçek Kıskanç.

küyünü (küyün- fiilinden zarf-fiil)
Kıskançlık.

küzediş (küzet- fiilinden isim-fiil) Gece
otlatma, hayvanları geceleyin gözleme.

küzediş- (küzet-'in işteş şekli) Geceleyin
birlikte otlatmak.

küzedü Gece otlatması.

küzedüçi 1. Gece çobanı. 2. Gözlemci.

küzen zool. Kokarca.

küzet- (Atları) gece otlatmak.

küzle Eskiden sürülmüş tarlanın altındaki
toprak.

küzünü 1. Çan, çingirak. 2. Tefteki ses
çıkarıcı küpeler. 3. es. Şamanın tören
giysisinin yenlerinin alt bölümlerine
dikilmiş bakır çingiraklar: sağ kolda dört,
sol kolda beş tanedir.

küzüre- Çınlamak, ötmek, gürlmek.

küzüreş- (küzüre-'nin işteş şekli)
Uğuldamak.

küzürt Uğultu, ses; **küzürt et-** uğuldamak,
çınlamak; **Küler kuyak küzürt edip**
Ak-Toyçı celip oturdu folk. Ak Toyçı
bronz zırhını çingildatarak tırıs geldi.

küzürüm zool. Karınca.

L

la (le, lo, lö) 1. e. İle; 2. bağ. İle, ve.

laboratoriya Rus. Lâboratuvar.

laboratorniy Rus. Lâboratuvar;
laboratorniy iş lâboratuvar çalışması.

ladka Mangal.

lager' Rus. Kamp.

lama Moğ. 1. Lama, rahip. 2. zool. Lama.

lampa Rus. Lâmba.

lap Moğ. Kesinlik, açıklık.

lapşı Rus. Erişte çorbası.

lapta- 1. Tasdik etmek, doğrulamak, teyit
etmek. 2. Açık, belirgin şekilde
konuşmak veya yapmak; **laptap ayttı**

açıkça söyledi; **laptap et-** iyi bir şekilde
yapmak.

laptal- (lapta-'nın edilgen şekli) Tasdik
edilmek; **kerek laptaldı** iş tasdik edildi.

laptu Kesin, doğru.

le bk. la.

lektsiya Rus. Ders; **lektsiyanın** temazı
dersin konusu.

leninizm Rus. Leninizm.

leytenant Rus. Teğmen.

literatura Rus. Edebiyat.

literaturniy Rus. **literaturniy** til gr.
Yazı dili

litr Rus. Litre.

lo bk. la.

lotereya Rus. Lotarya, piyango; **akça-**
cöjönin **lotereyazi** para-eşya
piyangosu.

lozung Rus. Döviz, slogan.

lö bk. la.

lyotçik Rus. Pilot.

M

ma! ünl. İşte, nah!

maak Çizme, ayakkabı; bk. ödük.

maalka- Şan ve şöhret kazanmak.

maalkat- (maalka-'nın ettirgen şekli)
Böbürlenmek, hava atmak; **kemge**
maalkadıp turuñ? sen kime hava
atıyorsun? **maalkadıp turgan** çok
böbürlendiği yok.

maanı Bayrak; **kızıl maanı** kızıl bayrak.

maara- (Koyun için) melemek.

maaraçı 1. Meleyen. 2. Koyun; bk. koy.

maarat- (maara-'nın ettirgen şekli)
Meletmek.

maatır bk. baatır.

macaalay Ayı; bk. mancalay.

macalañ ayı; bk. ayu.

maç (Ağır bir şeyin düşme sesinden yansıma
kelime, meselâ insan vücudu için).

madakta: **madaktan ayt-** Derli toplu bir
şekilde konuşmak.

magat Moğ.(?) Söz, antlaşma; **magat**

akçadañ baalu atasözü söz (antlaşma) paradan daha değerlidir; **magat** çok zorunlu, mecburî, şartlı.
magat- Moğ.(?) Bir şeyi iyi yapmak.
magazin Rus. Mağaza, dükkân.
magnit Rus. Mıknatıs.
magnitte- Rus. T. Mıknatıs gibi kendine çekmek.
mahorko (Bir tür tütün).
majak Başak; **buudaydñ majagi** buğday başağı.
majakta- Başak toplamak; **buuday majaktap cür** buğday başakları toplamak.
mak Ar. 1. Ün, şan, övgü; **magi çık-ünlenmek**; *bk.* **cakşılaş**. 2. Takdire şayan; **mak sös** takdire şayan söz; *bk.* **ilgiy**.
maka I Ancak; **maka emegender** oturdu ancak bazı kadınlar oturdu; *bk.* **ilgiy**.
maka II Öç, intikam duygusu; **makam kandi** öç aldım.
makalu Ar. T. (Onaylama bildiren ünlem) iyi, güzel, pek âlâ!
makta- Ar. T. Övmek, methetmek; **Oni ozo maktap iy, onon boluşti surap kör folk**. Onu önce övdüler, sonra yardım istediler.
maktan- Ar. T. (**makta-'nın dönüşlü şekli**) Övülmek, övünmek; *bk.* **bayırka-**.
maktançık Ar. T. Övüngen, şöhret düşkünü.
maktanış Ar. T. (**maktan- filinden isim-fil**) Övüngenlik.
maktaş- Ar. T. (**makta-'nın işteş şekli**) Birbirini övmek.
maktat- Ar. T. (**makta-'nın ettirgen şekli**) Övdürmek.
maktulu Ar. T. Övgü; **maktulu kojoñ ilâhî**, methiye, şiir; **maktulu gramota** övgü yazısı.
mal Hayvan, mal; at; **maldñ balazı** atın yavrusu, tay; **coon mal** büyük baş hayvan; **cilkı mal** atlar; **müüstü mal** boynuzlu mal; **bir aygır mal** bir

kısraklı at sürüsü.
malçı 1. Hayvan yetiştiricisi. 2. Çoban.
malta Balta; **ay malta** ay balta.
malzak Hayvan seven.
mama (Çocuk dilinde) anne göğsü, meme.
mamay (Kadına saygılı hitap şekli).
mamile Soyadı; **onñ mamilezi** onun soyadı.
man Çit, duvar.
mañ I Dört nal, koşu.
mañ II Başarı; **mañ al-** başarıya ulaşmak.
mana- Duvar çekmek.
manakay Pusu.
manat Para.
mancak *es.* Şamanın özel kostümü; **kültük mancak** şamanın tam takım kostümü; **koltuk mancak** (beş renkten oluşan şamanın giysisindeki küçük tasvirler; bunların sayısı yediden yirmiye kadar değişir, şaman giysisinin kollarına çingiraklarla birlikte asılır ve bunlar kanatları temsil eder); **ak mancak** şamanın tören giysisinde süsleme görevi gören çeşitli renkteki basmadan dikilmiş kenevir ipinden şeritler.
mancalay *bk.* **macaalay**.
mancı Pahalı kürk.
mañday Alın; **uyalbas kijiniñ mañdayı kalñ atasözü** vicdansız adamın alını kalın olur.
mañdik 1. Çiçek veya farklı desenlerden yapılmış ipek kumaş; **ay bildirilü mañdik torko** ay tasvirli ipek kumaş. 2. Dikilmiş, işlenmiş elbise, ipekten yapılmış giysi.
mañgır *zool.* Yabanî sarımsak; **koy mañgır** kuzu sarımsağı; *bk.* **mañır**.
mañır Moğ. *zool.* Yabanî sarımsak; *bk.* **mañgır**.
mañıs Canavar.
mañkan: mañkan taadak Kel dede.
mañta- Koşmak (At vs. için) koşmak.
mañtat- (**mañta-'nın ettirgen şekli**) Koşturmak, koşturtmak.
mañzıra- 1. Silinmek. 2. Acele etmek.

mañzırak 1. Silinmiş. 2. Aceleci.
mañzıran- (**mañzıra-** *fiilinin dönüşlü şekli*) Acele etmek, telâşlanmak.
mañzırat- (**mañzıra-**'nın *ettirgen şekli*) Acele ettirmek.
mañzıru 1. Silinmişlik. 2. Acelecilik.
mara- Dikkatle bakmak, şöyle bir bakmak (?).
maraacı Koyun.
maral *bot.* Alp gülü, (Lât. "*Rosa alba*").
margaa *bk.* **bargaa**.
margaan Moğ. Tartışma; *bk.* **margan**.
margan Bahis; teminat, garanti; ödül; üç **katap margan etken** üç kez bahse girdiler; *bk.* **margaan**.
margış- Moğ. Bahse girmek, iddialaşmak; **margıjak!** hadi bahse girin!
marka Rus. **poçtoviy marka** posta pulu.
marksizm Rus. Marksizm.
marşal Rus. Mareşal; **sovetskiy soyuztñ marşalı** Sovyetler Birliği mareşali.
mart Rus. Mart.
maska Çekiç.
maşına Rus. Makine; **kol maşına** el makinesi; **but maşına** ayak makinesi; **maşına eder zavod** makine üretim fabrikası.
maşinist Rus. Makinist.
matematika Rus. Matematik.
may I Yağ.
may II Rus. Mayıs.
May-Ene *mit.* Umay (çocukların koruyucu tanrısı).
mayçık *zool.* Tavşan.
maykan *bk.* **baykan**.
mayla- Yağlamak, yağ sürmek.
maylan- (**mayda-**'nın *edilgen şekli*) Yağlanmak.
mayman *bk.* **nayman**.
mayor Rus. Binbaşı.
mayrık 1. (Ağaç için) eğri; **mayrık ağaç** eğri ağaç; *bk.* **mıyrık**. 2. (Ayakkabı için) çarpık; **mayrık ödüktü** çarpık çizmeli. 3. Eğri ayaklı; **mayrık buttu** eğri

ayaklı. 4. Sallanan, sağlam olmayan; **mayrık buttu stol** çürük ayaklı masa.
mayrıkta- (Ayakkabı için) eğrilmek, çarpılmak.
me Al, git!
meçertke *zool.* Baykuş; *bk.* **meçirtke**.
meçet Taç; **meçetke kir-** taçlanmak, taç giymek.
meçette Taç giydirmek.
meçin Ülker (Süreyya) takım yıldızı, **meçin cıl** maymun yılı (on iki hayvan takviminde dokuzuncu yılın adı).
meçirtke Baykuş, puhu kuşu; *bk.* **meçertke**.
mee Beyin.
meeley Moğ. Eldiven.
meen- Sevinmek.
mees Dağın güney yamacı, ormansız yumuşak arazi.
mehanic Rus. Makinist.
mehanika Rus. Mekanik.
mehanizma Rus. Mekanizma; **çastıñ mehanizmazi** saat mekanizması.
meje *bk.* **mejelik**.
mejelik Tepe; *bk.* **kırılñ**.
mejik 1. Tabut. 2. Mezar.
meke Moğ. Yalan, hile; **meke bolbozın?** bu yalan değil mi? *bk.* **tögün**.
mekeçi Moğ. T. Yalancı, hilekâr; *bk.* **tögünçi**.
mekele- Moğ. T. Aldatmak, kandırmak; *bk.* **tögünde-**.
mekelen- Moğ. T. Kanmak.
mekelet- Moğ. T. (**mekele-**'nin *ettirgen şekli*) Kandırmak; *bk.* **tögündet-**.
meltire- Parlamak, güzelliğiyle ortaya çıkmak; **meltiregen koo göz kamaştırın** güzellikteki kız.
men Ben (*1. teklik şahıs zamiri*).
meñ 1. Ben, doğum lekesi. 2. Siğil.
meñde- Acele etmek, acele ile ileri gitmek; **Udura köp alıptar meñdep keldiler** *folk.* Karşılaşmaya pek çok alp koşup geldi.
meñdeş (**meñde-** *fiilinden isim-fiil*)

Acelecilik.

meñdeş- (**meñde-'nin işteş şekli**) Birlikte acele etmek.

menzin- Kendinin saymak, benimsemek.

menzineçi Sahip, mülkiyeti olan.

menziner: **baştapkı cüzünni menziner kojultaları** gr. Birinci şahıs iyelik ekleri; **menziner kojulta** gr. aitlik eki; **menziner kojultalar** gr. iyelik ekleri.

menzingen Özel; **menzingen cöojö** özel mülkiyet; **menzingen mal** benim malım (hayvanım).

menzinü 1. Özel mülkiyet. 2. Benimseme.

mergede- Atmak, sallamak, sallanmak.

mergedet- (**mergede-'nin ettirgen şekli**) 1. Attırmak. 2. Yakalatmak.

mergen Becerikli, kesin, isabetli.

mergende- Becerikli olmak.

mergendet- (**mergende-'nin ettirgen şekli**) Becerikli hâle getirmek.

mergendü Vurucu; **mergendü** birgada vurucu ekip.

mergendüçi Vurucu.

merinos Rus. Merinos; **merinos koy** merinos koyun.

meşke 1. Mantar; **cer meşke** mantarlar. 2. (Dudakta) kırmızı tabaka.

meşkele- Mantar toplamak.

meşkelet- (**meşkele-'nin ettirgen şekli**) Mantar toplatmak.

metall Rus. Metal.

metateza Rus. gr. Metatez.

metr Rus. Metre; **metre cüs** santimetr yüz santimetre.

mevley Eldiven.

meyrik Kıvrık; **teyrik-meyrik** zikzaklı.

mı bk. bu.

mıkın Bel; **mıkın tayanıp turdı** elleri belindedikildi.

mılça Banyo.

mıltık Silâh, tüfek; **taş mıltık** kremnoy tüfeği; **multalu mıltık** fitilli tüfek; **kırlu mıltık** yivli tüfek; **koñdoy mıltık** büyük kalibreli tüfek; **mıltık at-** tüfekte ateş etmek; **mıltık** adını

tüfek atışı duyuldu.

mıltıkçı Avcı.

mıltıktaş- Karşılıklı ateş açmak.

mınar Bu tarafa, buraya.

mınayda Böyle, şöyle, öyle, bu şekilde; **mınayda aytkada** özellikle söyleyerek.

mınayıp (< **mındıy edip zarf-fil** *şeklinden*) Şöyle, öyle, böyle, bu şekilde.

mınayt- (< **mıydiy et-** *birleşik fiilinden*) Böyle yapmak.

mınça O kadar, bu kadar, şu kadar; bunca, onca; **Ança-mınça bolboy turup curttarına cetkilep kelet folk.** Az sonra evlerine ulaştılar.

mında Burada, burası; **anda-mında** burada, bu yerde.

mındağı 1. Buradaki. 2. O zamanki.

mındıy Böyle, öyle, şöyle, bu şekilde, buna benzer; **mındıyın bis kaydañ bildik?** onun öyle olduğunu biz nereden bilelim?

mırç bot. Biber.

mırçak bot. Nohut, bezelye.

mırdı es. Kurban edilen hayvanların kemiklerinin sarıldığı paçavra.

mırık Kırık kenarlı, dişli.

mırıy zool. Kedi.

mıs bk. bus.

mıs Taş; **bk. taş; bk. bus.**

mıy Moğ. Kedi; **erkek mıy** erkek kedi; **bk. kiske.**

mıyak 1. *zool.* Kaplan. 2. *zool.* Dişi kedi.

mıyakta- Miyavlamak.

mıygak zool. Dişi maral; **bk. muygak.**

mıyık Sakal, bıyık.

mıyırıl- Eğilmek; **mıska tiygendiy** **mıyırıldı** taşa çarpmış gibi eğildi.

mıyırında- (Yılan için) kıvrılmak; **Ediñ mıyırında, catsın!** *folk.* Bedenin kıvrılıp kalsın!

mıykal zool. Kedi.

mıyman (Kâğıt oyununda) karo.

mıyırık 1. (Ağaç için) eğri. 2. Dolambaçlı, zikzak, sallantılı, sağlam olmayan; **bk. mayırık.**

mızıl-da- Parıldamak, parlamak; **torko tondori mızıldap**, altın çaçaktarı cayılıp **kelgen** ipek saçaklı ipek kürklerle parıldayarak geldi.

mif Rus. Mit, efsane.

mikrofon Rus. Mikrofon.

militsiya Rus. Milis, polis.

milliard Rus. Milyar.

million Rus. Milyon; **milliongo cuuk** milyona yakın.

min- Binmek (bir hayvanın vs. üstüne); **atka min-** ata binmek.

mindir- (*min-'in ettirgen şekli*) Bindirmek; **kajı atka mindireribis?** biz onu hangi ata bindirelim?

mineral Rus. Mineral.

mineral'nıy Rus. Mineral; **mineral'nıy suu** mineral su.

ministerstvo Rus. Bakanlık.

ministr Rus. Bakan.

miniş- (*min-'in işteş şekli*) Birlikte binip gezmek.

minit Binek hayvanı, binit; **minit buka** binek boğası.

minomyot Rus. Havan topu.

minus Rus. Eksi.

minut Rus. Dakika.

mis Keskin taraf, uç.

miting Rus. Miting.

miy zool. Kedi.

mobilizatsiya Rus. Seferberlik.

mobilizovat' Rus. **mobilizovat'** et-Seferberlik ilân etmek.

mogus bk. **moñus**.

moko 1. Küt (ağaç), **moko bıçak** küt bıçak. 2. Aptal, budala.

moko- 1. Kütleşmek. 2. Gücünü kaybetmek. 3. (Herhangi bir işte) başarısız olmak.

mokodu Körleşme, kütleşme, körelme.

mokot- (*moko-'nun ettirgen şekli*) 1. Kütleştirmek. 2. Gücsüzleştirmek.

molco Moğ. Kesin, zorunlu; **onçozi molco alındı** bütün sorumlulukları yüklendi; **molco mindıy** şartlar böyle;

bk. **molcu**.

molcolu Moğ. T. Şartlı; **molcolu öy** ötti verilen süre geçti.

molcon- Moğ. T. Taahhüt etmek.

molcu: **molcu keber** gr. Şart kipi; **molcu keberdiñ kojultazı** gr. şart eki; **molcu keberdiñ turguza-keler öyi** gr. geniş zamanın şartı; **molcu-künzeer keber** gr. dilek şart kipi; **molcu keler öy** gr. gelecek zamanın şartı; bk. **molco**.

moltüñde- Parıldamak.

moltüñdeş (*moltüñde- fiilinden isim-fiil*) Parıltı, parıldama.

moltüre- (Göz yaşları için) parıldamak, **köziniñ caji möltürep çıgıp keldi** gözlerinde göz yaşları parıldadı.

momıç es. Yardım.

momojok Kepçe.

momon zool. Yer ayısı; kara momon köstebek; bk. **nomon**, **türtün**.

moñis bk. **moñus**.

Moñus biy (Bir canavar adı).

moñus Moğ. 1. Savaşçı; 2. dev. 3. Canlı, atik. 4. Canavar ismi; bk. **moñis**, **mogus**, **moos**.

momo zool. Örümcek, erkek geyik.

moos bk. **moñus**.

mordo (Balık avı için) çöten, kirtil.

morfema Rus. gr. Şekil birimi, morfem.

morfologiya Rus. gr. Şekil bilgisi, morfoloji

motto Posta; bk. **poçto**.

moyın Boyun; **moyınga tüşken** boyuna sarılmak; **moyınga alıngan** üstüne aldığı, mes'uliyetini aldığı, mesuliyeti alınan; **castıraların moyınga aldı** hatalarını kabul etti.

moyınçı Tasma.

moyno- Kurtulmak; inat etmek; **at moynop turu** (elinden) at kurtuldu; **moynop, kelbey kaldı** inat etti ve gitmedi.

moynok I 1. Tasma. 2. Kement.

moynok II (< **moyını ak**) Beyaz boyunlu

(sıkça karşılaşılan bir köpek türü).
moytırak Yaka, çocuk önlüğü.
möndölö Porsuk yavrusu.
möndür Moğ. Dolu.
möñkü 1. Ebedî; **cajiñ bolzo uzun bodzın, cürümiñ bolzo möñkü bolzın** yazların uzasın, ömrün ebedî olsun. 2. Dağ buzulu, yıl boyu kalkmayan kar; *mec.* mezar; **möñküler körünet** dağ buzulları görülüyor; **möñküzin tutkan gömdüler; möñküzine salgan gömdüler.**
möñkülü Dağ buzullarıyla kaplı (dağ); **möñkülü tuular** buzul dağları.
möñkülük Ebedî, sonsuz; **cajiñ bolzo, möñkülük bolzın!** yazın sonsuz olsun!
möñün Moğ. Gümüş; **Caltırap turgan neme möñün cıdalar bolgon folk.** Parıldayan şeyler gümüş mızraklar idi; **möñün suu** cıva; *bk.* **kümüş.**
möön Onikiparmak bağırsağı.
möörö- Böğürmek.
möörök Sıkça böğüren inek veya boğa.
mööröt- (**möörö-'nün ettirgen şekli**) Böğürtmek.
mör Zafer, başarı.
mörgü Dua.
mörgü- Moğ. Dua etmek; eğilmek; **Cerge cegire biske mörgürer folk.** Yere kadar eğilin karşımızda.
mörküt Kartal; *bk.* **mürküt.**
mörööçi Böğüren inek.
möröy 1. Zafer getiren sonuç. 2. Yarışma. 3. Ödül; **möröy al-** bahis tutuşmak; **möröy aldır-** bahsi kazanmak.
möröylöş- 1. (İşte) yarışmak, rekabet etmek. 2. (Yarıştı) yarışmak.
möş Dağ zirvesi.
mramor Rus. Mermer; **oroktoydogı mramorlo cazap salgan** Oroktoy'daki mermerle yapılmış.
mugur Moğ. **mugur sööm** Kısa karış; *bk.* **mukur.**
mujskoy rod gr. Erkeklik.
mukur Moğ. **mukur sööm** Kısa karış; *bk.*

mugur.
muñ I Üzüntü, keder **corgoo col muñ ba, coygoo sös muñ ba?** atasözü yürüyen için yol dert mi, yalancı için söz dert mi?
muñ II Bin; **bir kaç muñ** birkaç bin.
muñkan Zavallı, biçare, sıkıntılı, dertli, bahtsız kişi.
muñkan- İstirap çekmek; **ol süreen muñkanıp cat** o çok acı çekti.
mus *bk.* **bus.**
musta *bk.* **busta.**
muul Moğ. Tınaz, tahıl demetleri, ot yığını, dokurcun; *bk.* **pugul.**
muyrak *bk.* **mıyrak.**
muzey Rus. Müze.
muzıka Rus. Müzik.
mün Çorba.
müñünde- Gümüşlemek, gümüşle kaplamak.
mürgü- Dua etmek.
mürküt *zool.* Kartal *bk.* **mörküt.**
müüs Boynuz; **koçkor müüs** 1) Koç boynuzu. 2) Koç boynuzu şeklindeki motif; **kazık müüs** iki yaşındaki maral; **saldanıñ müüzi** saban demiri.
müüstü Boynuzlu; **müüstü coon mal** boynuzlu büyük baş hayvan.
nominatsiya Rus. *gr.* Adlandırma.

N

naaday Moğ. Kukla, bebek.
naajı Moğ. Dost; *bk.* **naayı, nayjı.**
naana Nine; *bk.* **caana.**
naanem *bk.* **naana, caana.**
naayı Moğ. Dost; *bk.* **naajı, nayjı.**
nacı Moğ. Arkadaş, dost; **Meniñ antırrarlu nacım, meni nege şıraladıp cadıñ?** *folk.* Benim sadık arkadaşım, beni neden üzüyorsun?
naçılaş Moğ. T. Dostluk; **üzülbes naçılaş** kopmaz dostluk.
naçılaş- Moğ. T. Dost olmak.
naçılık Moğ. T. Dostluk.
nak Şefkatli, sevecen; hoş, sevimli; **nak**

karındaştar birbirini seven kardeşler;
nak nacım benim sevecen dostum.
naktaş- Dostça yaşamak.
nalog Rus. Vergi; **nalogtı** **tölöp** ber-
 vergi ödemek.
nama Moğ. Lama, rahip, keşiş.
naran Ay; *bk. araan.*
narkomat Rus. Halk komiserliği.
nayjı Moğ. Dost; *bk. naajı, naayı.*
nayrat- Zayıflatmak.
ne 1. Ne? **bu ne?** bu ne? **ne kerek?** ne
 gerek? 2. Her; **ne neme** her şey; **ne le** 1)
 Hepsi. 2) Neyle; **ne le suzayın?** suyu
 neyle alayım?
nedele Rus. Hafta; **ötkön nedelede** geçen
 haftada; **üç nedele cürüp** üç hafta
 bulunup.
neft' Rus. < Far. Petrol.
neftyanoy Rus. s. Petrol; **neftyanoy**
promişlennost' petrol sanayii.
neke- Moğ. 1. Ödetmek, istemek; **alım**
neke- borcunu ödetmek. 2. İzlemek,
 takip etmek.
nekelte Moğ. 1. Dava. 2. Yargı süreci.
nekeş- (**neke-'nin işteş şekli**) 1. Birbirini
 izlemek. 2. Birlikte birini izlemek; **boyı**
boyın nekejip cat onlar birbirlerini
 izlediler.
nekey 1. Post (koyun). 2. *mit.* Efsaneye
 göre Ülgen'in yarattığı insanları koruyan
 köpeğe Erlik'in verdiği eski kürk.
nemçi Kurt, obur.
neme 1. Eşya. 2. Şey, birşey, nesne, varlık;
bir neme bir şey. 3. *mit.* **cayılğan**
neme: **tös'ten** daha sonra oluşmuş ruhlar
 (*bk. tös* 1), şaman inancında ölmüş
 insanların ruhları; **aru neme** temiz
 ruhlar; **kara neme** kötü ruhlar,
 günahkârların ruhları.
nerelü: **at nerelü** Cesaretli; **sovetskiy at**
nerelü partizandar cesur Sovyet
 partizanları.
neveste Rus. Gelin; *bk. boylu, koltu,*
sırgalçı.
nıkı- (Eli, ayağı) kuvvetle sıkmak.

nıkta- 1. Bir şeyi tıka basa doldurmak. 2.
 Sağlamlaştırmak.
nıktal- (**nıkta-'nın edilgen şekli**) 1.
 Sağlamlaşmak. 2. (Kar, ot için)
 katılaşmak; **nıktalıp catkan** kar
 katılaşmış kar.
nogon Yeşil (ot, kumaş).
nokto Moğ. Yular.
noktolo- Moğ. T. Yular takmak.
noktolu Moğ. T. Yularlı.
nom İr. (Soğ.) *mit.* Bilgelik kitabı (bu
 kitaba göre Ülgen toprağı yaratmıştır).
nomçı İr. (Soğ.) T. Küçük kitap.
nomer Rus. Numara; **meniñ nomerim**
bejinçi benim numaram beş, ben
 beşinciyim; **gostinitsada boş**
nomerler bar misafirhanede boş odalar
 var.
nomon Moğ. Köstebek; *bk. türkün,*
momon.
nookı Tüy.
nookılu Tüylü.
not Rus. *müz.* Nota.
noyabr' Rus. Kasım.
nökör Moğ. Dost, arkadaşı.
nurgulay Çok; büyük bölüm.
nyamı Moğ. Mevki, rütbe.
nyon Moğ. Halk.

O

o *bk. ol.*
ob"ekt Rus. Obje, nesne, şey.
ob"ektiv Rus. Objektif.
ob"ektivniy Rus. s. Objektif;
ob"ektivniy şıltak objektif neden.
obızın Moğ. Hokkabazlık, bir şeye
 dönüşme yeteneği.
obızındı Moğ. T. Sahtecilik.
obkom Rus. Bölge komitesi; **Bastıra**
Soyuztıñ (bol'şevikterdiñ)
Kommunistiçeskiy partiyazınıñ
Oyrotskiy obkomı Komünist partinin
 Oyrot Bölge Komitesi.
oblast' Rus. Bölge; **Oyrotskiy**

avtonomniy bolast'ın albatızı
Oyrot Özerk Bölgesinin halkı.
oblastnoy Rus. Bölge.
obligatsiya Rus. Tahvil; voenniy zaemniñ obligatsiyazı askerî borç tahvili.
obogo Moğ. 1. Yığın; Taş oçogıñ bek bolzın, talkan küliñ obogo bolzın folk. Taş ocağın sağlam olsun, yulaf unun külün yığın yığın olsun. 2. *es.* Dağ ruhuna adanan taş yığını.
obogolo- Bir şeyi yığın hâline getirmek, yığmak.
oboo bk. obogo.
oboolo- Kuru ot toplamak.
obor (< bağır) Vücut.
oçeret Rus. Sıra.
oço: oço çeçen Adsız parmak.
oçok 1. Sacayak. 2. Ocak; cer oçok toprağın içine gömülü ocak.
odık Yulaf unu; parçalanmış.
odin Odun, kütük; **kayğıñ odın** kayın kütükleri.
odında- Kütük, odun toplamak.
odır- 1. Ateş yakmak. 2. Yakmak; **Altın örgözin odırdı folk.** O altın sarayını yaktı.
odıru Ateş yakılan yer, ocak.
odiş bk. oduş.
odo- Zararlı otları ayıklamak.
odoçı Kırıcı; **taş odoçı** taş ustası.
odor Otlak, mera, yayla; **mal odordo** otlaktaki hayvanlar.
odorlu Otlakları bol olan; **odorlu cer** bol otlaklı yer; **Odorlu cerge at otkorboy ötti folk.** Atı otlığa salmadan geldi.
odoş I Karşı, karşıdaki, zıt; **odoş ayıl** karşıdaki köy.
odoş II (odo- fiilinden isim-fiil) Zararlı otları ayıklama.
odoş- (odo-'nun işteş şekli) Zararlı otları birlikte ayıklamak, zararlı otları temizlemek.
odoştoy Karşıda.
odot- (odo-'un ettirgen şekli) Zararlı otları

ayıklatmak.
odu 1. Gövde; kulübe; kamp. 2. es. Yıkandıktan sonra damadın gelini götürdüğü kayın ağacından kulübe.
odulan- Kamp kurmak, yerleşmek, ateş yakıp geceyi geçirmek; **kırdıñ edeginde odulandıbıs** dağın eteğine kamp kurduk.
odus Otuz; **odus beş** otuz beş; **odus sıñar** otuz beş.
oduş Kalbur, elek; *bk. odiş, eskin.*
oduş bk. odiş.
oduzınçı Otuzuncu.
ofitser Rus. Subay.
ofitsialniy Rus. ofitsialniy til gr. Resmî dil; *bk. gosudarstevnniy til.*
ogır- Böğürmek, anırmak.
ogo Ona (yönelme hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri).
ogur- Böğürmek, ağlamak; *bk. bağır-*
ogurçın Rus. Salatalık.
oguriş (ogur- fiilinden isim-fiil) Bağıрма, çığlık.
ogurt- (ogur-'un ettirgen şekli) Böğürtmek.
ok I Ok, kurşun; **ok tiy-** (ok için) saplanmak, sıyırmak; **ok taarı** avcı yedekleri, eşyaları.
ok II (Kuvvetlendirme edatı) de, dahi, -a gelince; **ol ok o da; enayıp ok ayttı o da** böyle söyledi.
okop Rus. Siperler.
okpır Hızlı hareket eden (?).
okrug Rus. Çevre.
okşo- Öpmek.
okşon- (okşo-'nun dönüşlü şekli) Öpülmek.
okşondır- (okşon-'un ettirgen şekli) Öptürmek.
okşoniş (okşon- fiilinden isim-fiil) Öpme, öpücük.
okşoniş- (okşon-'un işteş şekli) Birbirini öpmek.
okto- (Silâh için) doldurmak.
oktol- (okto-'nun edilgen şekli) 1. Doldurulmak; **oktolgon miltık** dolu silâh. 2. Ok gibi vurmak, çok hızlı

gitmek.
okton- Ok gibi uçmak.
oktu Dolu.
oktyabr' Rus. Ekim.
ol O (3. teklik şahıs zamiri); bu.
ol- Olmak.
olbık *bk.* **olbuk**.
olbuk Oturma yeri; budak, büyük dal; üç **olbuktu bay kayıñ mit.** üç oturmalı (oturaklı) dallı kayın ağacı.
olco Moğ. Esir; **olcogo kir-** esir düşmek; **olcogo kirgen** esir, savaş esiri.
olcoçı İşgalci.
olcolo- 1. Esir almak. 2. İşgal etmek.
olcolot- (**olcolo-'nun ettirgen şekli**) 1. Esir aldirmek. 2. İşgal ettirmek.
olmon Sallantılı, dalgalı; heyecanlı **olmon calman ot bajın otop turgaan Kızıl-ÜR** Otlanan Kızıl Ür dalgalanan otların başını kopardı.
olomçık Kız arkadaş.
olor Onlar (3. çokluk şahıs zamiri).
olut Oturulabilen yer; **olut biste bar** bizim oturacak yerimiz çok.
omok (Karakter için) dinç, canlı; **Omok küçtü köröškileyt, oñi cokko sügünçileyt folk.** Dinç ve güçlüler, birbirlerine bakar ve sonsuz sevinç duyarlar.
omoksıra- Dinçleşmek, iyi durumda olmak.
omonim Rus. *gr.* Eş sesli; *bk.* **aydıları tüney, ce uçurı başka söstör.**
omurtka Omurga; **bel omurtkalar** bel omurgası.
omuru Gövde.
on On (sayı sıfatı); **on kös onlu** (kâğıt oyununda).
oñ I 1. Sağ, sağ taraf, sağ yön; **oñ kol** sağ el. 2. Ön; **böstiñ oñ canı** kumaşın (sağ) ön tarafı. 3. Aynı yöndeki; **oñi salkın** aynı yöndeki rüzgâr; **oñi cok sügüñdi** aynı ölçüde sevinmedi.
oñ II Başarı; **ogo oñ boldı** o başarılı.
oñ- Solmak, rengini kaybetmek; *bk.* **kubar-**

onañ Ora, orası.
onço Hep, hepsi, her şey, hep, bütün; **onço nemeler** her şey; *bk.* **bastıra**.
oñday İçerik, anlam; **kuuçıñniñ oñdayı** konuşmanın içeriği.
onđıy Böyle.
oñdo- 1. Bir şeyi sağ eliyle yapmak. 2. Düzeltmek. 3. Anlamak, benimsemek; **oñdop bolboy cat** o anlamayabilir.
oñdol- (**oñdo-'nun edilgen şekli**) 1. Düzelmek. 2. Sakince oturmak.
oñdomol *gr.* Kavram.
oñdon- 1. (Hastalıktan) iyileşmek, kurtulmak. 2. Düzelmek, kendine çeki düzen vermek. 3. (Hayvan için) semirmek.
ondu Onlusu olan; **balam ondu** çocuğum on yaşında.
oñdu Düzelmış.
oñgok Hızla rengini kaybeden.
onı Onu (yükleme hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri).
oñıñ Onun (ilgi hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri).
onıñçı Onuncu; **onıñçı cıldık** onuncu kutlama yılı.
onızı *bk.* **onu**.
onoñ (çıkma hâlindeki 3. teklik şahıs zamiri) ondan, bundan; **onoñ kelip bar** Bundan sonra gel; **onoñ arı** ondan ileride; **onoñ beri** o zamandan beri.
oñor Rus; *bk.* **Orus**.
oñoy 1. Hafif, uygun. 2. Ucuz; **oñoy bol-ucuzlamak**; **oñoy edildi** ucuz alındı.
onoydo Böyle; **Onoydo aydı la salkın keltü uça berdi folk.** Böyle söyleyip rüzgâr gibi uçtu.
oñoylo- 1. İyileşmek, hafiflemek. 2. Ucuzlamak.
oñoylot- (**oñoylo-'nun ettirgen şekli**) Ucuzlatmak.
oñto- İnmek.
oñtoş (**oñto- fiilinden isim-fil**) İnleme.
oñtoş- (**oñto-'nun işteş şekli**); **ulus uyku arazında oñtoşkon** insanlar uykuda

inledi.
ontu İnilti.
oo Moğ. Zehir.
oodık 1. Parça, kırık. 2. Kırık tabak.
oodıl- (*oot-'un edilgen şekli*) Kırılmak, parçalanmak.
oodış- (*oot-'un işteş şekli*) Birlikte kırmak, ufalamak.
ook Küçük; **ook baldar** küçük çocuklar; **ook mal** küçük baş hayvan.
ookoy *av.* Kurt; uluyan kurt; *bk.* **ookoyok**.
ookoyok *bk.* **ookoy**.
ookto- Ufalamak, parçalamak; **ooktop cat-** (kurt için) ulumak.
ooktol- (*ookto-'nun edilgen şekli*) Ufalanmak, parçalanmak.
ooktot- (*ookto-'nun ettirgen şekli*) Ufalamak, parçalamak.
oorı- *bk.* **ooru-**.
ooru Moğ. 1. Hasta. 2. Hastalık; **sarı ooru** sarılık; **kaltırak ooru** sıtma; **izü ooru** tifo; **buuru ooru** mide bulantısı; **çalık ooru** ateş; **key ooru** karın şişmesi; **ençi ooru** doğumlar; *bk.* **cobol**.
ooru- Moğ. (İnsanlar için) hastalanmak; *bk.* **oorı-**.
oorulu Moğ. T. Hasta, hastalıklı.
ooruñkay Moğ. Hastalıklı.
oos 1. Ağız; **oos baalaş-** söz birliği etmek. 2. Delik; **kaptıñ oozı** çuvalın ağzı (deliği). 3. Ağız, akar suyun denize veya göle döküldüğü yer; **Kan-Oozı** Kan nehrinin ağzı; **aç oostu** istekli. 4. Sırt, hayvanın yük vurulan yeri. 5. *gr.* Ağız; **oos içinde caak aldı boş cer** *gr.* avurt; **oos tabış** *gr.* ağız sesi.
oot- Kırmak, parçalamak.
oottır- (*oot-'un ettirgen şekli*) Kırdırmak, parçalamak.
oozık Kürek.
op Yalancılık, sahtekârlık.
opkın 1. Dalga. 2. Girdap.
opsan *bk.* **aspan**.
opşıra Demir.

optol- İkiyüzlü davranmak.
opton- İkiyüzlü davranmak.
optu İkiyüzlü, hilekâr.
orbo *es.* Şaman davulunun tokmağı.
orçılañ Moğ. Evren, kâinat, dünya, âlem.
ordında Önünde, önüne.
orfografiya Rus. İmlâ; **oyrot tiliniñ orfografiyazı** Oyrotçanın (Altaycanın) imlâsı; *bk.* **çın biçiileriniñ ejizi**.
orık Patika, yol; *bk.* **oruk**.
orıkta- Patikadan gitmek.
orın 1. Yer; **ordı** onun yeri; **orına** onun yerine. 2. Yatak; **orını** onun yatağı; **Orında töjök soobos turkaarı cılu cattu folk.** Yatağındaki döşek soğumadı, her zaman sıcaktı.
orınçı Vali.
orınçık- 1. Yerleşmek. 2. Sertleşmek. 3. Daha önceki duruma gelmek; **sagıjı orınkpas kiji** sürekli durmayan kişi.
orınıktır- (*orınık-'ın ettirgen şekli*) 1. Yerleştirmek. 2. Sağlamlaştırmak. 3. Düzene sokmak.
oro Çukur, yar.
oro- Sarmak, dolamak.
oroçı Mirasçı, küçük oğul; **oroçı uulım** mirasçım, küçük oğlum.
orokoy Yaramaz; **orokoy bala** yaramaz çocuk.
orol- (*oro-'nun edilgen şekli*) 1. Çevrilmiş, sarılmış olmak. 2. (Saçlar için) kıvrılmak.
orolçık Spiral şekilli, bükük, kıvrık.
oroliş (*orol- filinden isim-fil*) Kıvrıma, bükme.
orolişçañ: **orolişçañ kiji** Borcunu ödemeyen ve aldıklarını geri vermeyen insan.
orom Sokak; *bk.* **oroon**.
oromiş Sarma, sarmalama.
oron- (*oro-'nun dönüşlü şekli*) Sarılmak, bürünmek.
oroon Moğ. 1. Devlet, ülke; memleket; **sovet oroon** Sovyet ülkesi. 2. *mit.* hanlık; **üstügi oroon** Ülgen'in

bulunduğu gökyüzü hanlığı; **altığı uulım** Erlik'in bulunduğu yer altı hanlığı. 3. Sokak; *bk. orom.*

oroş- (*oro-'nun işteş şekli*) Birlikte çevirmek.

oroy Moğ. Geç; **oroy bolor** geç oluyor.

oroy- Çevresini dolaşmak; **köldi oroyıp keldi** o gölün çevresini dolaştı.

oroytı- Gecikmek.

orozo İr. *din.* Oruç.

orozolo- İr. T. *din.* Oruç tutmak.

orozolot- İr. T. *din.* (*orozolo-'nun ettirgen şekli*) Oruç tutturmak.

orto 1. Orta, yarı; **orto tün** gece yarısı; **orto col** yol ortası; **orto caştu** orta yaşlardan itibaren; **eki gorodtiñ ortozi** iki şehrin arasındaki uzaklık; **orto sindu** orta boyda; **küstiñ orto ayı** Eylül (Altay halk takviminde dokuzuncu ayın adı). 2. **orto til arkazı gr.** Ön damak; **orto til arkazı tuyuk tabış gr.** ön damak ünsüzü.

ortok Bilinen, genel; **ortok boluşçı til gr.** aracı dil.

ortokşu Bahadır yayı.

ortolık Ada.

orton Orta; **orton sabar** orta parmak.

oruk *bk. orık.*

orus Rus; *bk. oñor.*

orusça Rusça.

orusta- Rusça konuşmak; **orustap kuuçındadı** Rusça konuştu.

oşkoş Benzer, benzeyen, aynı, gibi; **bala oşkoş** çocuk gibi; **sen oşkoş** senin gibi; **kelgen oşkoş** gelmiş gibi; **cok oşkoş** yokmuş gibi.

ot I Ateş; **ot sal-** ateş, soba yakmak; **köstiñ odı** göz kıvılcımı; **ot-ene** ateş anası.

ot II Ot; **çöptü ot** kuru otlar.

otık Çakmak; **otık taş** çakmak taşı.

otır- Oturmak.

otkor- Otlatmak.

oto- Otlakta otlamak; **mal otop turu** hayvanlar otluyor.

otog Otağ.

otot- (*oto-'nun ettirgen şekli*) Otlatmak, otlattırmak.

otryad Rus. Müfreze; **ozoçıl otryad** ön müfreze.

ottu I 1. Ateşli, yakıcı; **ottu salkın** yakıcı rüzgâr. 2. *mec.* cesur, enerjik.

ottu II Otlı; **ottu cer** otlı yer, otlaklı yer.

otur- 1. Oturmak; **taşka otur-** taşta oturmak. 2. Yaşamak; **mında otur-** burada yaşamak. 3. (Yardımcı fiil).

oturgança (Doğumu) bekleyenler.

oturgış Sandalye; *bk. oturguş.*

oturgus- (*otur-'un ettirgen şekli*) Oturtmak, yerleştirmek; **törgö oturgus-** misafirleri baş köşeye oturtmak.

oturguş Tabure; *bk. oturgış.*

oturu (*otur-filinden isim-fiil*) Oturma.

oy I Akıl; anlayış; endişe; **oygor** oy bilgelik, akıllılık.

oy II Derin, çökük yer.

oy III (Hayret bildiren ünlem) oy, vay!

oy- Oymak, delmek.

oydık Oyuk, çukur, çadırdaki ateş yakılan çukur.

oygon- Uyanmak; *bk. uygun-*

oygonış (*oygon-filinden isim-fiil*) Uyanma, uyanış.

oygor 1. Bilge, akıllı. 2. Güçlü; **oygor kiji folk.** bahadır.

oygos- Uyandırmak; *bk. uygus-*

oyık 1. Oyulmuş. 2. Delik, çukur.

oyın I Oyun.

oyın II İşleme, oyma.

oyınçı 1. Şakacı. 2. Oyuncak.

oyınçık Oyuncak.

oyışkak Oyulmuş.

oylo- I Sinirlenmek, öfkeyle hareket etmek; **at oylop cat** at sinirlendi, huysuzlaştı.

oylo- II İnandırmak, ikna etmek; **sen meni boyıñ oylop üretkeñ tı sam** sen beni ikna ettin ve öğrettin.

oylok Cesur, şiddetli.

oylon- (*oylo- II'nin dönüşlü şekli*) Anlamak.

oylot- (oylo- I'in ettirgen şekli) Öfkelen­dirmek.
oymok Yüksük; **tuyuk oymok** delikli yüksük.
oymoktu 1. Yüksüklü. 2. *mec.* kadın.
oyno- 1. Oynamak, eğlenmek; **oynop ayt-şaka** yapmak. 2. Biriyle samimî ilişki içinde bulunmak.
oynok Oyun.
oynol- (oyno-'nun edilgen şekli) (Piyango için) oynamış olmak; **nemeler oynılıp cat** eşya piyangosunda oynamış olmak.
oynoş Sevgili, oynaş.
oynoş- (oyno-'nun işteş şekli) 1. Birlikte oynamak. 2. Biriyle samimi ilişkide bulunmak.
oynoşçı Gönül ilişkilerine meyilli olan, çapkın.
oynot- (oyno- fiilinin ettirgen şekli) 1. Oynatmak. 2. Samimî ilişkide bulundurmak.
oyoñot *bot.* Ter otu.
oyoñotto- Ter otu toplamaya gitmek; *bk.* **oyoñot-**.
oysı- **oysıp turgan** "Oy" ünlemini kullanan insan.
oyto Geri, geriye, ters; **Onı ukkan Közüyke oyto armakçızın türetudat folk.** Bunu duyan Közüyke geri döndü; **oyto al-** geri almak; **öştü aldırğan cerin oyto alarga çenejip katap tabararga çeneşti** kaybettiği toprakları geri almak isteyen düşman saldırıya geçti.
ozo 1. Önce, çok önce; **ozodoñ beri** çok çok önce, eskiden; **ozo çakta** eski zamanlarda (çağlarda); *bk.* **başkıla**. 2. İleride, ileri; **ozo kör-** ileri bakmak. 3. *e.* önce, ileri; **bayramnañ ozo** bayramdan önce.
ozoçı Öncü.
ozoçıl İlerici, gelişmiş; **ozoçıl kolhoz** gelişmiş kolhoz; **ozoçıl pozitsiya** ilerici konum.
ozogı 1. Önceki, eski; **ozogı cañ** eski gelenekler; **ozogıda** eskide. 2. İleride

bulunan.
ozolo- İleriye gitmek, iyileşmek, ilerlemek; yenmek, geride bırakmak; *bk.* **akala-**.
ozolot- (ozolo-'nun ettirgen şekli) İleri götürmek, iyileştirmek.
ozur- Rüzgârla salmak.
ozuraçı Rüzgârda salınan.

Ö

öbögön Moğ. 1. Yaşlı adam; yaşlı; **ak sagaldu öbögön** ak sakallı adam. 2. Yaşlılara saygılı hitap; *bk.* **öböön**; **apşiyak**; **caan öbögön**.
öbökö Moğ. 1. Ata; **bökö ada** dede; **ada öbökölör** babanın dedeleri. 2. Aile. 3. Aile, tür; *bk.* **bile**.
öböön *bk.* **öbögön**.
öç I Öç, intikam; **öç al-** öç almak; **bis öçtü** düşmanlık içindeyiz; **kandu öç** kanlı öç, intikam.
öç II Nefes borusu.
öç- Sönmek; **oniñ köziniñ odı öçüp kaldı** onun gözlerinin ferisi söndü.
öçö- 1. Öç almak. 2. Kavga etmek.
öçöş Kötü düşünceli.
öçöş- (öçö-'nün işteş şekli) Birbirine kızmak.
öçöştir- (öçöş-'ün ettirgen şekli) Kızdırmak.
öçtöçi İntikamcı.
öçtü İntikam duygulu.
öçür- (öç-'ün ettirgen şekli) Söndürmek.
öçürgüş Söndürücü; **ört öçürgüş** ateş söndürücü.
öçürkek Kinci, kindar.
ödü Keskin; **ödü bıçak** keskin bıçak; *bk.* **kurç**.
ödük Ayakkabı, çizme; **bıçkak ödük** hayvan pençelerinden yapılmış çizme.
ödüş I Ödünç; **ödüşke aldı** ödünç aldı.
ödüş II (öt- fiilinden isim-fiil) Geçme, gitme.
ögön *bk.* **caan öbögön**.
ögüs Erkek hayvan; **ögüs ayu** erkek ayı;

bk. öküs ayu.
öjüp anat. Ön kol.
ökö (Erkeğe saygılı hitap şekli).
ökpö 1. Akciğer. 2. Böğür; **adın ökpözine teep turdı** atının karnına tekme vurdu. 3. Gücenme; **ökpö al-** gücenmek.
ökpölö- Gücenmek, kızmak; *bk. çugulda-*
ökpözire- Acımak, merhamet etmek;
Oñdop-soldop okşoştılar,
ökpözirep ıyłaştılar folk. Birbirlerini sağ ve sol yanaklarından öptüler, merhamet duygularıyla ağladılar.
öksö- Yüksek sesle ağlamak.
öksöt- (öksö-'nün ettirgen şekli) Ağlatmak.
öktöm Cesur; sinirli.
öl- (İnsan için) ölmek.
ölbös Ölümsüz; **Altay-Buuçay ölbös kiji al conına mınayda cakıdı folk.** Ölümsüz Altay-Buuçay halkına böyle emretti.
ölö Alaca; **Ölö adına minip aldı onon arı köndügip bardı folk.** Alaca atına bindi ve ilerledi; *bk. ala.*
ölön Ot, kuru ot; **ot ölön** ateşli ot (kemik kırığının tedavisinde kullanılan ilâç); **sas ölön (?)**; **cıtu ölön bot.** pelin otu; **kara ölön bot.** (ot türü); **süt ölön bot.** sütleğen; **samın ölön bot.** pars burnu; **izü ölön bot.** kaynar (yumuşak bir ot), **mırçak ölön bot.** fare nohutu; **ölön algış saman toplamak için çatal; ölön salgış** (saman için) yemlik; *bk. biçen.*
ölöñdö- Saman, ot biçmek.
öltür- Öldürmek; **Semizin taldap adat, kiş karazın taldap öltüret folk.** İri hayvanları seçerek ateş etti ve kara samurları öldürdü.
öltüreçi Katil.
öltüril- (öltür-'ün edilgen şekli) Öldürülmüş olmak.
öltürt- (öltür-'ün ettirgen şekli) Öldürtmek.
öltürüş (öltür- *filinden isim-fiil*)

Öldürme.
ölü I Boş ceviz, olmamış buğday.
ölü II Dört cm. kadar olan uzunluk; **çın la tögünniñ ortozı tört ölü atasözü** doğru ile yalanın arasında kıl payı bir fark vardır.
ölü III **ölü til gr.** Ölü dil.
ölüm Ölüm; **Ölümneñ meni ayrıgan uçun, kaçanda slerdi undubazım folk.** Sizi ölünceye kadar unutmayacağım.
ölümtik Zayıflık, güçsüzlük; **at karıza sogumtik, er karıza ölümtik atasözü** at yaşlanırsa o kesimhaneye, erkek yaşlanırsa ölüme.
ömö 1. Öğüt; **ömö surap aldır- öğüt almaya çağırmaq.** 2. **ömö zalog gr.** işteş fiil; **ömö-cömöniñ kojultazı gr.** işteşlik eki.
ömölik Kolektif.
ömölö- Birlikte saldırmak, taarruz etmek.
ömölööçi: **ömölööçi kubultkiş gr.** Vasıta hâli, instrumental hâli
ömür Moğ. (Elbise için) Etek, ön taraf; iç **ömür** iç etek; **al ömür** dış etek.
ön 1. Gövde, (bitki için) sap; **agaştıñ öni** ağacın gövdesi; **ölöniñ öni** otun sapı. 2. Suyun yatağı; **suunıñ öni calbak** suyun yatağı geniş.
ön 1. Kişilik. 2. Renk; **başka-başka öñdü** çeşitli renkte. 3. Cilâ. 4. Kumaşın ön yüzü.
öñdö- Cilâlamak.
öñdöy- Yükselmek, havaya uçmak, çıkmak; **cadıktiñ arı canınañ ayu öñdöyip keldi** kuru dalların ardından ayı çıktı.
öñdöyt- (öñdöy-'ün ettirgen şekli) Yükseltmek.
öñdü Renkli; **öñdü metall** renkli metal.
öñjök Güzel; **öñjök cerler** güzel yerler; *bk. caraş.*
öñölö- Sessizce yaklaşmak, sinsice yaklaşmak.
öñör- Eyerin ön tarafına oturmak; **Ak-Boro adına mindi, Altın-Kıstı öñördi, ada curtın köstödi folk.** Ak-Boro atına

bindi, Altın-Kıs'ı eyerin ön tarafına oturttu ve evlerine gittiler.

öñördö- *bk. öñör-*.

önötiyin Niyetli, özel olarak; **sırañay önötiyin oşkoş kak** kesin gibi.

öñüs Erkek ayı.

öön I Parça; **kiyistiñ ööni keçe** parçaları.

öön II 1. Nefret. 2. Kötülük.

ööndö- I Parça parça kesmek.

ööndö- II Kızdırmak.

ööndön- (**ööndö-** II'nin dönüşlü şekli) Kızmak.

ööndöt- I (**ööndö-** I'in ettirgen şekli) Parça parça kestirmek.

ööndöt- II (**ööndö-** II'nin ettirgen şekli) Kızdırmak, sinirlendirmek.

öörkö- Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek.

öörköş (**öörkö-** *filinden isim-fil*) Kızma, sinirlenme.

öörköş- (**öörkö-**'nün işteş şekli) Birbirinden memnun olmamak.

öörköt- (**öörkö-**'nün ettirgen şekli) Kızdırmak, öfkelenmek.

ööy *bk. öy II*.

ör- Örmek; sarılmak.

örgö Saray, tapınak; **Caran-Çeçen caraş kıs ak örgögö caba keldi** *folk.* Güzel kız Caran-Çeçen beyaz saraya yaklaştı; *bk. terge; örgöö.*

örgöö Moğ. Saray; *bk. örgö.*

örgü- Uyumak.

örkö (Bir tür kuş).

örkölö- Örkö avlamak.

örköş 1. Kambur, hörgüç; **eki örköştü töö** iki hörgüçlü deve. 2. Davulun sesini güçlendirmeye yarayan tümsek.

örlöö sırik.

örmök (Bir tür giysi); **eski örmögim kiyip aldım** eski giysimi giydim.

örö Yukarı, ileri; **örö cür** yukarı gitmek; **örö otur-** ileride oturmak; **Örö köröt, tömön köröt elçilerin saktap ençikpeyt** *folk.* Yukarı bakıyor, aşağıya bakıyor, sabırsızlıkla elçilerin sözlerini bekliyordu; **örögi** üstteki, üstte bulunan;

Örö cajımdı sler kısıkartıgar *folk.* Ömrümü kısalttınız.

örökö Moğ. Avlu.

örökön 1. Yaşlı adam. 2. *es.* İdol, put.

örölö- Yukarı yükselmek; **kün örölöp keldi güneş yükseldi; Kün çıgijımañ ala barıp, kün tal tüşke örölöp kelze, ekeliger** *folk.* Güneşin doğuşuyla yola çıkın ve öğle vakti getirin.

örömö Moğ. Kaymak; *bk. kaymak.*

örörtöñ Yukarıya; **örörtöñ körgöndö, korkuştı körünet** yukarı bakarsan korkunç görünür.

ört Yangın.

örtö- Yakmak; *bk. küydür-*.

örtök *zool.* Ördek; *bk. suguş I.*

örtöl- (**örtö-**'nün edilgen şekli) Yakılmış olmak.

örtöñ Sarı, kavrulmuş.

örtöş (**örtö-** *filinden isim-fil*) Yaktırma, yakma.

örtöş- (**örtö-**'nün işteş şekli) Birlikte yakmak.

örtöt- (**örtö-** *filinin ettirgen şekli*) Yaktırma.

örüm I Moğ. Matkap, delgi, burgu.

örüm II (**ör-** *filinden isim-fil*) 1. Örme; **çaçı örömgö cetti** onun saçları artık örülebilir. 2. Kamçının tutma kısmı.

örümde- Matkapla delmek.

örüş (**ör-** *filinden isim-fil*) (Dokumanın) örgüsü.

ös: **ös adalgış** *gr.* Özel isim, has isim; **ös soluma** *gr.* dönüşlülük zamiri.

ös- 1. Artmak; **mal köptöp özüp cat** hayvanlar çoğalıyor. 2. Büyümek.

öskö Başka, diğer; **diğeri, başkası; onoñ öskö** ondan başka; **seneñ öskö** senden başka; **öskö neme bolboy** bu özel iş; **öskö tildiñ sözi** *gr.* yabancı kelime.

öskölö- Değiştirmek.

öskölön- Değişmek; *bk. başkalan-*.

öskölöndir- (**öskölön-**'ün ettirgen şekli) Değişmek.

öskör- Değiştirmek.
 öskört- (öskör-'ün *ettirgen şekli*)
 Değiştirmek.
 öskörtül- (öskört-'ün *edilgen şekli*)
 Değiştirilmek.
 öskörtü Değişme.
 ösküleñ Boylu, uzun.
 öskür- Yetiştirmek, büyütmek; üren ajın
 öskür- tohumları yetiştirmek.
 öskürim Filizler; **caş öskürim** gençlik.
 ösküs Öksüz.
 ösküzire- Öksüz kalmak.
 öş *anat.* Ön kol.
 öştö- Kin beslemek, nefret beslemek,
 düşman olmak.
 öştöş- (öştö-'nün *işteş şekli*) Birbirine
 düşman olmak; **Çak bütkenineñ beri
 olor ekü öştöjip cürdi folk.** Çağın
 başından beri onlar birbirlerine
 düşmandılar.
 öştöt- (öştö-'nün *ettirgen şekli*) Düşman
 etmek.
 öştü Düşman; **Ak-Toyçı baatır boyınıñ
 öştüzin ceñe le, oyto bolup canıp
 keldi folk.** Düşmanını yenen bahadır Ak-
 Toyçı (evine) geri döndü.
 öt Öd, öd kesesi.
 öt- 1. Geçmek, zamanın ilerlemesi. 2.
 Birinin veya bir şeyin yanından geçmek.
 3. Sızmak; **ol ottı da, suunu da
 ötküre ötti** o ateşi de suyu da geçti.
 ötkök 1. Gübre. 2. İshal. 3. Sürgün; *bk.*
 bok.
 ötkön: ötkön öy *gr.* Geçmiş zaman.
 ötkön- 1. Taklit etmek; **cakşı cozokko
 ötkönörtö dö cakşı** iyi bir örneği
 taklit etmek. 2. Tahrik etmek,
 kışkırtmak.
 ötköniş: ötköniş *sös gr.* Tabiat taklidi
 kelime, onomatopik kelime.
 ötkün Keskin, tiz.
 ötkür- (öt-'ün *ettirgen şekli*) Uğurlamak,
 geçirmek.
 ötküre (ötkür- *fiilinden zarf-fiil*) 1.
 Bütünüyle, büsbütün, tamamıyla; **kep**

onı ötküre bilerim onu bütünüyle
 biliyorum. 2. Yanımdan; **bistiñ ayılga
 kirbey, ötküre bardı** eve uğramadan
 yanımdan geçti.

ötküş Boğaz.

ötök Moğ. Gübre.

ötpök Ekmek, tatlı, pide.

ötpös Kör; ötpös bıçak kör bıçak.

ötü Keskin.

öy I 1. Zaman, an, süre; *gr.* zaman; **öydiñ
 kojultazı gr.** zaman eki; **öyin
 körgüzer kubulbas gr.** zaman zarfı; **ol
 öydö** 1) O zaman. 2) O hâlde, bu
 durumda; **öyinde kel** zamanında gel;
öyineñ ödüp cat zamansız konuşuyor,
 yersiz konuşuyor; **aydışkan öy** sınırlı
 zaman, belirli zaman. 2. Ölçü. 3. Ölçülü,
 uygun; **ödük mege öy** bu çizmeler bana
 uygun.

öy II Hısım; üvey; **öy ada** üvey baba; **öy
 uul** üvey oğul; **öy ene** üvey anne; **öy
 kıs** üvey kız.

öylü: **öylü keber gr.** Bildirme kipleri;
**öylü keberdeñ başka bastıra
 keberler gr.** tasarlama kipleri.

öyök Küçük hayvanların karnı.

öyöktö- Karnı üzerinde sürünmek.

öyzöm Çukurluk.

özök I 1. İç. 2. Sap; **agaştıñ özögi** ağacın
 gövdesi; **ayıldıñ özögi** çadırın tabanı.

özök II Nehir, çay, nehir yatağı; **Eki
 özöktiñ beltirinde, eki tuuniñ
 koltığında kaan kiji curtagan emtir
 folk.** İki nehrin kaynaştığı yerde, iki dağın
 eteğinde bir kağan yurt kurmuştu.

özöktü Gövdeye sahip olan.

özön (Nehir için) kol.

özüm Boy.

P

p'esa Rus. Piyes.

pa *bk. ba.*

pabrik Rus. Fabrika; **bu pabrikanıñ
 işmekçileri** bu fabrikanın işçileri.

pahod Rus. Yürüyüş.
pakıruul Moğ. Gırtlak.
palat Rus. Oda; **bol'niçniy palat** hasta odası.
palnamoçniy Rus. Yetkili.
panar Rus. Fener; **stolmo sayın panarlar turdı** masada fenerler vardı.
panetik Rus. Fonetik.
papiros Rus. Sigara.
parad Rus. Resmi geçit.
paraşyüt Rus. Paraşüt.
paraşyütist Rus. Paraşütçü.
parata Rus. Kapı; **parataniñ canında** kapının yanında.
parlament Rus. Parlamento.
parohod Rus. Vapur.
parovoz Rus. Lokomotif.
partık Rus. Önlük.
partizan Rus. Partizan; **sovetskiy at nerelü partizandar** yiğit Sovyet partizanları.
pasport Rus. Pasaport.
passiv Rus. *gr.* Edilgen, pasif; *bk.* **aldırar zalog.**
pay: **pay çaal** Genç akağaç; **pay kaziñ** kalın yapraklı akağaç; **pay naga** kutsal tulum.
payana Tanrı; **payananiñ üleji** kurban etinin parçası.
paydara Kurban hayvanın derisi.
pazelin Rus. Vazelin.
pe *bk.* **ba.**
peçet Rus. Mühür.
peçke Rus. Fırın, soba.
pedagog Rus. Pedagog.
peesa *bk.* **p'esa.**
pehota Rus. Piyade.
pel'şer Rus. Sağlık memuru.
pensioner Rus. Emekli.
pensiya Rus. Emekli maaşı.
periste Rus. Verst (1.6 km.'lik bir uzunluk birimi).
perma Rus. Çiftlik.
pıyma Kişilik.
pilenum Rus. Plenyum.

pilot Rus. Pilot.
pioner Rus. İzci.
plakat Rus. Pankart.
plan Rus. Plân.
plat Rus. Baş örtüsü, şal.
platforma Rus. Platform.
plyüs Rus. Artı.
poçto Rus. Posta; *bk.* **moçto.**
poezd Rus. Tren.
pokrop Rus. Mezar.
poliklinika Rus. Poliklinik.
politbyüro Rus. Politbüro.
politika Rus. Politika.
polk Rus. Alay; **gvardeyskiy polktor süvari** alayı.
polyarniy Rus. Alan; **polyarniy ekspeditsiya** alan incelemesi.
polyus Rus. Kutup; **tündük polyus** kuzey kutbu.
popo Çocuk ayakkabısı.
potpoylo Rus. Bodrum.
povestke Rus. Hikâye.
pozitsiya Rus. Pozisyon; **ozoçıl pozitsiya** ileri pozisyon.
pö *bk.* **ba.**
pörök Rus. Tatlı çörek.
pötük Rus. *zool.* Horoz.
predsedatel' Rus. Başkan.
prezident Rus. Cumhurbaşkanı.
prikas Rus. Emir.
produktiv Rus. *gr.* İşlek; *bk.* **cürümdik.**
professiya Rus. Meslek; **professiyanı temdektegen sös** *gr.* meslek ismi.
professor Rus. Profesör.
programma Rus. Program.
progressiv Rus. **progressiv assimilyatsiya** *gr.* İlerleyici benzeşme.
prokuratura Rus. Savcılık.
prokuror Rus. Savcı.
propaganda Rus. Propaganda.
proteza Rus. *gr.* Başta ünlü türemesi; *gr.* başta ünsüz türemesi; *gr.* ön seste ünlü türemesi; *gr.* ön seste ünsüz türemesi.
protokol Rus. Protokol.
protsent Rus. Yüzde.

psaa *bk.* bıza.
 pugul Moğ. *bk.* muul.
 pulemyot Rus. Makineli tüfek.
 punkt Rus. Nokta, merkez; sanit armıy
 punktta sağlık merkezi.
 pus *bk.* bus.
 puu *bk.* buu.

R

radio Rus. Radyo; radioniñ beriltezi
 radyo yayını.
 radioberilte Rus. T. Radyo programı.
 radiokolbu Rus. T. Radyo bağlantısı.
 radiougaaçı Rus. T. Radyo dinleyicisi.
 rajastpa Rus. *din.* Doğum.
 ram Rus. Çerçeve; köznöktiñ ramdarı
 pencereçerçevesi.
 ramka Rus. Çerçeve; kartinaniñ ramkazi
 tablonun çerçevesi.
 ramkala- Rus. T. Çerçevelemek.
 rayon Rus. Bölge; bu rayondo bu bölgede.
 rayonniy Bölge; rayonniy işçiler bölge
 işçileri.
 redaktor Rus. Redaktör.
 redaktsiya Rus. Redaksiyon.
 reforma Rus. Reform.
 registratsiya Rus. Kayıt.
 regressiv: Rus. regressiv
 assimilyatsiya *gr.* Gerileyici
 benzeşme.
 remont Rus. Lâstik.
 remontirovat' Rus. remontirovat' et-
 Tamir etmek.
 remonto- Rus. Tamir etmek.
 respublika Rus. Cumhuriyet.
 revolyütsiya Rus. Devrim.
 rezinke Rus. Lâstik.
 ritorika Rus. *gr.* Söz sanatı, belâgat; *bk.*
 çeçen sös, sös çeçeni
 rod Rus. *gr.* Cinsiyet.
 rota Rus. Bölük; ekinçi rotada ikinci
 bölükte.

S

s'ezd Rus. Kongre.
 saa Başak kalıntısı; *bk.* koozo.
 saa- Sağmak.
 saada- I Gecikmek.
 saada- II (Çocuğu) eğlendirmek.
 saadabay (saada- I *fiilinden zarf-fiil*) Hızla,
 çabuk.
 saadak Moğ. 1. Yaya ait olan her şey. 2.
 Bahadır silâhı; **Ol saadaka da**
attırbagan folk. O bahadır silâhına
 sahip değil. 3. Ok torbası.
 saadat- I (saada- I'in *ettirgen şekli*)
 Bekletmek, oyalamak; **saadatpay ayt**
 söyle bekletmesin.
 saadat- II (saada- II'nin *ettirgen şekli*)
 Eğlendirmek.
 saadır- (saa-'nın *ettirgen şekli*) Sağdırmak.
 saal *bk.* sagal.
 saam Moğ. Sağım; bir saam süt bir
 sağımlik süt.
 saamay 1. Şakak. 2. Şakaktaki saçlar,
 kıllar.
 saamçı- Moğ. Sağmak.
 saamkay Moğ. İnek, sağmal inek.
 saan 1. Sağım (hayvanı); saan uy sağım
 ineği. 2. *es.* Sağım hayvanını bir süre
 için çalıştırmama. 3. İnek; *bk.* uy.
 saançı Sağıcı kadın.
 saaş (saa- *fiilinden isim-fiil*) Sağma.
 saaş- (saa-'nın *işteş şekli*) Birlikte sağmak.
 saat I Ar. 1. Saat. 2. Saatler.
 saat II Yavaş; yavaşça.
 saba I 1. Kıymız hazırlanan büyük deri
 tulum. 2. Ağaç kabuğundan kap. 3.
 Tulum, kırba; *bk.* arkıt; sabaa.
 saba II Parça, pay, bölüm; uluztuñ köp
 sabazı insanların büyük çoğunluğu.
 saba- Moğ. 1. Vurmak, dövmek,
 kamçılama. 2. Yünü kabartmak.
 sabaa *bk.* saba.
 sabaa *es.* Dua için yulaf unu, pişmiş darı ve
 sudan yapılmış karışım.
 sabak I 1. Meyveli dal. 2. Sap.
 sabak II Dügüm; *bk.* tuzak.

sabak III Tel; **ces sabak** bakır tel.
sabal- (*saba-'nın edilgen şekli*) Dövülmek;
sabalgan tük dövülmüş tüy.
sabalak *bk.* **sabak I.**
sabar Moğ. Parmak; **caan sabar** büyük parmak; **uç sabar** veya **bajı kırılı sabar** işaret parmağı; **orton sabar** orta parmak; **adı çok sabar** veya **altın sarı adsız parmak**; **başparak** küçük parmak; *bk.* **küçübey.**
sabaş Kova, bakraç; *bk.* **könök.**
sabaş- (*saba-'nın işteş şekli*) 1. Birlikte dövmek. 2. Birbirini dövmek.
sabat Ağaç kova, demir kova.
sabayla- Eğlenmek, neş'elenmek.
sabu Yün dövmeye yarayan sopa.
sadıl- (*sat-'ın edilgen şekli*) Satılmak, satılmış olmak.
sadılı Satılık.
sadın- (*sat-'ın dönüşlü şekli*) 1. Birine satılmak. 2. Birine verilmek; **kös sadın-** ilgilenmek.
sadınçık Satılık; **tını sadınçık** satılık ruh.
sadış (*sat- fiilinden isim-fiil*) Satış, ticaret.
sadış- (*sat-'ın işteş şekli*) Birbirine satmak, ticaret yapmak.
sadıştır- (*sadış-'ın ettirgen şekli*) Sattırmak, ticaret yaptırmak.
sadu Ticaret, alış veriş.
saduçı Tüccar.
sagal 1. Sakal; **sagal bojut-** sakal bırakmak; **sagalı çok sakalsız.** 2. Favori; **teke sagal bot.** bir tür ot (*Lât. "scorzonera, Tragopogon"*); *bk.* **saal.**
sagaldı 1. Sakallı. 2. *mec.* yaşlı, saygı duyulacak yaştaki.
sagiş 1. Düşünce; **sagişka alın-** düşünmek, anlamak; **sagıji cetpes** aptal; **sagıji çok akılsız**; **sagişka alınbas** akıl almaz. 2. Bir şeyle ilgili durum; **ederge sagış çok bu çalışmayla ilgili bir şey yok.**
sak Balık ağı.
sakçı 1. Koruyucu, bekçi; **ejik sakçı**

kapıcı. 2. *mit.* Kötü ruhlardan insanların evlerini koruyan iyi ruhların adı; **alançıktıñ sakçı** iyi ruhlar, çadır bekçileri.
sakı- 1. Beklemek; **Sakırğa seni çak çıktı folk.** Seni bekleyecek gücüm kalmadı. 2. Korumak; *bk.* **sakta-**
sakıl Sincap.
sakır Şeker.
sakırım Ambarın tahıl bölmesi.
sakiş (*sakı- fiilinden isim-fiil*) Bekleme, bekleyiş.
sakiş- (*sakı-'nın işteş şekli*) Birbirini beklemek.
sakit- (*sakı-'nın ettirgen şekli*) Bekletmek.
sakon Rus. Kanun.
sakpu I Bel soğukluğu.
sakpu II ağız Sütlük (büyük baş hayvan hastalığı).
saksak Kuzu; *bk.* **saksırğa.**
saksarga *bk.* **saksırğa.**
saksırğa Moğ. Bir yaşındaki kuzu; *bk.* **saksarga, saksak.**
sakta- 1. Beklemek. 2. Korumak, saklamak; **Özöktördiñ ölöñin örttöñ saktazın da Ovanın otunu yangından korudu;** *bk.* **sakı-**
saktat- (*sakta-'nın ettirgen şekli*) 1. Bekletmek. 2. Korumak.
sal 1. Sal. 2. Tomrukları suya salma; **sal agıs-** tomrukları suya salmak.
sal- 1. Koymak, yerleştirmek, salmak; **stolgo sal-** masaya koymak; **suuga sal-** suya salmak; **arka sal-** bir şey aracılığıyla atmak; **salıp iy-** salmak, bırakmak. 2. Vurmak; **cudruk la salarda, cıgıldı ol yumrukla vurunca devrildi.** 3. (Hareketin tamamlandığını veya bittiğini ifade eden yardımcı fiil); **iştep sal-** yapmak; **urup sal-** doldurmak; **çeçip sal-** çözmek; **añtara sal-** döndürmek.
salaa Moğ. 1. (Nehir, yol için) kol; (ağaç için) dal, kol. 2. Parmak arasındaki zar.
salaga *bk.* **salaa.**

salam Saman.

salbak Sarkık, pörsük, sallantılı.

salbaktan- Bir taraftan bir tarafa sallanmak.

salca zool. Kene.

salda Pulluk, saban; **saldanıñ** agajı sabanın ağaç bölümü.

saldat Rus. Asker.

saldır- (**sal-'ın ettirgen şekli**) Koydurtmak; çökmek.

saldırğa (Bir tür koşum).

salgış I (Saman için) yemlik; **ok salgış** fişeklik, palaska.

salgış II Dokuma tezgâhındaki mekik.

salık zool. Sincap.

salım I 1. Kanun; **salımı andıy** onun kanunu böyle. 2. Kader, talih.

salım II Bir şeyin niceliği; **bir salım** et bir pişirimlik et.

salımdu Kanunî.

salın- (**sal-'ın dönüşlü / edilgen şekli**) 1. Koyulmuş olmak; **salınganı körünbey cat** ne konulduğu görünmüyor. 2. Kendi için koymak.

salış- (**sal-'ın işteş şekli**) 1. Birlikte koymak. 2. Birbirine vurmak. 3. At yarışlarında olmak.

salkın Rüzgâr; **oñ salkın** arkadan esen rüzgâr; **tere salkın** karşı rüzgâr.

salkında- (Rüzgâr için) esmek.

salkındu Rüzgârlı; **salkındu kün** rüzgârlı gün.

salkoboy Ruble.

salyüt Rus. Selâm.

samara Mektup.

samın Ar. Sabun.

samında- Ar. T. Sabunlamak, sabunla yıkamak.

samındal- Ar. T. (**samında-'nın edilgen şekli**) Sabunlanmış olmak.

samından- Ar. T. (**samında-'nın dönüşlü şekli**) Sabunlanmak.

samındaş Ar. T. (**samında- fiilinden isim-fiil**) Sabunlama.

samındaş- Ar. T. (**samında-'nın işteş şekli**) Birlikte sabunla yıkamak.

samındat- Ar. T. (**samında-'nın ettirgen şekli**) Sabunlatmak.

samtar 1. Pılı pırtı; **samtar-sumtar kiyim** üst, dış giyim. 2. Pasaklı kötü giyimli kişi.

samtıra- Yırtılmak, parçalanmak.

samtırat- (**samtıra-'nın ettirgen şekli**) Yırtmak, parçalamak.

samura mit. Bilgelik kitabı; **samurazın sabar bıla sayladım** onun bilgelik kitabını elimle inceledim.

san but.

sañ I Kurban töreni sırasında tütsü yakılan sacayak; sehpa.

sañ II **sañ başka** Alışılmadık, özel, farklı.

sana- Moğ. 1. Düşünmek, istemek, niyetlenmek; **kara sana-** kötü düşünmek. 2. Endişe etmek. 3. Özlemek; **cerine sana-** vatanını özlemek.

sanaa Moğ. 1. Bilinç, düşünce, akıl. 2. Üzüntü, endişe. 3. Ruh.

sanaalu Moğ. T. 1. Düşünceli. 2. Endişeli.

sanana- Moğ. T. (**sana-'nın dönüşlü şekli**) 1. Düşünceye dalmak. 2. Kederlenmek, üzülme.

sanarka- Moğ. Üzülme, kederlenme.

sanarkalu Moğ. T. 1. Düşünceli. 2. Kederli, hüznü.

sanarkan- Moğ. T. (**sanarka-'nın dönüşlü şekli**) Kederlenmek, üzülme.

sanarkaş Moğ. T. (**sanarka- fiilinden isim-fiil**) Üzülme, kederlenme.

sanarkat- Moğ. T. (**sanarka-'nın ettirgen şekli**) Üzmek, kederlendirmek.

sañat bk. **sañit**.

sanatoriy Rus. Sanatoryum.

Sañay-Ada mit. Telengitlerde avcılarının koruyucu ruhu; bk. **Kuday-Biy**, **Şañır**.

sañbaşka bk. **sañ** II.

sandırğa Atın gemini sağlamlaştırmak için boğaz altına konulan kayış.

sañıs (Çiğnemek için) sakız; katran; reçine.

sañıskan Saksagan; **sañıskan oşkoş sümelü** saksagan gibi kurnaz.

sañısta- 1. Reçine elde etmek. 2.

Katranlanmak.

sañistaş- (*sañista-'nın işteş şekli*) 1. Birlikte reçine elde etmek. 2. Birlikte katranlanmak.

sañistat- (*sañista-'nın ettirgen şekli*) 1. Reçine elde ettirmek. 2. Katranlanmak.

sañıt 1. Çene. 2. Çeneyle biten kulak altındaki yer.

sanitar Rus. Hasta bakıcı.

sap Sap, kabza.

sapadak Bir yaşındaki maral.

sapakay Sinek (kâğıt oyununda).

sapetiş Sorumlu.

sapta- 1. Sap takmak. 2. Balık kancasına kurt takmak. 3. İpliği iğneden geçirmek.

saptat- (*sapta-'nın ettirgen şekli*) 1. Sap taktırmak. 2. Balık kancasına kurt taktırmak. 3. İpi iğneden geçirmek.

saptu Sap geçirilmiş, saplı.

saradak İki yaşındaki tosun.

saram Cimri; söskö **saram** sözünde cimri; *bk. karam, kerik.*

saramda- Cimrileşmek.

saramdan- (*saramda-'nın dönüşlü şekli*) (Kendisi için) cimri olmak.

sarapsın *bot.* Ravent; *bk. sarapşın.*

sarapşın *bk. sarapsın.*

saras *zool.* (Bir tür hayvan, Rus. "kolonok").

sarbaa *bk. sarbaga.*

sarbaga Moğ. Henüz iki yaşına gelmemiş olan tay; *bk. sarbaa.*

sarbak 1. Dalli, dallı budaklı. 2. Kıllı. 3 İki yaşındaki tosun.

sarbay- Moğ. 1. Dallanmak. 2. Açılmak, aralanmak.

sarcu Yağ; **kendir sarcu** kenevir yağı; *bk. cu, cuu II, üs I.*

sargaç Kalbur.

sargar- 1. Sararmak, solmak. 2. Solmak. 3. *mec.* Yaşlanmak.

sargarış (*sargar- filinden isim-fiil*) 1. Sararma. 2. Solma.

sargart- (*sargar-'ın ettirgen şekli*) 1. Sararmasına sebep olmak, sarartmak. 2.

Solmaya sebep olmak, soldurmak.

sargaru 1. Sararma. 2. Solma.

sargay *bot.* (Bir tür bitki) *ağız* (zambakgillerden) (Lât. "lilium, Iris").

sarı 1. Sarı. 2. Sarışın. 3. Kızıl; **torko sarı** *zool.* sarıasma (kuşu); **sarı ağaç** açık renkli ağaç; **sarı at** *mec.* deve; **sarı cayık** aydınlık tanrısı; **sarı mangıs** sarı canavar; **sarı may** tereyağı; **sarı saygek** *zool.* karınca.

sarın Şarkı; *bk. kojoñ.*

sarınçı Şarkıcı; *bk. kojoñçı.*

sarka- Esmek.

sarkak: **sarkak sagal** Sivri sakal; *mec.* Keçi.

sarkuş Kalbur.

sarlık Moğ. Öküz, Lât. "bos gruniensis".

sarna- Söylemek; *bk. kojoñdo-*

sarsu 1. Serum. 2. Romatizma.

sartañda- Sıvazlamak.

sarzu 1. Süt suyu. 2. Çöple karışmış bahardaki kar suyu.

sas Sazlık, bataklık.

sastu Sazlı yer, bataklık; **sastu cer** bataklıkli yer.

sat- Satmak; **sadıp al-** satın almak.

sattır- (*sat-'ın ettirgen şekli*) Sattırmak.

say I 1. Çakıl taşı. 2. Tebeşir. 3. Taş; *bk. taş.*

say II Kabuk; **kuzuktiñ sayı** ceviz kabuğu.

say III Kesme, yiv.

say- Saplamak, batırmak; **Baatır cıda la kara bukanı sayıp saldı** *folk.* Bahadır kara öküze mızrak sapladı.

sayak I Seyrek, seyrek yerleşmiş olan.

sayak II *bk. saygak II.*

sayakta- *bk. saygakta-* I, II.

saygak I Zıpkın.

saygak II 1. İftira. 2. İftiracı; **Saygak cürgen tayak ciir** *folk.* İftira atan dayak yer.

saygak III *zool.* At sineği; *bk. seek, kögön, capşık.*

saygak IV (At için) yürüyüş.

saygakçı İftiracı.
saygakta- I İftira atmak.
saygakta- II 1. Yürütmeye çalışmak. 2. (Hayvanlar için) at sineğinden kaçarak kurtulmak.
saygaktaş- (saygakta- I'in işteş şekli) Birbirine iftira atmak.
saygaktaştır- (saygaktaş-'ın ettirgen şekli) Birbirine iftira atmaya zorlamak.
saygaktat- I (saygakta- I'in ettirgen şekli) İftiraya zorlamak.
saygaktat- II (saygakta- II'nin ettirgen şekli) Yürümeye alıştırmak.
sayıju (sayış- *filinden isim-fil*) Mızrak düellosu.
sayıl- (say-'ın edilgen şekli) Batırılmış, saplanmış olmak.
sayım Moğ. Bay, bey, beyefendi.
sayın Her, hepsi; herkes; **dıl sayın** her yıl; **künüñ sayın** her gün; **kiji sayın** her kişi.
sayırka- Moğ. Gururlanmak.
sayırkak Mağrur insan.
sayırkaş- (sayırka-'nın işteş şekli) Gururlanmak, birbirine hava atmak.
sayış Mızrak, süngü savaşı.
sayış- (say-'ın işteş şekli) Birbirini boğazlamak.
sayıştır- (sayış- II'nin ettirgen şekli) Birbirini boğazlatmak.
sayıt *es.* Bay, efendi, soylu kişi; **Üçüncü küninde Ceren-Çeçen sayıttarı la keldi folk.** Üçüncü gün Ceren-Çeçen saray muhafızlarıyla geldi.
sayla- (Ceviz vs. için) soymak, kabuğundan çıkarmak.
saylu (Silâh için) yivli; **saylu miltık** yivli silâh.
sayma Elbisedeki işleme; **altın sayma** altın, sırma elbise.
saymalama- Bezeklerle işlemek.
saymalu İşlemeli, işli; **tonı bastıra saymalu** onun kürkü işlemeli.
sayram Cilveli; **sayram kadıt** cilveli kadın.

sebirkey Göğüs, göğüs kemiği; *bk.*
ebirkey.
sedeñ Şık insan, şık giyinmiş.
sederke- Şık giyinmek.
see- Dökmek, serpmek.
seek zool. At sineği; *bk.* **capşık, kögön, saygak III.**
seelke Ekme makinesi, mibzer.
seer Moğ. Sradağ.
seertkiş Koşan; *mec.* Geyik; *bk.*
segirtkiş.
sege Sana (yönelme hâlindeki 2. teklik şahıs zamiri).
segirtkiş 1. Pire. 2. Çekirge; *bk.*
seertkiş.
segis Sekiz (sayı sıfatı).
segistü Sekizli; **uulum segistü** oğlum sekiz yaşında.
segizen Seksen.
segizinçi Sekizinci.
sek I zool. Sivrisinek; *bk.* **tomonok, bökönök.**
sek II Moğ. Leş.
sekir- Sıçramak; **tuura sekirip** sıçradı; **ajıra sekirdi** tekrar sıçradı.
sekirik Sıçrama, sekme.
sekişiş- (sekir-'in işteş şekli) Birlikte sıçramak, zıplamak.
sekirt- (sekir-'in ettirgen şekli) Sıçratmak, zıplatmak.
sekratar' Rus. Sekreter.
seksek 1. Bir yaşından küçük tay. 2. Karışık, uzun saçlı; *bk.* **sekserge.**
sekseñde- 1. Sallanmak. 2. *mec.* kızmak, öfkelenmek. 3. Önemli atılımlar yapmak.
sekseñdet- (sekseñde-'nin ettirgen şekli) 1. Sallandırmak. 2. *mec.* Kızdırmak, öfkelenmek. 3. Önemli atılımlar yaptırmak.
sekserge *bk.* **seksek.**
seksey- 1. Önemli, bağımsız görünüşe sahip olmak. 2. Gözlerini fal taşı gibi açmak.
sekunda Rus. Saniye.
selbek Salıncak; *bk.* **caykuuş.**

selbekte- Sallanmak.
selbekten- (selbekte-'nin dönüşlü şekli) Sallanmak.
selbekteş (selbekte- *fiilinden isim-fiil*) Sallanma.
selbekteş- (selbekte-'nin işteş şekli) Birlikte sallanmak.
selbektet- (selbekte-'nin ettirgen şekli) Sallamak.
selbik *es.* Vergi; **selbik** iş kaçırılan gelin içindamadaödetilen.
seleñde- Korkmak (?).
seleñdet- Korkutmak (?).
seles (Yansıma kelime); **seles etti** bir an göründü.
seli- Değiştirmek; **elip-selip** sıra ile, nöbetleşe, sıralı.
seliskiy Rus. Köy.
seliş (seli- *fiilinden isim-fiil*) Değişme.
seliş- (seli-'nin işteş şekli) Değişmek.
seliştir- (seliş-'in ettirgen şekli) Değiştirmek.
seliştirü (seliştir- *fiilinden zarf-fiil*) Değiştirme.
selt (Birden meydana gelen hareketi ifade eden yansıma kelime); **kün uyazına selt etti** güneş birden kayboldu; **selt edip kaçıp bardı** birden kayboldu.
semantika *gr.* Anlam bilimi; *bk.* **uçurı**.
semasiolog *gr.* Anlam bilimci.
semir- Yağlanmak, semirmek; **caman iyt semiree canına kiji cuuktatpas atasözü** kötü köpek yağlanırsa yanına kimseyi yaklaştırmaz.
semiriş (semir- *fiilinden isim-fiil*) Yağlanma, şişmanlama.
semirt- (semir-'in ettirgen şekli) 1. Beslemek. 2. Gübrelemek; **cer semirt-toprağı** gübrelemek.
semirtü 1. Besleme. 2. Gübreleme.
semis Semiz, yağlı, şişman, besili.
sen Sen (2. *teklik şahıs zamiri*).
sene Ocağın üstünde bulunan ağaçtan yapılan parmaklık.
senek Kuru ot.

sentyabr Rus. Eylül.

sep 1. Çeyiz (giysi, süs, ev eşyası, hayvan dışındaki her şey). 2. Gelinin süsü.
sep- 1. Bir şeyi serpmek. 2. Fıskırtmak.
sepirke *bot.* (Bir tür ot).
septe- 1. Tamir etmek. 2. Süslemek. 3. Çeyizle donatmak; **eptep-septep** bütün duygu ve sezgilerle.
septen- (septe-'nin dönüşlü şekli) 1. Süslenmek. 2. (Çeyiz için) hazırlanmak.
septeş- (septe-'nin işteş şekli) 1. Birlikte tamir etmek. 2. Birlikte süslemek.
septet- (septe-'nin ettirgen şekli) 1. Tamir ettirmek. 2. Süsletmek.
septü Çeyizli; **septü kıs** çeyizli gelin.
seree Zıpkın.
sereen Moğ. Serinlik, serin hava.
seremcu Moğ. Şüphe.
sereñke Kibrit.
sergek Moğ. 1. Dinç. 2. Dikkatli; **sergek bol-** dikkatli ol. 3. Uyanık, gözü açık; **sergek añ** *mec.* geyik.
sergeleñ Moğ. 1. Dinçlik. 2. Uyanıklık, dikkatlilik.
sergi- *bk.* seri-.
sergit- *bk.* serit-.
seri- 1. Dinlenmek, tazelenmek; **ün seribey edip turdı** o dinlenmeden şarkı söyledi. 2. (Hava için) açılmak, iyileşmek; **kün seridi** hava açıldı.
serip Rus. Orak.
serit- (seri-'nin ettirgen şekli) Dinlendirmek, canlandırmak; **attar serit-** atları dinlendirmek.
serke 1. İki yaşındaki keçi. 2. İğdiş edilmiş keçi.
serkve Rus. Kilise.
serpi- Çekmek, çekip çıkarmak.
sert- Üşümek, soğuktan titremek.
serteş Cilve.
serteş- Cilve yapmak.
serüün Moğ. Serinlik, serin; **serüün salkın** serin rüzgâr; **bügün serüün** bugün hava serin.
serüünde- Moğ. T. Serinlemek.

serüünden- Moğ. T. (*serüünde-'nin dönüşlü şekli*) 1. Serinleşmek. 2. *mec.* Haylazlık etmek.

serüündet- Moğ. T. (*serüünde-'nin ettirgen şekli*) Serinletmek.

ses Duyarlılık, anlayışlı olma.

ses- Hissetmek, sezmek.

seskir Hisli, sezgili.

sessiya Rus. Toplantı devresi.

seste- 1. Tehdit etmek, korkutmak. 2. Hissetmek, sezmek.

sestey- (Korkudan) şaşkına dönmek.

sestir- (*ses-'in ettirgen şekli*) 1. Hissettirmek. 2. Kendini vermek.

sezik 1. Tahmin; **sezigi çok** tahminsiz. 2. Şüphe.

seziktü Tahminli, sezgili.

sezimdü 1. Duygulu. 2. Sezgili.

sezin- (*ses-'in dönüşlü şekli*) Duymak, hissetmek; şüphe etmek.

seziş (*ses- fiilinden isim-fiil*) Hissetme.

seziş- (*ses-'in işteş şekli*) Sezmek, hissetmek.

sezki 1. Duygu. 2. Sezgilik.

sezü Anlayış, sezgi, his.

sıbir- (Hayvan için) çiftleşmek.

sıbıskı Çoban kavalı; *mec.* erkek geyik.

sıbıskıya- Kaval, boru çalmak.

sıdır- Kamçıyla vurmak.

sıdırış (*sıdır- fiilinden isim-fiil*) Kamçıyla vurmak.

sıdır- (*sıdır-'in ettirgen şekli*) Kamçıyla vurdurmak.

sıgan Rus. Çingene.

sıgıl- (*sık-'in edilgen şekli*) Sıkışmak, basılmak.

sıgın *zool.* Maral; **sıgın müüs** maral boynuzu; **sıgın ay** Aralık (Altay halk takviminde on ikinci ayın adı).

sıgın- (*sık-'in dönüşlü şekli*) Sıkışmak, kendini sıkışmış hissetmek, utanmak; **Tastarakay sığınıp alıptardıñ kiyininde turdı** *folk.* Tastarakay pehlivanların gerisinde durdu ve kendini sıkışmış hissetti.

sıgır- Islık çalmak; **ama-tomo sığırdı** çeşitli yönlere ıslık çaldı.

sıgırçık Ocak çekirgesi.

sıgırgan 1. *ağız* (Bir tür kuş). 2. Saman koyacak şey.

sıgırış (*sıgır- fiilinden isim-fiil*) Islık çalma.

sıgırış (*sıgır-'in işteş şekli*) Birbirine ıslık çalmak.

sıgırt Islık; **sıgırt uguldu** ıslık duyuldu.

sıgırt- (*sıgır-'in ettirgen şekli*) 1. Islık çaldırmak. 2. İki sesli melodi söylemek, seslerden biri gırtlaktan, diğeri flüt sesine benzetilerek dudaktan çıkarılır.

sıgırtkış Islık.

sıgırtu (*sıgırt- fiilinden isim-fiil*) 1. Islık. 2. İki sesli söylemenin bir türü.

sıgıru (*sıgır- fiilinden isim-fiil*) Islık.

sığış (*sık- fiilinden isim-fiil*) Sıkışma.

sığış- (*sık-'in işteş şekli*) Birlikte sıkıştırmak.

sığıt 1. Ağlama, inleme. 2. *es.* Ölü için ağlama. 3. *folk.* Ağıt.

sık- 1. Sıkma. 2. Göz süzmek, gözleri kısmak, gözleri yarı kapatmak; **közin sıkıp oturdu** gözlerini süzüp oturdu.

sıkık (Göz için) süzölmüş; **sıkık köstüs** süzölmüş gözlü.

sıkta- 1. Ağlamak, inlemek, acı acı ağlamak; **ıylap-sıktap** acı içinde ağlayarak. 2. Memnuniyetsizliğini ifade etmek; sessizce ağlamak.

sıktaş (*sıkta- fiilinden isim-fiil*) 1. Ağlama, inleme. 2. Mutsuzluk.

sıktaş- (*sıkta-'nın işteş şekli*) Birlikte ağlamak; **sıktajıp oturdılar** onlar oturdular ve ağladılar.

sıktat- (*sıkta-'nın ettirgen şekli*) 1. Ağlatmak. 2. Memnun olmamak.

sıktır- (*sık-'in ettirgen şekli*) Sıktırmak.

sılt: **sılt et-** Bir görünüp kaybolmak; **sılt ta etpey cüre berdi** birden kaçtı.

sımda *zool.* Çil, yaban horozu.

sımdala- Çil avlamak.

sın 1. Boy, gövde. 2. (Bitki için) gövde. 3.

Dağ sırası. 4. Uzunluk; kıraniñ sını tarlanın uzunluğu; sını ceñilgen gövdesi hafifleşti *mec.* doğum yaptı; sını **uurzay bergen** gövdesi ağırlaştı; *mec.* hamile.

sın- Kırılmak, bozulmak, parçalanmak.

sıñar 1. Tek sayılı. 2. Tek, bir, yalnız; **sıñar budına turdı** bir ayağı üzerinde durdu; **sıñar mele** bir kol. 3. Beş parmak; ikisinden biri; **sıñar adar miltık** beşli doldurulan tüfek; **sıñar salkovoy** beş ruble.

sındır- (*sın-'ın ettirgen şekli*) Kırmak, bozmak.

sındırım Parça, kırık, kırıntı; **bir sındırım kalaş** ekmek parçası, ekmek kırıntısı.

sındırış (*sındır-fiilinden isim-fiil*) Bozma, kırma.

sındırış- (*sındır-'ın işteş şekli*) Birlikte bozmak, kırmak.

sındirt- (*sındır-'ın ettirgen şekli*) Kırdırmak.

sındu Güzel, güzel görünümlü, boyu posu yerinde.

sıngıla- Kırılmak.

sınık 1. Kırık, bozuk. 2. Parça. 3. Kemik kırığı; **sınık cer** kırık yer.

sınıkay Kırılğan.

sınıktu Çatlaklı.

sır Boya, cilâ; *krş.* **buduk.**

sır- Dikmek.

sıra I Bira; **sıra eder zavod** bira fabrikası.

sıra II Sırık.

sırala- Bira içmek; **sıralap turgan cer** birahane.

sıralcın *zool.* Çulluk.

sırañay Bütünüyle, tamamen; **sırañay bilbes** tamamen bilmiyor.

sırğa 1. Rus. küpe. 2. *es.* Şamanın tören başlığındaki küpe şeklindeki süs.

sırgalcı Gelin; *bk.* **boylu, neveste, koltu.**

sırgan Yorgan; battaniye.

sırmak Horozun ayağındaki çıkıntı.

sırmal Küçük saç örgüleri (kızdaki).

sırsak Sağlam yapılı (?).

sırt 1. Dış taraf. 2. Sırt; sırtındaki, üzerindeki.

sıs Kırık, kemiklerdeki ağrı.

sıs- Sızmak.

sısta- Hasta etmek, kırmak.

sıstat- (*sısta-'nın ettirgen şekli*) Güçlü ağrıya neden olmak.

sıy 1. Hediye, ödül. 2. Ağırlama. 3. Rüşvet. 4. *es.* Zaysan'a görevi karşılığında verilen para, hediye.

sıyap: **açap-sıyap** Aç gözlü, obur, pisboğaz.

sıyçı 1. Hediye almayı seven. 2. Rüşvetçi.

sıyın 1. Küçük kız kardeş. 2. Hala.

sıyır Sığır; *bk. uy.*

sıyır- 1. (Deri, kabuk vs. için) Sıyırmak, soyamak, çıkarmak. 2. (Yara için) rahatsız etmek.

sıyırıl- (*sıyır-'ın edilgen şekli*) Sıyırılmak, soyulmak, çıkarılmak; **ayıl sıyırıldı** çadırdan örtü çıkarıldı; **terezi sıyırıldı** derisi soyuldu.

sıyla- 1. Saymak, saygı göstermek. 2. Hediye etmek, ağırlamak.

sıylačı Konuksever.

sıylan- (*sıyla-'nın edilgen şekli*) Ödüllendirilmek; **orden le sıyılan** o nişanla ödüllendirildi.

sıylançak 1. Kibirli. 2. Ağırlama.

sıylaş (*sıyla-fiilinden isim-fiil*) 1. Saygı gösterme. 2. Ağırlama; **sıylaş anda bolgon iyne!** ağırlama böyle olur!

sıylaş- (*sıyla-'nın işteş şekli*) 1. Saygı duymak. 2. Birbirini ağırlamak.

sıylat- (*sıyla-'nın ettirgen şekli*) Hediye ettirmek, ağırlatmak.

sıyma- 1. Okşamak, sıvazlamak, tutmak; **Oñ tuluñın sıymap iydi folk.** Sağ taraftaki saç örgüsünü sıvazladı. 2. Dokunarak duymak. 3. Masaj yapmak.

sıyman- (*sıyma-'nın dönüşlü şekli*) Sıvazlamak; **sagalın sıymandı** sakalını sıvazladı.

sıymaş (sıyma- *fiilinden isim-fiil*) 1. Sıvazlama. 2. Masaj yapma.
sıymaş- (sıyma-'nın *işteş şekli*) Birbirini sıvazlamak.
sıymat- (sıyma-'nın *ettirgen şekli*) Sıvazlatmak.
sıymu Masaj.
sıymuçı Masör.
sıyrık Dökülmüş.
sıysa Basma.
sıyzak Hediye seven.
sıza: sıza künder Serin rüzgârlı bahar günleri.
sibir- Süpürmek; *bk. calma-*.
sibirgi Süpürge; *bk. calmuur, camdu*.
silki- Silkelemek; *bk. kakta-*.
silkin- (silki-'nin *dönüştü şekli*) Silkinmek; **cerdiñ silkingeni** Yer sarsıntısı.
silkinçek Nazarlıklı.
silkiş (silki- *fiilinden isim-fiil*) Sallama.
silkiş- (silki-'nin *işteş şekli*) Silkmek, sallamak.
silkit- (silki-'nin *ettirgen şekli*) Sallamak.
sinonim Rus. *gr.* Anlamdaş, eş anlamlı; *bk. uçurı tüñey söstör*.
sintaksis Rus. *gr.* Cümle bilgisi, sentaks.
sirey- Uzatmak, germek; *bk. soksoy-*.
sirke Sirke, bit yumurtası.
sirkele- Sirkelenmek.
sirkelü Pek çok sirkesi olan.
siy- İşemek, siğmek.
siydik Sidik.
siygek *zool.* Karınca.
skameyke Rus. Sıra.
sler 1. Siz (2. *çokluk şahıs zamiri*), **sler ne ulus?** siz kimsiniz? 2. Siz (bir kişiye saygılı hitap şekli).
slovar' Rus. Sözlük.
snaryad Rus. Makine.
sobır- 1. Karıştırmak. 2. Esmek.
sobırıl- (sobır-'ın *edilgen şekli*) 1. Yerleşmek. 2. Esmek, esmiş olmak.
sodon Sivri uçlu.
sogo Ağaçtan yapılan kova; *bk. soo*.

sogon Ok; *bk. caa*.
sogono *bot.* Soğan; kuru soğan.
sogu Darbe, çekiç vuruşu.
sogul- (sok-'un *edilgen şekli*) Vurmak, çarpmak, vuruşmak; **cüregim sogulup cat** kalbim çarpıyor; **tamırı sogulat** nabzı atıyor.
sogulta Moğ. 1. *ask.* Darbe, saldırı. 2. *gr.* Vurgu; **sogulta çok üye** *gr.* vurgusuz hece.
sogum 1. Kesilmek için ayrılmış hayvan. 2. Sonbahar kesimi. 3. Kış için hazırlanmış et. 4. *mec.* Eski.
sogun- (sok-'un *dönüştü şekli*) Vurmak, çarpmak.
soguş (sok- *fiilinden isim-fiil*) Kavga, çarpışma.
soguş- (sok-'un *işteş şekli*) Dövüşmek, vuruşmak, çarpışmak, savaşmak.
soguşçañ Kavgacı.
sok (Pekiştirme görevinde); **sok cañıs** tek, bütünüyle, yalnız; **Sok cañıs balam artıp kaldı** Benim sadece bir çocuğum kaldı.
sok- Moğ. 1. Vurmak; **cetire sok-** vurmak, ezmek; **kayra sok-** yansıtmak; **tanktarınıñ la pehotazınıñ tabaruların kayra soktı** onlar (düşmanının) tank ve piyadelerini kırdılar; **temir sok-** demir dövmek; **keden sok-** dokumak. 2. (Hareketin kararlılığını gösteren yardımcı fiil); **keze sok-** doğramak; **cara sok-** kırmak, parçalamak.
sokı Havan; **sokı bala** havaneli; **sokı baş** pipo.
sokor Kör.
sokso Dimdik duran; **sokso sagal** sivri sakal; **sokso aamay** et kafalı, ahmak, budala, beyinsiz.
soksogoy Dimdik duran.
soksoñdo- Tehdit etmek.
soksoy- Moğ. Doğru, düz olmak; **soksoyip otur-** doğru oturmak; *bk. sirey-*.

- soktır-** (*sok-'un ettirgen şekli*) 1. Vurdurmak, dövürmek; **ol meni soktırdı** o beni dövürdü. 2. Vurulmak; **men soktırdım** ben vuruldum.
- sol** 1. Sol. 2. Sol kanat, sol cephe, sol taraf.
- solın-** Değiştirmek.
- solıy** Çapraz bir şekilde; *bk. kerçiy-terçiy, çalıy.*
- sologon** Tutulmaz; hırsız; *bk. soloon.*
- sologoy** Solak.
- sologoylo-** Sol elini kullanmak (solak).
- soloñı** Moğ. 1. Gökkuşağı. 2. Şaman tefindeki gökkuşağının resimleri.
- soloon** *bk. sologon.*
- Solton:** Erke-solton *mit.* Erke-Solton (Erlik'in kızının adı).
- solu** Değişim.
- solu-** 1. Değiştirmek. 2. Kurutmak; *bk. sool-.*
- soluk** Azalma; **suuniñ solugı** suyun azalması; **sütüñ solugı** sütün azalması.
- solukta-** Soluğu kesilmek.
- soluma** *gr.* Zamir.
- solun** Moğ. 1. Garip, şaşırtıcı, duyulmamış; ilginç; **solun-sobur uguştı eptü-cöptü kuuçındaştı** çeşitli şaşırtıcı haberler duydular ve dostça konuştular. 2. Yabancı, bilinmeyen; **solun ulus** yabancı insanlar.
- solun-** (*solu-'nun dönüşlü şekli*) Değişmek.
- solunzın-** Şaşırmak, bir şeyi alışılmamış saymak.
- soluş** (*solu-filinden isim-fil*) Değişme.
- soluş-** (*solu-'nun işteş şekli*) Değiştirmek.
- solut-** (*solu-'nun ettirgen şekli*) 1. Değiştirmek. 2. Kurutmak; *bk. sooldır-.*
- som** 1. Şekil. 2. Kontur. 3. Heykel. 4. Yontulmuş ağaç.
- somdo-** 1. Şekil vermek. 2. Yontmak, işlemek.
- somok** Kilit.
- somokto-** Kilitlemek.
- somoktot-** (*somokto-'nun ettirgen şekli*) Kilitletmek.
- soñ** 1. Son; **soñında ol sös aytkan** sonunda konuştu. 2. Sonra; **seniñ soñında** sizden, senden sonra. 3. Dümen; **kemeniñ soñı** kayığın dümeni.
- soñçı** Dümenci.
- soñdo-** Gecikmek, geç kalmak.
- soñdogon** Geç kalmış; **soñdogonım ol boldı** ben geç kaldım.
- soñdot-** (*soñdo-'nun ettirgen şekli*) Tutmak, alıkoymak.
- soñında** Sonra; **soñında kel** sonra gel.
- sonırka-** Moğ. 1. Şaşırmak, bir şeyi alışılmamış, garip saymak. 2. İlgilenmek.
- sonırkat-** Moğ. T. (*sonırka-'nun ettirgen şekli*) 1. Bir şeyi isteyerek yapmak. 2. Şaşırtmak. 3. İlgilendirmek.
- soñoo** Borç; **soñoo ber-** borç vermek; **soñoom caan** benim büyük borcum var.
- soñzup** Yarından sonra, yarın değil öbür gün.
- soo** *bk. sogo.*
- soo-** 1. Soğumak. 2. *mec.* Soğumak, hayal kırıklığına uğramak.
- soocın** Masal; *bk. çörçök, tuucu.*
- soodu** 1. Soğuma. 2. Hareketten sonra atın dinlenmesi; **ercine atta soodu cok atasözü** değerli at dinlenme bilmez.
- sook** Soğuk, ayaz; **süreen sook turdı** şiddetli soğuk vardı; **sook kış** soğuk kış; **sook kör-** soğumak, sevmemek; **sook çıray** hoş olmayan görüntü, çirkin; **sook tumçuk** inek, soğuk burun.
- sooksın-** Donmak, buz tutmak.
- sool-** 1. Değiştirmek. 2. Azalmak; **süt kaynap soolcı** süt kaynayıp azaldı; **uydiñ südi sooldı** ineğin sütü azaldı; **közi sooldı** o kör oldu; *bk. solu-.*
- sooldır-** (*sool-'un ettirgen şekli*) Azalttırmak.
- sooñdo** -dan/-den hemen sonra; **Kança suuni keçken sooñdo folk.** Birkaç nehir geçtikten hemen sonra.
- soor-** 1. Emmek, sormak; *bk. soru-.*
- soordır-** (*soor-'un ettirgen şekli*) Emdirmek, sordurmak; *bk. sorut-.*

soorı Bel ile kuyruk sokumu arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm, sağrı.
soormok Çamurlu yer.
soot 1. Teselli. 2. Zevk. 3. (Atın) soğutma.
soot- 1. Teselli etmek, sakinleştirmek. 2. İlgilendirmek. 3. (At için) soğutmak.
soottır- (*soot-'un ettirgen şekli*) 1. Teselli ettirmek. 2. İlgilendirmek. 3. (At için) soğutturmak.
sopok Çizme.
sopoktu Çizmeli.
soraal Moğ. Ağızlık, zıvana; *bk. soruul*.
sorbu Moğ. Yara izi.
sorcış Ağızlık.
sorguul Asma çubuğu.
sorko Tüfeğe barut sokmaya yarayan çubuk.
sorokoy Şaşırtıcı (?).
soroy- 1. Dimdik durmak. 2. Bölünmek. 3. Ortaya çıkmak.
sorsı- Hıçkırık.
sort Rus. Tür; **ekinçi sort** ikinci tür.
sorto- Türlerle, cinslere ayırmak.
sortot- (*sorto-'nun ettirgen şekli*) Türlerle ayırtmak.
sorttu Tür.
soru- Emmek; *bk. soor-*.
sorut- (*soru-'nun ettirgen şekli*) Emdirmek; *bk. soordır-*.
soruul Moğ. Ağızlık, zıvana; *bk. soraal*.
sot Petek.
sotsialistiçeskiy Rus. Sosyalist;
sotsialistiçeskiy **revolyutsiya**
sosyalist devrim.
sotsializm Rus. Sosyalizm.
soy- 1. (Hayvanlar için) soymak, kesmek, yüzmek. 2. *mec.* (İnsan için) deriyi kurutmak. 3. Çıkarmak, bulunduğu yerden almak, eyeri çıkarmak. 4. Kamçı çekmek.
soyiş (*soy- fiilinden isim-fiil*) 1. Soydurma, kestirme. 2. Deriyi kurutma. 3. Eyeri çıkarttırma.
soyiş Kavga.
soyiş- Birbiriyle kavga etmek.
soylon Balya (?).

sögül- (*sök- I'in edilgen şekli*) (Dikiş için) sökülme; **tikteñ söğüldi** dikiş yerindensöküldü.
sögüsken *bot.* Çayır melikesi.
sögüş I (*sök- I fiilinden isim-fiil*) Sökülme.
sögüş II (*sök- II fiilinden isim-fiil*) Sövgü, küfür; **sögüş sös** bir kabile temsilcisinin diğer kabileye yönelik kışkırtıcı sözleri (halk edebiyatı türü).
sögüş- I (*sök- I'in işteş şekli*) Birlikte sökmek.
sögüş- II (*sök- II'nin işteş şekli*) Sataşmak, tahrik etmek, birbirine küfretmek, birbirini kışkırtmak.
sök- I (Dikişi) sökmek.
sök- II Sövmek, küfretmek.
söktir- I (*sök- I'in ettirgen şekli*) Söktürmek.
söktir- II (*sök- II'nin ettirgen şekli*) Sövdürmek.
sölöm *zool.* Yılan balığı; *ağız yilancık* (bir balık adı).
sölüzin Besicilik.
söök Moğ. 1. Soy, kuşak; **Mundus söök** Mundus'un kuşağı. 2. Kemik; **mes söök** kafatası; *bk. baş söök*. 3. Mezarlık; **kendirdiñ söögi** kendir kabuğu; **söögin cuugan gömdüler**; **söök baş** kemikli kafa; *mec.* sincap.
sööktön- Kemikleşmek.
sööl 1. Siğil. 2. Nasır.
sööltü Keçe çadır; **sööltü üy edip, ortozına ottoñ salıp, aylandıra oturup cadılar** onlar keçe çadır yaptılar ve onun ortasına ateş yakıp oturdular.
sööm Moğ. Çeyrek; baş ve işaret parmağı arasındaki mesafe; *bk. karış*.
sös Söz, konuşma; *gr.* kelime; **alıntı sös** *gr.* ödünç kelime, alıntı kelime; *bk. başka tildeñ kirgen sös*; **sös bajında kojulta** *gr.* ön ek; **sös bajındaki tabış** *gr.* ön ses; **sös bajındaki tabıştiñ tüjeri** *gr.* ön ses düşmesi; **sös büderi** *gr.* türetme; **sös**

büdüreeçi kojulta gr. yapım eki; **sös fondu** gr. kelime hazinesi; *bk.* **leksika**; **sös içinde tabış** gr. iç ses; **kalas sös baş söz**; **kire sös giriş sözü**; **sözüm berip cadım söz verdim.**
söskolbu gr. Kelime grupları.
sösköp bot. Çayır melikesi.
söstö- Önermek.
söstöş- (söstö-'nün işteş şekli) Birlikte anlaşmak.
söstöt- (söstö-'nün ettirgen şekli) Öneri verdirmek.
sözlük Sözlük.
sport Rus. Spor.
sportçı Rus. T. sporcu.
sredniy rod Rus. gr. Cinsiyetsiz.
stahanovçı Rus. T. Eğitimci işçi.
staj Rus. Staj.
stanaboy Rus. es. Vilâyet polis komiseri.
stanok Rus. Tezgâh.
stantsiya Rus. İstasyon.
stene Rus. Duvar.
stilistika gr. Üslûp bilimi
stol Rus. Masa.
stolmo Rus. Direk, sütun; *bk.* **bagana**.
strelke Rus. İğne, ibre.
stsena Rus. Sahne.
student Rus. Öğrenci.
su Çin. Sağlam; **su kadık** sağlık, sağlıklı;
su kadığı kandıy? sağlığınız nasıl?
suak Tarlaları sulama kanalı.
sualgış Su birikintisi.
subay (Hayvanlar için) kısır, yavrusu olmayan; *bk.* **kızır**.
sudur Kehanet; **altın sudur** (destanlarda bahsi edilen) altın kitap; **sudur biçik** folk. bahadırların geleceği öğrenmesi için yazılmış fal kitabı.
sudurçı Kâhin, bilge.
sudurla- Kehanette bulunmak.
sugar- 1. (Hayvan için) sulamak, suvarmak.
 2. (Toprak için) sulamak.
sugarıl- (sugar-'ın edilgen şekli) 1. Su içirilmiş olmak (hayvan için). 2. Sulanmış olmak; **sugarılğan kırımlar**

sulanmış ekinler.
sugarış (sugar- *filinden isim-fiil*) Sulama.
sugarış- (sugar-'ın işteş şekli) Birlikte sulamak.
sugart- (sugar-'ın ettirgen şekli) 1. Su içirtmek. 2. Sulamak.
sugat 1. Gölet yeri. 2. Sulu; **sugat cer sulu arazi.**
sugayrı Kuru ekmek.
sugun- (suk- *filinin dönüşlü şekli*) Kendi ağzına koymak, yutmak; **Oosko sugunganı cılandar boldı folk.** Ağzına attığı yılan oldu.
suguş I Ördek; *bk.* **örtök.**
suguş II (suk- *filinden isim-fiil*) Saklama, gizleme.
suguş- (suk-'un işteş şekli) 1. Birlikte saklamak. 2. Hayvanı ağıla birlikte sokmak.
suk- 1. Koymak, saklamak, sokmak; **kaydar suktı ne? nereye soktu?** 2. (Hayvanı) bir yere sokmak. 3. Hapise atmak.
sukayrı Peksimet.
suktur- (suk-'un ettirgen şekli) 1. Bir şeye sokturmak, koydurmak. 2. (Hayvanı) yere sokturmak. 3. Hapishaneye attırmak.
sula Yulaf.
sulaakı *bk.* **sulagı.**
sulagı Kuyruklu; *mec.* kurt; *bk.* **börü;** **sulaakı.**
sulalu Yulaflı.
suluk Gem; **Üygeniñ sulugı altın boldı folk.** Dizginin gemleri altındı.
sulukta- Gemlemek, dizginlemek.
suluktat- (sulukta-'nın ettirgen şekli) Dizginletmek.
sun- (Elini) uzatmak, sunmak.
sundur- (sun-'un ettirgen şekli) Elini ileriye uzatmak.
supsak Sefahat düşkünü.
sur I Açık gri (at donu); **sur borodoñ sur boro** çok açık gri.
sur II Parıltı.
sur- *bk.* **suur-**

sura- Sormak, rica etmek, istemek; **akça sura-** para istemek; **sös sura-** (evlilik için) söz istemek.

surak 1. Soru, tahkikat; **surak ber-** soru yöneltmek, soru sormak. 2. Şikâyet, rica; *bk. aybı.*

suraktu 1. Sorunlu. 2. *gr.* Soru; **suraktu ermek** soru cümlesi; **suraktu bölüğeş** *gr.* soru eki; **suraktu soluma (cartaaçı)** *gr.* soru sıfatı; **suraktu soluma (kububas uçurlu)** *gr.* soru zarfı; **suraktu soluma** *gr.* soru zamiri.

sural- (*sura-'nın edilgen şekli*) Sorulmuş olmak.

suralta Moğ. 1. Bilgi isteme. 2. Talep.

suraltı Rica, dilekçe.

suran- (*sura-'nın dönüşlü şekli*) 1. Rica etmek. 2. Dilenmek.

surançık Dilenci.

suras Gayrimeşru çocuk, piç.

suraş (*sura- fiilinden isim-fiil*) 1. Rica. 2. Sorma. 3. Sorgu.

suraş- (*sura-'nın işteş şekli*) Karşılıklı soru sormak, birbirinin sağlığını sormak.

suraştır- (*suraş-'ın ettirgen şekli*) Birbirine sağlığını sordurmak.

surat- (*sura-'nın ettirgen şekli*) Rica ettirmek.

surgulcın Parıltı.

surkura- Parlamak, parıldamak; **cıldistar surkuradı** yıldızlar parladı; **közi surkuradı** onun gözleri parıladı.

surkurak Parıltı, parlak; **surkurak cıldistar** parıldayan yıldızlar; **surkurak köstü** parıldayan gözlü.

surkuraş (*surkura- fiilinden isim-fiil*) Parlak, ışıltılı, parlama, parıltı.

surkuraş- (*surkura-'nın işteş şekli*) Parlamak.

surkurat- (*surkura-'nın ettirgen şekli*) Parlak duruma getirmek.

surkuruş *bk. surkuraş.*

suru 1. Soru. 2. Sorgu. 3. Haber; **öbögövniniñ surızı çok boldı** Kocasından hiçbir haber çıkmadı.

surul- *bk. suurul-*

sus Yarar, başarı; **multıktıñ suzı** avda başarı.

sus- Almak, kepçeyle almak.

susku 1. Kepçe. 2. *es.* Kurban sırasında kurban eti dağıtılan kepçe.

suskuş Balık ağı.

sustır- (*sus-'un ettirgen şekli*) Kepçeyle aldirtmak.

suu Su, nehir; **kara suu** kaynak; **sarı suu**

1) Süt suyu. 2) Bahar selleri; **suuniñ**

aluzı zool. su samuru; **suuniñ çıçkanı**

zool. su faresi; **suuniñ kurtı zool.** su

kurdu yani balık.

suubişkiş Su pompalama merkezi.

suula- Islatmak, su vermek.

suulan- (*suula-'nın dönüşlü / edilgen şekli*) Islanmak.

suulandır- (*suulan-'ın ettirgen şekli*) Islatmak.

suulaş- (*suula-'nın işteş şekli*) Birlikte islatmak.

suulat- (*suula-'nın ettirgen şekli*) Islatmak.

suuluk Gem.

suur- (Kılıç için) çıkarmak, çekmek, **börügin suurup sal-** kılıcını çıkarmak.

suurul- (*suur-'un edilgen şekli*) Çıkarılmak; **börügi bajınañ suuruldı** kılıç onun kafasından uçtu.

suuza- Susamak.

suuzak 1. Sağlıklı; *bk. su kadık.* 2. Susamış.

suuzakay Çok ve sık içme talebi olan.

suuzar Ağaç sansarı.

suuzat- (*suuza-'nın ettirgen şekli*) Susatmak.

suuzın 1. İçecek. 2. Susuzluk.

suuzmak Sulu, nemli; **suuzmak cer** nemli yer.

suuzu Susuzluk; **suuzum tuttı** susadım.

suyı- Sıvı almak.

suyla mit. Kötü ruh ve felâketlerdenşamanı dua sırasında koruduğuna inanılan ruh.

suyma Uzun; *mec.* yılan.

suyu- Sulanmak.

- suyuk** 1. Sulu; **suyuk süt** sulu süt. 2. Seyrek; **suyuk sagal** seyrek sakal.
- suyuksu** Sulu.
- suyul-** 1. Sulanmak, su katılmak. 2. Seyrekleşmek; **ak sagalı suyuldu** ak sakalı seyrekleşti.
- suyut-** (**suyu-'nun ettirgen şekli**) Sulamak.
- suzar zool.** Zerdeva, ağaç sansarı.
- suzuş** (**sus- fiilinden isim-fiil**) Alma, çekme.
- suzuş-** (**sus-'un işteş şekli**) Birlikte almak, çekmek.
- sügen** (Balık avlamak için) çöten, kirtil.
- sügün-** Sevinmek, neş'elenmek.
- sügünçi** Sevinç.
- sügünçilü** Sevinçli, neş'eli; **sügünçilü** car sevinçli haber.
- sügündür-** (**sügün-'ün ettirgen şekli**) Sevindirmek.
- sügünüş** (**sügün- fiilinden isim-fiil**) Sevinç.
- sügünüş-** (**sügün- fiilinin işteş şekli**) Birbirini sevindirmek.
- sülük zool.** sülük.
- süme** 1. Buluş. 2. Bilge öğüt; antlaşma. 3. Kurnazlık, hile; **Mende on eki süme, men argazın tabarım folk.** On iki hilem var, ben yolunu bulurum.
- sümeçi** Kurnaz, hilekâr.
- sümele-** 1. Buluş yapmak. 2. Öğüt vermek; 3. Antlaşma yapmak. 4. Kurnazlık yapmak, hile yapmak.
- sümelen-** (**sümele-'nin dönüşlü şekli**) 1. Araştırmak. 2. Uydurmak.
- sümeleş-** (**sümele-'nin işteş şekli**) 1. Birlikte araştırmak, bulmak. 2. Danışmak.
- sümelü** 1. Akıllı. 2. Öğüt verme yetenekli. 3. Kurnaz, hilekâr. 4. *mec.* Tilki.
- sümer folk.** Sivri dağ.
- süne mit.** Ölüm sırasında bedendençıkan ve rüzgâr, hava, buhar şeklinde bir süre cesedin yanında kalan insan ruhu.
- sür** 1. Tasvir, resim. 2. Tür, tip, yüz. 3. Güzellik. 4. *mit.* Hayattayken insanı bırakan ruh. 5. *mit.* Ölüm sırasında ayrılan hayvan ruhu (kurban töreninde hayvanın etini değil de **sür'**ünü kurban ederler). 6. İşaret.
- sür-** 1. Kovmak. 2. Uyarmak. 3. sürmek; **kıra sür-** toprağı sürmek; *bk. ayda-*
- sürdir-** (**sür-'ün ettirgen şekli**) 1. Kovdurmak. 2. Kovmak.
- süreen** 1. Korku; korkunç. 2. *mec.* Çok.
- sürekey** Moğ. Çok, en çok, gayet çok.
- süretki** Kızak; *bk. çanak.*
- sürgü** Deri işlemede kullanılan büyük ağaç tahta.
- sürlü** 1. Görüntülü, güzel. 2. Çeşitli, çeşitli renkte olan.
- sürt-** 1. Sürmek, boyanmak. 2. Silmek.
- sürtke** Kurutulmuş evcil keçi veya karaca derisindenbohça.
- sürtküş** Merhem, macun.
- sürtküşte-** Sürmek, boyamak.
- sürtküştet-** (**sürtküşte-'nin ettirgen şekli**) Sürdürtmek.
- sürtül-** (**sürt-'ün edilgen şekli**) Sürülmüş olmak.
- sürtün-** (**sürt-'ün dönüşlü şekli**) 1. Sürünmek, boyanmak. 2. Macunu, merhemi silmek.
- sürtüş** (**sürt- fiilinden isim-fiil**) 1. Sürme, macunlama. 2. Silme.
- sürtüş-** (**sürt-'ün işteş şekli**) Birlikte sürünmek, birbirine sürmek.
- sürüş** (**sür- fiilinden isim-fiil**) İzleme, takip etme.
- sürüş-** (**sür-'ün işteş şekli**) Birbirini izlemek, takip etmek; **olo uzak sürüşti** onu uzun süre izlediler.
- süs-** Süsmek, tos vurmak.
- süskek** Ambarın tahıl bölmesi.
- süskenek** Boyun omurları.
- süskür** Tos vuran.
- süt** Süt; **ene süt** anne sütü.
- süttü** Sütü, süt; **süttü mal** süt hayvanı.
- süü-** Sevmek, okşamak; **erin süüb kadıt inegineñ tanilat atasözü** kocasını seven kadın ineğinden anlaşılır.

süügen Sevilen, sayılan, saygın.
süün- Sevinmek.
süünç Sevinç.
süündür- Sevindirmek.
süürlet- Koni şeklini vermek.
süürte- Sürüklemek.
süürtel- (**süürte-'nin edilgen şekli**)
 Sürünmek.
süürteş (**süürte- fiilinden isim-fiil**)
 Sürünme.
süürteş- (**süürte-'nin işteş şekli**) Birlikte
 sürüklemek.
süürü Koni şekilli; **süürü** börük konik
 şekilli şapka.
süüş (**süü- fiilinden isim-fiil**) Aşk, sevgi.
süüş- (**süü-'nün işteş şekli**) Birbirini
 sevmek.
süüşkep Seven, sevgili.
süzegen Tos vuran, süsügen.
süzüş (**süs- fiilinden isim-fiil**) Tos vurma.
süzüş- (**süs-'ün işteş şekli**) Birbirine tos
 vurmak, süsüşmek.
sveçin Rus. Mum.

Ş.

şaa Çivi; peş; *bk.* **şaaşkak**.
şaacın Porselen.
şaal- Kalabalıklaşmak.
şaal- Çivi çakmak.
şaalat- (**şaal-**'nin *ettirgen* şekli)
 Çiviletmek.
şaalta *es.* Başlık parası.
şaançak Küçük çivi.
şaar Çay; *bk.* **çay I**.
şaaşkak *bk.* **şaa**.
şabı 1. Fiske; *bk.* **çertek**. 2. Kız arkadaş.
 3. Sapan.
şabıçı Fiske oyunu.
şabıla- Parmakla fiske vurmak; *bk.* **çert-**.
şabıra- Şırıldamak.
şabıraş (**şabıra- fiilinden isim-fiil**)
 Şırıldama.
şabırat- (**şabıra-'nın** *ettirgen* şekli)
 Şırıldatmak.

şaciñ Porselen.
şagan İçkinin kaynatılmasından sonra kalan
 çökelti.
şahmat İr. Satranç.
şahta Rus. Maden.
şak I 1. Çay posası. 2. Mumlu kâğıt.
şak II Tam, kesin; **şak andıy boldı** tam
 böyle oldu.
şakıldak Yol.
şakpın *zool.* Akasya.
şakpıra- Telâşta olmak, tedirgin olmak,
 kargaşa; **Til oñdoş pos el-conı**
şakpırap baskılay berdi *folk.*
 Birbirinin dilini anlamayan halklar
 kargaşaiçindedadı.
şakpırt 1. Telâş; **şakpırt etpe telâş etme.**
 2. Panik; *bk.* **çakpırt, çapkırt**.
şakpırttu 1. Telâşlı. 2. Panik hâlinde.
şalama Ağaç.
şalañ Sünepe, uyuşuk.
şalay: **şalay-bulay** Şöyle böyle.
şalay- İşsiz, başı boş gezmek; **şalayıp**
bazın cür- işsiz olmak.
şalbar Şalvar, pantolon; *bk.* **şalmar,**
şalbır.
şalbır I Dikkatsiz, özensiz.
şalbır II *bk.* **şalbar**.
şaldañ Çıplak.
şalıra- İhmalkâr olmak.
şalıruuş Hışırtilı.
şalmar *bk.* **şalbar**.
şalta *es.* Başlık parası; *bk.* **maalta**.
şaltañ Pantolonsuz; *bk.* **çaltañ**.
şaltırak Ufak tefek önemsiz şeyler.
şañ Çan; **şañ sok-** çan çalmak.
şañda Akağaç altındaki kabuk (çay yerine
 kullanılır).
şañda- Ses çıkarmak, çınlamak.
şañdalı Meşhur; **şañdalı ağaş** akağaç.
şanı Amca çocuğu; **şanılar** üçüncü
 dereceden akrabalar; *bk.* **şanılışkı**.
şanı *bk.* **çanı**.
şanılışkı *bk.* **şanı**.
Şañır *mit.* 1. Ormanın ruhu. 2. Tuba
 kabilesinde avcılarının koruyucu ruhu.

şanır Şamanın tören elbisesinin yenlerine dikilmiş çanların ses taklidi (bunlar kötü ruhları şamandan uzaklaştırır).

şanirt Şangırtı, şakırtı.

şanka *bk.* **şankı**.

şankı 1. Birkaç örgüden oluşan genç kız saçı. 2. Saç örgüleriyle süslenmiş başlık; *bk.* **şanka**.

şanıkıra- Çınlamak, metal sesi çıkarmak.

şantik Pantolon.

şarbak Sincap.

şatra Moğ. Dama, Altay daması; **şatra oyno-** dama oynamak.

şayrama Ağaç.

şaytan Ar. Şeytan, kötü ruh.

şec *bk.* **çecimek**.

Şeedey-kaan *mit.* Şeedey-Han (Erlık'in oğullarından birinin adı).

şelbe Giysideki dikiş düğümleri.

şerde Sırık.

şerdek Keçeden yapılmış şilte.

şeytine Rus. Kıl.

şıba- Sıvamak, sürmek.

şıbak Sıva.

şıbala- Atışmak.

şıban- (**şıba**-*'nün edilgen şekli*) Sıvanmak.

şıbaş- (**şıba**-*'nün işteş şekli*) Birlikte sıvamak.

şıbat- (**şıba**-*'nün ettirgen şekli*) Sıvatmak.

şıbir 1. Gürültü; fısıltı. 2. Hışırtı.

şıbıra- 1. Fısıldamak. 2. Hışırdamak.

şıbıraş- (**şıbıra**-*'nün işteş şekli*) 1. Fısıldaşmak. 2. Hışırdamak.

şıbirgan Moğ. Tipi.

şık Uysal; **şık bolup bardı** uzlaştı.

şıka- Hedef almak.

şıkay: **şıkay tur-** Sırada, yakında olmak.

şıkpa- Sağmak.

şıla- Moğ. 1. Soruşturmak. 2. Sondaj yapmak.

şılaba *bk.* **çılaba**.

şılra- (Su için) kaynamak, fokurdamak.

şılırt Hışırtı.

şılta- Moğ. Sebep bulmak, bahane uydurmak.

şiltak Neden, bahane, sebep, fırsat; **şiltak bolup** nedeniyle; **biçik iyerge şiltak tabıldı** mektup göndermek için fırsat buldu.

şiltakçık Bahane bulmakta becerikli olan.

şiltaktan- Bahane, fırsat bulmak.

şıltı Tortu.

şıltu (**şılta-** *filinden isim-fiil*) Bahane, neden; **seniñ şıltuuñda** senin için.

şılu (**şıla-** *filinden isim-fiil*) Sorgu.

şımıra- Fısıldamak; *bk.* **çımıra-**.

şımıran- (**şımıra**-*'nün edilgen şekli*) Fısıldaşmak, fısıldamak; *bk.* **çımıran-**.

şımırat- (**şımıra**-*'nün ettirgen şekli*) Fısıldatmak, fısıldamak.

şıñ (Yansıma kelime).

Şıñay-Kaan *mit.* Şınay-Han (Erlık'in oğullarından birinin adı).

şıñıra- Zil çalmak.

şıñirt Zil.

şıñk (Yansıma kelime) çın çın; **şıñk et-** çınlamak, çın çın etmek.

şıñkılta- Çınlamak.

şıñkıldak Çınlayan.

şıñkıldat- (**şıñkılta**-*'nün ettirgen şekli*) Çınlattmak.

şıñkır Islık.

şıñkıra- (Kurşun için) ıslık çalmak.

şıra İstirap, acı.

şırala- İstirap çektirmek.

şıralan- (**şırala**-*'nün edilgen şekli*) İstirap çekmek.

şıralaş (**şırala-** *filinden isim-fiil*) İstirap çekme.

şıralık Öktüz.

şırañkay İstiraplı, eziyetli.

şırka I Moğ. Yara.

şırka II Yük hayvanlarına yük yüklemeye kullanılan araç.

şırkala- Moğ. T. Yaralamak.

şırkalat- Moğ. T. (**şırkala**-*'nün ettirgen şekli*) Yaralatmak.

şırkalu Moğ. T. Yaralı.

şırkıra- (Dere için) şırıldamak.

şırkıraak Dere.

şıydam Değnek, sırk.
şıydamda- Değnekle vurmak.
şıydın- (Yola) hazırlanmak.
şıydındır- (**şıydın-**'in *ettirgen şekli*) (Yola) hazırlatmak.
şıydınış (**şıydın-** *filinden isim-fiil*) Hazırlama, donatma.
şıydınış- (**şıydın-**'in *işteş şekli*) Birlikte hazırlanmak.
şıyık Çömlekçilikte kullanılan halka.
şıyman- (At, inek için) kuyruk sallamak.
şıymanar Kuyruk; *bk. çıymanar.*
şıyra (Dana için) boynuz.
şıyrak Aşık (hayvanın ayağının alt bölümü).
şibe Moğ. Kale; *bk. şibee.*
şibee Moğ. *bk. şibe.*
şibeey Moğ. *bk. şibege.*
şibege Moğ. Biz (alet).
şide- Dikmek.
şikir Şeker; *bk. çikir.*
şil *bk. şili.*
şilbi Bağ, sicim, kaytan; düğme; *bk. çilbi.*
şilde- Cam takmak.
şileki Koyun.
şilemir *mit.* Şeytan, kötü ruh.
şili I Moğ. Cam; cam kap; **şili** kös gözlük; *bk. şil.*
şili II Boyun damarı.
şilte 1. Ağacın öz suyu. 2. Pişmemiş ekmek.
şilte- Küfretmek, lânet okumak.
şiñde- Göz gezdirmek, gözetmek; takip etmek; acele etmek.
şiñdeş Gözetme.
şiñe- Emmek, içmek.
şiñji Kontrol, inceleme.
şiñjile- 1. (İşi) incelemek. 2. Denemek, kontrol etmek; *bk. şiñjüle-*.
şiñjüçi İnceleyen, araştırmacı.
şiñjüle- Denemek, incelemek; *bk. şiñjile-*.
şire I Moğ. Taht; **altın şire** *mit.* Ülgen'in sarayındaki altın taht; *mec.* dar ağacı; *bk. şiree.*

şire II *es.* Kurbanlık et için örgü sepet.
şiree Moğ. *bk. şire* I.
şirt Çatırtı; **şirt et-** çatırtıyla kopmak.
şkof Rus. Dolap.
şodon (Seyrek kuyruklu bir at türü).
şoför Rus. Şoför.
şok Zarar, kötü niyet; **şok et-** zarar vermek.
şokçı Zararcı.
şokçıl Zarar veren.
şokto- Kötü bir şey yapmak.
şokton- (**şokto-**'nun *edilgen şekli*) 1. Zarara uğramak. 2. (Çocuklar için) yaramazlık yapmak.
şola *bk. çolo.*
şoñkor *bot.* Şahin.
şoodılğan Alay, ihtiza.
şoor Düdük, kaval, şor, Altayların millî müzik aleti.
şoorlo- Gürlemek (nehir, ırmak, şelalenin çıkardığı ses); *bk. şorlo-*.
şoot- Moğ. 1. Farklı konuda konuşmak. 2. Neden bulmak. 3. Sitem etmek.
şor Moğ. Başarısızlık.
şorlo- (Nehir, su için) şırıldamak; *bk. şoorlo-*.
şorşun Eşek arısı.
şosse Rus. Şose.
şölüzin Besleyici sular; **cerdiñ şölüzini** toprağın suyu.
ştan Rus. < T. Pantolon; **ştan** *cok* pantalonsuz; çıplak.
ştraf Rus. Ceza; **ştrafka tüştim** beni cezalandırdılar.
ştrafta- Rus. T. Ceza kesmek.
şturma Rus. Hücum, saldırı.
şturmala- Rus. T. Hücum etmek.
şulmu Yaratık.
şulmus 1. *mit.* İnsana zarar veren kötü ruh. 2. *mec.* Kurnaz, çevik, atik.
şulur- (Çocuklar için) cıvıldamak.
şulurt Cıvıltı.
şumaş *bk. çumaş.*
şuñ- Dalmak, daldırmak; batırmak; **çöñ-**, **çöm-**.
şurum Rakı hazırlamakta kullanılan araç.

şuula- (Kaynayan su, rüzgâr için) gürültü çıkarmak.
şuulat- Gürültü ettirmek.
şuult (Rüzgâr, kaynayan su için).gürültü.
şuurgan Moğ. Kar fırtınası, tipi.
şuurmak (Su donmadan önce sonbaharda suyun üstünde yüzen kar).
şübeey Moğ. *bk. şibege.*
şülü: şülü kar Sulu kar.
şülük Sülük.
şülüzin Moğ. *zool.* Vaşak; at şülüzin Vaşak, vaşağın bir türü.
şüpür Pantolon.
şüü- Moğ. 1. Düşünmek; mırıldanarak söylemek. 2. Süzmek, süzgeçten geçirmek. 3. Ağla balık yakalamak; **şüüp tut-** seçmek, seçip almak.
şüülte Moğ. Düşünce, yargı; **şüülte kandıy bolor?** yargı nasıl olacak?
şüün Sürtme ağı.
şüün- Düşünmek.
şüünde- Ağla balık yakalamak.
şüürgekçi (Bir kuş ismi); *bk. süürmekçi.*
şüürmekçi Doğan; yabanî; *bk. süürgekçi.*
şüüş- (**şüü-'nün işteş şekli**) Birlikte düşünmek, karar vermek, görüşmek, müzakere etmek.
şüvee Moğ. *bk. şibege.*
şüvöö Moğ. *bk. şibege.*
şüyü- Moğ. Geçirmek, süzmek.

T

ta I e. da; **As ta bolzo malım bar, köp emes te bolzo edim bar** *folk.* Az da olsa malım var, çok olmasa da hayvanım var.
ta II (Olumsuz cevap) bilmiyorum; ne ... ne ..., ya ... ya ...; **ta, kaydañ kelgen kiji ne** bu insan nereden geldi bilmiyorum; **ta, bolor, ta bolbos bilbezim** ne olur, ne olmaz, bilmiyorum; **ta men, ta sen!** ya ben ya sen, bilmiyorum.
taada Doruk, tepe; *mec.* dede; *bk.*

taadak;Taadamnın baji buraydı, karıp barganı-ol turu, tayganiñ baji agardı kış kelgeni-ol turu *folk.* Dedemin başı ağardı o yaşlanmış görünüyor; dağın başı ağardı kış gelecek; *bk. adak* I.

taadak *bk. taada.*

taakı Moğ. Yün parçası.

taam *mit.* Cehennem; **Tündü tüştü kelgende, cer taamıga cuuktap kelgen** *folk.* Gece gündüz gitti, cehenneme ulaştı; **cer taamınıñ oozi** cehennem girişi, ağzı.

taan Çakıl taşı.

taar İr. 1. Çuval. 2. Kutu, sandık; **ok-taarı** barut.

taarın- İncinmek, gücenmek, darılmak.

taarınçak Gücenik, dargın.

taay Dayı; **taay ece** teyze (büyük ve küçük); **taay ene** anneanne; **taay ceste** 1) Anne tarafından akrabalar. 2) Annenin akrabaları; **taayları keldi** annemin akrabaları geldi; *bk. abagay.* **taay kayın** kaynana tarafından akrabalar; *bk. tös kayın.* **taay ögöön** ayı; anne tarafından akrabalar.

tabak Ağaç tabak, tabak; *bk. tepiş, tepiş.*

tabar Rus. Mal.

tabar- 1. Saldırmak; **börü kongo tabardı** kurt koyuna saldırdı. 2. Değmek, dokunmak; **töñöşkö tabar-** köpüğe değmek; **tolikka tabardı** kömüre değdi. 3. Çıkagelmek.

tabarış I Rus. Arkadaş.

tabarış II (**tabar-** *filinden isim-fiil*) Saldırı.

tabarış- (**tabar-'ın işteş şekli**) Saldırmak, birbirine değmek.

tabart- (**tabar-'ın ettirgen şekli**) 1. Saldırtmak. 2. Değdirtmek. 3. Bir yere doğru hızla ilerlemek.

tabaru (**tabar-** *filinden zarf-fiil*) Saldırı, akın.

tabaş (Hayvan ve kuşlarda) pençe; **mörküttiñ tabajı** *es.* kartal pençesi, şamanın tören giysisindeki süs; **ayu**

- tabajı** *es.* ayı pençesi, şamanın tören giysisindeki süs.
- tabıl-** (*tap-'ın edilgen şekli*) Bulunmak; ol
tabılğan o bulundu.
- tabıla-** 1. Yavaşlatmak. 2. Keyfince davranmak.
- tabılan-** I Keyfi olmak, bağımsız olmak;
tabılanıp bağımsız şekilde; **tabılanıp cürgen** bağımsız, özgür.
- tabılan-** II (*tabıla-'nın dönüşlü şekli*)
Yavaşlamış olmak; **Tal kañzaga tañkı azıp, tabılana tartıp oturdu folk.** Piposunu tütünle doldurup oturdu ve acele etmeden içmeye başladı.
- tabılgı** *bot.* Çayır melikesi.
- tabılu** (*tabıl- fiilinden isim-fiil*) Buluntu;
tabılu turguza-keler öy gr. geniş zamanın rivayeti; **tabılu keler öy gr.** gelecek zamanın rivayeti.
- tabın** Yılık sürüsü.
- tabın-** (*tap-'ın dönüşlü şekli*) Bulunmak.
- tabınça** 1. Yavaşça, yavaş yavaş; ol
tabınça iştep cat o yavaşça çalışıyor.
2. Daha sonra, geç; **tabınça kelerim** az sonra gelirim.
- tabır** 1. **tabır kojoñ** Karşılıklı söylenen şarkı. 2. **tabır-tobur** (yağmur damlalarının sesini yansıtan kelime) tapır tapır.
- tabış** 1. Ses; kısa **tabış** kısa ses. 2. Söylenti, haber; **tabış çıktı** söylenti çıktı; **tabış cetir-** haber vermek. 3. Gürültü; **tabış ugulat** gürültü duyuldu; **Kijiniñ tabıjı ugulbadı, attıñ tibirtti bildirbedi folk.** İnsan gürültüsü duyulmadı, at tıktırması işitilmedi. 3. **aldığı ryadtıñ ündü tabıjı gr.** ince ünlü; *bk.cımjak ündü tabış;* **baştapkı tabış gr.** asli ses, birincil ses; **tabıştardıñ birikkeni gr.** ses birleşmesi; **tabıştıñ kubuları gr.** ses değişmesi; **tabıştıñ tüjeri gr.** ses düşmesi; **tabıştıñ tüşkeni gr.** orta hece düşmesi.
- tabış-** (*tap- fiilinin işteş şekli*) Birlikte bulmak, birbirini bulmak.
- tabışkak** Bilmece; muammalı konuşma;
tabışkak ayt- bilmece sormak.
- tabışkandu gr.** birleşik; **tabışkandu kolbolu ermek** birleşik cümle.
- tabışta-** Bağırarak.
- tabıştan-** Ses çıkarmak.
- tabıştaş-** (*tabışta-'nın işteş şekli*) Birlikte bağırarak; birbirine yeni haberleri sormak.
- tabıştır-** (*tabış-'ın ettirgen şekli*) 1. Verdirmek. 2. Birleştirmek, kavuşturmak.
- tabıştırış-** (*tabıştır-'ın işteş şekli*) Birlikte ulaştırmak.
- tabızın** Tuz.
- tablitsa** Rus. Tablo, cetvel.
- tabu** (*tap- fiilinden zarf-fiil*) 1. Bulunma. 2. Ücret, kazanç. 3. Buluş.
- taçpañda-** Bir tarafını oynatmak.
- tada** (Kadınlara saygılı hitap şekli); *bk.*
taday.
- tadalga** Kurban etinin parçası.
- taday** *bk.* **tada.**
- tajak** 1. *anat.* Torba, haya, er bezi (yumurtalıklarla birlikte). 2. **koydıñ tajagı** *bot.* Bir tür bitki.
- tajı-** Moğ. 1. Vurmak. 2. Getirmek; (eşya) taşımak.
- tajıl-** Moğ. T. (*tajı-'nın edilgen şekli*) 1. Vurulmak. 2. Getirilmek; taşınmak.
- tajılğan** Moğ. T. Sille, tokat.
- tajın-** Moğ. T. (*tajı-'nın dönüşlü şekli*) Getirmek; taşımak.
- tajıt-** Moğ. T. (*tajı-'nın ettirgen şekli*) 1. Vurdurmak. 2. (Eşya) taşıtmak.
- taju** (*tajı- fiilinden isim-fiil*) Getirme.
- tajuçı** Taşıyıcı.
- tajuur** (İçki, süt için) deri, matara.
- tajuur** Süt vodkası için yapılan deri matara.
- tak:** **tak cer** Çıplak, otsuz yer.
- taka** Nal.
- takaa** Moğ. Tavuk; **takaanıñ balazı** civciv; **takaa cıl** tavuk yılı (hayvan takviminin onuncu yılının adı).
- takala-** Nallamak.
- takalaş-** (*takala-'nın işteş şekli*) Birlikte

- nallamak.
- takalat-** (**takala-'nın ettirgen şekli**)
Nallatmak.
- takalu** Nallı.
- takı-** 1. Tekrarlamak; **takıp ayt** tekrar söyle. 2. Bıkmak, usanmak; **takıp-takıp sura-** bıkıncaya kadar sormak. 3. *mat.* Çarpmak.
- takılt-** Duraksamak, yanıltmak (okuma sırasında); **men takıltıp-tokultıp kışırıp berdim** ben duraksayarak okudum.
- takım** 1. *anat.* Göz yuvası. 2. Eyer takımı.
- takır** Çıplak, bitkisiz; **takır baş** çıplak alınlı; **takır cer** çıplak yer; *bk. tak:* **takır koy** az yünlü koyun.
- takırçak** Az otlı; **Ada Altayım takırçak, Ak-Borom cize tatuçak folk.** Baba Altayımın otu az, otunu Ak-Boro'm yerse ona tatlı gelecek.
- takırla-** Bitkisiz kalmak, çıplaklaşmak; *mec.* boşaltmak.
- takpay** Yonga.
- takpayla-** 1. Yonga toplamak. 2. Yonga yapmak.
- takpaylat-** (**takpayla-'nın ettirgen şekli**)
Yonga toplatmak.
- takpış** 1. Kekeme; *bk. çokol.* 2. Dilin tabanı.
- takta** 1. Tahta. 2. Sıra. 3. Taban.
- takta-** Basarak düzeltmek.
- taktak** Düzeltilmiş yer, alan.
- taktal-** (**takta-'nın edilgen şekli**) Basarak düzeltilmiş olmak.
- taktaş-** (**takta-'nın işteş şekli**) Birlikte basarakdüzeltmek.
- taktat-** (**takta-'nın ettirgen şekli**) Basarak düzelttirmek.
- tal** I Söğüt; **kara tal** *bot.* kara söğüt; **ak tal, kuu tal, sarı tal** (söğüt türleri).
- tal** II **tal orto** Orta, yarı, iç; **suuniñ tal ortozi** nehrin ortası; **tal tüş** öğlen, gün ortası.
- tal-** 1. Bayılmak (yorulmak). 2. Baygınlık nöbeti geçirmek; *bk. talga-*. 3. Dilsiz olmak.
- tal-tabış** Gürültülü.
- tala** I Saç, demir levha.
- tala** II 1. Taraf; **tündük tala** kuzey tarafı. 2. Kenar; **tört talalu bay töjü es.** dört kenarlı kutsal örs.
- tala-** I 1. Azarlamak, küfretmek, kırmak. 2. Tartışmak.
- tala-** II Kırmak, parçalamak.
- tala-** III Yağmalamak.
- talal-** (**tala- III'ün edilgen şekli**) 1. Yıkılmak. 2. Açılmak.
- talañ-kileñ** *zool.* Çayır kuşu.
- talarkak** Orta boy.
- talaş** I (**tala- I filinden isim-fiil**) Tartışma, dalaşma.
- talaş** II (**tala- III filinden isim-fiil**) Yağma, çapul.
- talaş-** (**tala- I'in işteş şekli**) Tartışmak, bahis tutuşmak, dalaşmak.
- talat-** (**tala- III'ün ettirgen şekli**) 1. Yağmalatmak. 2. Yağmalanmış olmak.
- talay** Moğ. Deniz; **Ak talay** Ak deniz; **talay col** deniz yolu.
- talay-** Sallamak, kollarını açmak; **Tanıbas baatır talayıp çaptı folk.** Tanınmayan bahadır kollarını açarak geldi.
- talayçı** Moğ. T. Denizci.
- talayt-** Açmak, açtırmak.
- talbak** 1. Bön, aval, kepçe kulak. 2. Heybe, eyerin torbaları.
- talbañda-** Kanatlarını açmak.
- talbı-** 1. Çırpınmak. 2. Uçmak. 3. İleriye atılmak.
- talbıra-** Uçmak.
- talda-** 1. Özenle seçmek. 2. Seçmek.
- taldabas** Titiz olmayan.
- taldal-** (**talda-'nın edilgen şekli**) Seçilmiş olmak.
- taldama** İyilerin iyisi.
- taldaş** (**talda- filinden isim-fiil**) Seçim, seçme.
- taldaş-** (**talda-'nın işteş şekli**) Birlikte seçmek.
- taldat-** (**talda-'nın ettirgen şekli**) Seçtirmek.

taldır- (tal- l'in ettirgen şekli) Yormak, baygınlık durumuna getirmek.

taldıra (taldır- fiilinden zarf-fiil) Duygusuz, bilinçsiz bir duruma varıncaya dek.

talga- Cinleri başına toplanmak; *bk. tal-*

talgak 1. Durma, duraklama. 2. Epilepsi.

talgaş (talga- fiilinden isim-fiil) 1. Hissizlik durumu. 2. Uyuklama, pinekleme.

talkan Yulaf unu.

talktañda- 1. Bir taraftan bir tarafa sallanmak. 2. (Bebek için) ellerini çırpma.

talku Deri işleme aleti.

talkula- 1. Deriyi işlemek. 2. (Buzu) çiğnemek.

talkulan- (talkula-'nın edilgen şekli) (Deri, kar için) çiğnenmek.

talkulaş (talkula- fiilinden isim-fiil) Deriyi işleme.

talkulat- (talkula-'nın ettirgen şekli) Çiğnetmek (deri, kar için).

talp: talp et- (Kuş için) havalanmak.

taltak Aksak; **taltak buttu kiji** aksak kişi.

taltañdat- (taltañda-'nın ettirgen şekli) Bir taraftan bir tarafa sallanmak.

taltar zool. Bıldırcın.

taltay- Aksamak.

tam I Lezzet, tat.

tam II Moğ. (pekiştirici kelime); **tam oorıy berdi** adamakıllı hastalandı.

tam- Damlamak.

tamak 1. Boğaz. 2. Damat. 3. *gr.* Boğaz; gırtlak; hançere; **tamak tabışka köçöri** *gr.* gırtlaksılaşma; **tamak töbözi tuyuk tabış** *gr.* art damak ünsüzü.

tamakta- Nefes almak.

tamaktaş- (tamakta-'nın işteş şekli) Nefes aldirmek.

tamaktat- (tamakta-'nın ettirgen şekli) Nefesaldirtmek.

taman 1. (Ayakkabı için) taban; (ayak için) taban; **Altuların Kökin-Erkey küler**

taman la bilça bastı folk. Kökin-Erkey altısına bronz ökçe giydirdi. 2. (Kızıktaki) ayak. 3. Dağ eteği.

tamanda- Ökçe koymak.

tamçı Damla; *bk. çorlok.*

tamçıla- Damlamak.

tamçılaş (tamçıla- fiilinden isim-fiil) Damlama.

tamçilat- (tamçıla-'nın ettirgen şekli) Damlatmak; **köskö em tamçılattım** gözüme bir damla ilâç damlatmasını istedim.

tamı Cehennem.

tamır 1. Damar; **tamır tut-** nabızı tutmak. 2. Kök; **tamırın tereñ bojottı** kökleri boşalttı.

tamır-calbarak bot. Sinir otu.

tamırla- (Damar için) atmak.

tamırlan- (tamırla-'nın dönüşlü şekli) Ortaya çıkmaya başlamak; **tañdak talıp tañ attı, tamırlanıp kün çıktı şafak attı,** ışıklar saçarak güneş doğdu.

tamkı *bk. tañkı.*

tamzık: tamzık ot Baharat.

tamzıkta- Damlamak, damla damla akmak; **tamzıktap suu içip alıp** bir damla su içip.

tañ I 1. *ünl.* (Şaşırma, hayret bildirir). 2. (Olumsuzluk bildirir) bilmiyorum; **tañ men bilbey cadım** hiç bir şey bilmiyorum.

tañ II Tan, seher vakti; **tañ aldında** tan öncesinde; **tañ attı** tan attı; **tañ carıdı** tan ağardı; **tañ ajıra, tañ atkança** sabaha dek; **tañ erten** sabahleyin erken; **tañ bajında la aş çıktı** ancak bir yerde yemek çıktı; **tañ bajında etken neme** acele ile yapılan şey.

tañ III Geri (hayvanlarda).

tañ- Bağlamak, sargı sarmak; **bektep tañıp saldı** o sıkıca bağladı.

tana 1. Sedef; **tana topçı** sedef düğme. 2. Kadın saç örgüsünün ucuna bağlanan toka.

tanak Burnun içi; **tanak üydi** burun

- delikleri.
- tañarka-** Şaşırmak; *bk. kayka-*.
- tañarkalu** Şaşırtıcı; *bk. kaykaldu.*
- tañarkaş** (**tañarka-** *fiilinden isim-fiil*) Şaşıрма.
- tañarkaş-** (**tañarka-'nın işteş şekli**) Şaşırmak.
- tañarkat-** (**tañarka-'nın ettirgen şekli**) Şaşırtmak.
- tañçıl-** 1. Kapris yapmak, huysuzluk yapmak; **bala tañçılıp cat** çocuk kapris yapıyor. 2. Saygı, davet, şefkat beklemek.
- tañda** Yarın.
- tañdagı** Yarınki.
- tañdak** Tan.
- tandalay bot.** Edelvays çiçeği.
- tañday** 1. *anat.* Dudak. 2. Gökyüzü. 3. **koy tañday bot.** Binyaprağı. 4. *gr.* Damak; **tañday töbözi** *gr.* art damak; **tañday tuyuk tabış** *gr.* damak ünsüzü; **tañday tuyuk tabış** *gr.* diş eti ünsüzü.
- tanı-** Tanımak, öğrenmek; **Bu üzütteñ üç söş tanızañ folk.** Bu ruhtan sen üç kelime öğrendin.
- tañı-** *bk. tañ-*.
- tanıbas** Ayrılmaz, bilinmez; **ol tanıbas bolup bargan** o bilinmez derecede değişti.
- taniju** (**taniş-** *fiilinden zarf-fiil*) Tanışıklık, tanışma.
- tanık** *gr.* Harf.
- tanıl-** I (**tanı-'nın edilgen şekli**) Tanışmış olmak.
- tañıl-** II (**tañ-'ın edilgen şekli**) 1. Bağlanmış olmak. 2. Bağımlı olmak.
- tanılu** 1. Tanınan, bilinen; **tanılu ayıl** bilinen ev. 2. İşaretli.
- tañın-** (**tañ-'ın dönüşlü şekli**) Bir şeyi bağlamak, kuşanmak; **orden tañingan** bayrak, nişan taşıyan.
- taniş** Tanıdık, arkadaş.
- tañış** (**tañ-** *fiilinden isim-fiil*) Bağ, bağlama.
- taniş-** (**tanı-'nın işteş şekli**) Tanışmak.
- tañış-** (**tañ-'ın işteş şekli**) Birlikte bağlamak.
- taniştir-** (**taniş-'ın ettirgen şekli**) Tanıştırmak.
- tañıştır-** (**tañış-'ın ettirgen şekli**) Bağlatmak.
- taniştiru** (**taniştir-** *fiilinden isim-fiil*) Tanışma, tanıtma.
- tanıt-** (**tanı-'nın ettirgen şekli**) 1. Tanınmış olmak. 2. Birini çevresindeki kişilerle tanıştırmak.
- tank** Rus. Tank.
- tañkı** Tütün; **tañkı tart-** tütün içmek; *bk. tamkı.*
- tañkıla-** Sigara içmek.
- tañkılaş** (**tañkıla-** *fiilinden isim-fiil*) Sigara içme.
- tañkılaş-** (**tañkıla-'nın işteş şekli**) Birlikte sigara içmek.
- tañkılât-** (**tañkıla-'nın ettirgen şekli**) Sigara içirtmek.
- tañkıyt** *bk. añkıyt.*
- tankist** Rus. Tankçı.
- tañma** 1. Damga; **tañma sal-** damgalamak, işaret koymak. 2. Nişan tahtası; **tañma at-** nişan atmak 3. Harf, işaret. 4. *mec.* Lânetli; **tañmanı seni!** seni uğursuz!
- tañmala-** Damgalamak.
- tañmalık** *bk. alfavit.*
- tañmalu** İşaretli.
- tañnañ** Sırayla.
- tansa** Rus. Dansçı, dansçılar.
- tañu** Bağ.
- tañza** Moğ. **tañza biçik** Herhangi bir kitap(standa).
- tañzık:** **tañzık börük** kadifeden yapılan şapka.
- tap** I İrade, istek; **oniñ tabı** onun isteği; **seniñ tabıñça bolzın** sana göre olsun.
- tap** II Antrenman, idman; **mañ tabına turgan at** at için antrenman.
- tap** III (Hareketin birden olduğunu belirten kelime); **tap etti** birden koptu.
- tap-** (*zarf-fiil şekli taap*) 1. Bulmak. 2. Kazanmak, elde etmek; **kañça tabar tappas nemezıp** elde edilmiş her şey. 3.

- Doğurmak; **bala tap-** çocuk doğurmak. 4. (Bilmece) çözmek. 5. Kazanmak. 6. Çarçabuk atılmak, fırlamak. 7. Hükme varmak.
- tapçı** 1. Az. 2. Sıkışık. 3. Dar; **tapçı ündü tabış gr.** Dar ünlü.
- tapçıla-** Mahmuzlamak; **attı tapçıla-** atı mahmuzlamak.
- tapçılanarı gr.** Daralma.
- tapçilat-** (**tapçıla-'nın ettirgen şekli**) Mahmuzlatmak.
- tapkır** Bulunan.
- tapta-** 1. Bilemek; **çalgı tapta-** orağı bilemek. 2. Ayaklarıyla ezmek; **Batpak-batpak tuulardı ak çöl edip, taptay bazıp turdı folk.** Dağları ve tepeleri ayaklarıyla ezip bozkır gibi yaptılar. 3. Vurmak.
- taptal-** (**tapta-'nın edilgen şekli**) 1. Bilenmek; **çalgı taptaldı** orak bilendi. 2. Ezilmek, düz hale gelmek.
- taptan zool.** Tavşan; **bk. koyon.**
- taptat-** (**tapta-'nın ettirgen şekli**) 1. Bilettirmek. 2. Ezdirip düz hâle getirtmek.
- taptır-** (**tap-'ın ettirgen şekli**) 1. Buldurtmak. 2. Elde ettirmek. 3. (Bilmeceyi)çözdürmek.
- taptu** Bir miktar, biraz (?).
- tar** Dar, sıkı; **tar çamça** dar gömlek; **tar cer** dar, sıkışık yer.
- tara-** 1. Taramak. 2. (Çeşitli yönlere) dağılmak. 3. Yayılmak, çoğalmak.
- taraan** Moğ. Darı.
- taraday** İki tekerlekli yaysız araba.
- tarak** 1. Tarak. 2. (dokuma tezgâhındaki) tarak.
- tarakay** Dağların doruklarındaki çıplak kayalar.
- taral zool.** Servi kuşu (bir tür kuş).
- taral-** (**tara-'nın edilgen şekli**) 1. Taranmış olmak. 2. Yayılmış olmak.
- taralcı zool.** Kestane kargası (bir tür kuş).
- taran-** (**tara-'nın dönüşlü şekli**) Taranmak; **çaçın taranıp** saçlarını tarayıp.
- tarañkay** Moğ. Hızlı yayılma özelliği olan.
- taraş-** (**tara-'nın işteş şekli**) Birbirinin saçlarını taramak.
- tarat-** (**tara-'nın ettirgen şekli**) 1. Taratmak. 2. Yaymak, serptirmek. 3. Yaymak; çoğaltmak.
- tarbaan bk. tarbagan.**
- tarbagan zool.** Köstebek.
- tarbalcı zool.** Kartal; **bk. tarbalcın.**
- tarbalcın zool.** Kartal; **bk. tarbalcı.**
- tarbazan** (Destanda) top.
- tarelke** Rus. Tabak.
- tarı-** I Dikmek; **tarıgan** ağaç sık dikilmiş ağaç.
- tarı-** II Daraltmak, büzmek.
- tarıl-** (**tarı- II'nin edilgen şekli**) Daralmak, sıkışmak.
- tarılga** Moğ. 1. Büyük düğme. 2. *es.* Şamanın tören giysisinin arka tarafında olan güneş ve ayı tasvir eden büyük metal levha.
- tarın-** Kızmak, gücenmek, darılmak.
- tarınçak** Gücenmeye meyilli.
- tarınış** (**tarın- fiilinden isim-fiil**) Gücenme, darılma.
- tarınu bk. tarınış.**
- tarıska** 1. Taş atmada kullanılan sapan. 2. Sırıkları bağlamada kullanılan ip.
- tarıt-** (**tarı- II'nin ettirgen şekli**) Daraltmak.
- tarıy:** ol **tarıyında** O zaman.
- tarka-** Dağılmak; **ulus tarkap bardı** halk dağıldı; **buluttar tarkadı** bulutlar dağıldı.
- tarkadıl-** (**tarkat-'ın edilgen şekli**) Yayılmak, yayılmış olmak.
- tarkadış** (**tarkat- fiilinden isim-fiil**) Birlikte yaymak.
- tarkaş-** (**tarka-'nın işteş şekli**) Birbirinden ayrılmak; **cer sayın tarkaştı** çeşitli yerleredağıldılar.
- tarkat** Ördek; **tarkat bojot-** Ördeği bırakmak, salmak.
- tarkat-** (**tarka-'nın ettirgen şekli**) Salmak.
- tarkay** Moğ. Kel.
- tarlak** Çeşitli; **tarlak ündü** çeşitli sesli.
- tarma** Büyücülük.

tarmaçı Büyücü.
tarmala- Büyücülük yapmak.
tars (Çatlak ses taklidi); **tars et-** çok güçlü şekilde çatlamak, çatırdamak.
tarsılda- Çatlamak, çatırdamak, çatlak sesi çıkarmak.
tarsıldak Çatlak.
tarsıldaş (**tarsılda-** *fiilinden isim-fiil*) Çatlak sesi.
tart- Çekmek, sürüklemek; **beskege tart-** ağırlıkla tartmak; **kudur tart-** un öğütmek; **tañkı tart-** tütün içmek; ölçmek; kamçulamak.
tartal *zool.* Bildircin.
tartıjaaçı Güreşçi.
tartıju (**tartış-** *fiilinden zarf-fiil*) Güreş, mücadele; **klassoviy tartıju** sınıf mücedeleşi.
tartıl- (**tart-**'in *edilgen şekli*) 1. Zonklamak. 2. Çekilmek; **suu tartılıp** kaktır su çekilir.
tartılış (**tartıl-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Zonklama. 2. **tartılış** *gr.* Ulama; *bk.* **kıskartılış.**
tartılış- (**tartıl-**'in *işteş şekli*) Zonklamak, titremek; **Erinderi tartılıjıp, eki köstön caş tögülip turdı folk.** Dudakları titreyip gözlerinden yaş geldi.
tartım: bir **tartım tankı** Bir içimlik tütün; bir **tartım süt** bir içimlik süt.
tartın- (**tart-**'in *dönüştürme şekli*) 1. Çekmek (kendine); **plat tartın-** eşarp takmak. 2. Boğulur gibi olmak; **suuga tartıngan** boğulur gibi olan. 3. Katılmamak. 4. Geriye çekmek; **kazır kebin tartın-** çok ciddî bir görünüm vermek.
tartınçak İnatçı, direngen; **tartınçak at** inatçı at.
tartış (**tart-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Tartışma. 2. İp çekerek oynanan grup oyunu.
tartış- (**tart-**'in *işteş şekli*) 1. Tartışmak, bahse girmek, çekişmek. 2. Birlikte çekmek.
tartıştır- (**tartış-**'in *ettirgen şekli*) Tartıştırmak.

tartkı Kaşığı.
tarttır- (**tart-**'in *ettirgen şekli*) Çektirmek, sürükletmek.
tartu (**tart-** *fiilinden isim-fiil*) Çekme, çıkarma; **tañkı tartu** tütün içme.
tarvay- Moğ. Açılmak, aralanmak, ayırmak.
tas Kel, dazlak, çıplak; **tas baş** çıplak baş; **tas cer** bitki örtüsü olmayan yer.
taska- Moğ. Alışmak, uyum sağlamak; antrenman yapmak; **işke taskadı** işe alışmaya başladı.
taskabagan Moğ. T. Alışılmamış.
taskadu Moğ. T. Alıştırma, egzersiz, tekrarlama.
taskagan Kurban kesilen yer; *bk.* **taskak.**
taskak 1. Çatı; kapak; **taskaktıñ** altında çatı altında. 2. Duadaki kurban yeri; *bk.* **taskagan.**
taskamal Bilgi, bilim.
taskat- (**taska-**'nın *ettirgen şekli*) Alıştırmak.
tastarkay Moğ. Kel.
tastay- I Şişmek, kabarmak; **kös tastay-** gözleri şişmek.
tastay- II Tamamiyle düz olmak (çatlaksız, bitkisiz), **Tastaygan kırlar cajara berdi folk.** Çıplak dağlar yeşillenmeye başladı.
tastayt- (**tastay-** I'in *ettirgen şekli*) Şişirtmek; **kös tastayt-** gözlerini şişirtmek.
taş Taş, taştan; **taş kür** taş köprü; **otık taş** çakmak taşı; **taş arçın bot.** Ak diken.
taşkın Su baskını.
taşkında- Kıyılardan çıkmak, taşmak.
taşsu Taşlı, içine taş karışmış olan.
taşta- Atmak, fırlatmak, bırakmak; **kılık taşta-** kötü alışkanlığı bırakmak; **ajıra taşta-** atmak; **taştap seni barbazım seni bırakmıyorum; camanımdı taştagar!** affedersiniz!
taştal- (**taşta-**'nın *edilgen şekli*) Atılmak, bırakılmak; **suuga taştal-** suya atılmak.
taştañı 1. Süprüntü, çöp. 2. Atılmış. 3. Sokağa bırakılmış çocuk.

taştaş (*taştā-* fiilinden isim-fiil) Atma, fırlatma; **mergen taştaş** keskin atış.
taştaş- (*taştā-'nın işteş şekli*) Birbirine atmak; **olor kar la taştaştı** onlar birbirine kartopu attılar.
taştat- (*taştā-'nın ettirgen şekli*) Attırmak, bıraktırmak; **caman kılığın taştat** kötü alışkanlıkları bırak.
taştu taşlı; **Taştu Altay la törtön cılga cortodı folk.** Taşlı Altay'da kırk yıl kadargezdi.
tat Pas.
tata- Paslanmak.
tatay Moğ. *ünl.* (Nefret bildirir); **i tatay!** seni pislik!
tatayla- Nefret etmek.
tataylat- (*tatayla-'nın ettirgen şekli*) Nefret hissi uyandırmak.
tatta- Paslanmak.
tatu çalkan Şalgam.
tatu Tatlı.
tatula- Tatlı yapmak.
tatulan- (*tatula-'nın edilgen şekli*) Tatlı olmak.
tay Tay (ikinci yaşında).
tay- *din.* Kurban etmek.
taya Çalılık.
taya- Desteklemek, dayanak koymak.
tayak Sopa, baston; **tayak ci-** dayak yemek.
tayan- (*taya-'nın dönüşlü / edilgen şekli*) Dayanmak.
tayanış (*tayan-* fiilinden isim-fiil) Dayanak.
tayanış- (*tayan-'ın işteş şekli*) Birbirine dayanmak.
tayanıştır- (*tayanış-'ın ettirgen şekli*) Birbirinedayatmak.
taybaş Dede.
tayda (**tay-ada**): **taydalar** Kadın tarafından atalar; **taydalar körmös mit.** kadın tarafından ata ruhları.
taydak Dede.
taydıru (*toydır-* fiilinden isim-fiil) Doyma.

tayga Ormanla kaplı dağ; **tayganiñ abazı** ayı, taygada yaşayan büyük akraba.
taygak Kaygan.
taygala- (Avlanmak için) dağlarda gezmek.
taygıl Moğ. 1. Hızlı köpek. 2. *mit.* Büyük köpek.
tayılga Moğ. *es.* 1. Kurban, kurbanlık. 2. Kurban edilen hayvanın derisini kullanma.
tayıs Sığ, sıgılık; **Biyik tuunı cabıs edip, tereñ suunı tayıs edip folk.** Yüksek dağları alçalttı, derin nehirleri sıglaştırdı.
taykıl- 1. Yuvarlanmak, kaymak. 2. Hataya düşmek.
taykılçak Kaygan.
tayna Nine; *bk.* **taynak.**
taynak *bk.* **tayna.**
tayneş Nine.
taytak Eğri bacaklı adam, paytak.
taytañda- Eğri eğri gitmek.
taza- Kel olmak.
tazada (*tazat-* fiilinden zarf-fiil); **çaçın tazada kayçı saldı** Saçını kökünden kazıdı.
tazat- (*taza-'nın ettirgen şekli*) Kelleştirmek.
tazıl (Bitki için) kök; *gr.* kök; **tazıldañ turgan adalgış** *gr.* isim kökü; *bk.* **tazıl adalgış.**
tazılta- Kökletmek.
tazıldan- (*tazılta-'nın dönüşlü şekli*) Köklenmek.
tazımay 1. Tütün kutusu. 2. İçilecek tütün.
tazıra- 1. (Ağaç için) çatırdamak. 2. (Kar için) gıcırdamak.
tazırat- (*tazıra-* fiilinin ettirgen şekli) Çatırdamak, gıcırdamak.
tazıratkış Cırcır.
tazırt Çatırtı.
taztak Şişkin, kabarık.
te *bk.* **ta** I, II.
teatr Rus. Tiyatro.
tebee 1. Kış otlığı. 2. Otlak.
tebege *bk.* **tebee.**
tebek 1. Bir tür çocuk oyunu (ortasından at

kılı geçirilmiş kurşun çember, oyun sırasında ayakla itilir). 2. Tebek oynama.

tebene Büyük iğne, çuvaldız; *bk. temene.*

tebetey Takke.

tebidindü Çırpıntılı.

tebil- (*tep-'in edilgen şekli*) 1. Tepilmek. 2. Suyun baskısı altında bulunmak.

tebin- (*tep-'in dönüşlü şekli*) Ayakla ezmek, tepinmek.

tebiske Çengelli iğne.

tebiş (*tep- fiilinden isim-fiil*) Ayakla ezme, tepinme.

tebiş- (*tep-'in işteş şekli*) Birbirini tepmek.

tebü I 1. Ayakla vurma, tepik. 2. (Su için) su basıncı.

tebü II Tempo.

tebüür Çadırın gövdesindeki keçe.

tedire *bk. udura.*

tedü Sakin; *sagıññ seniñ tedü bolzın, sanañ seniñ omok bolzın* aklın sakın, düşüncelerin neş'eli olsun.

teeday (Erkeğe saygılı hitap şekli).

teegen *bk. tegen.*

teekte- 1. Kışkırtmak. 2. Kancaya takmak.

teelgen Çaylak; *bk. teylegen.*

teelin Dalak; *bk. telin.*

teer- 1. Dönmek, dolaşmak; *kır terip kel-* dağın çevresini dolaşmak. 2. Çevresinde uçmak; hareket etmek, havada süzülme; *teylegen keyde teerip turu* çaylak havada süzülüyor; *teerbek es.* şaman davulunun tokmağını kuşatan halka.

teermen Değirmen; *kol teermen* el değirmeni; *taş teermen* taş değirmen.

teermende- Un öğütmek.

teertpek Ezilmiş, sıkıştırılmış hamurdan pide.

tegeek Balık avlamak için kanca, zıpkın.

tegeekte- Zıpkınla balık avlamak.

tegek Koşum çeşidi.

tegeldey Çember, yuvarlak.

tegele- Güreş sırasında rakibini ayağıyla itmek.

tegeleş (*tegele- fiilinden isim-fiil*) Güreşte çelme.

tegeleş- (*tegele-'nin işteş şekli*) Güreşte birbirine çelme takmak.

tegelet- (*tegele-'nin ettirgen şekli*) Rakibiyle güreşirken ayağını burkmak, ayağıyla ittirmek.

tegelik *bk. tegerik.*

tegelik El arabası, yuvarlak; **tegelik** ağaç el arabası, yuvarlak ağaç.

tegen *zool.* Çam ağacı; *bk. teegen.*

tegenek *zool.* Yaban gülü; **tegenek** bürlü ağaç *zool.* köknar.

tegenektü Yaban gülüyle kaplı.

tegeret- (Tekerlek için) dönmek.

tegerik 1. Daire, çember; yuvarlak; **Aydıy tegerik cüstü, cıldıstıy carkındu köstü folk.** Ay gibi yuvarlak yüzlü, yıldız gibi parlak gözlü; **tegerik börük** yuvarlak şapka. 2. Şaman kasnağının tefi; *bk. tegelik.*

tegetü Dönme, çevrilme.

tegin 1. Boşuna, boşu boşuna; **teginneñ tegin** nedensiz, boşuna; **tegin bar-** boş yere gitmek; **tegin de berzeñ, albazım** bedava da versen almam. 2. Alışıldığı üzere; **ne keldiñ? - tegin keldim** neden geldin? - işte öyle; **tegin cerdeñ ört çıkpas atasözü** ateş olmayan yerdenduman çıkmaz (*kelime anlamı* boş yere duman çıkmaz). 3. Yalnız, tek. 4. **tegin ermek** *gr.* Basit cümle; **tegin öy** *gr.* basit zaman.

tehniçeskiy Rus. Teknik.

tehnika Rus. Teknik.

tehnikum Rus. Teknik lise.

tejik 1. Delik, çatlak, deşik; **adakança açık ber, temeneçe tejik ber** küçük olsa da aç (*kelime anlamı* iğnenin deliğini aç). 2. Kopuk, yırtık. 3. **tejik tuyuk tabış** *gr.* Sızıcı ünsüz.

tejil- (*teş-'in edilgen şekli*) Deşilmek, matkapla delinmek.

teke *zool.* Keçi, teke.

tekep *bot.* Kamış.

tekiy (Kadınlara saygılı hitap şekli); *bk. tekiyim.*

tekiyim *bk.* tekiy.
 tekpe Dayanak, mesnet.
 tekpelü Dayanıklı, mesnetli; **Ceten eki**
tekelü temir caandı kere tart folk.
 Yetmiş iki destekli demir yayı çek.
 tekpiş *es.* Şaman tefindeki merdiven tasviri.
 tekşi Moğ. 1. Tek. 2. Tamamen, tam,
 bütünüyle, hepsi; **onçozi tekşi**
cuulıştı hepsi toplandı. 3. **tekşi**
adalgış gr. Cins ismi; **tekşi aydılacağı**
(kolbolu ermekte) gr. ortak yüklem;
tekşi baştaacağı (kolbolu ermekte)
gr. ortak özne; **tekşi**
kommunikatsiya gr. haberleşme;
tekşi til bilimi gr. dil bilimi; **tekşi**
toldıraacı (kolbolu ermekte) gr.
 ortak nesne.
 tekşile- Moğ. T. Tekleştirmek.
 tektoy Buğday saklamak için tahtadan
 yapılmış kutu.
 telbek Şişman.
 telbekte- Şişmanlamak.
 telçi- 1. Yürümek, ilk adımları atmak. 2.
 Yoğrulmak.
 telçit- (**telçi-'nin ettirgen şekli**) Çıkmak.
 telde- Memeleri dolmak.
 teldi Meme.
 telefon Rus. Telefon.
 telegraf Rus. Telgraf.
 telegramma Rus. Telegraf.
 telekey Moğ. Muhit.
 telekoy Evren, doğa.
 teleñgir Kalay.
 telenik Rus. Dana.
 teley *bk.* ulay.
 teli-: **tenip-telip cür-** Memleket
 memleket gezmek; *bk.* **teni.**
 teliger Serseri, avare.
 telin Moğ. *bk.* **telüün.**
 telkin *zool.* Karaca; *bk.* **telin.**
 telüüp *anat.* Dalak; *bk.* **telin.**
 tem 1. Örnek. 2. Âdet, töre; tarz, usul;
 alışkanlık, huy. 3. El yatkınlığı, maharet.
 temdek Moğ. 1. İşaret, alâmet, belirti,
 nişan; not, kısa yazı. 2. Leke, nokta,

puan, benek.
temdekte- Moğ. T. 1. İşaret etmek; işaret
 koymak, iz bırakmak, işaretlemek. 2.
 Kaydetmek. 3. Belirtmek, göstermek. 4.
 Övgü ile söz etmek. 5. Anlamına gelmek,
 ifade etmek. 6. Belli etmek. 7. Leke
 yapmak. 8. Belirlemek, tayin etmek;
 teşhis etmek; tanımlamak; saptamak,
 tespit etmek. 9. Yerleştirmek; tesis
 etmek; koymak, kurmak; **öy temdektep**
koy- işaretlemek; çizmek; plânlamak;
 göstermek, tayin etmek; belli bir zaman,
 saat kararlaştırmak.
temdektet- Moğ. T. (**temdekte-'nin**
ettirgen şekli) İşaret etmek zorunda
 bırakmak, işaretlettirmek; işaret etmek,
 leke yapmak.
temdektü Moğ. T. İşaretli, lekeli; gözle
 görülür.
temdeleş- İşaretleşmek.
temden- I Kendini uydurmak, alışmak,
 kanıksamak, zorlamamak yadırgamamak.
temden- II 1. Ayağı sürçmek, tökezlemek;
 duraksamak. 2. Atılmak; hızlı
 yürümek/gitmek; hevesi/hevesinde olmak;
 emeli/emelinde olmak; aramak; gözü
 olmak; peşinde olmak; ileriye atılmak,
 ileri doğru saldırmak.
temdet- Alışmak zorunda bırakmak,
 alıştırmak.
teme- Taklit etmek, öykünmek; özenmek.
temene Büyük kalın iğne; *bk.* **tebene.**
temeş (teme- fiilinden isim-fiil) Birbirini
 taklit etme; **bir temeş çaş kijiler** aynı
 yaştaki gençler.
temeş- (teme-'nin işteş şekli) 1. Birbirini
 taklit etmek. 2. Yardım etmek.
temey Moğ. Boşuna, boş yere, nafîle; yok
 yere; **tep-temey** büsbütün yararsız,
 bütünüyle boş; **temey kiji** boş kişi;
temey sös boş, gereksiz söz.
temiçi es. Eski dönemde zaysan'a tâbi
 memur; *bk.* **cemiçi.**
temige- 1. Gelişmek. 2. Açmak. 3.
 Alıştırmak.

temir demir; **temir col** demir yolu; **temir sogor us** demirci.
Temir-Kaan *mit.* Temir Han (Erlık'in oğullarından birinin adı).
temirle- Demir dövmek.
temirlet- (**temirle-'nin ettirgen şekli**) Demirdövdürmek.
temirü Vücuttaki leke; temriye hastalığı (?), demregü(?).
teñ Çin. Denk, aynı, eş; **teñ pravolu** aynı haklara sahip; **teñ sindu** aynı boyda; **teñ üle-** aynı, eşit parçalara ayırmak; **tep-teñ dümdüz.**
teñde- Eşitlemek, hizaya getirmek, denkleştirmek.
teñdejü 1. Eşitleme. 2. Karşılaştırma.
teñdel- (**teñde-'nin edilgen şekli**) Eşitlenmek, karşılaştırılmak, denkleştirilmek.
teñdeş (**teñde- fiilinden isim-fiil**) 1. Eşitleme. 2. Eşit, aynı, denk.
teñdeş- (**teñde-'nin işteş şekli**) Birbiriyle eşitlenmek; **sen ogo teñdeşpe** sen ona denk değilsin.
teñdeştir- (**teñdeş-'in ettirgen şekli**) 1. Birbiriyle eşitlemek, denkleştirmek. 2. Karşılaştırmak (boy ve en olarak).
teñdeştirü 1. Eşitleme. 2. Karşılaştırma.
teñdet- (**teñde-'nin ettirgen şekli**) Eşitletmek.
teñdü I Eşit, aynı olan, denklik.
teñdü II (**teñde- fiilinden isim-fiil**) 1. Eşitleme. 2. *mat.* Denklem.
tene- Şaka yapmak, eğlenmek.
tenek 1. Aptal, budala, ahmak. 2. Şakacı.
teneksü 1. Aptallık. 2. Şakacılık, yaramazlık. 3. Normal olmama (psikolojik açıdan).
tenekten- 1. Aptallaşmak. 2. Şaka yapmak.
teñeri 1. Gök, gökyüzü; **teñeriniñ koyını** gökyüzü; **teñeridiy** kükürt gök gürlemesi gibi. 2. Tanrı.
teñeridegi *mit.* İlâh olmayan; ruh.
tenet- (**tene-'nin ettirgen şekli**) 1. Şaka yaptırmak. 2. Şaka yapmak.

teni- Yad ellerde dolaşmak, serserilik yapmak, başıboş gezmek; *bk.* **teli-**.
teñis Deniz, okyanus; **Ulu Tımık teñis** Büyük okyanus.
tenü (**teni- fiilinden zarf-fiil**) Serserilik.
tep- (**zarf-fiil şekli teep**) 1. Tepmek, itmek. 2. Çiğnemek, ihlâl etmek. 3. Vurmak.
tep-teñ Dümdüz.
tepiş 1. Tahta leğen, büyük kap, tabak, ağaçtan yapılan tabak. 2. *es.* Kurban töreni sırasında haşlanmış kurban etinin parçalarının konulduğu özel kap; *bk.* **tabak, tepşi.**
tepkile- (**tep- fiilinden tekrarlanan hareket bildirir**); Ayakla vurmak, tepişmek.
tepkir 1. Esnek, elâstiki. 2. Ayağıyla sert vurabilen.
tepkış 1. Merdiven. 2. Basamak.
tepe Eyer yastığı.
tepe- Moğ. 1. Ayağıyla ezmek; **at tepsegeñ** tepişken, çifte atan. 2. *mec.* Ezmek.
tepsel- Moğ. T. (**tepe-'nin edilgen şekli**) 1. Ayağıyla tepilmiş olmak. 2. *mec.* Ezilmiş olmak.
tepeş Moğ. T. (**tepe- fiilinden isim-fiil**) Ezme, tepme.
tepeş- Moğ. T. (**tepe-'nin işteş şekli**) Birlikte tepmek.
tepet- Moğ. T. (**tepe-'nin ettirgen şekli**) 1. Teptirmek, ezdirmek; **ölöñdi malga tepsetti** o hayvanı ezdiği ota kadar götürdü. 2. Ayağı altına koymak.
tepsi *bk.* **tepiş.**
tepsüür Çengelli iğne.
teptir- (**tep-'in ettirgen şekli**) Teptirmek.
ter Moğ. Ter; **kara terge tüş-** yorulmak, canı çıkmak; **at ter** *es.* 1) Kiraya verilmiş at ücreti. 2. Atı çalıştırma; **attiñ teri** atın kirası niteliğinde alınmış para veya eşya.
ter- Dermek, derlemek, toplamak, topraktan bir şey toplamak; **cilek ter-** yemiş toplamak.
terbezen Dilenci.

terdir- (*ter-'in ettirgen şekli*) Hazırlatmak.
tere 1. Deri; **caş tere** ham deri; **tup tere** sepilenmiş deri. 2. *es.* Şaman davulunu örten deri.
terek bot. Kavak; **ak terek bot.** ak kavak.
tereñ 1. Derinlik. 2. Derin, uzak.
tereñde- Derinleştirmek.
tereñdet- (*tereñde-'nin ettirgen şekli*) Derinleştirmek.
terepçile- Eyere bağlamak; **Altan kulaş armakçını atka bektep terepçilep sal folk.** Altmış kulaş ipi daha kuvvetli çek.
terey: **erey-terey koloñı tart-** Kolanı yamuk yumuk çekmek.
terge bk. örgö.
terge- Birini yola hazırlamak.
tergen Atlı araba; *bk. abra I.*
tergen- (*terge-'nin dönüşlü şekli*) Yola hazırlanmak.
tergiş Sepet.
teril- (*ter-'nin edilgen şekli*) Hazırlanmak, hazırlanmış olmak, toplanmak, toplanmış olmak.
terim Toplama, derleme; **cilektiñ terimi** yemiş toplama.
teriş (*ter- fiilinden isim-fiil*) Toplama, bir araya getirme.
teriş- (*ter-'in işteş şekli*) Birlikte toplamak, toplamasına yardım etmek.
terki Terki.
terkile- Terkiye bağlamak.
terkilet- (*terkile-'nin ettirgen şekli*) Terkiye bağlatmak.
terle- Moğ. Terlemek, buğulanmak.
terleñkey Moğ. Terli.
terleş Moğ. T. Terleme.
terleş- Moğ. T. (*terle-'nin işteş şekli*); **onçozi terlejip oturdu** Hepsi terleyip oturdu.
terlet- Moğ. T. (*terle-'nin ettirgen şekli*) Terletmek.
terlik I (Kadınlar için) millî kıyafet.
terlik II Moğ. T. Ter bezi; *bk. tokum.*
terlü Moğ. T. Terli.

termin Rus. *gr.* Terim.
territoriya Rus. Bölge.
ters 1. Ters. 2. Karşıt durumda olan; **ters salkın** karşıt rüzgâr. 3. Zor, güç.
tersek bk. tersiyek.
tersiyek zool. Köstebek; *bk. tersek; terzeyek.*
terzeyek zool. Boz fare; *bk. tersek, tersiyek.*
tes- Kaçmak.
tesetnik Rus. Onluk.
teskeri Ters tarafa; **sösti teskeri ayt-** tersine çevirmek; **teskeri kör-** nefret etmek; **teskeri bar-** karşıt tarafa gitmek; **teskeri tamaş zool.** sivri sıçan.
teskerle- 1. Geri gitmek, (atın) ardına düşmek. 2. Yanlış anlatmak.
teskerlen- (*teskerle-'nin edilgen şekli*) Karşı tarafa dönmek.
teskerlet- (*teskerle-'nin ettirgen şekli*) 1. Geri döndürmek. 2. Yanlış anlattırmak.
teskin- 1. Bir ayağı üzerinde dönmek. 2. Tiksinmek, iğrenmek, nefreti olmak; *krş. ceskin- I.*
teskinçek Bir şeye nefret duyan; *bk. ceskinçek.*
teskinçilü 1. İğrenç. 2. Nefret dolu; *bk. ceskinçilü.*
testek Tepe.
testeñde- Sendelemek (?).
teş- Deşmek, delmek, delik açmak.
teştir- (*teş-'in ettirgen şekli*) Deldirmek.
teylegen Çaylak; *bk. teelgen.*
tezak Yakıt olarak kullanılan kuru hayvan pisliği, tezek.
tıbırtı Ayak patırtısı, tıptırtı.
tıgıl- (*tık-'ın edilgen şekli*) Saplanmak.
tıgın Nehirde birikmiş buz yığını.
tıgın- (*tık-'ın dönüşlü şekli*) 1. Tıkınmak, ağzına sokmak. 2. *mec.* Çiğnemek, gevelemek; **tijim bu kursaktı tıgınp albas** dişlerim bu yiyeceği çiğneyemiyor. 3. Dokunmak, bastırmak.
tıgınbas Açıgözlü.
tığış 1. İzdiham, kargaşa. 2. Sıkı, güçlü;

- tığış cabılar ejik** sıkı kapatılmış kapılar.
- tığış-** (**tık-'ın işteş şekli**) Birlikte sıkıştırmak, sağlamlaştırmak.
- tık-** 1. Sokmak, saplamak. 2. Doymak, karnını şişirmek.
- tıkta-** (Uyuyanlar için) silkinmek.
- tıktal-** (**tıkta-'nın edilgen şekli**) Saplanmak.
- tıktaş-** (**tıkta-'nın işteş şekli**) Birlikte sallamak, silkelemek.
- tıktat-** (**tıkta-'nın ettirgen şekli**) Doyurmak; saplamak.
- tıktış-** Birbirleriyle kırıcı konuşmak.
- tıl** Arka, geri.
- tım I** 1. Sessizlik; sessizce. 2. Dikkatlice. 3. Gizlice; **tım otur-** susmak, sessizce oturmak.
- tım II** Ara, duraklama.
- tımı-** Susmak, tam sessizliğini korumak; **salkın tımy berdi** rüzgâr sustu.
- tımık I** Sessizlik; sessizce.
- tımık II** Yeni doğmuş çocuk veya hayvan.
- tımu** Hastalık; *bk. tımuu.*
- tımula-** Hasta olmak.
- tımulu** Hasta, sağlıksız.
- tımuu** *bk. tımu.*
- tın** 1. *mit.* Ruh, yaşama yetisi; **tını çıktı** o öldü (*kelime anlamı* onun ruhu çıktı), **tın bura** ruhlarla iletişim kurma gücü; **Kızarıp agar kanı çok, kayılıp ölör tını çok folk.** Akmış gitmiş kanı yok, ölmüş gitmiş ruhu yok. 2. Soluk, nefes; **tını üzüldi** onun soluğu kesildi. 3. Dinlenme; **tın alın-** dinlenmek, nefes almak.
- tıñ** Sağlam, güçlü, çok güçlü; **tıñ sook** çok soğuk.
- tın-** Nefes almak; **ulu tındı** derinden nefes aldı; **tınbay cat-** nefes alamamak.
- tınasta-** Ağır ağır soluk almak, zor nefes almak.
- tınçu** Boğucu.
- tıñda-** I 1. Dinlemek; *bk. uk-*. 2. Aramak. 3. Suçlanmak.
- tıñda-** II 1. Güçlendirmek. 2. Düzene sokmak.
- tından-** Kendine gelmek, ayılmak; **tındanıp kelerimde** ayıldığımda.
- tındat-** Ayıltmak.
- tıñdat-** (**tıñda-** I'in *ettirgen şekli*) Dinletmek.
- tındır-** (**tın-'ın ettirgen şekli**) Nefes verdirmek; **tındırbay cat** nefes vermiyor.
- tındu** 1. Canlı varlık; **tınar tındu** bütün canlılar. 2. Tesirli.
- tıngış** Burun.
- tıñı-** Güçlenmek, kuvvetlendirmek.
- tıñdaaçı:** **tıñdaaçı bölüğeş** *gr.* Pekiştirme edatı, kuvvetlendirme edatı.
- tıñıdı:** **tıñdıları** *gr.* pekiştirme, kuvvetlendirme; *bk. intensiv.*
- tınış** (**tın-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Nefes, soluk (bir alıp bir verme); **tınıji soogon** ölen, nefesi kesilen. 2. Rahat, huzur.
- tınıt-** (**tın-'ın ettirgen şekli**) 1. Hayat vermek, canlandırmak. 2. Onaylamak; **tınıdıp ayt-** sözle onaylamak.
- tıñıt-** (**tıñı-'nın ettirgen şekli**) Sağlamlaştırmak; **tıñdıp algan punkt as.** güçlendirilmiş nokta; **tıñda ayt-** yüksek sesle konuşmak.
- tıpılda-** Tıplamak; **caaştıñ tamçıları tıpıldap cerge tüşti** yağmur damlaları tıpıldayarak yeredüşüyordu.
- tırık** *tip.* Kabız.
- tırıkta-** Kabızdan rahatsız olmak.
- tırış** (Derideki) karışıklıklar.
- tırıšta-** Buruşmak, kırışmak; **edi üze tırıştap kaltır** onun derisi kırışmaya başladı.
- tırkıra-** 1. Titremek. 2. Zangırdamak.
- tırkıraak:** **tırkıraak tuyuk tabış** *gr.* Titrek ünsüz; *bk. tırkırak.*
- tırkırak** Titreme, titreyiş, ürperme, ürperiş; *bk. tırkıraak.*
- tırkıraş** Titreme, titreyiş, ürperme, ürperiş.
- tırma-** 1. Kaşımak, tınaklamak. 2. Evlek

açmak.
tırmak Tırnak.
tırmakçı Tırnaklı *mec.* porsuk.
tırmakta- 1. Tırnaklamak. 2. Yol bırakmak, iz açmak, tırmıklamak. 3. Tırmanarak çıkmak.
tırmaktu Tırnaklı; **tırmaktu** koy köstebek, tırnaklı koy.
tırman- (**tırma-**'nın *edilgen şekli*) Tırnaklanmak.
tırmanış- (**tırman-**'in *işteş şekli*) Birbirini tırmıklamak.
tırmaş (**tırma-** *fiilinden isim-fiil*) 1. Tırnaklama. 2. *mec.* Tırmıklama.
tırmuuş 1. Tırmık. 2. Ot kesme makinesi.
tırmuuşta- 1. Tırmıklamak. 2. Ot kesmek.
tırmuuştaş- (**tırmuuşta-**'nın *işteş şekli*) 1. Birlikte tırmıklamak. 2. Birlikte ot kesmek.
tırmuuştat- (**tırmuşta-**'nın *ettirgen şekli*) 1. Tırmıklatmak. 2. Ot kestirtmek.
tırs (Çatlama sesinden yansıma kelime); **tırs-tars et-** çatlama, çatırdamak.
tırsılda- Çatırdamak, çatlama.
tırtık 1. Eğri, yan; **tırtık oostu** eğri ağızlı; **tırtık moyın** eğri boyunlu; *bk. cantık.* 2. Yanlış, yanlışlık; **tırtık col** yanlış yol; **tırtık sös** yalan söz.
tırtında- Kızmak, kapris yapmak.
tırtındauş Kızgın, kaprisli.
tış Dış, dış görünüş; **tış can** dış taraf; **tıştı caraş emes** dışı güzel değil; **tonniñ tıştı** kürkün dış tarafı.
tışkarı Dış, dışarı.
tışkartın Dışarıdan.
tıştan- I Dinlenmek, düzelmek; *bk. amıra-*
tıştan- II Bulunmak.
tıştandır- I (**tıştan-** I'in *ettirgen şekli*) Dinlendirmek.
tıştandır- II (**tıştan-** II'nin *ettirgen şekli*) Bulmak.
tıştı Dış, dıştaki.
tıştında Dışarıda.
tıt *bot.* Melez ağacı; **tıt ağaş** melez ağacı.

tıtpaktaş- Kavga etmek, dövüşmek (?).
tıyrık Eğri.
tibirt Ayak patırtısı; **Ak-Boronıñ tibirtin ugup, Ak-Tayçıniñ kojoñın ugup** *folk.* Ak-Boro'nun ayak sesini duyup, Ak-Tayçı'nın şarkısını duyup.
tidim Cesaret.
tidimdü Cesur.
tidin- Utanmak, sıkılmak; tutmak.
tif Rus. Tifo.
tigen Noel ağacı.
tijeñ Zayıf, cılız; *bk. arık II.*
tiji Dişi; **tiji añ** dişi geyik; **tiji ayu** dişi ayı; **tiji bozu** dişi buzağı; **tiji iyt** dişi köpek; **tiji kuraan** dişi kuzu.
tiji- Şişmek, kabarmak; *bk. tiş-*
tijik Şişkin, şiş; **tijik köstü** şiş gözlü.
tijit- (**tiji-**'nin *ettirgen şekli*) Şiştirmek; **artık uyku kös tijidet atasözü** fazla uyku gözlerini şişirir.
til 1. *anat.* Dil. 2. *gr.* Dil, konuşma; **til arkazı ñ tabış** *gr.* arka damak n'si, geniz n'si, nazal n; **til atlazı** *gr.* dil atlası; **til bilezi** *gr.* dil ailesi; **til bilimi** *gr.* dil bilgisi; *bk. grammatika;* **til le erinniñ tuyuk tabıjı** *gr.* diş dudak ünsüzü; *bk. erin-tıştıñ tuyuk tabıjı;* **til le tiş birikkeniniñ tuyuk tabıjı** *gr.* diş damak ünsüzü; **til uçuktarı** *gr.* ses telleri; **töröl til** ana dili; **til çok bala** henüz konuşamayan çocuk; **tili çok dilsiz;** **katu til** kaba konuşma; **aspak odinniñ küli açu, caman kijiniñ tili açu** *atasözü* titrek kavağın külü acı, kötü insanın ise dili acı.
til- 1. Küçük parçalara bölmek. 2. Katmanlar hâlinde kesmek.
tilbi *bk. cilbi.*
tilbirke *bk. cilbirke.*
tilde- Söylemek, haber vermek.
tildeş (**tilde-** *fiilinden isim-fiil*) Haber verme.
tildeş- (**tilde-**'nin *işteş şekli*) Birbirine

haber, bilgi vermek.
tildet- (**tilde-'nin ettirgen şekli**) Haber verdirmek.
tildü Dili olan, dilli; **çeçen tildü** güzel konuşan, tatlı dilli.
tile- 1. Rica etmek. 2. Merhamet dilenmek. 3. İstemek.
tilençi Dilenci.
tilet- (**tile-'nin ettirgen şekli**) 1. Rica ettirmek. 2. İstek uyandırmak.
tilim 1. Dilim, parça. 2. İnce, dar parçalar hâlinde kesme.
tilmer 1. Kuş dilini anlama. 2. Kuş dilini anlayan kişi.
tilmeş Çevirmen, mütercim, tercüman.
tilmeşte- Çevirmek, tercüme etmek; *bk. köçür-*.
tilmeştet- (**tilmeşte-'nin ettirgen şekli**) Çevirtmek, tercüme ettirmek.
tinti- İzlemek, takip etmek.
tintil- (**tinti-'nin edilgen şekli**) Takibe alınmış olmak.
tintit- (**tinti-'nin ettirgen şekli**) Takip ettirmek.
tintü Takip, arama, inceleme; **tintü bölük** cezaî araştırma.
tintüçi 1. Arayan; arayıcı. 2. Hafiyeye.
tipografiya Rus. Tipografi, matbaa.
tiraj Rus. Tiraj.
tirgis- Canlandırmak, diriltmek.
tirgizü Canlanma, dirilme.
tiril- Canlanmış, dirilmiş olmak.
tirle- Pırlamak; **kuçkaşçılap tirlep uçtu** kuş gibi pırladı, uçtu.
tirse 1. Sivilce. 2. (Gözde) arpacık, it dirseği.
tirsilde- (Ses için) duyulmak; **oyın-bice tirsildep turdı** dans tıptısı duyuldu.
tirü Canlı, dinç; **tirü til gr.** canlı dil.
tirüge Canlı bir şekilde; **tirüge kömgön** canlı canlı gömülen.
tis- Dizmek; **tañkı tis-** tütününü ipe dizmek.
tiskin Dizgin.
tiskinde- Dizginden tutmak.
tiskindeş- (**tiskinde-'nin işteş şekli**)

(Biniciler için) birbirinden atın dizginlerini almak.
tistek Yemiş; *bk. cilek*.
tistir- (**tis-'in ettirgen şekli**) Dizdirmek.
tiş Moğ. 1. Diş; **tiji çıktı** dişleri çıktı; **tijine kelışpeyt** onun dişine göre değil; **azu tiş** azı dişi; **arsak tiş** iki sıralı diş. 2. Pirzoladan eti almak için kullanılan çatal; **et tiş şiş**, kebab şişi. 3. **tiş arazi tuyuk tabış gr.** Peltek diş ünsüzü; **tiş tuyuk tabış gr.** diş ünsüzü.
tiş- *bk. tiji-*.
tişte- Moğ. Dişlemek, dişleriyle ısırarak; **tiştegen et** kebab eti (koyun eti).
tiştem: bir **tiştem kurut** Peynir parçası (bir ısırıklık).
tišten- (**tişte-'nin işteş şekli**) Isırmak, bir şeyi dişleriyle tutmak.
tişteñkey Moğ. Isırgan.
tişteş- (**tişte-'nin işteş şekli**) Birbirini ısırarak.
tiştet- (**tişte-'nin ettirgen şekli**) Dişleriyle aldirtmak, ısırtmak.
tiy- 1. Değmek, dokunmak. 2. Değmek, isabet etmek; **Ak-Kaannıñ töbözi taşka tiyip oyıldı folk.** Ak-Han'ın kafası taşa çarptı ve oyuldu. 3. Düşmek.
tiydir- (**tiy-'in ettirgen şekli**) Değdirmek; **tiydire at-** hedefe düşmek, isabet etmek.
tiygis- 1. Değdirmek. 2. İsalet ettirmek.
tiygizü (**tiygis- filinden isim-fil**) Değirme, ilişki.
tiyil- (**tiy-'in edilgen şekli**) Değmiş, dokunmuş olmak.
tiyimü es. Esin (ruh hâli).
tiyiñ zool. Sincap; *bk. çırback*.
tiyin- (**tiy-'in dönüşlü şekli**) 1. Bir şeye değmek, dokunmak. 2. Tutunmak.
tiyinçek Değen, dokunan.
tiyiñde- Sincap avlamak.
tiyiñdeş- (**tiyiñde-'nin işteş şekli**) Birlikte sincap avlamak.
tiyiñdet- (**tiyiñde-'nin ettirgen şekli**) Sincap avlatmak.
tiyiñgat bot. Kırmızı yaban mersini.

tiz- Dizmek.
tize Diz.
tizele- Dizlemek, diz çökmek; **tizelep otur-** bir dizi üzerinde oturmak.
tizelet- (**tizele-'nin ettirgen şekli**) Diz çöktürmek.
tizil- (**tis-'in edilgen şekli**) Dizilmek.
tizim Bir şeyin dizildiği ip.
tizirt (Kırılan ağacın çıkardığı sestene yansıma kelime); **tizirt et-** (ağaç için) çatlamak.
tiziş (**tis-fiilinden isim-fiil**) Dizme.
tiziş- (**tis-'in işteş şekli**) Birlikte dizmek.
tizit- (**tis-'in ettirgen şekli**) Dizdirmek.
tizü Dizme, dizi.
to I bk. ta I.
to II bk. ta II.
tobogo Sedir kozalağı; **bk. toboo.**
toboo **bk. tobogo.**
tobrak Toprak, toz; **Togus** cılga küreşkep **tobrakka** kem de **tüşpegen folk.** Dokuz yıl savaştı ve kimse yere düşmedi (bahadırlar); **kara tobrak** kara toprak.
tobraktu Topraklı, tozlu; **tobraktu** cer tozlu yer.
tobuk Diz kapağı.
tobuktan- Diz çökmek.
toçko Rus. Nokta; **toçko turgus-** nokta koymak; **pulemyotniy toçko** makineli tüfek noktası; **ot calbiştu toçkolor** ateş noktaları.
togolo- Yuvarlamak.
togolok 1. Küre; küre şekilli. 2. Yığın, küme.
togolokto- Yumak hâline getirmek.
togolon- (**togolo-'nun edilgen şekli**) Yuvarlanmak, yumaklanmak.
togolonış- (**togolon-'un işteş şekli**) Birlikte yumaklamak.
togolot- (**togolo-'nun ettirgen şekli**) Yumak hâline getirmek.
togus dokuz; **togus kös** dokuzlu (kâğıt oyununda), **caman kijiniñ budı - segis, bajı - togus atasözü** kötü

adamın sekiz ayağı, dokuz kafası olur.
togustu Dokuzlu; **uulim togustu** oğlum dokuzyaşında.
toguzınçı Dokuzuncu; **toguzınçızın** dokuzuncukez.
toguzon Doksan; **toguzon caştu örökön** doksan yaşındaki ihtiyar.
tojıla bot. Bektaşî üzümü.
tojoñ Dağdaki buzul.
tojoñdo Kırığılanmak.
tok 1. Refah. 2. Tok; **tok toydım** 1) Doydum. 2) Memnun.
tokıldat- Takırdamak, tak tak etmek; atmak, vurmak; çalmak.
tokım Eyerin altına konulan bez.
tokına- Moğ. Sakinleşmek, telkin etmek, yatıştırmak; **bk. tokuna-**
tokoy Yarımada, nehrin kıyısı.
tokpok Sopa, ağaç çekiç, tokmak, yumruk.
tokpokto- Sopayla vurmak, tokmaklamak.
tokpottot- (**tokpokto-'nun ettirgen şekli**) Tokmaklatmak.
tokşın Moğ. Azgın, yırtıcı, yabanî.
tokto- Durmak, alıkonulmak.
toktobos Kesintisiz, aralıksız.
toktodın- (**toktot-'un dönüşlü şekli**) Durdurulmak.
toktodu 1. Durak. 2. Sükûnet.
toktodulu: **toktodulu ermek** **gr.** Olumsuz cümle.
tokton- (**tokto-'nun dönüşlü şekli**) 1. Durmak, kalmak. 2. Kendine hâkim olmak.
toktonbos Güçsüz; sabırsız.
toktonok zool. Gelincik.
toktot- (**tokto-'nun ettirgen şekli**) Durdurmak, yasaklamak, kesmek; **közimniñ cajn araydañ toktottım** ancak ağlamamı kestim.
toktoy: **toktoy tüjer temdekte** **gr.** Noktalama işaretleri.
tokulda- Takırdamak, takırtı sesi çıkarmak.
tokuldak Çatırtı.
tokuldaş (**tokulda-fiilinden isim-fiil**) Çatırtı, çatırdama.

- tokuldat-** (tokulda-'nın ettirgen şekli)
Çatırdatmak.
- tokum** Moğ. Ter bezi; Kübe calañ
tokum alat, arkazına taştap turat
folk. Büyük bir ter bezi alıyor ve atın
sirtına atıyor.
- tokumdu** Ter bezli; eer-tokumdu at
binek atı.
- tokuna-** Moğ. Sakinleştirmek.
- tokunan-** Moğ. T. (tokuna-'nın edilgen
şekli) 1. Sakinleşmek. 2. Daha uygun
olmak.
- tokunaş** Moğ. T. (tokuna- *fiilinden isim-*
fiil) Sakinleşme.
- tokunaş-** Moğ. T. (tokuna-'nın işteş
şekli) Birbirini sakinleştirmek.
- tokunat-** Moğ. T. (tokuna-'nın ettirgen
şekli) Sakinleştirmek.
- tol-** 1. Dolmak; **suu la toldı** suyla
dolmak. 2. Doldurmak; **on eki cıl**
toldı on iki yaşını doldurdu.
- tolana** Moğ. *bot.* Akdiken.
- tolgo-** Dönmek.
- tolgok** Kıvrımlı, kavisli.
- tolgol-** (Yılan için) dönme, kıvrılmak.
- tolgon-** (tolgo- *fiilinin edilgen şekli*)
Kıvrılmak.
- tolgoş** (tolgo- *fiilinden isim-fiil*) 1.
Kıvrılma. 2. (doğum) sancısı, (mide)
sancısı.
- tolgoş-** (tolgo-'nın işteş şekli) Devirmek,
döndürmek.
- tolgoşto-** Kıvrılmak, bükülmek.
- tolgot-** (tolgo-'nın ettirgen şekli)
Döndürmek.
- tolgoyok** Nehir kıvrımı; **tolgoyoktñ**
üsti canında nehir kıvrımından daha
yukarıda.
- tolı-** Değiştirmek.
- tolık** Kömür.
- tolıkta-** ağız Kömür kırmak.
- tolış** Değiştirme, mübadele.
- tolku** 1. Dalga; **talaydñ tolkuzı** deniz
dalgası. 2. Büyük.
- tolkula-** Dalga çıkarmak.
- tolkulan-** (tolkula-'nın edilgen şekli)
Dalgalanmak; **köl tolkulanıp turdı**
Göldalgalandı.
- tolkulu** Dalgalı.
- tolo** 1. Bütün, tam; bütünüyle; **tolo emes**
ermek *gr.* kesik cümle; **tolo ay bütün**
ay. 2. Çok.
- tolono** *bot.* Çakal eriği.
- toloto** Çelik kalemi, oyma kalemi.
- toltır-** (tol-'un ettirgen şekli) Doldurmak.
- toltırı** (toltır- *fiilinin zaf fiil şekli*) Dolu.
- toltırıaacı** *gr.* Nesne.
- toltırıl-** (toltır-'ın edilgen şekli) Dolmuş
olmak.
- toltırı** (toltır- *fiilinden isim-fiil*)
Doldurma.
- tolu** 1. Hediye, rüşvet. 2. Değişim.
- tolu-** 1. Rüşvet vermek. 2. Değiştirmek.
- tolun:** **tolun ay** Dolunay.
- toluş** (tolu- *fiilinden isim-fiil*) Değişme.
- toluş-** (tolu-'nın işteş şekli) Birbiriyle
değiştirmek.
- toluştır-** (toluş-'un ettirgen şekli)
Değiştirmek.
- tom** Moğ. İlâç, hap.
- tomdo-** Kurban etmek.
- tomık** Bir şeyler, kalıntı, artık; **Tomık-**
samık çeldeerge kelgen edim,
Uluu kaan *folk.* Bir iki lokma bir şey
yemeye geldim, Ulu kağan.
- tomır-** Toz hâline getirmek.
- tomıra** Enine.
- tomırak** 1. Keskin (bıçak). 2. Kapatılan,
bükülen bıçak.
- tomırtka** *zool.* Ağaçkakan; *bk.* tomurtka.
- tomon** Arpa, yulaf unu.
- tomonok** *zool.* Sivrisinek; *bk.* sek 1,
bökönök.
- tomra** Balalayka, bir tür telli çalgı.
- tomuk** 1. *anat.* Diz kapağı. 2. Aşık
(kemiği).
- tomukay** Gururlu.
- tomur-** 1. (Odun, ağaç için) kırmak,
kesmek. 2. Köküyle sökmek.
- tomurıl-** (tomur-'un edilgen şekli) 1.

- Parçalanmak, parçalanmış olmak. 2. Köküyle sökülme, kökünden sökülmüş olmak.
- tomuriş-** (tomur- *filinin dönüşlü şekli*)
1. Birlikte kırmak. 2. Birlikte kökleme.
- tomurtka** *zool.* Ağaçkakan; *bk.* tomurtka.
- ton** 1. Kürk. 2. *es.* Şamanın özel kostümü: yırtmaçsız, koyun postundan elbisenin ana bölümü.
- toñ** I 1. Donmuş. 2. Olmamış, ham; **toñ tobogo** (servi ağacı için) ham kozalak. 3. Sağlam; **toñ budaktu karagay** sağlam dallı çam ağacı.
- toñ** II **toñ bolgondo** Büyük ölçüde.
- toñ-** Donmak.
- toñdır-** (toñ-'un *ettirgen şekli*) Dondurmak.
- toñdok** (Don çözüldükten sonra kardaki sert katman).
- tondu** 1. Kürklü. 2. İyi giyimli.
- toñıl** Yüksek.
- toñır-** (toñ-'un *ettirgen şekli*) Dondurmak, soğutmak.
- toñkoy-** I Moğ. 1. Ellerile yere dayanarak ve dizlerinin üzerinde durarak başını yere kadar eğmek. 2. Bir tarafa dönmek.
- toñkoy-** II Soyulmuş olmak (Dallar için) soyulmak, (boynuzlar için) kesilmek, (kuyruk için) kısalma; **Toñ budaktu karagay toñkoyordoñ cayılıp turzın folk.** Sağlam dallı çam ağacı kesilsin ki tomurcuklansın.
- toñkulda-** Gürültü çıkarmak.
- toñkuldat-** Yüksek sesle bağırma; **Tümen kuştar ortozinañ toñkuldada katkırgança kara kuskun uçup keldi folk.** Pek çok kuşun arasından kara kuzgun çığırarak uçtu.
- toñkur** Boynuzsuz, kuyruksuz, küt, kesik; **toñkur iyt** kuyruksuz köpek; **toñkur agaş** tepesiz ve dalsız ağaç; **toñkur uy** boynuzsuz inek.
- tono-** 1. Yağmalamak. 2. Açmak.
- tonok** Yağma, çapul.
- tonokçı** Çapulcu.

- tonol-** (tono-'nun *edilgen şekli*) 1. Yağmalanmış olmak. 2. Açılmış, çıplak hâle getirilmiş olmak.
- tonoş** (tono- *filinden isim-fiil*) Yağma, çapul.
- tonot-** (tono-'nun *ettirgen şekli*) Yağmaya uğramak; **men tonottım** beni yağmaladılar; **ol ogo tonotti** o onu yağmaladı.
- tonu** (tono- *filinden zarf-fiil*); *bk.* tonoş.
- toñurak** Ustura.
- toñus** Domuz.
- too** Moğ. Sayı, rakam, miktar; *gr.* sayı; **toozı** çok sayısız.
- too-** Moğ. 1. Saymak, saygı göstermek; **onı toop cat** onu sayıyorlar; **toobosaymamak**, dikkat etmemek. 2. Anlamak, aklına gelmek.
- toobos** Söz dinlemeyen, saygısız.
- toodu** Tavus kuşu; *bk.* toodu kuş.
- toolo-** Saymak, hesaplamak; **Teneriniñ cıldızın toolodı, teñistiñ balığın toolodı folk.** Gökteki yıldızları saydı, denizdeki balıkları saydı.
- toolomo** *gr.* Sayı ismi; **turgan toozın körgüzer toolomo** *gr.* asıl sayılar (1, 2, 3, ...); *bk.* eeçiy toozın körgüzer toolomo; **turgan toozın körgüzer toolomo** *gr.* asıl sayı sıfatı (iki kalem, üç kitap); **toolomo (cartaaçı)** *gr.* sayı sıfatı.
- toolu** Sayılı; **toolu künder** sayılı günler; **toolu maļ** sayılı mal.
- toomcı** Moğ. Saygı, hürmet.
- toor-** Yontmak (Ağacı) yontmak, (saçı) kırmak, (elbisenin eteğini) kesmek.
- toorçık** Moğ. (Lâdin ağacı için) kozalak.
- toordo** Ayran.
- toorgı** *zool.* Kabarga, boynuzsuz sibiryay geyiği; **toorgınıñ kini** kabarga akını.
- toormoş** Kütük.
- toozın** Moğ. Toz.
- topçı** Moğ. Düğme; **müüs topçı** boynuz düğme; **kulu topçı** bakır düğme.
- topçıla-** Moğ. T. Düğmelemek.

- topçılan-** Moğ. T. (**topçıla-'nın edilgen şekli**) Düğmelenmek.
- topçılaş-** Moğ. T. (**topçıla-'nın işteş şekli**) Birlikte düğmelemek.
- topçilat-** Moğ. T. (**topçıla-'nın ettirgen şekli**) Düğmeletmek.
- topşubar** Moğ. (Bir müzik aleti).
- topşuur** Moğ. İki telli balalayka, iki telli saz.
- topşuurla-** Moğ. T. (**topşuur isimli müzik aletini**) çalmak.
- torbok** İki yaşındaki tosun; **buka çokto torbok biy atasözü** boğanın olmadığı yerde küçük boğa efendidir.
- torbos** 1. *bot.* Frenk üzümü; **kara torbos** *bot.* yaban mersini. 2. *bot.* Yosun; *bk.* ceñes.
- torcina** Tomurcuk.
- torçık** 1. Bülbül; **edil ündü torçık** tatlı sesli bülbül. 2. Sedir kozalağı.
- tordo** Çöküntü, tortu.
- tordolu** Tortulu.
- torgo** Moğ. İpek.
- torgulan-** (Kalp için) çarpmak.
- torık** Zayıf.
- torko** İpek; **kıl torko** bükülmüş ipek.
- torko-sarı** (Bir tür kuş).
- torlo** *bot.* Keklik; *bk.* torloo.
- torloo** *bk.* torlo.
- tornık-** Moğ. Kuvvetlenmek, sağlanmak.
- toro** 1. Aç; **toro iyt** aç köpek. 2. Yetersiz, az.
- torolo-** Açlık çekmek, aç kalmak.
- toroo** Mamut.
- torooy-** (Nasır için) şişmek, **alakandarı torsoygonço** **iştendi** avcundaki nasırlar şişinceye kadar çalıştı.
- torsok** I Nasır.
- torsok** II *bot.* Mürver ağacı; **Torsok komurgay** **sındırıp**, **toguzon** **ayrı şoorloyt** *folk.* Mürver ağacından dal kırıp düdüğü yaptı, doksan şekilde çalar.
- torsoktu** Nasırlı; **torsoktu kol** nasırlı eller.
- torsoy-** Moğ. Şişmek.
- torsuk** 1. Tulum, kırba. 2. Tabanın yukarısındaki yer. 3. Kürkün eteği.
- tort** Artık, daha, şimdiden; **tor kolbogon bolzo** artık iyi değil.
- tos** Akçaağaç kabuğu; **tos ayıl** akçaağaç kabuğundançadır.
- tos-** I Yolu engellemek, tutmak, kapamak.
- tos-** II Her taraftan serpmek.
- toskır** *bk.* toskor.
- toskok** Kırılğan, kırık; *bk.* sınıkay.
- toskor-** (**tos-'un ettirgen şekli**) Serpmek.
- toskorıl-** (**toskor-'un edilgen şekli**) Serpilmiş, dağıtılmış olmak.
- toskuur** Leğen, ağaçtan yapılan çamaşır teknesi; kazan (at yemi koymak için); **toskuur tañma** tekne şeklindeki mühür.
- tostok** Çıkık, patlak; **tostok köstü** patlak gözlü.
- tostoñdo-** Patlamak; **Tostok közi** **tostoñdoyt**, **togolok** **bajı** **surtuldayt** *folk.* Patlak gözleri dışarı fırlar, yuvarlak başı yükselir.
- tostoy-** (Göz için) çıkık olmak, patlak olmak.
- toş** Buz.
- toşkın** Garip, alışılmamış.
- toştı** Buzlu, karlı; **toştı möñküler** karlı doruklar.
- tot:** **tot ci-** (ten için) koyulaşmak.
- Totoy** Payana Tanrı.
- toy** I Toy, şölen, düğün, düğün yemeği; **koloñ toy** *es.* akrabaların gelin için verdikleri para.
- toy** II **toy balkaş** Çamur, kil.
- toy-** Doymak; **tok toydım** doydum; **toybos** doymaz.
- toybodım** *mit.* (Erlık'in yakınından akan ve insanların gözyaşlarından oluşan nehrin adı).
- toydır-** (**toy-'un ettirgen şekli**) Doyurmak, beslemek.
- toygıs-** (**toy-'un ettirgen şekli**) Doyurmak.
- toyın-** (**toy-'un işteş şekli**) Doymak.
- toylo-** Şölenlerde dolaşmak.
- toyo** (**toy-** *filinden zarf-fiil*) Doyuncaya

kadar, tok bir şekilde.
toyrımay Kıvrılan şey; yılan.
toyu (toy- *fiilinden isim-fiil*) 1. Tokluk. 2. Tok; **malı tok toyu omok turu** onların hayvanları tok ve dinç.
tozil- I (tos- *I'in edilgen şekli*) Tutulmuş, alıkonulmuş olmak.
tozil- II (tos- *II'nin edilgen şekli*) Dağılmak; **çerü onço tozilgan** bütün ordudağıldı.
tozin Toz; **Cerdiñ tozını teñerige çıgat, teñeriniñ buludı cerge tüjet folk.** Yer in tozu göge yükseliyor, göğün dumanı yere iniyor.
tozında- Toza boğmak, toz kaldırmak.
tozındat- (tozında-*nün ettirgen şekli*) Toz kaldırmak, tozutmak.
tozındı Tozlu.
tozırak: **tozırak ciilektü ağaş bot.** Kuş kirazı.
tozoçı Bekçi.
tozok Ağaç sepet; *bk. kalama.*
tozu I Nöbet, koruma.
tozu II (tos- *I fiilinden isim-fiil*) Yolda tutma, alıkoyma.
tö *bk. ta* I, II.
töbö 1. Tepe. 2. Bir şeyin tepesi, yukarısı; baş. 3. Balta tersi.
töbölö- Tepelemek, başın tepesine vurmak.
tögül- (tök-*ün edilgen şekli*) Dökülmek; **agaştıñ büri tögüldi** ağaçlardan yapraklar döküldü; **köstiñ caji köldiy tögüldi** gözlerinden yaşlar boşandı.
tögün Yalan; **tögün ayt-** yalan söylemek, aldatmak; *bk. meke.*
tögünçi Yalancı; *bk. mekeçi.*
tögünde- Yalan söylemek; *bk. mekele-*
tögündet- (tögünde-*nün ettirgen şekli*) Yalan söyletmek; *bk. mekelet-*
tögüs- Moğ. Bitmek.
tögüş- (tök-*ün işteş şekli*) Birlikte dökmek.
töji Moğ. 1. Örs. 2. Örs kemiği; *bk. töjü, töjö.*
töjö Moğ. *bk. töji.*

töjö- Sermek, döşemek; **kiyis töjö-** keçe sermek; **töjök töjö-** yatak, döşek sermek; **taş töjö-** taş döşemek.
töjök Yatak, döşek.
töjöl- (Yaygı vs. için) serilmek, döşenmek; **kiyis töjölgön tör** (çadırda) keçe serilmiş baş köşe.
töjön- (töjö-*nün dönüşlü şekli*) Döşemek, yaymak; **Caan degen añ bir tayganı töjöngön, castangan cadırı, müüzi teñerige cetken folk.** Kocaman hayvan bir ormanı altına serip yattı, başını diğer bir ormana yasladı; boynuzları göge ulaştı.
töjöt- (töjö-*nün ettirgen şekli*) Bir şeyi serdirmek, bir şeyi yaygı gibi kullandırmak.
töjü *bk. töji.*
tök- Dökmek.
töktir- (tök-*ün ettirgen şekli*) Döktürmek.
töldö- 1. (Hayvanları) döllemek. 2. Çoğalmak, ürün vermek.
töldöt- (töldö-*nün ettirgen şekli*) Dölletmek, aygırı sürüye salmak.
tölgö Moğ. 1. Havadaki nemi belirtmek için kullanılan alet. 2. (Büyü amacıyla kullanılan) boynuz veya yay; **tölgö sal-yayla büyü yapmak.**
tölgöçi Büyücü kadın.
tölgödö- Boynuzla fala bakmak.
tölö- Ödemek.
tölögö Genç koyun; *bk. koy, tölöö.*
tölöl- (tölö-*nün edilgen şekli*) Ödenmek.
tölön- Bir şeye dayanmak.
tölöö *bk. tölögö.*
tölöş- (tölö-*nün işteş şekli*) Birlikte ödemek.
tölöt- (tölö-*nün ettirgen şekli*) Ödetmek.
tölü I Nesil, kuşak; **tölü çok dölsüz; alıptıñ tölüzi alıp ok bolor, külüktiñ tölüzi külük ok bolor atasözü** bahadırın nesli bahadır, pehlivanın nesli pehlivan olur.
tölü II 1. Ödeme, ücret. 2. Borç; **tölüğe tüştim** borçlanmak; **ödüş tölü** ödünç.

3. *es.* Ruhlara selâmet ve sağlık için kurban sunma (siyah dışındaki çeşitli renklerdeki kurdelelerdenoluşan ipler iki kayın ağacı arasına gerilir, tilki ve su samuru kürkleri bu ipe asılır).
- tölülü** Borçlu, borcu olan; **men slerge tölülü** ben size borçluyum.
- tömön** Aşağı, aşağıya; **Örö turgan Ülgen biy le tömön turgan Erlik ada mit.** Yukarıda yaşayan Ülgen-biy ile aşağıda yaşayan Erlik baba.
- tömöndö-** 1. Alçalmak. 2. Aşağı yöne doğru hareket etmek.
- tömöndöt-** (**tömöndö-'nün ettirgen şekli**) 1. Alçaltmak. 2. Aşağıya doğru hareket ettirmek.
- tömöngi** Aşağıda olan.
- tömörtineñ** Aşağıdan.
- tön** *bk.* **töön.**
- töñ** Tepe, yükselti; *bk.* **töstök.**
- töñgölö-** Yükselmek; **töñgölöp turup bolboy cat-** kalkmamak, ayakları üzerinde doğrulamamak.
- töñkök** Tepeli, kabarık.
- töñmök** *anat.* İncik kemiği; kalça kemiği.
- töñö** Boyunduruk.
- tönöcin** Moğ. Dört yaşındaki inek veya kısrak; **Kunacın maliñ kulundap turzın, tönöcin maliñ celdep turzın** *folk.* Atların doğursun, boynuzlu hayvanların çoğalsın!.
- töñölö-** Boyunduruk takmak.
- tönön** Moğ. Dört yaşındaki öküz; **tönön tay** binilmeyen dört yaşındaki at.
- töñöş** 1. Kütük. 2. *mec.* Hantal, öküz.
- töñözök** Kabarcık, tümsek.
- töö** Deve.
- töön** 1. Mürver ağacının orta kavı. 2. Kayın ağacının katmanı; *bk.* **tön.**
- töpşü** Dayanak, destek.
- tör** Çadırın girişindeki yer, evin baş köşesi; **tör canı** baş köşe.
- törçök** Yumuşak deridençuval; **ok törçök** fişeklik.
- törgöm** *bk.* **cörgöm.**

törkö Rende.

törö- Doğurmak, meydana çıkarmak.

törögön Akraba.

töröl Moğ. 1. Akrabalık. 2. Vatan, anayurt; **ada töröl curt anayurt; töröl Altayım anayurdum Altay'ım; töröl til** ana dili.

törömöl Moğ. Kahraman (destandaki yiğitler için).

töröt- (**törö-'nün ettirgen şekli**) Doğurtmak.

tört Dört; **tört tolık** dört köşe; **tört Ülünüñ bir ülüzi** dörtte biri; **tört buttu** dört ayaklı; **törttiñ birüzi** dörtten sonraki sayı, yani beş.

törtinçi Dördüncü.

törtön Kırk.

törtöniñçi Kırkıncı.

törttü Dörtlü; **balañ kaç caştu? - törttü** çocuğun kaç yaşında? - dört.

törtü Dörder.

törzök 1. Saygı yerine yönelen. 2. *mec.* sırnaşık.

tös I 1. Temel, başlangıç; dağ eteği; **kırdıñ tözi** dağın başlangıcı. 2. Karargâh. 3. *mit.* Şamanların inancına göre üç alanda - yerde, havada ve yer altında - bulunan ilk ruhlar, bu ruhlar **cayılğan neme** (*bk.* **neme**)'den farklıdır; **aru tös** Ülgen'in başkanlığındaki iyi ruhlar; **kara tös** Erlik'in başkanlığındaki kötü ruhlar; **tös kayın** *bk.* **taay kayın**. 4. **tös ermek** *gr.* ana cümle, temel cümle; **tös uçur** *gr.* asıl anlam; sözlük anlamı; **tös zalog** *gr.* etken çatı.

tös II Çalı.

töstök Tepe, yükseklik; *bk.* **töñ.**

töstü Köklü, temelli; **töstü curtıbis** sürekli bulunduğumuz yer.

töş 1. Göğüs. 2. Kesilmiş hayvanın göğüs kısmı. 3. Alt yer.

töştük Göğüslük.

tözö- Sağlamaştırmak.

tözögö 1. Taban, destek. 2. *gr.* Gövde, taban.

tözöl- (tözö-'nün edilgen şekli) Temellenmek; **tözölgön** cül temel yılı.
tözölü Temel.
tözöoçi: **tözöoçi** kubultkiş *gr.* Yalın hâl; **tözöoçi** kubultkişta adalgış *gr.* yalın isim.
tözöş- (tözö-'nün işteş şekli) Birlikte temel atmak.
tözöt- (tözö-'nün ettirgen şekli) Temel koydurtmak.
traktor Rus. Traktör.
traktorist Rus. Traktör şoförü.
transliteratsiya Rus. *gr.* Çeviriyazı.
transport Rus. Ulaşım.
transportniy Rus. Ulaşım; **transportniy** brigadalar ulaşım ekipleri.
tseh Rus. Atölye.
tsentner Rus. Kental; **eki tsentnerge cuuk** yaklaşık iki kental.
tsentr Rus. Merkez.
tsink Rus. Çinko; **tsinktañ** etken çinkodan yapılmış.
tsirkul' Rus. Pergel.
tu İşte; **tu ol işte o;** **tu ol ayda işte** orada.
tubarkulyoz Rus. Verem, tüberküloz; **tubarkulyoztoñ** **cazıldı** o tüberkülozdankurtuldu.
tudaaçı Tutan; kurt.
tudagan Isıran; **tudagan iyt** ısıran köpek.
tudam Tutam; **tudam kalma** bir tutam kuş kirazı.
tudu (**tut-** *filinden isim-fiil*) Engel.
tudul- (**tut-'un edilgen şekli**) 1. Tutulmak, yakalanmak, ele geçirilmek. 2. Seçilmiş olmak; **ay tuduldu** ay tutuldu; **tili tuduldu** o kekeme oldu.
tudulu Tutulmuş, yakalanmış olmak.
tudun- (**tut-'un dönüşlü şekli**) Tutmak, tutunmak; **tudunar-karınar** ekonomide kullanılan eşyalar, demirbaş.
tuduş I Sürekli, tamamiyle; **tuduş sas** cer tamamiyle bataklık; **tuduş kelip cat** o sürekli geliyor.
tuduş II Çarpışma, savaş; **kalgançı tuduş** son savaş.

tuduş- (**tut-'un işteş şekli**) Hep birlikte tutmak, birlikte yakalamak, tutuşmak.
tuduştır- (**tuduş-'un ettirgen şekli**) Birbirini yakalatmak.
tuduu Keçe.
tuja- Köstek takmak.
tujak Köstek, bukağı.
tujakta- 1. (Atın ön ayaklarını) bukağılamak. 2. Kuş veya yabanî hayvan yakalamak için ağ kurmak.
tujaktu Bağlı, bukağılı.
tujal- (**tuja-'nın edilgen şekli**) (Atın ön ayakları için) bukağılanmak.
tujar Atın ön ayağının alt bölümü (bukağı takılan yer).
tujaş- (**tuja-'nın işteş şekli**) Birlikte bukağılatmak.
tujat- (**tuja-'nın ettirgen şekli**) Bakağılamak.
tuju (**tuja-** *filinden isim-fiil*) (At için) bukağılama.
tukmaş Yumruk.
tukturıl- Kekelemek.
tukur- (Köpeği) saldırtmak.
tul Dul.
tulaan Beş yaşındaki inek veya at; **tulaan ay** Şubat (Altay halk takviminde ikinci ayın adı).
tulay *av.* Tavşan; *bk.* koyon.
tulda- Dul kalmak; yas tutmak.
tuldat- (**tulda-'nın ettirgen şekli**) Dul bırakmak.
tuldu Yaslı (erkeğin ölümü hâlinde).
tulga Moğ. Ocak; *bk.* oçok.
tulgurt Tamamiyle, tam olarak; **Orus tildi tulgurt bilbes** Rusçayı tam olarak bilmiyor.
tulku Silindir şeklinde, konik.
tultuy: **tultuy-bultuy** Patlak, şiş dudaklı.
tuluñ Kadın saç örgüsü, örülmüş; sık; *bk.* kecege.
tuluñdu Saç örgülü; **tuluñdu kalıt** evli kadın.
tuluş Bütün deriden dikişsiz çuval.
tumala- 1. Boğmak. 2. Zehirlemek;

uglerodtiñ okizi le tumalagan
Karbon oksitten zehirlendiler.

tumalan- (tumala-'nın edilgen şekli) 1. Boğulmak. 2. Zehirlenmek.

tumalat- (tumala-'nın ettirgen şekli) Boğdurmak.

tuman Duman, sis; **tuman bolup kayıla berdi** duman gibi dağıldı.

tumanda- Dumanlanmak.

tumandu Dumanlı.

tumarık Serap.

tumçak Burun; *bk.* **tumçuk**.

tumçuk 1. Burun; gaga; **koñkok tumçuk** kambur burunlu. 2. *coğ.* Burun, dağ çıkıntısı; *bk.* **tumçak**. 3. **tumçuk key coli** *gr.* Geniz; **tumçuk tabıjı** *gr.* geniz sesi; **tumçuk tabış oos tabıška köçöri** *gr.* ağızlaşma.

tun I Henüz çocuk doğurmamış kadın.

tun II İlk çocuk; **tun uulım** ilk çocuğum; **tun kıs** ilk kız çocuk.

tun- 1. Sağırlaşmak. 2. (Boğaz, gırtlak, için) tıkanmak.

tundur- (tun-'un ettirgen şekli) Sağırlandırmak.

tungak (Ses için) sedasız; **tungak bolo bereri** *gr.* sedasızlaşma, tonsuzlaşma; **tungak tabış** *gr.* sedasız ses, tonsuz ses; **tungak tuyuk** *gr.* sedasız ünsüz, tonsuz ünsüz.

tur- 1. Durmak; kalkmak; **men erte turdım** erken kalktım; **tura tur** dur, bekle. 2. Bulunmak; **sen kayda turup cadiñ?** sen nerede yaşıyorsun. 3. Fiyatı olmak; **kañçaga turat?** kaçadır? **turgan baazi** maliyet fiyatı. 4. Olmak, oluşmak; **altı kijideñ turgan birigada** altı kişiden oluşan ekip. 5. Hizmetinde olmak, ücretli çalışmak; **ol cıldarda ol bayga turgan** o yıllarda o boyların hizmetindeydi. 6. (fiilin hareketinin devamlılığını gösteren yardımcı fiil); **çönülip tur-** esnekliğini kaybetmek; **kaykap tur-** şaşırarak; **ugup tur-** duymak; **kelip tur-**

bakmak, ilgilenmek.

tura 1. Ev. 2. Şehir; **Daş-Tura** Biysk şehri; **Tom-Tura** Tomsk şehri.

turaaçı *bk.* **turaçı**.

turaçak Evcik.

turaçı *bot.* Melez ağacı (*kelime anlamı* duran ağaç); *bk.* **tıt**; **turaaçı**.

turalgış Bodur, tıknaz.

turgun *es.* Zaysanların ve beylerin tuttuğu, hayvan güden insan topluluğu.

turgus- (tur-'un ettirgen şekli) 1. Dikmek. 2. Kaldırmak. 3. Hazırlamak.

turgustır- (turgus-'un ettirgen şekli) Uyandırtmak.

turguza: **turguza öy** *gr.* Şimdiki zaman; **turguza-keler öy** *gr.* geniş zaman.

turguzıl- (turgus-'un edilgen şekli) 1. Konulmuş, itilmiş olmak. 2. Kaldırılmış olmak.

turguzış (turgus- *fiilinden isim-fiil*) Kaldırma; dikme.

turguzış- (turgus-'un işteş şekli) Birlikte kaldırmak.

turkarı Sürekli olarak; **turkarı añdap düreten** o sürekli olarak ava gider.

turku 1. Yabanî hayvanların ini, yatağı. 2. Yerleşiklik.

turkun 1. Sürekli yaşayan; devamlı, aralıksız, sakin. 2. Belirli bir zaman boyunca; **kün turkunına** gün boyunca.

turlu Park etme.

turna *zool.* Turna.

turnabay Tek dürbün; **turnabayga kör-** tek dürbünle bakmak.

turujaçı Dava vekili.

turulta Pay.

turum 1. Taban, ayak. 2. Mesnet, dayanak.

turumdu Sürekli, sabit.

turumkay Dayanıklılık, sabit.

turun 1. Şarbon (hastalık) 2. Öksü.

turuş (tur- *fiilinden isim-fiil*) 1. Durum. 2. Süreklilik.

turuş- (tur- *fiilinin dönüşlü şekli*) Birlikte durmak, birbiri ardına durmak.

turuştık Direniş, karşı durma.

tus Tuz; taş **tus** kaya tuzu.
tustu Tuzlu.
tuş 1. Karşıt durumda; **tujımdağı** benim karşımda duran. 2. Yönelim; **kajı tušta?** hangi yönde? **tuş başka** çeşitli yönler. 3. Zaman, an; **ol tušta** o zamanda; **duu tušta** savaş zamanında; **sook tujında** soğuklar zamanında; **cas tuji** bahar zamanı.
tušta- Karşılaşmak.
tuştaju Görüşme.
tuštaş (**tušta-** *filinden isim-fiil*) Karşılaşma, buluşma.
tuštaş- (**tušta-'nın işteş şekli**) Karşılaşmak, buluşmak.
tuštaştır- (**tušta-'nın ettirgen şekli**) Karşılaştırma imkânı vermek.
tuştat- (**tušta-'nın ettirgen şekli**) Karşılaşma imkânı vermek.
tut- 1. Tutmak, yakalamak; **attıñ tiskinip tut-** atın dizginini tutmak; **attı tut-** atı tutmak. 2. Yönetmek; **curt tut-** halkı yönetmek; **Ozo tujında cer tutkan biy bolgon folk.** Eskiden o söz sahibi bey idi. 3. Almak; **Köptiñ biyine seni tudarım folk.** Bir çoğu arasından seni başkan seçiyorum. 4. Yer edinmek. 5. Çıkarmak.
tuta- 1. Yetmemek, ihtiyacı olmak. 2. (Konuşmada)kekelemek.
tutak 1. Yetersizlik. 2. Engel. 3. (Konuşmada)kekemelik.
tutaktu 1. Yetersizliği olan. 2. Engelli.
tutka Kabza, tutak.
tutkak 1. Öfkeli. 2. Nöbet; **tutkak ooru** sara nöbeti.
tutkaktu Yosun tutmuş su.
tutkurulçak Kekeme; *bk.* kelegey, çokol.
tutkuş 1. Sap. 2. Tencereyi ocaktan almakta kullanılan keçe ellikler; **koy tutkuş bot.** ağız bir tür bitki.
tutpaş Erişte çorbası.
tuttır- (**tut-'un ettirgen şekli**) 1. Tutturmak, yakalatmak. 2. Bir şeye

uğramak, yaklanmak; **cobolgo tuttır-** hastalığa yakalanmak; **külükterge tuttırba** pehlivanlara teslim olma. 3. Birine ihanet etmek. 4. Ortaya çıkmak; **uuruga tuttırdı on bil** onun hırsızlığı ortaya çıktı.
tuttırbas Karşı konulmaz.
tuu Dağ; **biyik tuu** yüksek dağ; *bk.* kır II.
tuu- 1. Doğurmak. 2. (Kuş için) yumurtlamak.
tuu-çanaçı Kayakçı.
tuubas Kısır (kadın, dişi).
tuucı 1. Masal; *bk.* çörçök, soocın. 2. Yumurtlama.
tuugan 1. Öz; **tuugan bala** öz çocuk; **tuugan karındağı** onun öz kardeşi. 2. Yeni doğmuş.
tuul- (**tuu-'nun edilgen şekli**) Doğmak.
tuulak 1. Çıplak, saçsız. 2. Yünsüz kürk. 3. Çadırlarda oturmak için kullanılan deriden şilte, yatak.
tuulan: **tuulan ay** Mart (Altay takvimindeki üçüncü ayın adı).
tuulay zool. Tavşan.
tuuli Manzume.
tuulu Dağlı; **tuulu cer** dağlı yer.
tuura Genişlik; **uzunu da, tuurazı da tüñey** hem uzunluğu hem de genişliği aynı; **tuura kör-** bir tarafa bakmak.
tuuralan- Yan gitmek, bir tarafa atılmak.
tuuralat- Uzaklaştırmak.
tuurartınañ: **tuurartınañ kelgen kiji** başka bir taraftan gelen yabancı insan.
tuuş (**tuu- filinden isim-fiil**) Doğum.
tuy Tüm, hep.
tuygak Hayvan tırnağı, toynak.
tuygaktu Tırnaklı; *mec.* geyik; **tuygaktu mal** tırnaklı hayvanlar.
tuyka Gizli; gizlice.
tuyla- (At için) sıçramak.
tuylak Huzursuz, söz dinlemez (at).
tuylat- (**tuyla-'nın ettirgen şekli**) Sıçratmak.
tuyuk 1. Her taraftan kapalı; **Tuyuk** kara

cış bütken folk. Geçilmez orman büyüdü. 2. Gizlice; **emegen tuyuk kaykadı** kadın görmeden şaşırıldı; **tuyuk sanaa zekâsı sınırlı; tuyuk soy-** ayak derisini çıkarmak. 3. **tuyuk tabış gr.** Ünsüz, konsonant; **tuyuk tabıştıñ kojuları gr.** ünsüz türemesi.

tuyukta- Duvarla çevirmek, geçilmez kılmak.

tuyuktal- (**tuyukta-'nın edilgen şekli**) Bir şeyi çevrelemiş, geçilmez kılmış olmak.

tuyuktan- (**tuyukta-'nın dönüşlü şekli**) Çıkışsız durumda olmak, konuşmak için gerekli sözleri bulamamak.

tuyuktandır- (**tuyuktan-'ın ettirgen şekli**) Karışık duruma sokmak.

tuza Yarar, fayda; **tuza cetir-** fayda vermek; **tuzacı** çok faydasız, yararsız.

tuza- Tuzlamak; **tuzagan** tuzlu; **tuzagan aş** tuzlu yemek.

tuzak Tuzak, kapan; *bk. sabak II.*

tuzakçı Avcı, tuzakçı.

tuzal- (**tuza-'nın edilgen şekli**) Tuzlamak, tuzlu olmak.

tuzalan- Yararlanmak, faydalanmak.

tuzalu Yararlı, faydalı.

tuzaş (**tuza- fiilinden isim-fiil**) Tuzlama.

tuzaş- (**tuza-'nın işteş şekli**) Birlikte tuzlamak.

tuzat- (**tuza-'nın ettirgen şekli**) Tuzlatmak.

tübe- Sefil olmak, sefalet içinde yaşamak.

tübek Sefalet; **tübekke tüş-** sefalete düşmek.

tüdek 1. Nefes darlığı, boğazdaki spazma. 2. Kötü, iyi olmayan.

tüdü Duman; *bk. ış.*

tüdünde- Duman çıkarmak.

tüdündet- (**tüdünde-'nin ettirgen şekli**) Duman çıkartmak.

tüdündü Dumanlı; *bk. ıştu.*

tügen- Tükenmek, bitmek; **akçam tügendi** param bitti; **ay tügener** bajında ay sonunda; **kargan boyımda küç tügenip** cat eski vücutta güçlerim tükeniyor.

tügenbes Tükenmez, bitmez; **tügenbes küç** tükenmez güç.

tüges- Tüketmek, bitirmek, tasfiye etmek.

tügeze (**tüges- fiilinden zarf-fiil**) Bütünüyle, hepsini; **tügeze ber-** hepsini vermek; **tügeze berdim** tam olarak verdim; **tügeze ulustı kıygır** bütün insanları çağır.

tügüskek Sis, duman.

tüjen- Uykusunda görmek, rüya görmek.

tüjeniş Rüya görme, düş görme.

tüjüm Ürün; gelir, kar.

tüjümdü Karlı, gelimli.

tüjür- (**tüş-'ün ettirgen şekli**) 1. Salmak, çıkarmak, aşağı indirmek; **cük tüjür-** yük indirmek; **köjögö tüjür-** perdeyi indirmek. 2. Kaybetmek; **akçazın tüjürüp** saldı o paralarını kaybetti.

tüjüril- (**tüjür-'ün edilgen şekli**) 1. Bırakılmak, salınmak. 2. Görevi azalmak.

tüjürt- (**tüjür-'ün ettirgen şekli**) Çıkartmak; **cük tüjürt-** yükü çıkartmak.

tüjürü (**tüjür- fiilinden zarf-fiil**) 1. Çıkarma, salma, azaltma; **baanı tüjürüji** değerini azaltma. 2. Kaybederek.

tük (Beden, yün, ipek için) kıl, tüy; **çoçkonñ tügi** domuz kılı.

tüken *es.* Kurban edilen hayvanın derisinin takıldığı sırık.

tükeş- Sirtına oturtmak (meselâ çocuğu).

tükten- I Kıllarla, tüylerle kaplanmak.

tükten- II Sirtına almak; **tüktenip ekeldim** sırtımda taşıyorum.

tüktendir- (**tükten- II'nin ettirgen şekli**) Sirtına bindirmek; **balazın mege tüktendirdi** çocuğunu benim sırtıma bindirdi.

tüktü Tüylü; **Kalıñ tüktü terezin kabıra tudup soyıp alat folk.** Sık tüylü hayvanın derisini soyuyor; **tüktü iynek** tüylü inek.

tükür- Tükürmek.

tükürük tükürük; **tögünçi tunar** **tükürükke badar atasözü** tükürüğünü

yutan yalancı susar.
tükürün- (**tükür-**'ün dönüşlü şekli)
 Tükürmek.
tükürüş (**tükür-** *filinden isim-fiil*)
 Tükürme.
tükürüş- Birbirine tükürmek.
tül- (Eti) haşlamak.
tüle- (Kuş ve hayvanlar için) tüy dökmek.
tülepti 1. Tüy dökme sırasında dökülmüş tüy. 2. Yılanın attığı deri.
tüley Moğ. Sık, gür.
tülkü 1. *zool.* Tilki. 2. *mec.* Kurnaz, sinsî.
tülkünek (Yabanî bir kuş türü).
tülkür Moğ. Anahtar, kilit anahtarı; *bk.*
tülküür.
tülküür Moğ. *bk.* **tülkür.**
tülük: azık-tülük Yiyecek, azık, iaşe.
tümen Çok sayıda, sayılamaz sayı, çokluk;
Kança tümen tayga ajıp, kamık türgen talay içip folk. Ne kadar çok dağ aştı, bütün hızıyla denizleri içti.
tün Gece; **karañuy tün** sıcak gece; **tün ortozi** gece yarısı; **tünü-tüjü** gece gündüz, yirmi dört saat.
tüñde- Karşılaştırmak, kıyaslamak, mukayese etmek, benzetmek, eşitlemek.
tüñdeştir- Karşılaştırmak, kıyaslamak, mukayese etmek, benzetmek, eşitlemek.
tüñdeştirü: 1. *gr.* Eşitlik, ekvatif; **tüñdeştirü kojulta** *gr.* benzerlik eki, benzetme eki; **tüñdeştirü kubultkiş** *gr.* eşitlik hâli, ekvatif hâli. 2. *gr.* Karşılaştırma; **tüñdeştirü grammakita** *gr.* karşılaştırmalı gramer; **tüñdeştirü kojulta** *gr.* eşitlik eki; **tüñdeştirü ölügeşter** *gr.* karşılaştırma edatları.
tündük I 1. Geceleyin, bir gece boyunca; **bir tündük col** bir gecede aşılabilir yol. 2. Kuzey; **tündük tala** kuzey kutbu.
tündük II Çadırdaki duman deliği; **erte turbas kadıttardı tündüğüneñ bilerim atasözü** erken kalkmayan kadını bacasından bilirim; **bir tündükteñ kün**

kör- bir çatı altında yaşamak.
tüne- (Kuşlar için) tünemek, geceleme, geceyi geçirmek.
tünek (Koyun veya kuşların) geceleme yeri, tünek.
tüner- Uzaktan görünmek, bir anda görünmek; **tünere berdi** bir anda göründü.
tünerçek Cep.
tünerik Karanlık, sis; **buluttu tünerik kün** bulutlu gün.
tüney 1. Aynı, aynı çeşit, benzer; **olor tüp-tüney** onlar bütünüyle aynı. 2. Tamam; **tüney le ol kelbes** tamam o gelmiyor.
tüñeyle- 1. Karşılaştırmak. 2. Çift olmak.
tüñeyleş (**tüñeyle-** *filinden isim-fiil*) Karşılaştırma.
tüñeyleş- (**tüñeyle-**'nin işteş şekli) Kendi aralarında karşılaştırma yapmak.
tüñeyleştir- (**tüñeyleş-**'in ettirgen şekli) Karşılaştırmak.
tüni-tünjile Gece gündüz.
tüñke Bataklık.
tünü Tünek.
tünük Avlu (işleme yeri); *bk.* örökö.
tüñür Tef (şamanın kullandığı).
tüp 1. Aşağı, dip; **tüpke cet-** dibe ulaşmak. 2. Kök, taban; **tüp şüülte** temel düşünce.
tüpte- 1. Dibe koymak. 2. Temel atmak.
tüptü Temeli, kökü olan.
tüpülde- Dun bir ses çıkarmak; **tüñürge araay tüpüldep soktı tefe yavaşça vurdu,** dun bir ses çıkardı.
tür- Dürmek, katlamak, bükme, kıvrırmak, sıvamak; **tüp edegin bolzo, türe tudup kıstanat** o eteğini sıvadı ve kemerine sıkıştırdı.
türçe 1. Hemen, çabuk; **türçe le** bir anda, hızla. 2. Biraz; **türçe sakıp al** biraz bekle; **türçe le bolzo, suuga tüjer edi** biraz biraz battı.
türde- 1. Tütmek. 2. *mec.* Saçma sapan konuşmak.

türdür- (**tür-'ün ettirgen şekli**) Sardırtmak.
türe- Batmak, iflâs etmek; **türep kaldı** battı.
türel- (**türe-'nin edilgen şekli**) Batmak, batmış, iflâs etmiş olmak.
türelte İflâs.
türeñi İflâs etmiş, yıkılmış, tahrip edilmiş.
türet- (**türe-'nin ettirgen şekli**) İflâs ettirmek.
türgek Makara; **bir türgek uçuk** bir makara iplik.
türgekte- Kangala sarmak.
türgektel- (**türgekte-'nin edilgen şekli**) Kangal olmak.
türgektü Kangala sarılmış.
türgen Başarılı, hızlı, sür'atli, acele, acil; **Atkan oktıy türgen aştı folk.** Dağı ok gibi geçti.
türgende- Acele etmek.
türgendet- (**türgende-'nin ettirgen şekli**) Hızlandırmak, acele ettirmek.
türk: Türk, **türk til gr.** genel Türkçe.
türküšte- Desteklemek.
türle- Uçmak, uçuşmak.
türme (> Rus). Hapishane.
türt- Dürtmek, itmek; **köstü türt-** işaret etmek.
türtki Kozalakları soymak için kullanılan dişli alet.
türtkü Bitpazarı.
türtküle- Dürtmek, vurmak.
türtkün 1. (Dişi) domuz (*kelime anlamı* oğul veren); *bk.* **çoçko.** 2. *zool.* siyah köstebek.
türtküş Çadırın orta direği.
türtü Darbe; **bir türtü le** bir darbeyle.
türtül- Çarpışmak.
türtün *zool.* Köstebek; *bk.* **nomon, momon.**
türtüş (**türt- fiilinden isim-fiil**) Dürtme, itme.
türtüş- (**türt-'ün işteş şekli**) İtilmek, birbirini itmek.
türü (**tür- fiilinden zarf-fiil**) Dürme, (etek için) katlama, kaldırma.

türül- (**tür-'ün edilgen şekli**) Katlanmak, dürülmek, (yen, etek için) sıvamak.
türüş (**tür- fiilinden isim-fiil**) Dürme, sıvama, katlama.
türüş- (**tür-'ün işteş şekli**) Birlikte katlamak, sıvamak.
tüs 1. Düz, dümdüz. 2. Yapılı. 3. Düşey.
tüş I Öğlen, öğle vakti, gün yarısı; gün, güneş; **tal түş** tam öğlende; **tüşte** öğlenleyin.
tüş II Düş, rüya; **tüş tüşendi** o düş gördü.
tüş- 1. İnme, düşmek, geçmek; **attañ түş-** attan inmek; **tübükke түş-** belâya düşer olmak; **kış түşti** kış geldi; **Altı tayga ajıp түşti, altı talay keçip çıktı folk.** Altı dağı aştı, altı denizi geçti. 2. (Hareketin aniden yapıldığını gösteren yardımcı fiil); **tura түş-** olmak, bulunmak, düşey durumda bulunmak.
tüşkün Çam kozalağının içindeki çekirdek; **tüşkün kuzuk** yere düşen ve baharda toplanan kozalaklar.
tüştük 1. Öğlen. 2. Güney.
tüü *bk.* **tüy.**
tüüki grammatika gr. Tarihî gramer.
tüül- *bk.* **tüyül-**
tüüle- (Ateş için) çatırdamak.
tüület- (**tüüle-'nin ettirgen şekli**) Odunları ateşe koymak, ateşi büyütme.
tüün *bk.* **tüyün.**
tüün- *bk.* **tüyün-**
tüünçek *bk.* **tüyünçek.**
tüüs Düz, doğru.
tüüş *bk.* **tüyüş.**
tüüş- *bk.* **tüyüş-**
tüy- Bağlamak; (ağ, çorap) örmek; **meeley tüy-** eldiven örmek; **tüyünçek tüyüp sal-** bağlamak, çıkın yapmak; **kabak tüy-** kaşlarını çatmak.
tüyme- Moğ. Endişelenmek, kargaşaya girmek; *bk.* **tüymen-**
tüymeen Moğ. *bk.* **tüymen.**
tüymen Moğ. 1. Düzensizlik. 2. Endişe, telâş, heyecan, kargaşa.
tüymen- *bk.* **tüyme-**

tüymendir- (tüymen-'in ettirgen şekli)

Düzensizliğe, endişeye neden olmak.

tüymeş (tüyme- *filinden isim-fiil*)

Endişe, kargaşa.

tüymeş- (tüyme-'nin işteş şekli) Birlikte heyecanlanmak.

tüymet- (tüyme-'nin ettirgen şekli)

Endişelendirmek.

tüyül- 1. (tüy-'ün edilgen şekli) 1.

Bağlanmak, (ağ vb.) bağlı olmak. 2.

Kısılmak, sıkışmak; *bk. tüül-*.

tüyün Dügüm; *bk. tüün.*

tüyün- (tüy-'nin dönüşlü şekli) Dügümle

bağlanmak; *bk. tüün-*.

tüyünçek Dügüm, bağ; *bk. tüünçek;*

tüyünçek tüyüp sal- bağlamak, çıkın yapmak.

tüyündü Dügümlü.

tüyüş (tüy- *filinden isim-fiil*) Bağ,

bağlama.

tüyüş- (tüy-'ün işteş şekli) Birlikte

bağlamak.

tüze- Düzeltmek, eşitlemek.

tüzedü 1. Eşitleme. 2. Bayındırlaşma; *krş.*

tüzelti.

tüzel- (tüze-'nin edilgen şekli) Eşitlenmek.

tüzelti *bk. tüzedü.*

tüzeñ Ova, düz alan.

tüzeş- (tüze-'nin işteş şekli) Birlikte

düzeltmek.

tüzet- (tüze-'nin ettirgen şekli)

Düzeltilmek, eşit hâle getirmek.

U

uak *bot.* Dulavrat otu; *bk. ubak.*

ubak *bk. uak.*

ubut *bk. uut.*

uç Uç, son, nihayet; **caanıñ uçı** okun ucu;

uçında ucunda, sonunda; **uçı-uçında** en

ucunda; **uçı-bajın bil-** şöyle böyle

bilmek, yüzeysel bilmek.

uç- Uçmak; **uçup bar-** uçup gitmek; **uçup**

kel- uçup gelmek.

uça 1. Sırt; yan; **uçazına kıstap sal-**

kemerine, beline sokmak. 2. Hayvanların arka bölümünün eti, kuyruk sokumu.

uça- 1. (Kalemi) Sivriltmek, açmak. 2. (Yen için) eklemek.

uçacı Pilot.

uçal- (uça-'nın edilgen şekli) 1. Sivriltilmiş

olmak. 2. Eklenmiş olmak.

uçalan- Sırtüstü, yan yatmak.

uçar I Şelâle.

uçar II Tavuk (*kelime anlamı uçan*); *bk.*

takaa; uçar kuş tavuk, kuş.

Uçar-Kaan Uçar Han (Erlık'in oğullarından birinin adı).

uçastka Tarla.

uçaş- (uça-'nın işteş şekli) Birlikte sivriltmek.

uçat- (uça-'nın ettirgen şekli) (Kalemi) Sivriltmek, açtırmak.

uçkaş- Bir binek hayvanına birlikte oturmak, atının ardına binmek, oturmak;

kiyinimneñ uçkaş atımın akmasına otur.

uçkaştır- (uçkaş-'ın ettirgen şekli) Kendi atının arkasına bindirmek; **adım**

uçkaştırbayt atım iki kişiyi taşımıyor.

uçkur Hızlı uçma yeteneği olan; **kanadıñ**

cayıp uçpaza, kastiñ uçkurın kem

biler? *atasözü* kanatlarını açan eğer kazsa

uçmaz, kim bilir onun hızla uçup gideceğini?

uçral *bk. uçural.*

uçtır- (uç-'un ettirgen şekli) 1. Uçurtmak. 2. Savurmak; *bk. uçurt-*.

uçtu Sivri uçlu.

uçuk İpler, teller; **een uçuk** damar.

uçun *e.* (Son çekim edatı) için, bundan dolayı, bu nedenle; **seniñ uçun** senin için.

uçur Moğ. 1. Anlam, içerik; **kuuçınnıñ**

uçurı hikâyenin içeriği; **söstiñ uçurı** anlatılanların özü; **uçurın** çıkar-

anlamını açıklamak; **uçurı** çok anlamsız. 2. An, fırsat; **mındıy**

uçurında bu fırsatta.

uçur- (uç-'un ettirgen şekli) Uçurmak.

uçura- Karşılaşmak, rastlamak.
uçural Moğ. Karşılaşma, tesadüf, olay; **mindiy uçural boldı bil** böyle bir tesadüf oldu; *bk. uçral.*
uçuraş (*uçura- fiilinden isim-fiil*) Karşılaşma, birbiriyle karşılaşan.
uçuraş- (*uçura-'nın işteş şekli*) Birbiriyle karşılaşmak.
uçuraştır- (*uçuraş-'ın ettirgen şekli*) Birbiriyle karşılaştırmak.
uçurat- (*uçura-'nın ettirgen şekli*) Karşılaştırmak.
uçurı gr. Anlam; *bk. semantika;* **uçurı tüñey söstör** *bk. sinonim.*
uçurla- Açıklamak.
uçurlaş I İçerik olarak aynı.
uçurlaş II (*uçurla- fiilinden isim-fiil*) Açıklama.
uçurlaş- (*uçurla-'nın işteş şekli*) Birlikte açıklamak.
uçurlu- Anlamı olmak, yasal olmak; **keregiñ uçurlu bolzo** eğer işin yasalara uygunsu; **beş salkoboy alar uçurlu** beş ruble almak gerek.
uçurt- (*uçur-'un ettirgen şekli*) 1. Serpmek, dağıtmak; **salkın calbıraktı uçurtın anardı** rüzgâr yaprakları dağıttı; *bk. uçtır-*. 2. Hızla gitmek; **attu kiji uçurtıp cat** atlı hızla gidiyor.
uçuş (*uç- fiilinden isim-fiil*) Uçuş, uçma.
uçuş- (*uç-'un işteş şekli*) Birlikte uçmak.
uda *bk. cula.*
uda- Moğ. 1. Yavaşlatmak, ağır davranmak, acele etmemek; **uday ber-** alıkonulmak. 2. Devam etmek; **aydıp udadı** o konuşmaya devam etti.
udabas hızla, çabuk, hemen; **udabas keler** hızla geliyor.
udagan Moğ. 1. Devamlı; **udagan cut turu** devamlı belâ geliyor. 2. Önceki, eski; önce; **udagan bargan** önce gitti; **udagan kerek** önceki gün; **udagan öy ötkön** çok zaman geçti.
udarnik Rus. Vurucu.
udat- (*uda-'nın ettirgen şekli*) 1.

Yavaşlatmak, acele ettirmemek. 2. Devam ettirmek.
udur: **udur-todür** Birbirine karşıt.
udura Karşıt; ters, karşıdan gelen; **udura cügür-** karşıya koşmak; **udura ayt- itiraz** etmek; **udura salkın** ters esen rüzgâr; **udura tedire** karşılıklı, yüz yüze.
udurla- 1. Karşılaşmak. 2. Birine karşı hareket etmek.
udurlaş (*udurla- fiilinden isim-fiil*) İsyan, başkaldırı.
udurlaş- (*udurlu-'nun dönüştü şekli*) 1. Birine karşı isyan etmek. 2. Direnmek, karşı koymak; **öştüniñ udurlaşkanı** düşmanın direnişi.
udurlat- (*udurla-'nın ettirgen şekli*) 1. Karşılaştırmak. 2. Birine karşı isyan ettirmek.
udurum Kısa süre önce; **udurumga** kısa zaman öncesine kadar.
ugaçı Dinleyici.
ugul- (*uk-'un edilgen şekli*) Dinlemek, duyulmak, işitmek.
ugula- Duyulmak, işitmek.
ugum Söylenti; **ugumniñ bilgeninçe** söylendiğine göre.
ugus- (*uk-'un ettirgen şekli*) 1. Dinletmek. 2. Bildirmek. 3. Söylemek.
ugustır- (*ugus- fiilinin ettirgen şekli*) Bilgilendirmek.
uguş (*uk- fiilinden isim-fiil*) Dinleme.
uguş- (*uk-'un işteş şekli*) 1. Birbirine dinletmek. 2. Duymak. 3. Dinlemek.
uguzaçı İhbar eden, jurnalcı.
uguzu (*ugus- fiilinden zarf-fiil*) İhbar, jurnal.
uguzuş (*ugus- fiilinden isim-fiil*) İhbar etme, jurnal etme.
uguzuş- (*ugus-'un işteş şekli*) Birlikte ihbar etmek, birlikte jurnal etmek.
uja- Silmek, yıkamak; **toro uja-** deriyi yıkamak; **kös uja-** gözünü silmek; **kol uja-** elini silmek.
ujal- (*uja-'nın edilgen şekli*) Silinmiş, yıkanmış olmak.

ujaş- (**uja-**'nın *işteş şekli*) Birlikte silmek.
ujat- (**uja-**'nın *ettirgen şekli*) Sildirmek.
uji- Buzlanmak.
ujık Buzlandırma yeri.
uk I Moğ. Soy, kabile, boy, cins; **uktañ**
ukka kabileden kabileye, boydan boyaya;
bk. aymak.
uk II Çorap (keçe); *bk. çuluk.*
uk- Dinlemek, duymak; **kulagi ukpas**
 sağır; **sös ukpas** söz dinlemeyen; *bk.*
tiñda-.
ukaa Akıl; **ukaa sös** darbi mesel, atasözü.
ukala- İbret verici şekilde konuşmak, efsane
 anlatmak.
ukalu Söz yeteneği olan.
ukkur Söz dinleyen; **Caandap cabıs bol,**
caandarga ukkur bol folk. Büyüyüp
 güçlü ol, büyüklerin sözüne kulak ver.
uksum Sarımsak
ukta- Boyu, soyu devam ettirmek; miras
 almak.
uktaş Kabile yapısıyla ilgili ilişkilerin
 tümü.
uktat- (**ukta-**'nın *ettirgen şekli*) Soy
 oluşturmak.
uktır- (**uk-**'un *ettirgen şekli*) 1. Açıklamak,
 yorumlamak. 2. İfadeli, anlaşılır şekilde
 konuşmak.
uktu 1. Soylu. 2. Boy, kabile.
ula *bk. cula.*
ula- Uçlarından bağlamak, birleştirmek.
ulaa Çadırın tabanı.
ulaçı Ekli.
ulak Oğlak, keçi yavrusu.
ulam Her zaman, sürekli; **ulam sayın**
 herkes, herseferinde.
ulama 1. Araba oku. 2. Ek.
ulan Ağaçtan yapılmış büyük yuvarlak kutu.
ulan- (**ula-**'nın *edilgen şekli*) Birleşmiş,
 eklenmiş olmak, uzatmak.
ulandır- (**ulan-**'ın *ettirgen şekli*)
 Birleştirmek, uçlarını bağlamak.
ulanış (**ulan-** *fiilinden isim-fiil*) Uçlarını
 birleştirme.
ulantı 1. Ek. 2. *gr. edat; bk. bölüğeş,*

'modal' söstör.
ulantılı: **ulantılı** *adalgış gr. edat grubu.*
ular Anka kuşu.
ular- Uykusunda konuşmak, sayıklamak;
ulaar kiji uyurgezer.
ularu (**ular-** *fiilinden isim-fiil*) Sayıklama.
ulaş (**ula-** *fiilinden isim-fiil*) Bağlama,
 ekleme; **kuyruk ulaş** (atların)
 kuyruklarını bağlama.
ulaş- (**ula-**'nın *işteş şekli*) Birlikte
 bağlamak, eklemek; **kuyruk ulajın** ardı
 ardına gitmek.
ulaştır- (**ulaş-**'nın *ettirgen şekli*)
 Uçlarından birleştirmek, bağlamak;
ulaştırma birbiri ardına, grup hâlinde.
ulat- (**ula-**'nın *ettirgen şekli*) Ekletmek.
ulay Birbiri ardına, üst üste, peş peşe; **üç**
kün ulay birbiri ardına üç gün; **ulay-**
terey birbiri ardından.
ulda Ayı; büyük baba; *bk. uldak.*
uldak *bk. ulda.*
ul- *bk. ulu-*.
uluş *bk. uluş.*
ulu I Büyük, önemli, yüce; **ulu başçı**
 büyük önder; **ulu aday** ata, ailenin en
 büyüğü; **ulu kiji** ayı, büyük kişi; **ulu**
sook ay Mart ayı (Altay halk takviminde
 üçüncü ayın adı).
ulu II Ejderha; **ulu cıl** ejderhayılı (hayvan
 takviminde beşinci yılın adı).
ulu- Ulumak; **iyt ulup-unjup cat** köpek
 uluyor; *bk. ul-*.
uluçı Kurt (*kelime anlamı* uluyan); *bk.*
börü.
uluk Hoş olmayan.
uluksın- Kendini büyük, önemli saymak.
ulurka- Moğ. Saymak, saygı göstermek.
ulurkan- Moğ. T. (**ulurka-**'nın *dönüştürme*
şekli) Gururlanmak, kendini büyük adam
 saymak; *bk. caksırka-, çimerke-*.
ulus Moğ. Ulus, halk, insanlar.
uluş (**ulu-** *fiilinden isim-fiil*) Uluma; *bk.*
uluş.
ulut- (**ulu-**'nın *ettirgen şekli*) Ulutmak.
uluuçı Uluyan; *mec. kurt.*

- uma** Kalabalık, çoğunluk; **uma çok** تنها, kalabalık olmayan.
- umala-** Çoğaltmak, artırmak.
- umaş** *bk. emeş.*
- umçı** Emzik, biberon.
- umçıla-** Emzikten kesmek.
- umçu** Emzik.
- umda-** (Elle, gözle) çağırma işareti yapmak; *bk. imda-*.
- umza-** Yöneltmek.
- umzan-** (**umza-'nın dönüşlü şekli**) Yönü olmak, yolu tutmak.
- una** 1. At arabası. 2. İşçi atı; *bk. at II, unaa.*
- unaa** *bk. una.*
- unaçı** Arabacı.
- unala-** At arabasıyla gitmek.
- unçuguş-** (**unçuk-'un işteş şekli**) Birbiriyle konuşmak.
- unçuk-** Ses vermek, ses çıkarmak, konuşmak; **unçukpa** sus, konuşma; **unçukpas** cevapsız.
- unçuktur-** (**unçuk-'un ettirgen şekli**) Konuşturmak; **unçukturba-** konuşma fırsatı vermemek.
- undıl-** *bk. undul-*.
- undınçak** Unutkan; *bk. unduçak.*
- undu-** Unutmak; **undubas** künder unutulmaz günler; *bk. undıl-*.
- unduçak** Unutkan; *bk. undınçak.*
- undul-** (**undu-'nun edilgen şekli**) Unutulmuş olmak, unutulmak.
- undut-** (**undu-'nun ettirgen şekli**) Unutturmak.
- unı** Moğ. Göçebe çadırının sırığı.
- unut-** Unutmak; **ol künder kaçap da unutka tüşpes** bu günler hiç bir zaman unutulmayacak.
- ur** Ağacın gövdesindeki şişlik.
- ur** Tabaka, (ağaçtaki) kabuk; **kayıñniñ urı** kayın kabuğu.
- ur-** Dökmek, saçmak, doldurmak; **suu ur-** su dökmek; **aş ur-** buğday saçmak.
- urdir-** (**ur-'un ettirgen şekli**) Döktürmek.
- urgun** Büyük; **urgun caaş** sağanak.
- urmat** Ar. Mutluluk; **urmadı çok** mutsuz; *bk. irbis.*
- urul-** (**ur-'un edilgen şekli**) Dökülmüş, saçılmış olmak.
- uruş I** Kavga, tartışma, skandal; savaş.
- uruş II** (**ur- fiilinden isim-fiil**) Dökme; saçma.
- uruş-** I Kavga etmek, tartışmak; **men, onı la uruştım** ben onunla tartıştım, kavga ettim.
- uruş-** II (**ur-'un işteş şekli**) Birlikte dökmek, saçmak.
- uruşçañ** Kavgacı, savaşçı.
- uruştır-** (**uruş- I'in ettirgen şekli**) Kavga ettirmek.
- us** Usta, baş; **us kol** işaret parmağı.
- uskum** *bot.* Sarımsak; *bk. uskun.*
- uskun** *bk. uskum.*
- uştı-** *bk. uştu-*.
- uştı** Çekme; *bk. uştuu.*
- uştu-** Çekmek, çıkarmak; *bk. uştı-*.
- uştuk** Kol kapağı; **sürü uştuk** eli örten kürk yeninin dili.
- uştul-** (**uştu-'nun edilgen şekli**) Çıkarmak.
- uştulçak** Kolayca çıkan.
- uştuş-** (**uştu-'nun işteş şekli**) Birlikte çekmek.
- uştuu** *bk. uştu.*
- utık** Bağ, sicim; **altın utık** *es.* şamanın şapkasına süsleme şeklinde geçirilmiş kumaş bağ.
- utkarı** Karşıt, karşıt konumdaki.
- utkı-** *bk. utku-*.
- utku** Görüşme.
- utku-** 1. Karşılaşmak, rastlamak. 2. Selâmlamak; *bk. utkı-*.
- utkuçı** *mit.* Ruh (*kelime anlamı* karşılayan), Ülgen'le şaman arasındaki aracı.
- utkul I** 1. Karşılaşma. 2. Selâmlama; **utkul** söz selâmlaşma sözü; *bk. utkuul.*
- utkul-** II (**utku-'nun edilgen şekli**) 1. Karşılaşmak. 2. Selâmlaşmak, görüşmek, karşılık vermek.
- utkut-** (**utku-'nun ettirgen şekli**) 1. Karşılaştırmak. 2. Selâmlatmak.

utkuul *bk.* **utkul.**
uu (Balık veya hayvan için) ağ; **uu tartıp sal-** ağ salmak.
uuja- Ezmek, çiğnemek.
uul 1. Oğul; **ençi uul** mirasçı. 2. Genç.
uula- I Ağla yakalamak.
uula- II Yönü göstermek, yöneltmek; tutmak.
uulak Oğlak.
uulan Oğlan, genç.
uulan- I (**uula-** I'in edilgen şekli) Ağla yakalanmış olmak.
uulan- II (**uula-** II'nin edilgen şekli) Yönelmek.
uulandır- (**uulan-** II'ün ettirgen şekli) Yöneltmek.
uulanış (**uulan-** II fiilinden isim-fiil) Yönelme, yön.
uulanış- (**uulan-** II'ün işteş şekli) Birlikte yönelmek.
uulçak Küçük erkek çocuğu.
uuldu Oğullu, oğlu olan.
uur I Soygunculuk.
uur II Ağır, zor, can sıkıcı, derin; **uur koş** ağır yük; **uur zadaça** ağır, zor görev.
uurak Moğ. **uurak süt** Ağız, ilk süt.
uurçı Hırsız, soyguncu.
uurda- Çalmak.
uurdan- 1. Çalınmış olmak. 2. Bir şeyi gizlice yapmak; **uurdanıp bar-** gizlice gitmek.
uurdanış (**uurdan-** fiilinden isim-fiil) Hırsızlık, soygunculuk.
uurdat- (**uurda-**'nın ettirgen şekli) Çaldırmak; **men tonımdı uurladıp saldım** kürkümü çaldırdım.
uuri Hırsızlık.
uurlan- Zorluk hissetmek.
uurlandır- (**uurlan-**'ın ettirgen şekli) Ağırlaşmak.
uurlaş- (**uurda-**'nın işteş şekli) Birlikte çalmak.
uurt Boğaz, gırtlak.
uurta- İçmek, ağzına su almak.
uurtal- (**uurta-**'nın edilgen şekli) İçilmiş

olmak.
uurtam Bir yudum; bir **uurtam süt** bir yudum süt.
uurtan- (**uurta-**'nın dönüşlü şekli) İçilmek.
uurtat- (**uurta-**'nın ettirgen şekli) İçirmek.
uurzin- Zor saymak, ağır addetmek.
uuş Avuç; **eki uuş** iki avuç, iki avuç dolusu.
uušta- Avuçlamak, avuçla almak.
uuştam Bir sefer avuçla alınan bir şeyin sayısı, miktarı.
uuştanar Yumruk.
uuştat- (**uušta-**'nın ettirgen şekli) Avuçlatmak, avuçla aldirmek.
uut Malt.
uutta- (Buğday için) filizlenmek.
uuttu Mayalı (içki).
uy İnek; **uy cıl** inek yılı (hayvan takviminde ikinci yılın adı); **uy saacı** süt sağan; **uy ciilek** ahududu; **uy kös bot.** ahududu; **uy saa-** inek sağmak; **uy şıkpa-** inek sağmak; **uydiñ balazı** inek yavrusu; **uydiñ erkegi** öküz; **uydiñ reni** inek yavrusu; **uy kabıraaçı** sığıra bakan işçi, hayvan çiftliği işçisi.
uy-ciilek bot. Ahududu.
uya Yuva; **pulemetniy uya** makineli tüfeğin kurşun yuvası; **çimalniñ uyazı** karınca yuvası; **adaruniñ uyazı** arı yuvası; **köstiñ uyazı** göz çukuru; **kurttiñ uyazı** kulak yuvası.
uyada- Moğ. 1. Zayıflamak. 2. Ölmek, yok olmak.
uyadat- Moğ. T. (**uyada-**'nın ettirgen şekli) Zayıflatmak.
uyal- Utanmak; **seneñ uyalat** seni utandırıyor; **uyalbas** utanmaz, vicdansız.
uyala- Yuva yapmak.
uyalan- (**uyala-**'nın edilgen şekli) Kendisi için yuva örmek.
uyalaş I 1. Aynı yuvadan olan. 2. *mec.* Karındaş, aynı karından olan.
uyalaş II (**uyala-** fiilinden isim-fiil) Yuva örme, yapma.
uyalçak Utangaç.

uyalış (uyal- *fiilinden isim-fiil*) Utanma, sıkılma.
uyalt- (uyal-'*ın ettirgen şekli*) Utandırmak, mahcup etmek.
uyalu Yuvası olan.
uyan 1. Zayıf, güçsüz, çekingen, pısırık. 2. Kusur.
uyañ 1. Çekingen. 2. Yumuşak; **uyañ tük** yumuşak tüy; **uyañ tüktü koy** ince tüylü koyun.
uyar Solgun.
uyat Utanç, rezalet, ayıp; **uyat çok** utanmaz, vicdansız.
uyatta- Utandırmak.
uyattu Vicdanlı.
uygun- Uyanmak.
uygunçak Çabuk uyanan.
uygunış (uygun- *fiilinden isim-fiil*) Uyanma; *bk. oygonış.*
uygus- Uyandırmak; *bk. oygos-.*
uyku Uyku; **kaliñ uyku** ağır uyku; **uykuzı cetti** uyandı, uykusu kaçtı.
uykuçı Uykucu.
uykulu Uykulu; **uykulu kös** uykulu gözler.
uykuzak Uyku; uyku seven.
uykuzıra- Yarı uykulu durumda bulunmak.
uykuzıraş- (uykuzıra-'*nın işteş şekli*); **uykuzırajıp oturdılar** oturup uyukladılar.
uykuzırat- (uykuzıra-'*nın ettirgen şekli*) Rüya görmek.
uylu İnekli.
uyma- Kirletmek, pisletmek; *bk. balkaşta-, kirle-.*
uymal- (uyma-'*nın edilgen şekli*) Kirlenmek; **uymalgan** kirli.
uymaş (uyma- *fiilinden isim-fiil*) Kirlenme.
uymat- (uyma-'*nın ettirgen şekli*) Kirletmek.
uyukta- Uyumak; **budım uyuktap kaldı** ayağım uyuştu.
uyuktat- (uyukta-'*nın ettirgen şekli*) Uyutmak.

uza- 1. Uzamak; devam etmek. 2. Uzaklaşmak, ayrılmak; *bk. bıraa-.*
uzada (uzat- *fiilinden zarf-fiil*) Boyunca.
uzadaçı Eşlik eden.
uzadış (uzat- *fiilinden isim-fiil*) 1. Uzatma. 2. Dizginler.
uzadu Dizginler; *bk. üydejü.*
uzak 1. Uzak, uzun, devamlı; **oniñ caji uzak bolzın** uzun ömürlü olsun; **uzak uyuktadı** o uzun süre uyudu. 2. Uzak; **uzak cerge sala bergen** uzağa gitti; **uzagina** uzağa; **uzakta ötkön öy gr.** öğrenilen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman.
uzan- Bir şeyle ustaca ilgilenmek.
uzançık Bir şeye yatkın, yetenekli.
uzandır- (uzan-'*ın ettirgen şekli*) Bir şeyle ustaca uğraştırmak.
uzaniş (uzan- *fiilinden isim-fiil*) Ustalık.
uzaniş- (uzan-'*ın işteş şekli*) Birlikte ustaca yapmak.
uzat- (uza-'*nın ettirgen şekli*) 1. Uzatmak. 2. Kendisinden uzaklaşmasına neden olmak; *bk. üydelet-.*
uzun (Boy için) uzun, yüksek; **sını uzun** uzun boylu; **uzunı** onun uzunluğu; **steneniñ uzunı** duvarın uzunluğu; **uzun kuyruk** uzun kuyruk, *mec.* kurt; **uzun kurt** uzun solucan; *mec.* yılan; **uzun ceñ** uzun kol.

Ü

üç Üç (sayı sıfatı); **üç başka üçlü**; **üç katap** üç kez; **üç konok ötkürer** üçüncü gündeki cenaze.
üçinçi üçüncü; **üçinçi cüzün gr.** üçüncü şahıs.
üçü Üçlü; **üçülezi** üçü birden.
üjü- Üşümek, donmak, buz tutmak.
üjök Ayaz, dondurucu soğuk; **sagaldı üjök** aldı sakalı çiğle örtüldü.
üjükte- Dondurmak.
üjüktel- (üjkte-'*nin edilgen şekli*) Üşümüş olmak, donmuş olmak.

üjüt- (**üjü-'nün ettirgen şekli**) Üşütmek, dondurmak.

ükü *zool.* Puhu kuşu; baykuş; **sarı ükü** *zool.* baykuş.

ükür Moğ. Kükürt.

üküs- 1. Gagalamak; *bk.* **ürgüle-**. 2. Uyuklamak.

ülbürek 1. *es.* Şamanın tören giysisindeki puhu kuşu tüyleri. 2. Kadın küpelerindeki puhu kuşu tüyü.

ülci *bk.* **ülcü II**.

ülcü I Kılıç.

ülcü II Batak yer, bataklık; *bk.* **ülci**.

ülcüle- Kılıçla vurmak.

üldü Moğ. Kılıç; *bk.* **ülcü I**.

üle- Parçalara ayırmak, bölmek; *bk.* **bölü-**.

ülel- (**üle-'nin edilgen şekli**) Parçalanmak, ayrılmak; **ülelbey cat** parçalanmıyor.

üleş (**üle- filinden isim-fiil**) Parça, pay, hisse; **bayananıñ üleji** *es.* dua sırasında ev sahibi tarafından dağıtılan et parçaları.

üleş- (**üle-'nin işteş şekli**) Üleşmek, paylaştırmak, paylaşmak, bölüşmek.

üleştir- (**üleş-'in ettirgen şekli**) Üleştirmek, paylaştırtmak, bölüştürmek.

üleştirer: **üleştirer toolomo** *gr.* Üleştirme sayı sıfatları.

üleştirü (**üleştir- filinden isim-fiil**) Üleştirme, parçalama, ayırma.

ület- (**üle-'nin ettirgen şekli**) Üleştirmek, parçalamak, ayırtmak.

Ülgen *mit.* Evrenin yaratıcısı, en büyük tanrı; **Ülgen bayana** Tanrı Ülgen.

ülger 1. Bilgece söz; **ülger sös** ata sözü. 2. Samanyolu (takım yıldızı).

ülgerçi Şair.

ülgü 1. Örnek. 2. Biçki modeli.

ülgülü Biçki modeli olan.

ülker *es.* Şaman tefinde beyaz ve kırmızı boyayla yapılmış resimler, süslemeler.

ülkör Ülker (Süreyya) yıldız topluluğu.

ültürkey Moğ. T. Seyrek dokunmuş (kumaş); **ültürkey bös** seyrek basma.

ülü Hisse, pay; **meniñ ülüm** benim payım; **ülü toozın körgüzer**

toolomo *gr.* kesirli sayı sıfatı.

ülürgen Haziran (Altay halk takvinde altıncı ayın adı); *bk.* **külürgen**.

ülüş Sulu, nemli.

ülüşte- Islatmak.

ülüştän- (**ülüşte-'nin dönüşlü şekli**) Islanmak.

ülüştet- (**ülüşte-'nin ettirgen şekli**) Islattırmak.

ün Ses, ton; **cart üydü** yüksek sesli; **tarlak ündü** farklı sesli; **baştap tarıy tabılğan uzun ün** *gr.* aslı uzunluk, birincil uzunluk; **ün koyulğanı** *gr.* ses türemesi.

ünde- Ses vermek, ündemek.

ünden- 1. Ses vermek. 2. Ses açısından benzemek.

ündeş (**ünde- fiilinden isim-fiil**) Ses uyumu.

ündü 1. Sesi olan, sesli. 2. *gr.* Ünlü; **ündü tabış** *gr.* ünlü, vokal; **ündü tabıştıñ kubuları** *gr.* ünlü değişimi; **ündü tabıştıñ tüjeri** *gr.* ünlü düşmesi; **ündülerdiñ katu-cımjak garmoniyası** *gr.* kalınlık incelik uyumu, büyük ünlü uyumu.

üngür *gr.* Sedalı, tonlu; **üngür bolo bereri** *gr.* sedalılaşma; **üngür tabış** *gr.* sedalı ses, tonlu ses; **üngür tuyuk** *gr.* sedalı ünsüz, tonlu ünsüz.

üñüs Erkek ayı.

üp Değerli (iyi) parça, ev eşyasının değerli bölümü.

ür: **ürde** Çok önce; **ürde emes** kısa süre önce; **ürdeñ beri** eskiden beri.

ür- I Havlamak, ürmek; **iyt ürüp turu** köpek havlıyor.

ür- II Üflemek; **kolgo ür-** eline üflemek; **otko ür-** ateşi üflemek.

ürdir- (**ür-'nin ettirgen şekli**) Havlatmak; **İytterdi üydirip cürgen terbezen folk.** Köpekleri havlatarak fakir gider avludanavluya.

üre Süt ve iri çekilmiş buğdaydan yapılan bir tatlı türü.

üre- 1. Bozmak, sakatlamak. 2. Harcamak.
üreçi Köpek (*kelime anlamı* havlayan); *bk.*
iyt I; üreeçi.
ürediş- (*üret-'in işteş şekli*) Birlikte
 öğretmek.
üredü (*üret- fiilinden isim-fiil*) 1. Öğretme.
 2. Alışkanlık.
üredüçi Öğretici, öğretmen.
üree Arkadaş, yoldaş.
üreeçi Köpek; havlayan; **üreeçi-kuş**
 köpek; *bk.* **üreçi.**
ürelt- (*ürel-'in ettirgen şekli*) Bozmak, yok
 etmek.
üren 1. Tohum. 2. Çocuk. 3. Nesil; *bk.*
bala.
üren- Eğitim görmek, alışmak.
ürençi *zool.* İskete, baştankara.
ürençik Öğrenci.
ürende- 1. Sunî tohumlama yapmak. 2.
 Tohumla donatmak.
ürendet- (*ürende-'nin ettirgen şekli*) 1.
 Sunî tohumlama yaptırmak. 2.
 Tohumlatmak.
üret- 1. Öğretmek, akıl vermek. 2.
 Emretmek.
ürey- (*üre-'nin edilgen şekli*) 1. Bozulmak,
 bozulmuş olmak. 2. Batmak, iflâs etmek;
cöøjödön üreldim ben iflas ettim.
ürey: **caan ürey sokkon** Ağır yenilgiye
 uğrayan.
ürge Köpek, havlayan.
ürgeeçi Köpek.
ürgek Rüzgâr.
ürgü Pinekleme.
ürgülci Moğ. Ebediyet, sonsuzluk.
ürgülçek Köpek.
ürgüle- Uyuklamak, pinekleme, yarı
 uykulu hâlde olmak; *bk.* **üküs-**
ürgület- (*üngüle-'nin ettirgen şekli*)
 Uyumak, pinekletmek.
ürkene I 1. Havyar; **ernek ürkene** balık
 yumurtası. 2. Küçük boncuklar; *bk.*
üürken.
ürkene II Dolama.
ürki- *bk.* **ürkü-**

ürkinçek *bk.* **ürkünçek.**
ürkü- Korkmak, ürkmek; *bk.* **ürki-**
ürkün- (*ürkü-'nün dönüşlü şekli*) Sebepsiz
 yere ürkmek.
ürkünçek Ürkek; *bk.* **ürkinçek.**
ürküş (*ürkü- fiilinden isim-fiil*) Ürkeklik.
ürküş- (*ürkü-'nün işteş şekli*) Birbirini
 ürkütme.
ürküt- (*ürkü-'nün ettirgen şekli*) Ürkütme.
ürüş I (*ür- I fiilinden isim-fiil*) Havlama;
iytterdiñ ürüji köpeklerin havlaması.
ürüş II (*ür- II fiilinden isim-fiil*) Nefes
 alma.
ürüş- I (*ür- I'ün işteş şekli*) (Köpekler için)
 birbirine havlamak.
ürüş- II (*ür-'II'nin işteş şekli*) Birbirine
 üfleme.
üs I Yağ, sıvı yağ.
üs II *zool.* Vaşak; *bk.* **üüs.**
üs- Koparmak, kesmek, bozmak, parça parça
 etmek, ezmek; **plan üs-** plâna ara
 vermek.
üsker Sağır; *bk.* **tüley.**
üst Üst, yukarı; **üstinde** üstünde,
 yukarısında; **stoldıñ üstünde** masanın
 üstünde; **onıñ üstüne** bunun üstünde;
ton üstüne ton, ödük üstüne ödük
 zevkli giyinir (*kelime anlamı* kürk üstüne
 kürk, çizme üstüne çizme); **üstüneñ**
tönöp yukarıdan aşağıya.
üste- Yağlamak.
üstineñ *bk.* **üst, üstüneñ.**
üstir- (*üs-'ün ettirgen şekli*) Kopartmak, ara
 verdimek.
üstü Yağlı.
üstüneñ *bk.* **üstineñ.**
üstürtin 1. Üstten; **üstürtin körördö**
 yukarıdan bakarak 2. *mec.* Yüzeysel, ciddî
 olmadan.
üşkür- Islık sesi çıkarmak, zor nefes almak;
 iç çekmek.
üşkürük Islık, zor nefes alma sesi, iç
 çekme.
üşkürün- Nefes almak.
üüçe (Yemek için) donmuş kemiksiz et.

üüle Moğ. Kaza; **üüle konok** kader.
üür 1. (Birkaç aygır ve kısraktan oluşan) at sürüsü. 2. Sürü; **üür mal** büyük baş sürüsü; **üür turna** turna sürüsü.
üür- Grup hâlinde toplanmak, sürü oluşturmak; **üüre cürgen uuldar** arkadaşlar, dostlar; **üüre cürgen kız** arkadaşlar.
üürele- Sürü oluşturmak.
üüren *bk.* **üren.**
üüren- *bk.* **üren-.**
üürken *bk.* **ürkene** I.
üüs Moğ. *zool.* Vaşak; *bk.* **üs.**
üy Ev, çadır, barınak; **kerege üy** keçe çadır; **üye kir-** eve girmek; **üy kiji** kadın.
üy-tüy çok Sessizce.
üyde- *bk.* **üydele-.**
üydege Ev hanımı, eş.
üydejü (**üydeş-** *fiilinden isim-fiil*) Uğurlama töreni; *bk.* **uzadu.**
üydek Yoldaş.
üydele- 1. Refakat etmek. 2. Atı beslemek için yolda durmak. 3. **üydelep aydarı** *gr.* Hecelelemek.
üydeleş- (**üydele-'nin işteş şekli**) Birlikte refakat etmek.
üydelet- (**üydele-'nin ettirgen şekli**) 1. Refakat ettirmek; *bk.* **uzat-.** 2. Atları beslemek için yolda durdurmak.
üydeş (**üyde-** *fiilinden isim-fiil*) Törenler; *bk.* **uzadu, üydejü.**
üydet- *bk.* **üydelet-.**
üye 1. Kuşak, boy; **üyediñ üyege** kuşaktan kuşağa. 2. Diz (ayakta), kıvrım, oynak eklem, mafsal; **üye söögi** diz kemikleri. 3. *gr.* Hece; **altı üyelü sös** altı heceli kelime; **üyeniñ kiskartılğanı** *gr.* hece kaynaşması.
üyedeñ *bk.* **üye, üyediñ.**
üyediñ *bk.* **üyedeñ.**
üyele- 1. Akrabasını tanımak. 2. Parçalara ayırmak; **üyelep ayt-** parçalara ayırıp söylemek.
üyelet- (**üyele-'nin ettirgen şekli**) Parçalara ayırtmak.

üygen Dizgin; **mönün üygen** gümüş dizgin.
üygende- Dizgin takmak.
üygendeş (**üygende-** *fiilinden isim-fiil*) Dizginleme.
üygendeş- (**üygende-'nin işteş şekli**) Birlikte dizgin takmak.
üygendet- (**üygende-'nin ettirgen şekli**) Dizgin taktırmak.
üylü 1. Evli, çadırlı. 2. Evli, aileli; **üylü-caylu** evli olan, evli barklı.
üyt Dar delik; **kulaktıñ üydi** kulak deliği; **tumçuktıñ üydi** burun deliği.
üytte- 1. Delik açmak. 2. Geçirmek, takmak.
üytteş Burgu.
üytteş- (**üytte-'nin işteş şekli**) Birlikte delmek.
üyttet- (**üytte-'nin ettirgen şekli**) 1. Deldirmek. 2. Taktırmak.
üyttü Dar delikli.
üyür *bk.* **üür.**
üyür- *bk.* **üür-.**
üze Bütün hep.
üzeñi Üzengi.
üzeri Yukarı; **ogo üzeri** onun yukarısı; **üzeri al-** yukarı, üzerine almak; **plan üzeri** plân üstü.
üzü (**üs-** *fiilinden isim-fiil*) Suya düşme, baltalama.
üzük Moğ. 1. Kırpıntı, kopuk; **armakçıñ üzügi** ip kırpıntısı; **üzük armakçı** kırpık ip; **pozmanıñ üzügi** şiirin bölümü; **üzük** çok aralıksız. 2. Sözlük; *bk.* **sözlük;** **üzük biçik** düşey yazı (Moğol yazısı).
üzükte- Moğ. T. Bölmek, kesmek.
üzül- (**üs-'ün edilgen şekli**) 1. Kopmak; **üzülbes armakçı** sağlam halat 2. *mec.* Ölmek, bitmek. 3. Ara vermek.
üzüm Parça; **bir üzüm et** bir parça et.
üzüş- (**üs-'ün işteş şekli**) Birlikte çekmek.
üzüt *mit.* Ölmüş insanın rüzgâr şeklindeki ruhu; hayvanlar ve insanlar gibi ruhun göze görünen maddî bölümü (meselâ

köpek için); **süneniñ üzüdi** ruhun maddi özü; **üzüt cilek** bot. kurt yemişi; **üzüt ağaç** bot. hanımeli.

V

vagon Rus. Vagon; *bk.* **bagon**.

vedomost' Rus. Belleten; **sovetskiy sotsialistiçeskiy respublikalardıñ verhovniy sovediniñ vedomosttorı** Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Yüksek Şûrasının Belletenleri.

vzvod Rus. *as.* Takım.

vojatıy Rus. Önder; **pioner otryadıñ vojatıy** izci müfrezesi önderi.

Y

yanvar Rus. Ocak ayı, Ocak.

yaslya Rus. Hayvan yemliği.

yubiley Rus. Jübile.

yurist Rus. Hukukçu.

Z

zabastovka Rus. Grev.

zadatka Rus. Kaparo, ön ödeme.

zakon Rus. Kanun.

zal Rus. Salon.

zavod Rus. Fabrika.

zona Rus. Alan.

zoologiya Rus. Zooloji, hayvan bilimi.

ALTAY BÖLGESİ COĞRAFYA İSİMLERİ

Burada verilen coğrafya isimleri, Altay (eskiden Oyrot Özerk) bölgesindeki yerleşim merkezi, dağ, ova, göl ve akarsuların haritalarda yer alan veya genelde kabul görmüş isimleridir. Bu isimlerin yanına Rusça haritalara müracaatı kolaylaştırmak için Rusçadaki karşılıkları verilmiştir. Yerleşim merkezleri hakkında herhangi bir açıklama yapılmamış ancak o yerleşim yerinde yaşamakta olan oymağın adı verilmiştir. Bazı coğrafya isimlerinin yanında parantez içinde ismin kelime anlamı verilmiştir. Burada yer alan coğrafya isimleri tam bir liste oluşturmamaktadır.

Açıklamalar ve Kısaltmalar:

- akarsu = *akarsu*.
 Çoy oymağı = *Çoy*.
 dağ = *dağ*.
 doğal sınır = *doğal sınır*.
 Elikmanar oymağı = *Elik*.
 göl = *göl*.
 Koş Agaç oymağı = *Koş*.
 Onguday oymağı = *Ong*.
 ova = *ova*.
 Oyrot-Turin oymağı = *O-Tur*.
 sıradağ = *sıradağ*.
 Şebalin oymağı = *Şeb*.
 Turaçay oymağı = *Turaç*.
 Ulagan oymağı = *Ulagan*.
 Üst-Kan oymağı = *Ü-Kan*.
 Üst-Köksin oymağı = *Ü-Köksin*.

Aba-Kaan-Beduy ova. Abagan-Beduy.

Abagan = Aba-Kaan.

Abay ova. Abay.

Abay Ü-Köksin. (amca, eski. avcılık. ayı)

Abay.

Abay-Kaan dağ. Abagan.

Abay-Koobi dağ. ("ayı çayırı") **Abay-Kobi.**

Abıl-Oyok akarsu. Abıl-Oyok.

Abistiñ Kırı dağ. Popovskaya gora.

Abışka Çoy. Bauşka.

Açık akarsu. ("açık") **Açık.**

Açılman akarsu. Açılman.

Açılman dağ. Açılman.

Açılman Ulagan. ("açılmayan") **Açılman.**

Ada-Kaan dağ. Adagan.

Adagan = Ada-Kaan.

Adıban Çoy. Adıban.

Adır-Törgündoğal sınır. ("dağ eteğinde patika") **Adır Torgun.**

Adır-Tuu Şeb. Adırtu.

Adonış akarsu. Adonış.

Agalık dağ. Agalık.

Aju dağ. (geçit) **Aju.**

Ak-Alakay akarsu. ("ak ayı") **Ak-alakay.**

Ak-Ayrı dağ. Agayra.

Ak-Ayrı Şeb. ("ak kol") **Agayrı.**

Ak-Boom dağ. Beliy Bom.

Ak-Boom Ong. ("ak kaya") **Beliy Bom.**

Ak-Calañay Ü-Kan. ("ak tarla") **Beliy-Anuy.**

Ak-Col akarsu. ("ak yol") **Aktyol.**

Ak-Col Şeb. ("ak yol") **Aktyol.**

Ak-Kajat dağ. ("ak tepe") **Ak-Kajat.**

Ak-Kaya akarsu. ("ak kaya") **Ak-Kaya.**

Ak-Kaya dağ. ("ak kaya") **Ak-Kaya.**

Ak-Kem Ong. **Ak-Kem.**

Ak-Kem akarsu. **Ak-Kem.**

Ak-Kem dağ. **Ak-Kem.**

Ak-Kem göl. **Ak-Kem.**

Ak-Kem Şeb. **Ak-Kem.**

Ak-Kem Ü-Köksin. **Ak-Kem.**

Ak-Koobi dağ. **Ak-Kobi.**

Ak-Koobi Ü-Köksin. ("beyaz dağ boğazı") **Ak-Kobi.**

Ak-Kool Ü-Köksin. ("beyaz, bulanık akıntı") **Ak-Kol.**

Ak-Korum Ulagan. ("beyaz toprak") **Ak-Korum.**

Ak-Mıytu akarsu. **Ak-Muyuta.**

Ak-Taldoğal sınır. ("ak söğüt") **At-Tal.**

Ak-Tuu dağ. ("ak dağ") **Ahtu.**

Akçan akarsu. **Akçan.**

Akşak Turaç. **Akşak.**

Ala-Katın dağ. **Alagatın.**

Alamçır doğal sınır. **Alemçır.**

Altay-Kamlak akarsu. **Altayskiy Kamlak.**

Altığı-Çopoş Elik. (altığı "aşağıki") **Nijniy-Çopoş.**

Altığı-Kara-Su Ong. ("aşağıki kara su") **Nijniy Karasuk.**

Altığı-Kuyum Elik. (altığı "aşağıki") **Nijniy Kuyum.**

Altığı-Oroktu-Oy Ong. (altığı "aşağıki") **Nijniy Oroktoy.**

Altığı-Saydı O-Tur. (altığı "aşağıki") **Nijniy Saydı.**

Altığı-Şibilik akarsu. (altığı "aşağıki") **Nijniy Şibilik.**

Altığı-Tırğa Çoy. (altığı "aşağıki") **Nijnyaya Tırğa.**

Altığı-Ululu O-Tur. (altığı "aşağıki") **Nijnyaya Ulala.**

Altın-köl göl. ("altın göl") **Teletskoe ozero.**

Altın-Tuu dağ. ("altın dağ") **Altın-Tuu.**

Añdıba Turaç. ("kavga etme") **Andıba.**

Apşiyak-Tuu akarsu. (apşiyak "yaşlı adam"; eski. avcılık. "ayı, ayı ini")

Apuyakta.

Apşiyak-Tuu Ong. (apşiyak "yaşlı

- adam"; *eski. avcılık. "ayı, ayı ini")*
Şuyakta.
- Apşiyak-Tuu-Oozı Şeb.** (apşiyak "yaşlı adam"; *eski. avcılık. "ayı, ayı ini")* **Ust'-Apşuyakta.**
- Ar-Boom dağ. Ar-Bom.**
- Ara-Kem akarsu. Aragem.**
- Ara-Kool, Ulagan.** (ara kollar) **Ara-Kol.**
- Arbaçak Çoy.** ("arpacık") **Arbaçak.**
- Arbay-Tuu Şeb. Arbayta.**
- Arı-Söök akarsu. Arı-Soyok.**
- Arıs-Kaan akarsu. Arıskan.**
- Arjan-Tuu dağ.** ("kuğusuz kaynaklı dağ")
Arjanaya.
- Arkit akarsu.** ("deri çuval") **Argut.**
- Artibaş dağ. Artibaş.**
- Artibaş Turaç. Artibaş.**
- Artış dağ.** ("ardıç çalısı") **Artış.**
- As-Kat Şeb.** ("az meyvalı") **Askat.**
- Askat akarsu.** ("az meyvalı") **Askat.**
- Aşpanak Cışpanak.**
- At-Atkan akarsu.** ("oklanmış at")
Adatkan.
- Atla doğal sınır. Atla.**
- Ay akarsu.** (ay) **Aya.**
- Ay-Kulak akarsu.** ("ay kulalı") **Aygunak.**
- Ay-Kulak dağ. Aygunak.**
- Aygari akarsu. Aygari.**
- Aylu-Oozı, Elik. Ust'-Ayula.**
- Ayrı dağ.** ("ayrı") **Ayrı.**
- Aytıgol Ü-Kan. Talitsa.**
- Ayulu akarsu.** ("ayılı, ayısı çok olan yer")
Ayula.
- Babırgan dağ.** ("sincap") **Babırgan.**
- Bagaday akarsu. Bagaday.**
- Bakalu O-Tur.** ("kurbağası çok olan yer")
Bakala.
- Baksırğa akarsu. Baksırğa.**
- BalaakTuraç. Balaak.**
- Baldarçak akarsu. Baldarçak.**
- Balık akarsu.** ("balık") **Balık.**
- Balıkçı Ulagan.** ("balıkçı") **Balıkçı.**
- Balıktu akarsu.** ("balıklı") **Balıktu.**
- Balıktu-Cul Ulagan.** ("balık koyu")
Balıktuyul'.
- Balıktu-Köl göl.** ("balıklı göl") **Balıktu-Kul'.**
- Barlak Şeb. Barlak.**
- Baspalu akarsu. Baspaul.**
- Baspalu Çoy. Baspaul.**
- Başkaus akarsu. Başkaus.**
- Başkaus ova. Başkaus.**
- Baştala akarsu. Baştala.**
- Baştala Ü-Köksin. Baştala.**
- Bay-Kool ova. Baygol.**
- Bay-Kool Turaç.** ("büyük akında, ova")
Baygol.
- Baygol = Bay-Kool.**
- Baylu-Kem dağ. Baylu-Kem.**
- Baytı-Kem akarsu. Baytıgem.**
- Bazla Turaç. Pazla.**
- Bedüy akarsu. Beduy.**
- Bejelbik Çoy. Bejel'bik.**
- Bektü-Suu akarsu.** ("bentli su") **Bektisu.**
- Bel-Baş akarsu. Bel-Baş.**
- Bel-Köl göl.** ("somonlu göl") **Bel'-Köl'.**
- Bele dağ.** ("üvez") **Bele.**
- Beleçek Turaç.** ("üvez ağacı") **Beleçek.**
- Beltir doğal sınır.** ("nehir yatağı, dağ boğazı") **Beltir.**
- Beltir-Oyok dağ. Bel'tir-Oyok.**
- Bert-Boom dağ. Bert-Bom.**
- Bes-Baskır Bepaskır.**
- Beş akarsu.** ("beş") **Pesçanaya.**
- Beş-Beltir akarsu.** ("beş ırmağın birleşimi")
Beşbel'tir.
- Beş-Beltir Elik. Beşbel'tir.**
- Beş-Beltir Şeb.** ("beş çayır") **Beşbel'tir.**
- Beş-Elbek dağ. Bejel'bik.**
- Beş-İirdü dağ. Beş-İir.**
- Beşpek dağ.** ("muhteşem, parlak") **Beşpek.**
- Bıjı akarsu. Bıja.**

- Biji *dağ*. Bija.
 Biçey *akarsu*. Biçey.
 Biçey *göl*. Biçey.
 Biçey-Kaysın *dağ*. Biçey-Kaysın.
 Biçiktü *Ong*. ("yazılı, yazıtlı") Biçiktu.
 Biçiktü-Kaya *dağ*. ("yazıtlı kaya")
 Biçiktu-Kaya.
 Biy-Suu *akarsu*. ("bey, başkan") Biya.
 Biy-Tutkan *dağ*. Biy-Tutkan.
 BiyElik. Biyka.
 Bojulan *Ong*. ("dağ ve ova sıraları")
 Bojulan.
 Bolçok-Mees *dağ*. ("yuvarlak dağ")
 Bolçok.
 Boluş *Turaç*. Pomoşç'.
 Booçi *dağ*. Booçi.
 Boro-Burgazı *akarsu*. Boro-Burgazı.
 Boro-Suu *akarsu*. ("gri su") Boro-Suu.
 Boro-Tal *dağ*. ("gri söğüt") Borotal.
 Boro-Tal *doğal sınır*., Koş. Boro-Tal.
 Boş-Tuu *dağ*. ("boş dağ") Boştı.
 Boy-Tigem *Ong*. Boytigem.
 Böjö *akarsu*. Bejo.
 Bölör *akarsu*. Boler.
 Börülü *akarsu*. ("kurtu çok olan yer")
 Biryulya.
 Börülü *O-Tur*. ("kurtu çok olan yer")
 Biryulya.
 Buduy *akarsu*. Buduy.
 Bugusun *akarsu*. Bugusun.
 Bukusgaş *dağ*. Bukusgaş.
 Bura *Turaç*. Bura.
 Caan Ülegem *akarsu*. Bolşoy
 İl'gumen'.
 Caan Ülegem *Ong*. Bolşoy İl'gumen'.
 Caan-Ayu-Keçpe *akarsu*. ("büyük ayıların
 geçidi") Yanayu-Keçpe.
 Caan-Calaman *akarsu*. Bolşoy
 Yelaman.
 Caan-Calaman *Ong*. Bolşoy Yelaman.
 Caan-Çerin *akarsu*. Bolşoy Çerin.
 Caan-Çet *akarsu*. Yançit.
 Caan-Çet *Ong*. Yançit.
 Caan-Kır *dağ*. Yankır.
 Caan-Korbu *akarsu*. Yankorbu.
 Caan-Kök-Köl *akarsu*. Dankokol.
 Caan-Soru *akarsu*. Yansaru.
 Caan-Şile *akarsu*. Yanşile.
 Cabagan *akarsu*. Yabagan.
 Cabagan Ü-Kan. Yabagan.
 Cagaç *akarsu*. Yagaç.
 Cakanur *akarsu*. Yakonur.
 Cakanur Ü-Kan. Yakonur.
 Calama *akarsu*. Yalaman.
 Calañaş *akarsu*. Djelangaş.
 Calañay-Bajı Ü-Kan. Berhniy Anuy.
 Cañıg-Koş *dağ*. Yangızkoş.
 Carık *Ong*. Yarık.
 Carımdı *akarsu*. Yarımdı.
 Carlu *dağ*. Yarlı.
 Casatır *akarsu*. Yasatır.
 Caylaguş *Ong*. Yaylagaş.
 Caylu *akarsu*. Yaylı.
 Caylu *Turaç*. Yaylyu.
 Caylu-Kem *akarsu*. Delyugem.
 Cayzañ-Caylu *Ong*. Zaysanskaya-
 Yelan'.
 Cazatır *Koş*. Djazatır.
 Cazulu *Ulagan*. Yazula.
 Cebas *Turaç*. Debas.
 Celdekpen *dağ*. Tel'dekpen.
 Cereñ-At *akarsu*. Yerenat.
 Cılandu *akarsu*. Yelanda.
 Cılandu *Elik*. ("yılanlı, yılanı çok olan
 yer") Yelanda.
 Cıldıs-Köl *dağ*. ("yıldız gölü") Yulduz-
 Kol'.
 Cırbutu *Çoy*. Yerbuta.
 Cıspanak *Çoy*. Aşpanak.
 Cıtu-Kem *Ong*. ("öten geçit") Dirtu-
 Kem.
 Ciben *Çoy*. Uymen'.

Codor akarsu. İdor.
 Codro Ong. İodro.
 Codro akarsu. İodro.
 Codro Ong. İdro.
 Codro Ulagan. Çodra.
 Codrolu Ü-Kan. ("kuş kirazı bol olan yer")
 Tyudrala.
 Coldo-Kara-Suu akarsu. Yeldo-Karasu.
 Coldo-Kat dağ. Yeldo-Kat.
 Coldo-Kobi dağ. Yeldo-Kobi.
 Colo akarsu. Yelo.
 Colo Ong. Yelo.
 Colo-oozi Ong. Ust'e-Yelo.
 Coon-Terektü akarsu. Bolşaya Terehta.
 Cugalı Çoy. ("dereli yer") Yugalı.
 Cumalı dağ. ("tüylü") Yumalı.
 Cuulçak akarsu. Yuluçak.
 Cuungur akarsu. Tyungur.
 Cuungur dağ. Tyungur.
 Cügürük akarsu. ("nazlı akan")
 Tyunguryuk.
 Cüktener dağ. ("yüklenmiş") Yuktiner.
 Cüs-Tut akarsu. Yustut.
 Çaarbay Çoy. Çarbay.
 Çabdar akarsu. Çebdar.
 Çadır dağ. Çadart.
 Çagan-Burgazı akarsu. Çagan-Burgazı.
 Çagan-Oozı doğal sınır. Koş. ("1. acıyan;
 2. kışın en soğuk ayı") Çagan-Uaun.
 Çagan-Uzun akarsu. Çagan-Uzun.
 Çakırım akarsu. Çakırım.
 Çamal akarsu. Çemal.
 Çanış Turaçı. Çanış.
 Çañkır dağ. Çankır.
 Çapgaçak O-Tur. Çepgaçak.
 Çaptıgan dağ. Çatıgan.
 Çaptıyak akarsu. Çaptıyak.
 Çargı akarsu. Çerga.
 Çargı Şeb. ("bileği taşı") Çerga.
 Çarış akarsu. Çarış.
 Çasta Çoy. Çasta.

Çayıltaş dağ. Çayıltaş.
 Çebeçeñ Turaçı. Çebeçen.
 Çebre akarsu. Çebre.
 Çenel akarsu. Çenel'.
 Çerbok Çoy. Çerbok.
 Çerin dağ. Çerin.
 Çerlok dağ. Çerlok.
 Çet-Korumdu Ü-Köksin. Çet-Korunda.
 Çettü dağ. Çettu.
 Çettü-Bajı dağ. Çettu-Bajı.
 Çıçkoyok akarsu. Çıçkoyok.
 Çibilü Ulagan. Çibilya.
 Çibit akarsu. Çibit.
 Çibit Koş. Çibit.
 Çiçke dağ. Çiçke.
 Çiçke Elik. Çiçke.
 Çiçke-Terektü akarsu. ("ince kavaklı")
 Çiçke-Terekta.
 Çike-Taman dağ. Çiketaman.
 Çobi Elik. Çoba.
 Çolış Çoy. Çoluşkara.
 Çolobo dağ. Çolobo.
 Çoluşman ova. Çoluşman.
 Çoluşman Ulagan. Çoluşman.
 Çoodır akarsu. Çoodor.
 Çopoş akarsu. Çepoş.
 Çopoş Elik. Çepoş.
 Çoy Çoy. ("tencere") Çoya.
 Çölçü akarsu. Çolçu.
 Çöybök-Köl göl. Çoybek-Kol'.
 Çulta Turaçı. Çulta.
 Çuy-Suu akarsu. Çuya.
 Çülüş akarsu. Çulyuş.
 Ebelü akarsu. Ebelyu.
 Ece-Kaan akarsu. Edigan.
 Ece-Kaan dağ. Edigan.
 Ece-Kaan Elik. Edigan.
 Ejon dağ. Ejon.
 Elen-Çadır akarsu. Elen-Çadır.
 Eles dağ. Eles.
 Elik-Manar akarsu. Elikmanar.

Elik-Manar *Elik. Elikmanar.*
Em-Suu göl. ("tedavi eden su") **Em-Su.**
Enesey akarsu. Yenisey.
Entigeş Şeb. İntigeş.
Er-Balık akarsu. ("bey balığı") **Yer'balık.**
Er-Köl akarsu. ("bey gölü") **Yerol.**
Er-Köl göl. Yergol.
Er-Tiş dağ. İrtiş.
Eremes Elik. Eremes.
Ergü akarsu. Ergyu.
Iji akarsu. İşa.
Iji akarsu. İşa.
Iji dağ. İşa.
İnırğa Çoy. İnırğa.
İnırğa dağ. İnırğa.
İdin akarsu. İdin.
İlmis akarsu. İlmis.
İmeri O-Tur. Aleksandrovka, İmerya.
İmeri-Bajır dağ. İmerya.
İngol Turaç. İngol.
İni akarsu. İnya.
İni Ong. İnya.
İni-Oozı akarsu. Ust'-İnya.
İnk-Tuu dağ. ("kurban dağı") **İnk-Tuu.**
İrbagaç İrbagaç.
İtelgen akarsu. İtel'gen.
İttü-Kaya dağ. İtikaya.
İttü-Köl göl. İtı-Kol'.
İyben Çoy. İybeh'.
Kaba-Arka Ong. ("dağın çıplak yamacı")
Habarovka.
Kada-Taş akarsu. Kada-Taş.
Kadın akarsu. ("kadın, hanım") **Katun'.**
Kadirin akarsu. Kadirin.
Kadratı akarsu. Kadrata.
Kalbaçak O-Tur. Kalbaçak.
Kalbajak akarsu. Kalbajak.
Kalbajak Elik. Kalbajak.
Kalıçak Turaç. Kalıçak.
Kaltak-Taş dağ. ("düz taş") **Kaltak-Taş.**
Kam-Karagay dağ. Kam-Karagay.

Kam-Tura dağ. ("şaman karargahı") **Kam-Tura.**
Kamay Şeb. Kamay.
Kamışla akarsu. Kamışla.
Kamlak akarsu. Kamlak.
Kamlak Şeb. Kamlak.
Kamlak-Bajı dağ. Kamlak-Bajı.
Kamsara dağ. Hamsara.
Kan-Oozı akarsu. Ust'-Kan.
Kan-Oozı Ü-Kan. Ust'-Kan.
Kandıktu -Köl göl. Kandıktu -Kol'.
Kapçal akarsu. ("dağ geçiti") **Kapçal.**
Kar-Kıstı ("basılmış kar") **Kargısta.**
Kara-Ayrı akarsu. Kara-Ayrı.
Kara-Calañay Ü-Kan. Çyornıy-Anuy.
Kara-Carlık akarsu. Kara-Yarık.
Kara-Cürek dağ. ("kara yürek")
Karadyurek.
Kara-Kem dağ. Karakem.
Kara-Kem doğal sınır., Koş. Kara-Kem.
Kara-Kobı = Kara-Kool.
Kara-Kool akarsu. Kara-Kol.
Kara-Kool göl. Kara-Kol.
Kara-Kool Ong. ("kara akıntı") **Kara-Kol.**
Kara-Kool-Bajı dağ. Kara-Kol-Bajı.
Kara-Korum dağ. Karakorım.
Kara-Kucur Ulagan. ("kara tuzlak")
Karakudyur.
Kara-Kuş O-Tur. ("kartal") **Karakuş.**
Kara-Suu akarsu. Karasuk.
Kara-Suu Çoy. Karasuk.
Kara-Suu O-Tur. Karasuk.
Kara-Suu Ong. ("parlak su") **Kara-Su.**
Kara-Suu ova. Karasuk.
Kara-Suu Ulagan. Karasu.
Kara-Suu Ü-Kan. Ozerioy.
Kara-Taş Kara-Taş.
Kara-Torbok Çoy. Kara-Torbok.
Kara-Toruk Elik. Kara-Turuk.
Kara-Toruk-Bajı dağ. Kara-Turuk-Bajı.
Kara-Töñöş Kara-Toñeş.

Kara-Üzük akarsu. Kara-Uzyuk.
Karagaylu-Arka dağ. ("köknarı çok olan yer") **Karagaylu-Arka.**
Karlagaş akarsu. ("kırlangıç") **Karlagaş.**
Karlu-Kool akarsu. ("kar akıntısı")
Karlakol.
Kaskak dağ. ("sarp iniş") **Kaskak.**
Kaskaktu akarsu. Kaskakta.
Kaskaktu Ü-Köksin. Kaskakta.
Kaspa akarsu. Kaspa.
Kaspa Şeb. Kaspa.
Katan-Tuu akarsu. Katanda.
Katan-Tuu Ü-Köksin Katanda.
Kattu-Carık akarsu. Katu-Yarık.
Kattu-Carık Ulagan. Katu-Yarık.
Kaya-Aşkan Turaç. Kaişkan.
Kayaçak Çoy. ("küçük kaya") **Kayaçak.**
Kayaldu Şeb. Kailda.
Kayıñçı akarsu. Kainka.
Kayıñçı Ong. Kainça.
Kayıñçı-Oozı akarsu. Ust'-Kainçi.
Kayıñdu-Kır dağ. ("kayın ağaçlı dağ")
Kaindu-Kır.
Kayıñzar akarsu. Kayınzur.
Kayıñzar Elik. ("kayın suyunu seven")
Kainzur.
Kayır-Artı dağ. Kainartı.
Kayırlık akarsu. Kayarlık.
Kayırlık Ong. ("eşik") **Kayarlık.**
Kaysın akarsu. Kaysın.
Kaysın Ü-Kan. Kaysın.
Kaytanak Ü-Köksin. Kaytanak.
Kazandu O-Tur. Kazanka.
Kaznaktı akarsu. Kaznaktı.
Kebezen dağ. Kebezen'.
Kebezen Turaç. Kebezen'.
Keley akarsu. Keley.
Keley Ü-Köksin. Keley.
Kemçik Elik. Kemçik.
Keme-Çapkan akarsu. Keme-Çapkan.
Keñi göl. Ten'ga.

Keñi Ong. Ten'ga.
Ker-Balık Ong. ("balina") **Yarlık.**
Keres-Tuu dağ. Krestovaya Gora.
Kılbiştı-Tuu dağ. Kılbiştı-Tuu.
Kılık Turaç. Klık.
Kımjulu Şeb. Kamışla.
Kıñırar dağ. Kingırar.
Kıñırar Ong. ("yankı") **Kingırar.**
Kır-Aşkaş dağ. ("geçit veren dağ")
Kırışkan.
Kırcay akarsu. Kırsay.
Kırcay ova. Kırsay.
Kırlık akarsu. Kırlık.
Kırlık dağ. Kırlık.
Kırlık Ü-Kan. Kırlık.
Kırlu-Töñ dağ. ("dağlık yer, tepe") **Kırlu-Ton.**
Kıska doğal sınır. Kıska.
Kıştaru akarsu. Kıştaru.
Kıştaru dağ. Kıştaru.
Kıyrak dağ. ("eğri") **Kıyrak.**
Kızık-Taş dağ. Kızık-Taş.
Kızıl-Belgi-Baş Koş. Kızıl-Bel'gibaş.
Kızıl-Eer dağ. Kızıl-Er.
Kızıl-Kat dağ. Kızılkat.
Kızıl-Kucur dağ. Kızıl-Kudyur.
Kızıl-Özök O-Tur. ("kırmızı akıntı")
Kızıl-Ozek.
Kızıl-Taş akarsu. Kızıl-Taş.
Kızıl-Taş Çoy. Kızıl-Taş.
Kızıl-Taş dağ. Kızıl-Taş.
Kiçikek-İni akarsu. Malaya İnya.
Kiçü-Calaman akarsu. Malıy Yelaman.
Kiçü-Calaman Ong. Malıy Yelaman.
Kiçü-Ülegem akarsu. Yul'gumen'.
Kiçü-Ülegem Ong. Malıy Yul'gumen'.
Kiçü-Korbu akarsu. Malaya Korbu.
Kiçü-Şile dağ. Kiçişile.
Kokuy O-Tur. Kukus'ka.
Kokuy Şeb. Kukuya.
Kol-Tarak Turaç. ("el tarağı") **Koltarak.**

Kolgut dağ. Kolgut.
Koliçak akarsu. Kol'içak.
Koljanat dağ. Kol'janat.
Konaçak Turaç. Konçak.
Koñırlu akarsu. Kınırla.
Konıy akarsu. Konıy.
Koo-Boom Ulagan. ("güzel kaya") Ko-Bom.
Kooldor akarsu. ("kollar") Koldor.
Kor-Keçü akarsu. Korkeçu.
Kor-Keçü dağ. ("tehlikeli geçit") Korkeçu.
Kor-Kobi Şeb. Kor-Kobi.
Korbu dağ. Korbu.
Korgon Ü-Kan. Klyuçi.
Korumdu akarsu. Korunda.
Korumdu Ü-Köksin. Korunda.
Kos-Kool dağ. ("paralel akan") Kaskol.
Koş-Agaş Koş. ("çift ağaç") Koşagaç.
Koyak akarsu. Koyak.
Koyrı akarsu. Koyrı.
Koytın akarsu. Koytın.
Köçürlü akarsu. Kuçurlya.
Köçürlü Ü-Köksin. Kuçurlya.
Köçürlü-Köl göl. Koçurlinsoe ozero.
Ködürgi akarsu. Kutırğa.
Ködürgi O-Tur. Kutırğa.
Kögörü doğal sınır. Koş. ("yeşillenmiş") Kogeryu.
Kök-Boom dağ. ("mavi kaya") Kok-Bom.
Kök-Car U-Koksin. ("yeşil yar") Kok-Yar.
Kök-Özök ova. ("mavi dere") Kok-Ozek.
Kök-Suu akarsu. Koksa.
Kök-Suu-Oozı Ü-Köksin. Ust'-Koksa.
Kök-Taş dağ. Kok-Taş.
Kök-Tuu dağ. Sinyuha.
Kökşi akarsu. Kokşa.
Kökşi ova. Kokşa.
Köldü-Ayrı ova. Kol'du-Ayrı.
Kömür akarsu. Kumir.
Kömür Ü-Kan. Kumir.
Körzün Şeb. Kurzun.

Közö Çoy. Kuzya.
Közül Ü-Kan. Kozyul'.
Kuardu akarsu. Kuardu.
Kucur Ong. ("tuzlak") Kuzyur.
Kucurba Çoy. Kuterba.
Kucurgen dağ. ("tuzlu") Kutyurgen.
Kucurlu ("tuzlakları bol olan yer") Kudyurlu.
Kuça-Oozı Ü-Kan. Ust'-Kuça.
Kugandu-Köl akarsu. Kugandu.
Kuladı akarsu. Kulada.
Kuladı Ong. ("bir kuş adı") Kulada.
Kulagaş akarsu. Kulagaş.
Kulgan akarsu. Kulgan.
Kumanak Çoy. ("şerbetçiotu") Kumanak.
Kumu akarsu. Kumu.
Kumurtu akarsu. Kumırtı.
Kumurtuk = Kumurtu.
Kundura Turaç. Kundura.
Kuragan akarsu. ("kuzu") Kuragan.
Kuray akarsu. Kuray.
Kuray dağ. Kurayskie Belki.
Kuray doğal sınır. Koş. Kuray.
Kuray Turaç. Nijne-Kuran.
Kurotı-Oozı Ong. Ust'-Kurota.
Kuru-Agaş Çoy. ("kuru ağaç") Kuragaç.
Kuru-Ayrı Elik. ("kurumuş su yatağı") Kuri-Ayrı.
Kutırba Çoy. Kutırba.
Kuu akarsu. Lebed'.
Kuu-Taş O-Tur. Kutaş.
Kuu-Tuu dağ. ("gri dağ") Sinyuha.
Kuyaktanar akarsu. Kuyaktanar.
Kuyaktanar dağ. Kuyaktanar.
Kuyaktanar Şeb. ("zırha bürünmüş") Kuyaktanar.
Kuyum akarsu. Kuyum.
Kuyus akarsu. Kuyus.
Kuyus Elik. Kuyus.
Kuzuyak akarsu. Kuzuyak.
Kübo Ü-Köksin.

Kübü Elik. Kubyu.
Kül-Töbö Turaç. Kul'teba.
Küley dağ. Kuleya.
Külük dağ. Kulyuk.
Kümzer akarsu. Kumzer.
Küp-Çegen akarsu. Kupçegen.
Küp-Çegen Ong. Kupçegen.
Kür-Keçü Ong. ("geçit köprüsü") Kur-Keçu.
Küremes Turaç. Kuremes.
Küretey Turaç. Kuretsevka.
Kürküre akarsu. Kurkure.
Kürküre ova. Kurkure.
Kürtü-Köl O-Tur. Kartugol.
Küzlelü Şeb. Kuzlelya.
Küzlelü-Oozı Şeb. Ust'-Kuzlelya.
Majagan dağ. ("başaklı") Majagan.
Mañ-Cılu Ulagan. Mandilu.
Mana-Kucur dağ. Mana-Kudyur.
Mañcoruk akarsu. Manjerok.
Mañcoruk dağ. Manjerok.
Mañcoruk O-Tur. Manjerok.
Mañdaliş dağ. Mandaliş.
Mañjay dağ. Mañjay.
Maraldu dağ. ("maralı bol olan yer") Maraldu.
Marçal-Kat dağ. Marçal-Kat.
Marçalı Şeb. ("marçalı adlı bataklık bitkisinin çok olduğu yer") Marçelu.
Marçalı Ü-Köksin. Marçala.
Mayma dağ. Mayma.
Mayma O-Tur. Mayma.
Mayma-Çargaçak O-Tur. Mayma Çergaçak.
Mejelik dağ. ("kurgan") Mejelik.
Mıkça Turaç. Mıkça.
Mını-Oozı O-Tur. Ust'-Mını.
Mıytu akarsu. Muyuta.
Mıytu Şeb. Muyuta.
Mogol dağ. ("Moğol") Mogol.
Moñoytı Şeb. Moguta.

Mooto-Bajı Ü-Köksin. Berhiyaya-Muta.
Mostolo Çoy. Mostola.
Moto-Oozı Ü-Köksin. Ust'-Muta.
Mön akarsu. Mon.
Möndür-Sokkon Ü-Köksin. Mendur-Sakon.
Möştü-Ayrı akarsu. ("servisi çok olan dere yatağı") Moştı-Ayrı.
Mukur-Çargı Muhor-Çerga.
Mukur-Tarkattı doğal sınır. Muhor-Tarhata.
Multi akarsu. Multa.
On-Oos akarsu. Anos.
On-Oos Elik. Anos.
On-Oos-Bajı Elik. Verhniy Anos.
On-Oos-Oozı Elik. Ust'e Anos.
Oñday akarsu. Onguday.
Oñday Ong. Onguday.
Oñdoy = Oñday.
Oñoçok Çoy. Onoçok.
Ooñuş Ulagan. Pasparta.
Ordogı-Tırğa Çoy. Orodne-Tırğa.
Oro-Çagan akarsu. Oro-Çagan.
Orobos akarsu. ("dönmeyen") Orobos.
Oroktu-Kat akarsu. Oroktugat.
Oroktu-Oy ("patikalı yamaçlı") Oroktoy.
Oroktu-Oy akarsu. Oroktoy.
Orto-Kuyum Elik. Sredniy Kuyum.
Orto-Saydı O-Tur. Sredniy Saydı.
Orto-Souzga O-Tur. Srednyaya Souzga.
Orto-Tırğa Çoy. Srednyaya Tırğa.
Ortolık doğal sınır. Koş. ("ada") Ortalık.
Orus-Çargı Şeb. Ulus-Çerga.
Orus-Kamlak Şeb. Russkiy Kamlak.
Orus-Sartakol Çoy. Russkiy Sartakol.
Orus-Şaşıkmán Ong. Russkiy Şaşıkmán.
Otogol Ü-Kan. Mariniskaya.
Oymok dağ. ("yüksük") Oymok.
Oymon Ü-Köksin. Ust'-Koksa.

- Oyrot-Tura Oyrot-Tura.**
Ölö-Tuu akarsu. ("alaca dağ") **Uleta.**
Ölö-Tuu Ong. Uleta.
Ölöçi ova. Oleçi.
Ölönüdü akarsu. ("otu bol olan yer")
Yelanda.
Ölönüdü Elik. Yelanda.
Örköş dağ. ("deve hörgücü") **Orkeş.**
Örtü akarsu. ("kurban") **Oleçi.**
Ötküç Turaç. İtkuç.
Özök Çoy. Uzek.
Paslaul = Baslaul.
Pazla = Bazla.
Piji = Biji.
Sabanka ova. Sabanka.
Sadra Turaç. Sadra.
Sagandu Ü-Köksin. Sagandu.
Saksabay Ü-Köksin. Saksabay.
Sal-Keçü dağ. ("sallı geçit") **Sal-Keçu.**
Salazan Turaç. Salazan.
Salcar dağ. Saldjar.
Salcar Ong. Saldjar.
Saldu akarsu. Sedluşka.
Salgandu Çoy. Salgandu.
Samiş akarsu. Samiş.
Sap-Sarı Ulagan. Sapsaru.
Saraktı dağ. Sarakta.
Saratan Ulagan. Saratan.
Sarazan Çoy. Sarazan.
Sarı-Çat dağ. ("sarı melez ağacı") **Sarçet.**
Sarı-Kobi akarsu. Sargoba.
Sarı-Kobi dağ. Sargoba.
Sarı-Kobi Ong. ("sarı çayır") **Sargoba.**
Sarı-Kökiş akarsu. Sarı-Kokşa.
Sarı-Kökiş ova. Sarı-Kokşa.
Sarı-Oçok akarsu. Sarı Oçok.
Sartakol Çoy. Sartakol.
Sartamır dağ. Sartamır.
Say-Konuş akarsu. Say-Konuş.
Saydis dağ. Saydis.
Saydis O-Tur. Saydis.
Saydis-Suu akarsu. Saydis.
Saykay dağ. Saykay.
Saylu-Kem akarsu. Salyugem.
Saylu-Kem dağ. Salyugem.
Sayrazı Turaç. Sayrazı.
Sebi akarsu. Sema.
Sebi-Oozı akarsu. Ust'-Sema.
Sederlü Ong. Sederlyu.
Sen-Boom dağ. Sen-Bom.
Settü-Öl akarsu. Settu-Ol'.
Sıgırar akarsu. Sıgırar.
Simultı = Sumultı.
Sında Çoy. Sında.
Siya Turaç. Siya.
Sogonolu-Kır dağ. ("soğanlı dağ")
Sogonolu-Kır.
Sotoniş akarsu. Sotoniş.
Sö ova. Syo.
Sööltü akarsu. Siul'ta.
Sööltü O-Tur. Siul'ta.
Sörön akarsu. Seren.
Sörön dağ. Seren.
Sugaş Ü-Kan. Sugaş.
Sugul Çoy. ("bataklık") **Sugul.**
Sumultı akarsu. Sumulta.
Sumultı Ü-Köksin. Sumulta.
Suranaş Turaç. Suranaş.
Surlu-Ayrı dağ. Surayrı.
Surula Ong. Surula.
Suruyazı akarsu. Sur'ya.
Susku akarsu. Suuzga.
Suugaş akarsu. Şugaş.
Suuzar Ü-Kan. Souzar.
Suuzga O-Tur. Souzga.
Sürü-Kır dağ. Siregur.
Şabilu akarsu. Şavyı.
Şabilu dağ. Şavyı.
Şajikman Şişikman.
Şakşa O-Tur. Şakşa.
Şamandu akarsu. ("şamanı çok olan yer")
Kamga.

- Şañjaroy dağ. Şanjaroy.
 Şaymıl dağ. Şaymıl.
 Şıkşular akarsu. Şuşkular.
 Şıkşular Şeb. ("ense") Şuşkular.
 Şımura Ü-Kan. Çeçuliha.
 Şıra-tuu dağ. Şiranda.
 Şırgaytu akarsu. Şırgayta.
 Şırgaytu Şeb. ("şırıldayan dere") Şırgayta.
 Şibee dağ. Şibe.
 Şibeelik dağ. Şibelik.
 Şibeelik Şeb. Şebalino.
 Şiberti akarsu. Şibirta.
 Şiberti Ü-Köksin. Şibirta.
 Şunarak Turaç. Şunarak.
 Tabılga Ulagan. Taybılga.
 Taldu dağ. Talda.
 Taldu Ong. ("söğüdü çok olan yer") Talda.
 Talon Turaç. Talon.
 Tañkılı Şeb. ("tütünü bol olan yer")
 Tankıla.
 Tarbagan dağ. Tarbagan.
 Tarbagandu-Mees dağ. Tarbaganda.
 Tarkattı Ong. Tarhata.
 Taştu-Kat dağ. Taştu-Kat.
 Taştu-Köl göl. Taştukol' ("taşlı göl").
 Taştudık-Köl göl. Taştudıkkol'.
 Taygaçak Çoy. Taygaçak.
 Taylap Turaç. Taylap.
 Tebek-Kucur dağ.
 Tekelü akarsu. ("tekeli, keçili") Tekelyu.
 Teleñit-Sar(ı) -Togoy doğal sınır. Koş.
 Telengit-Sartogoy.
 Temiçi-Ayrı akarsu. Temiçi.
 Temir-Aldı dağ. Temiraldı.
 Teñelü doğal sınır. Koş. Tenedu.
 Tereçi Turgaç. Tereçi.
 Terektü Terektü.
 Terektü Ü-Köksin. ("kavağı çok olan yer")
 Terekta.
 Tereñ-Köl göl. Terengkol'.
 Tırğa Çoy. Tırğa.
 Tıt-Kesken ova. Tıtkesken.
 Tıttu-Kobı dağ. Tıttu-Kobı.
 Togolok dağ. Togolok.
 Togus-Kaan akarsu. Toguskan.
 Tolgoyok dağ. Tolguyak.
 Tolgoyok Elik. Tolguyak.
 Tolgoyok Şeb. Tolguyak.
 Tondoşka Turaç. Tondoşka.
 Tongut dağ. Tongut.
 Tootoy akarsu. Tobotoy.
 Tootoy Ong. Tobotoy.
 Topçı-Kaan akarsu. Topçugan.
 Topuçı Şeb. Topuçı.
 Toştı akarsu. Toştı.
 Toştı ova. ("buzlu") Toştı.
 Totna Turaç. Totna.
 Töbölör doğal sınır. Koş. ("tepeler")
 Tebeler.
 Töbölü Ong. ("tepeleri çok olan yer")
 Tibslyu.
 Tögörük Ü-Köksin. Tyuguryuk.
 Tölös sıradağ. Teletskiy.
 Töñkülük Ong. Tokyulyuk.
 Töö-Tuu dağ. ("deve dağı") Tootu.
 Töröoti Ong. Terbeti.
 Tujaar Ulagan. ("salık atlı") Tujaar.
 Tuloy Turaç. Tuloy.
 Tunca Çoy. Tunja.
 Tuncı O-Tur. Tunca.
 Turaçak Turaç. ("kulube") Turaçak.
 Tuu-Kaya dağ. Tugaya.
 Tuyaktu akarsu. Tuyekta.
 Tuyaktu Ong. Tuyekta.
 Tuyukta = Tuyaktu.
 Tülem Turaç. Tyulem.
 Tümeçin Ong. Tumeçin.
 Tüñür Ü-Köksin. Tungur.
 Türgen-Suu akarsu. ("hızlı akan su")
 Tyurgensu.
 Tüşkenek Çoy. Tuşkenek.
 Tütülge Turaç. Tyutyulek.

Uajan Elik. Ugajan.
 Ugar ("dinleyen") Ugar.
 Ulagan-Oozı Ulagan. Ust'-Ulagan.
 Uları doğal sınır. Koş. Uları.
 Ulu-Cay Ü-Kan. Ulu-Jay.
 Ulu-Oydık akarsu. Uloydık.
 Ululu akarsu. Ulala.
 Ululu Ulala = Oyrot-Tura.
 Umak-Taş dağ. Umak-Taş.
 Uurlu-Aspak O-Tur. Uurlaspak.
 Ursul akarsu. Ursul.
 Uskuş Çoy. Uskuç.
 Uy-Tüşken akarsu. Uytuşken.
 Uy-Tüşken Elik. Uytuşken.
 Uzun-Boom dağ. Uzun-Bom.
 Uzun-Tal doğal sınır. Uzun-Tal.
 Uzunay dağ. Uznay.
 Uzunay O-Tur. Uznay.
 Üç-ayrı dağ. Beluha.
 Üç-Sürü = Üç-Ayrı.
 Üçek akarsu. Uçek.
 Üçek Çoy. Uçek.
 Üldü-Kem akarsu. İl'dugem.
 Ülegem akarsu. Ulegem.
 Üngürek Elik. Ungyurek.

Ürbüttü dağ. Yurbuttu.
 Üreñ-Art akarsu. Urenart.
 Üstigi-Kara-Suu Ong. Berhniy
 Karasuk.
 Üstügi-Baspaul Çoy. Berh-Paspaul.
 Üstügi-Buulandık Ong. Berhniy
 Buulandık.
 Üstügi-Çopoş Elik. Berhniy Çepoş.
 Üstügi-Iji O-Tur. Berhniy İşa.
 Üstügi-Kuyum Elik. Berhniy Kuyum.
 Üstügi-Mını O-Tur. Berhniy -Mını.
 Üstügi-Oroktu-Oy Ong. Berhniy
 Oroktoy.
 Üstügi-Oymon Ü-Köksin. Berhniy
 Oymon.
 Üstügi-Saydı O-Tur. Berhniy Saydı.
 Üstügi-Şibilik akarsu. Berhniy
 Şibilik.
 Üstügi-Tırğa Çoy. Berh-Tırğa.
 Üstük Ü-Köksin. Yustik.
 Üybey akarsu. Uyimei'.
 Üybey Turaç. Uyimei' / Ulmei'.
 Üznezi akarsu. Uznezya.
 Üznezi Elik. Uznezya.
 Üztüba akarsu. Ustyuba

BOY İSİMLERİ

Bu listede Altaylıları oluşturan altı esas boy ve bu boy birliklerine giren alt boylar gösterilmiştir. Altaylıları oluşturan altı ana boy şunlardır: Altay-Kiji, Teleut, Telengit, Tuba, Kumandı ve Çalkan. Parantez içinde verilen isimler ise o boy ile bağlantısı olan diğer boy veya alt boy adlarıdır. Bazı durumlarda parantez içinde bir kaç isim bulunmaktadır; burada sıralama, büyükten küçüğe doğru gitmektedir. Bazen boy adının birkaç varyantı verilmiştir, temel varyant dışındakilere nisbeten az rastlanmaktadır.

Aara (Altay-Kiji).

Alal (Teleñit, Tölös).

Alkat I (Altay-Kiji).

Alkat II (Teleñit).

Altay-Kiji.

Ap (Teleñut, Aç-Kıştım).

Ar Tumat (Teleñut, Tumat).

Arı = Aara.

Balay-Komloş (Tuba, Komloş).

Bayat-Kiji (Teleñut).

Baylagas I (Altay-Kiji).

Baylagas II (Tuba).

Bedibeş-Küzön = Medibeş Küzön.

Boguskap (Altay-Kiji).

Bötöbük-Küzön (Tuba, Küzön).

Burut I (Altay-Kiji).

Burut II.

Caabır = Cabır I, II.

Caarık = Cagırık I, II.

Cabak (Teleñit).

Cabır I (Altay-Kiji).

Cabır II (Tuba).

Cagırık I (Altay-Kiji) = Carık I.

Cagırık II (Tuba).

Cakşı = Çakşı.

Calañ-Komdoş (Tuba, Komdoş).

Caramalu-Sarı-Almat (Altay-Kiji,

Almat, Sarı-Almat).

Carık I (Altay-Kiji).

Carık II = Cagırık II.

Ceti-Sarı (Altay-Kiji).

Cıdak (Teleñit).

Cış-Kiji = Tuba.

Cıtas = Cıttu-As.

Cıttu-As (Teleñit).

Ciber (Tuba, Tirgeş).

Cortı (Teleñut, Aç-Kıştım).

Cotı (Kumandı-Kiji).

Curtas (Tuba).

Cuutı I (Teleñut, Aç-Kıştım).

Cuutı II (Tuba).

Cuutı III (Kumandı).

Cüber = Ciber.

Cüs I (Altay-Kiji).

Cüs II (Tuba).

Çabat (Kumandı-Kiji).

Çabraş (Kumandı-Kiji).

Çagal = Çagat (Tuba, Tirgeş).

Çakşı (Kuu-Kiji).

Çalkan = Şalğan.

Çalman (Teleñut).

Çañmak-Cüs (Tuba, Cüs).

Çaptı (Altay-Kiji).

Çaptıy = Çaptı.

Çarlızak-Toñgıjan (Altay-Kiji,

Toñjan).

Çeberek-Mundus (Altay-Kiji, Mundus).
 Çedibeş = Medibeş-Küzön.
 Çıgal (Tuba).
 Çıgat (Tuba).
 Çiygen (Tuba).
 Çobot (Kumandı-Kiji).
 Çor-Sagal (Altay-Kiji, Sagal).
 Çoros I (Altay-Kiji).
 Çoros II (Teleñgut).
 Çulum-Mundus (Altay-Kiji, Mundus).
 Çüñüs (Teleñgut, Aç-Kıştım).
 Elik (Altay-Kiji).
 İrkit I (Altay-Kiji).
 İrkit II (Teleñit).
 İyt-Cüs (Tuba, Cüs).
 Kaal (Altay-Kiji).
 Kadudas-Koçdoş = Katudas-Komdoş.
 Kaldan-İrkit (Altay-Kiji, İrkit).
 Kan (Altay-Kiji).
 Kara-Almat (Altay-Kiji, Almat).
 Kara-Cagırık (Tuba, Cagırık).
 Kara-Carık = Kara-Cagırık.
 Kara-İrkit (Altay-Kiji, İrkit).
 Kara-Mayman (Altay-Kiji, Mayman).
 Kara-Mundus (Altay-Kiji, Mundus).
 Kara-Soyoñ (Altay-Kiji, Soyoy).
 Kara-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
 Kara-Togus (Tuba, Tirgeş, Togus).
 Kara-Tumat (Teleñgut, Tumat).
 Katudas-Komdoş (Tuba, Komdoş).
 Kergil I Altay-Kiji).
 Kergil II (Teleñit).
 Kergil III (Tuba).
 Kergit (Altay-Kiji).
 Kıdat-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
 Kıpçak I (Altay-Kiji).
 Kıpçak II (Teleñit).
 Kıpçak III (Teleñgut).
 Kırtıs (Altay-Kiji).
 Kiş-Tiñider-Küzön (Tuba, Küzön).

Kiyis-Börük-Komdoş (Tuba, Komdoş).
 Kobolı (Altay-Kiji).
 Koçkor-Mundus I (Altay-Kiji, Mundus).
 Koçkor-Mundus II (Teleñgut, Mundus).
 Komdogoş = Komdoş.
 Komdoş I (Altay-Kiji).
 Komdoş II (Tuba).
 Komnoş = Komdoş.
 Kottı (Teleñit).
 Köbök I (Altay-Kiji).
 Köbök II (Teleñit).
 Köbürçi-Komdoş (Tuba, Komdoş).
 Köcö (Altay-Kiji).
 Kögöl-Mayman (Ayatay-Kiji, Mayman).
 Kögüs-Balan-Komdoş (Tuba, Komdoş, Balap-Komdoş).
 Kökön-Komdoş (Tuba, Komdoş).
 Köl-Çagat (Tuba, Tirgeş, Çagat).
 Kööbök = Köbök II.
 Köös-Küzön (Tuba, Küzön).
 Köröl-Mayman (Altay-Kiji, Mayman).
 Közögölü-Kara-Almat (Altay-Kiji, Almat, Kara-Almat).
 Kra-Çagat (Tuba, Tirgeş, Çagat).
 Kubandı = Kumandı.
 Kumandı.
 Kuu-Kiji.
 Kuvantı = Kumandı.
 Küsön = Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
 Küzön (Tuba).
 Majibaş-Küzön (Tuba-Küzön).
 Marat (Altay-Kiji).
 Markit = Mörküt II, III.
 Maydı-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
 Mayma = Mayman I.
 Mayman I (Altay-Kiji).
 Mayman II (Teleñit).
 Mayman III (Teleñgut).

Mogol I (Altay-Kiji).
 Mogol II (Teleñit).
 Moodor (Altay-Kiji).
 Mörküt I (Altay-Kiji).
 Mörküt II (Teleñit).
 Mörküt III (Teleñut, Bayat-Kiji).
 Mundus I (Altay-Kiji).
 Mundus II (Teleñit).
 Mundus III (Teleñgut).
 Mundus IV (Tuba).
 Muntus = Mundus II.
 Mürküt = Mörküt III.
 Nayma = Mayman I.
 Nayman = Mayman I.
 Ooçı I (Altay-Kiji).
 Ooçı II (Teleñgut).
 Orgonçı (Teleñit).
 Orocı (Teleñit).
 Orodçı = Orocı.
 Ottı (Teleñit).
 Oyrot (Teleñit).
 Ööçü = Ooçı II.
 Öylük (Altay-Kiji).
 Saal = Sagal II.
 Sagal I (Altay-Kiji).
 Sagal II (TeleGit).
 Salgılar (Tuba).
 Sañmay (Tuba, Tirgeş).
 Sargayçı-Cüs (Tuba, Cüs).
 Sarı-Almat (Altay-Kiji, Almat).
 Sarı-Cagırık (Tuba, Cagırık).
 Sarı-Cüs (Tuba, Cüs).
 Sarı-Çagat (Tuba, Tirgeş, Çagat).
 Sarı-İrkit (Altay-Kiji, Irkit).
 Sarı-Soyoñ (Altay-Kiji, Soyoy).
 Sarı-Todoş (Altay-Kiji, Todoş).
 Sarı-Togus (Tuba, Tirgeş, Togus).
 Sarılar (Tuba).
 Sart I (Altay-Kiji).
 Sart II (Teleñgut).
 Sebi (Altay-Kiji).
 Sığınçı-Carık = Sogonçı-Cagırık.
 Sogonçı-Cagırık (Tuba, Cagırık).
 Soo (Kumandı-Kiji).
 Soyoy I (Altay-Kiji).
 Soyoy II (Teleñit).
 Soyoy III (Tuba).
 Soyoy-İrkit (Altay-Kiji, Irkit).
 Sölük (Altay-Kiji).
 Suraz (Altay-Kiji).
 Suuzar (Altay-Kiji).
 Şalgan (Kuu-Kiji).

Şalgandu = Kuu-Kiji.
 Şalkandu = Kuu-Kiji.
 Şañmı-Cüs = Çañmak-Cüs.
 Şıra-İrkit = Sarı-İrkit.
 Şor (Tuba, Cüs).
 T'üs = Cüs I, II.
 Tag-Çıgat (Tuba-Çıgat).
 Tañdı I (Altay-Kiji).
 Tañdı II (Tuba).
 Tañdu = Tañdı.
 Tas-Cüs (Tuba-Cüs).
 Tas-Kergil (Tuba, Kergil).
 Tas-Komdoş (Tuba, Komdoş).
 Tastar (Kumandı-Kiji).
 Teleñgut.
 Teleñit.
 Tirgeş (Tuba).
 Todoş I (Altay-Kiji).
 Todoş II (Teleñut).
 Togul I (Altay-Kiji).
 Togul II (Tuba).
 Togus (Tuba, Tirgeş).
 Ton I (Tuba, Komdoş).
 Ton II (Kumandı-Kiji).
 Toñgıjan = Toñjan I, II.
 Toñjon = Toñjan I, II.
 Toñjan I (Altay-Kiji).
 Toñjan II (Teleñit).
 Toñjoon = Toñjan I, II.
 Toñjoron-Küzön (Tuba, Küzön).
 Torgul I (Teleñgut).
 Torgul II = Togul I, II.
 Toro (Teleñgut).
 Totoş = Todoş I, II.
 Toyon (Kumandı-Kiji).
 Tölös I (Teleñit).
 Tölös II (Teleñgut).
 Töölös = Tölös I, II.
 Törböt (Altay-Kiji).
 Tört-As (Teleñgut, Aç-Kıştım).
 Tuba.
 Tuma = Tuba.
 Tumat I (Altay-Kiji).
 Tumat II (Teleñgut).
 Tuu-Toñgıjan (Altay-Kiji, Toñjan).
 Tuva = Tuba.
 Ulan (Teleñit).
 Uştı-Sarı (Tuba).
 Ülüp (Altay-Kiji).
 Yaabır = Cabır II.
 Yaarık = Carık II.
 Yabır = Cabır II.

ERKEK VE KADIN ÖZEL İSİMLERİ

Kısaltmalar:

Erkek adı: *E.*

Kadın adı: *K.*

Hem erkeğe hem kadına verilen ad: *EK.*

Abaday *E.*

Abak *E.*

Abakay *K.*

Aban *E.*

Abanka *K.*

Abaş *E.*

Abaşka *K.*

Abaştay

Abay *E.*

Abdul (<Ar. Abdulla) *E.*

Abık *E.*

Abıkan *E.*

Abıl *E.*

Abılday *E.*

Abıy *E.*

Acan *K.*

Acas

Acat

Acımaş

Acıs

Açabay *E.*

Açap *E.*

Açaş *EK.*

Açay *EK.*

Açayıñ /ayaçım *EK.*

Açıkçı

Açım *E.*

Açınbas *E.*

Adabas ("adlandırılmaz" < ada-
"adlandırmak")*E.*

Adabay *E.*

Adadıy

Adan *E.*

Adar *E.*

Adaru

Adaş ("adaş") *K.*

Adat *E.*

Adıbas = Adabas *E.*

Adıbay *E.*

Adıcok *E.*

Adık *K.*

Adıkı *K.*

Adılak

Adılay *EK.*

Adımaş *K.*

Adınak (< at- "ateş etmek") *E.*

Adınar *E.*

Adınaş (< at- "ateş etmek") *E.*

Adır *K.*

Adıs ("peynir saklamak için kullanılan
ahşaptan kafes") *E.*

Adış (< at- "ateş etmek") *E.*

Adışka *K.*

Adıyak

Adıyan / Adıyañ

Adıyaş

Adıyat

Adıyka *K.*

Adıyok (< adı çok "adsız") *E.*

Adnak

Adnay
 Aduçı *E.*
 Adula *E.*
 Adun *E.*
 Aduş *E.*
 Aduu *E.*
 Aduy *E.*
 Agadı
 Agan *E.*
 Agana *K.*
 Agas *EK.*
 Agay *E.*
 Agıcı
 Agıdı
 Agırtu *E.*
 Aguna *K.*
 Agunak *K.*
 Agunay *K.*
 Ak-Kuş ("ak kuş") *EK.*
 Akalay
 Akar *E.*
 Akbala ("beyaz çocuk") *K.*
 Akcarın *K.*
 Akcigit ("ak yiğit")
 Akcul *E.*
 Akça ("akçe, para") *EK.*
 Akçabay ("parası çok olan") *E.*
 Akçaç ("beyaz saçlı") *E.*
 Akçal *E.*
 Akçalay *K.*
 Akçamay = Akçabay *E.*
 Akçañakçaş
 Akçaş = Akçaç *E.*
 Akçış *E.*
 Akın
 Akıt *E.*
 Akıy
 Akka
 Akkul *E.*
 Akmet *E.*
 Akpak ("bembeyaz, temiz") *E.*

Akpaş *E.*
 Aksanaa (Rus. Oksana) *K.*
 Aksım *E.*
 Aksıt
 Aktay *E.*
 Alacak *E.*
 Alacay *K.*
 Alagay *K.*
 Alakün
 Alamçı *EK.*
 Alan *E.*
 Alañış *K.*
 Alankı *K.*
 Alañzibas ("şübhe etmeyen, kararlı") *E.*
 Alar *E.*
 Alaruş *E.*
 Alaruşka *K.*
 Alas *EK.*
 Alasarı
 Alaş *E.*
 Alban *E.*
 Albançı *E.*
 Albıy *E.*
 Alçı *E.*
 Alçımay
 Alçıy
 Aldaa
 Aldır *E.*
 Aldırbas *E.*
 Aldırbaş
 Algıy *E.*
 Algıyçı *E.*
 Alıbay *E.*
 Alış *E.*
 Alışka
 Almadak *E.*
 Almaş *K.*
 Almat *E.*
 Altay *E.*
 Altayçı *E.*
 Altıbay *E.*

- Altılay *K.*
 Altın ("altın") *EK.*
 Altın-Çaçak *K.*
 Altın-Çeçek *K.*
 Altın-Tana *K.*
 Altınay *K.*
 Altınbay *E.*
 Altınçı ("altına meraklı") *EK.*
 Altırak *E.*
 Amadu *E.*
 Amat ("hayal") *E.*
 Amıgu *E.*
 Amır ("sakin, huzurlu") *E.*
 Amır-Sanaa *E.*
 Amıra *K.*
 Amıran *E.*
 Amırbay *E.*
 Amırçak *EK.*
 Amırçı *EK.*
 Amırğaş *K.*
 Amırgı *EK.*
 Amırkuş
 Amıy *E.*
 Ana (Rus. Anya, Anna) *K.*
 Anabay *EK.*
 Anaçak (Rus. Anyuta, Anna) *K.*
 Anak (Rus. Anka, Anna) *K.*
 Anakı (Rus. Anka, Anna) *K.*
 Anas (Rus. Anastasya) *K.*
 Anaşkı (< Rus. Ananiy) *E.*
 Anat *E.*
 Anatpay *E.*
 Anay
 Añçı ("avcı") *E.*
 Añçıbay *E.*
 Ançım *E.*
 Añçır *E.*
 Añçış *E.*
 Añday *E.*
 Añdep *E.*
 Añduy
 Añır *EK.*
 Añıskı *K.*
 Añış
 Añışka *EK.*
 Añıy *E.*
 Añtak *E.*
 Anturak *E.*
 Anulay *K.*
 Anut *E.*
 Anuy *E.*
 Anuyka *K.*
 Apan (Rus. Afonya) *E.*
 Apanaş *E.*
 Apay *K.*
 Apayat *K.*
 Apayt *E.*
 Apçı
 Apıy *E.*
 Apıyan *EK.*
 Apsiley (Rus. Vasiliy) *E.*
 Arabay *E.*
 Aracan *E.*
 Aracançı *E.*
 Araçı *K.*
 Aradan
 Aradançı
 Aram *E.*
 Arana *K.*
 Aranay *EK.*
 Arançı
 Araş
 Arba *E.*
 Arbabay *E.*
 Arbakay
 Arbanak *E.*
 Arbanas
 Arbaş
 Arbay *E.*
 Arbin *E.*
 Arcış
 Arçan *E.*

Arçı E.
 Arçım E.
 Arçın E.
 Arçınay EK.
 Arçınçı E.
 Arçınday E.
 Arçım (Rus. Artem) E.
 Arçu E.
 Arçuday E.
 Ardak E.
 Arday E.
 Argaçı E.
 Argak
 Argaltı
 Argancı K.
 Argım E.
 Argımak E.
 Argımay E.
 Argıs
 Argış
 Arık ("zayıf, çelimsiz") E.
 Arıkpay E.
 Ariş (Rus. Arişa, İrina) K.
 Arişka (Rus. Arişka, İrina) K.
 Arkan (Rus. Arkan) E.
 Arkıt E.
 Arlık
 Arlu
 Arpaş EK.
 Arpiş E.
 Arsaane (Rus. Arasniy) E.
 Artabas EK.
 Artaş
 Artıkçı E.
 Artımay ("dört nala koşan") E.
 Artış E.
 Artışka K.
 Artıy E.
 Artulay K.
 Aruna K.
 Arunay K.

Arutay K.
 Aruu K.
 Askan EK.
 Askanak E.
 Askış
 Aspan E.
 Astam K.
 Astamçı
 Astañ E.
 Astın / Astıñ E.
 At-Oyunçı ("binici") E.
 Atabay E.
 Atagan ("ateş eden") E.
 Atanar E.
 Atbu
 Atıku E.
 Atkay E.
 Atkıl E.
 Atkın E.
 Atkır E.
 Atpan E.
 Atpay E.
 Atpuu E.
 Ay-Bilek E.
 Ay-Çeçek K.
 Ay-Kanat E.
 Ay-Mergen E.
 Ay-Sanaa K.
 Ay-Sırga K.
 Ay-Sudur E.
 Ay-Tana K.
 Ayaa K.
 Ayabas E.
 Ayabay E.
 Ayacı K.
 Ayan E.
 Ayana K.
 Ayar E.
 Ayaru K.
 Ayas E.
 Ayaspay E.

Ayat *E.*
 Ayatki *E.*
 Ayazak *E.*
 Aybala *K.*
 Aybıçı *EK.*
 Aybık *E.*
 Aybıs *K.*
 Aybıstan *E.*
 Aybiş *E.*
 Aybu *EK.*
 Aydar *E.*
 Aydım *E.*
 Aydiñ / Aydın *E.*
 Aydınar
 Aydıis *K.*
 Aydış
 Aydu / Aydı *E.*
 Aygıraş *E.*
 Ayılçı ("misafir") *EK.*
 Ayıldıaş *E.*
 Ayızak ("misafirliğe gitmeyi seven kişi")
E.
 Aylamay *EK.*
 Aylan *E.*
 Aylanaş *K.*
 Aylanbay *E.*
 Aylanıs *EK.*
 Aylanış *EK.*
 Aylu
 Ayluş
 Aymak *EK.*
 Ayman *EK.*
 Aymırak *EK.*
 Ayna *K.*
 Ayraş
 Ayru *K.*
 Ayruş ("yaba, çatal") *E.*
 Aytaş *E.*
 Aytpaa
 Aytpaan
 Aytpas *E.*

Ayuku
 Azak *E.*
 Azan *E.*
 Azıbay *E.*
 Azış
 Azubay *E.*
 Azulay *EK.*
 Baaba *K.*
 Baabay *E.*
 Baabıy *EK.*
 Baacan / Baacañ *E.*
 Baaçay *EK.*
 Baatı *E.*
 Baatır *E.*
 Baay = Bagay *EK.*
 Baazım ("biz") *K.*
 Babaa
 Babaçak *E.*
 Babaday *EK.*
 Babak *E.*
 Babal
 Baban *EK.*
 Babantı
 Babaş
 Babay *E.*
 Babıday *E.*
 Babil
 Babırgan
 Babış
 Babıyañ
 Bablapka *K.*
 Babraş *E.*
 Babu *E.*
 Babuk *E.*
 Bacalık
 Bacı *E.*
 Bacır
 Bacıra *K.*
 Bacırbay *E.*
 Bacıy
 Baçım *EK.*

Baçımat		Balıkçı <i>E.</i>	
Baçımay <i>EK.</i>		Baltırğan <i>E.</i>	
Baçımçı		Banalık	
Baçımdaş		Baniüş (Rus. Vanyuşa, İsvan) <i>E.</i>	
Baçır <i>E.</i>		Barabaş <i>E.</i>	
Baçış <i>E.</i>		Baramay <i>E.</i>	
Baçıt <i>E.</i>		Barbaçak <i>E.</i>	
Baçıy		Barbas	
Baçmat <i>K.</i>		Barbaş <i>E.</i>	
Badaa		Barcı	
Badak		Barcım	
Badakı		Barçıkay	
Badarçı <i>E.</i>		Barçış	
Baday <i>E.</i>		Bardan	
Badı <i>E.</i>		Bardış	
Badık <i>E.</i>		Bargaacı <i>K.</i>	
Badışka <i>K.</i>		Barık <i>E.</i>	
Bagan ("sütun") <i>E.</i>		Barkat	
Bagana <i>K.</i>		Barkı	
Bagaş		Barkıçı <i>E.</i>	
Bagay ("kötü") <i>K.</i>		Barkış	
Bagdır <i>E.</i>		Barkıştay	
Bagır <i>E.</i>		Barkıt <i>E.</i>	
Bakamay <i>K.</i>		Barnul <i>E.</i>	
Bakaş ("yavru kurbağa") <i>E.</i>		Barslay <i>E.</i>	
Bakay		Bartak	
Bakçıbay <i>E.</i>		Barzakay	
Bakiş		Başta	
Baklay		Baştıy <i>E.</i>	
Balabay		Batan <i>E.</i>	
Balacıy <i>K.</i>		Batay	
Balaka <i>K.</i>		Batılak	
Balakıs <i>K.</i>		Batıy <i>E.</i>	
Balan / Balañ <i>K.</i>		Batıyke <i>EK.</i>	
Balañdı		Batpaan	
Balanka <i>K.</i>		Batpanak <i>EK.</i>	
Balasu <i>K.</i>		Batpay <i>K.</i>	
Balay ("çocuk") <i>EK.</i>		Bay-Sudur <i>E.</i>	
Balban <i>E.</i>		Bayan <i>EK.</i>	
Balbık <i>E.</i>		Bayankı <i>K.</i>	
Baldan / Baldañ		Bayaru <i>K.</i>	

- Bayaş *K.*
 Bayban ("erkek, koca") *E.*
 Baybay
 Bayçañ *K.*
 Bayçı *E.*
 Bayçıl *K.*
 Bayçış
 Bayda
 Baydan / Baydañ
 Baydar *E.*
 Baydas *E.*
 Baydaş *E.*
 Baydıs *E.*
 Baydıska *EK.*
 Baydış
 Baydıy *E.*
 Baydok *E.*
 Baydu *E.*
 Baygıs *K.*
 Bayın / Bayçıñ
 Bayınka *K.*
 Bayır *E.*
 Bayırçı *EK.*
 Bayıs
 Bayış
 Bayış
 Bayıt
 Baykal *E.*
 Baylıs
 Baylu *E.*
 Baynım
 Baynıs *E.*
 Baynış *E.*
 Bayra *K.*
 Bayram ("bayram") *EK.*
 Bayramçı *E.*
 Bayran *E.*
 Bayrañ *K.*
 Bayrı ("dokumada uzunluk ölçüsü") *K.*
 Bayrım *EK.*
 Bayrın / Bayrıñ *E.*
- Bayrış *E.*
 Bayrulay *K.*
 Bayrulu *K.*
 Baytagaş *E.*
 Baytalak *EK.*
 Baytam
 Bayzıñ / Bayzın ("zengin") *E.*
 Bayzu
 Bazı
 Bazım
 Bazımat
 Bazır
 Bazmaş *K.*
 Bebey
 Bedek *E.*
 Beden / Bedeñ *E.*
 Bedes *E.*
 Bedey
 Bedik
 Bedim
 Bediş
 Bediy *E.*
 Bediyke *K.*
 Bedreş
 Beke
 Bekeley *EK.*
 Beken *E.*
 Bekeş *E.*
 Bekpek *E.*
 Bekşley
 Bektay *K.*
 Bekteş *E.*
 Beldek
 Beldir
 Bele *E.*
 Belegeş
 Belek (Rus. Polikarp) *E.*
 Belen / Beleñ *EK.*
 Belençek
 Beleñir *K.*
 Beleñke *K.*

Beleş <i>E.</i>	Bılı <i>E.</i>
Beley <i>E.</i>	Bily <i>EK.</i>
Belgeş <i>E.</i>	Biltak <i>E.</i>
Beltir <i>E.</i>	Bıyıylak <i>EK.</i>
Beltirek <i>E.</i>	Bırçay <i>K.</i>
Bepeldik	Bırık <i>E.</i>
Bepiyt <i>E.</i>	Bırıs <i>K.</i>
Berbes	Bırış
Berbey <i>E.</i>	Bırkiş
Berçi	Bırsu
Berden	Bışanka <i>K.</i>
Berebur (Rus. "ön anlaşmalar") <i>E.</i>	Bitim
Berek	Bitin / Bitiñ
Bereseyke (Rus. Firs) <i>E.</i>	Bitis <i>E.</i>
Beret <i>E.</i>	Bitiş <i>E.</i>
Berneçek	Bıy <i>E.</i>
Beseyke (Rus. Firs) <i>E.</i>	Bıyam
Beşti	Bıyandu <i>K.</i>
Beten <i>E.</i>	Bıyantı <i>K.</i>
Beteş	Bıyaş
Betiş	Bıyay <i>K.</i>
Betpenek <i>E.</i>	Bıyba
Betpeş	Bıybıy
Betpey <i>EK.</i>	Bıydaş <i>E.</i>
Beytim / Beytiñ	Bıydaştı <i>E.</i>
Bezekel	Bıydı
Bezeken	Bıydık <i>E.</i>
Bıbay	Bıydış
Bıbıy	Bıylaş <i>K.</i>
Bıcaltay <i>EK.</i>	Bıytık <i>E.</i>
Bıcı <i>K.</i>	Bıytışka <i>K.</i>
Bıcıra <i>K.</i>	Bıçen / Bıçeñ
Bıçaş	Bilbes
Bıçıyak <i>EK.</i>	Bilbürü <i>K.</i>
Bıdı	Bile
Bıdık <i>E.</i>	Bileeçi <i>EK.</i>
Bıdın <i>E.</i>	Bilenti
Bıdış <i>E.</i>	Bilte
Bıgış	Biltek <i>E.</i>
Bıkı <i>E.</i>	Biyen / Biyeñ
Bılbı	Bobıyt <i>E.</i>

Bobon *E.*
Boboş *E.*
Boboy *EK.*
Bocı *K.*
Boco ("şarabın damıtılmasından sonra kalan
 posa") *K.*
Bocoçı *K.*
Bocot
Boçko *EK.*
Bodır *E.*
Bogono *E.*
Bogonoş *E.*
Bogonoy *K.*
Bogoş
Boguu
Bok *E.*
Bokçiy *E.*
Bokço *E.*
Bokıy *E.*
Bokoo
Bokoy *E.*
Bokra
Boktoş *E.*
Boktu ("boklu") *E.*
Boktuşka *E.*
Bokul *E.*
Bokuş *E.*
Bolçokbaş ("top baş, yuvarlak baş") *K.*
Bolçono
Bolçoy ("küre, top") *EK.*
Boldı
Boldır
Bolot *E.*
Boltış
Boltıy *E.*
Boltoy *EK.*
Boluştopy *E.*
Boociy
Boociyka *EK.*
Boodıy
Bookoy

Bookraş
Boopoy *K.*
Borbiy *E.*
Borbo = Borbuy *E.*
Borbok ("tombul") *K.*
Borbon *E.*
Borboy ("deri kürk") *E.*
Bordomol *E.*
Borlomoy *EK.*
Borlon
Borlon / Borloñ
Bornoş
Boro *E.*
Boroldoy *E.*
Borondi
Boronoş
Boroñot ("frenküzümü") *K.*
Boros *EK.*
Boroş (Rus. Praskovya) *EK.*
Boroy *E.*
Borozok ("grimsi") *E.*
Borsok ("porsuk") *K.*
Bortogo
Bortoş
Bortu
Bostıy *EK.*
Botoş
Botoy
Botpok *E.*
Botpon / Botpoñ *E.*
Botpoş *E.*
Botpoy *EK.*
Boyansu *K.*
Boydo
Boydos
Boydoş
Boydoy *E.*
Boyt *E.*
Boytı
Boyu
Bozot

- Böçiy E.**
Bödiş E.
Bödnö E.
Bödnöş
Bödnöy K.
Bödö (Rus. Fedora) K.
Bödögöş K.
Bödön = Bödön E.
Bödön (Rus. Fedor) E.
Bödöö E.
Bödös E.
Bödöş E.
Bödöt E.
Bödöy E.
Bödük EK.
Bödür E.
Bödürgen E.
Bökpöy E.
Böküy EK.
Bölcürgen
Bööş E.
Böşkö
Bötük (Rus. "horoz") E.
Bötürke E.
Brontoy E.
Bubay E.
Bukabay K.
Buktul E.
Bulaaş
Bulanat K.
Bultumay K Bardañ E.
Bulunday K.
Bulut EK.
Bulutay K.
Bunbu E.
Buranak E.
Burgumay K.
Burulday EK.
Butay E.
Butrak E.
Butur E.
- Buuay E.**
Buubay E.
Buuçak E.
Buuçay E.
Buuk E.
Buulu E.
Buunçik E.
Buursak K.
Buyaş
Buyaş
Buytup E.
Bübedek E.
Büdeeki
Büdey E.
Büdiley
Büdreş E.
Büdü E.
Büdük EK.
Büdün
Büdüş
Bültük E.
Bürbü
Büteş
Bütey E.
Caabiş E.
Caacay K.
Caadagay E.
Caagay K.
Caaru E.
Cabak E.
Cabatay EK.
Cabay E.
Cabık E.
Cabit E.
Cabıy E.
Cacık
Cadaş
Cagaa K.
Cagadañ K.
Cagaday K.
Cajan

- Cajin *E.*
 Cajit *K.*
 Cajiy *K.*
 Cajnay ("genç") *EK.*
 Caju *K.*
 Caka *K.*
 Cakaçı (< caka "yaka") *K.*
 Cakalay (< cakala- "kapıdan almak") *K.*
 Cakar *EK.*
 Cakaru *K.*
 Cakay *K.*
 Cakıyla *E.*
 Cakpay *EK.*
 Cakpu
 Cakşı
 Cakşibay *E.*
 Cakşilay *K.*
 Cala ("ceza") *K.*
 Cala *E.*
 Calaa *K.*
 Calaaçı *K.*
 Calaatı *K.*
 Calaçı ("şefkatli") *K.*
 Caladay = Caladıy *K.*
 Caladıy ("ceza gibi") *K.*
 Calak *E.*
 Calakay ("şefkatli") *E.*
 Calakay ("şefkatli") *K.*
 Calamaş ("kurdele") *K.*
 Calañday *K.*
 Calatay *K.*
 Calba *K.*
 Calbaday *EK.*
 Calbadı
 Calban / Calbañ *E.*
 Calbay *E.*
 Calka = Calku ("tembel") *K.*
 Calkıp *E.*
 Calkıy
 Calku *K.*
 Calpaş
 Caltanbas *E.*
 Caltırkay *K.*
 Camak
 Caman ("kötü") *K.*
 Camanay *EK.*
 Camancit ("kötü kokan") *E.*
 Camançıray *K.*
 Camandık ("kötülük") *K.*
 Camanka ("kötü") *K.*
 Camanka *E.*
 Camansara *E.*
 Camanuul ("kötü oğul") *E.*
 Camaş *K.*
 Camay
 Cambay *E.*
 Camıl *E.*
 Camırsıp *E.*
 Camıy *EK.*
 Camzan / Camzañ *E.*
 Caña *K.*
 Cañaa *K.*
 Cañaaçı *K.*
 Canabay *EK.*
 Cañalay *K.*
 Cañar *EK.*
 Cañarçı *K.*
 Canaru *E.*
 Cañaru *K.*
 Canaş *EK.*
 Cañay (< caña ay "yeni ay") *EK.*
 Cañçı *E.*
 Cançık *E.*
 Cançıkpay *E.*
 Cañılday
 Cañıray *K.*
 Cañıspay *E.*
 Canış
 Cañıy
 Cañmır
 Cañmırçıçı
 Canray *E.*

- Cantıy E.**
Capşa
Cara E.
Caranat K.
Caranay K.
Caras (Rus. Gerasim) E.
Cardak ("çıplak") E.
Carganat ("yarasa") K.
Carıkçı ("parlayan") E.
Carımka K.
Carınak E.
Cariş
Carıy K.
Carıyka K.
Carkın ("ışık, parıltı") EK.
Carlu
Carma EK.
Carmabay E.
Carta
Caruu K.
Cas
Castay
Caş
Caşma
Caşpay E.
Caştuay K.
Catkay
Cayaa K.
Cayaan
Cayan ("yetişkin") K.
Cayar K.
Cayçıl ("yazı seven") EK.
Cayık
Cayılğak K.
Cayım ("özgürlük") K.
Cayım K.
Cayıt K.
Cayıtka K.
Cayka K.
Caykan ("koy") EK.
Caykaş (< cayka- "sallanmak") EK.
- Cayla ("heyhat!") K.**
Caylaak K.
Caylan / Caylañ K.
Caylaş EK.
Caylay = Cayla K.
Caylu
Cayma K.
Caymaş K.
Caytaş K.
Caytış E.
Cayzu K.
Cazak E.
Cazakçı E.
Cazan E.
Cazul E.
Ceder E.
Ceen
Cekpey E.
Cele K.
Celeçi K.
Celene (Rus. Elena, Yelena) K.
Celeneş K.
Celeş (Rus. Elena, Yelena) K.
Celey K.
Celeyke K.
Celezin EK.
Celke (Rus. Elena) K.
Cemee
Ceñkü K.
Cepik E.
Cepildey E.
Cepişke E.
Cepsey EK.
Ceremey (Rus. Eremey) E.
Cerentey E.
Cergeley K.
Cetke
Cetken
Cıbak E.
Cıbaş E.
Cıbay E.

Cıdık *E.*
 Cıdın / Cıdıñ *E.*
 Cıdu ("kokulu") *E.*
 Cıgınak (Rus. İgnat) *E.*
 Cıjınır
 Cıkpay
 Cılamaş ("kemik") *K.*
 Cılaş *K.*
 Cılbıdı
 Cılbırçı
 Cılbıska *K.*
 Cılçı *E.*
 Cıldan / Cıldıñ *EK.*
 Cıldaş
 Cılday *K.*
 Cıldırgay *K.*
 Cıldıs *K.*
 Cıldıışı *EK.*
 Cılgı
 Cılım ("düz") *K.*
 Cılımçı *K.*
 Cılır
 Cılkıçı *E.*
 Cıltır *E.*
 Cım
 Cımaaçı *K.*
 Cımaş
 Cımay *K.*
 Cımirt *E.*
 Cımjay ("yumuşak") *EK.*
 Cımjayt *K.*
 Cımzan / Cımzañ
 Cıñıs *E.*
 Cıñıspay *E.*
 Cıpsan / Cıpsañ
 Cıraaçı *K.*
 Cıraçı *E.*
 Cırdan / Cırdañ
 Cırğa *K.*
 Cırgabay *E.*
 Cırgal ("sevinç, mutluluk") *EK.*

Cırgalçı *E.*
 Cırmay *E.*
 Cırpan *E.*
 Cırta
 Cırtan / Cırtañ
 Cırtay *K.*
 Cırtpay *E.*
 Cıtan / Cıtañ
 Cıtas *E.*
 Cıtaş *E.*
 Cıtış
 Cıtu ("pis kokan") *K.*
 Cızay *EK.*
 Ciban (Rus. İvan) *E.*
 Cibek
 Cibes *E.*
 Cibey
 Cicigey *EK.*
 Ciciy *K.*
 Ciilek *K.*
 Ciilekçi *K.*
 Cilgey *K.*
 Cimey *K.*
 Cimirçi *E.*
 Cinci (boncuk) *K.*
 Cincibey *EK.*
 Cincigey = Cinci *K.*
 Cinciley *K.*
 Cincis *K.*
 Cinciş *K.*
 Cindiley *EK.*
 Cintüşke *E.*
 Codno *E.*
 Cogoş *E.*
 Cokok *E.*
 Colcakşı *E.*
 Colçı *E.*
 Coldon / Coldoñ *E.*
 Coldoş *E.*
 Coldoşpoy *E.*
 Coldu ("yasal") *E.*

Coldubay *E.*
 Colo *E.*
 Coloñ / Colon *E.*
 Colos
 Comoşko *E.*
 Concoloy *K.*
 Coon ("kalın, şişman") *E.*
 Corboy *E.*
 Corcok *E.*
 Corgın *E.*
 Corgkçı *E.*
 Corgoloy *K.*
 Corgomoy *K.*
 Corik *E.*
 Corıkçı ("binici") *E.*
 Coriş *E.*
 Corospo *E.*
 Cotkan *E.*
 Coyiş
 Cozilay *K.*
 Coziy *E.*
 Cöñöö *EK.*
 Cöptü *EK.*
 Cöşkö *E.*
 Cudan / Cudañ *E.*
 Cudruk ("bey") *K.*
 Cuduş *E.*
 Cuduu *E.*
 Culday *E.*
 Culuk *E.*
 Cumurt *E.*
 Cunut
 Curamay *E.*
 Curun / Curuñ
 Curunay *K.*
 Curuş
 Curuyt *E.*
 Cuta *E.*
 Cutan / Cutañ
 Cutiş
 Cuuçıl *E.*

Cuzur
 Cügürük *E.*
 Cürdek *E.*
 Cürgel *E.*
 Cürümbay *E.*
 Cüstük ("kolye") *K.*
 Cüstün ("kolye, yüzük") *E.*
 Cüstüy *K.*
 Cütke
 Çabañ *E.*
 Çabık *E.*
 Çaçak ("salkım, saçak") *K.*
 Çaçan *K.*
 Çaçap
 Çaçay *EK.*
 Çaçınbay *E.*
 Çada *E.*
 Çadabay *E.*
 Çadak *E.*
 Çadan *E.*
 Çaday *E.*
 Çadraş *E.*
 Çagaa
 Çagaankuş *K.*
 Çagak *E.*
 Çagan *E.*
 Çaganday *EK.*
 Çagıl *E.*
 Çakaa
 Çakabay *E.*
 Çakay *E.*
 Çakça
 Çakçamay
 Çalçıbay *E.*
 Çalçık *E.*
 Çaldarka *E.*
 Çalkan *E.*
 Çalmak *E.*
 Çalman *E.*
 Çalpan *E.*
 Çaltaş

Çamaa
 Çamaltay *EK.*
 Çamay *E.*
 Çamçay *E.*
 Çamçış *E.*
 Çanay *E.*
 Çançay *E.*
 Çançı *E.*
 Çançıbay *E.*
 Çançık *E.*
 Çançır *E.*
 Çanıy *E.*
 Çañıy *E.*
 Çañkarbay *E.*
 Çañkay
 Çañkır *E.*
 Çañkırak *E.*
 Çañkış *E.*
 Çapaa
 Çapan *E.*
 Çapar *E.*
 Çapılday *E.*
 Çapıy *E.*
 Çapıyak *E.*
 Çaptı *E.*
 Çaragan *E.*
 Çarak *E.*
 Çaras *E.*
 Çarık *E.*
 Çarım *E.*
 Çarıñ *K.*
 Çarka *E.*
 Çarkas
 Çaruş
 Çayan *K.*
 Çayçı ("çay seven") *EK.*
 Çaykaş *E.*
 Çaykıl
 Çaykım
 Çaykınçı
 Çayla *K.*

Çaylaş *K.*
 Çaynık (Rus. "çaydanlık") *K.*
 Çebirek *E.*
 Çeçe *K.*
 Çeçek ("çiçek") *K.*
 Çeçen *E.*
 Çeçes *K.*
 Çeçey *K.*
 Çeçiş
 Çeçit
 Çedin
 Çedirgen *E.*
 Çek
 Çekçey
 Çekçil
 Çelebey
 Çelgey
 Çeltek *E.*
 Çemçek *E.*
 Çemen *E.*
 Çençi *E.*
 Çendek *E.*
 Çendiy
 Çenek *E.*
 Çeren *E.*
 Çet *E.*
 Çete
 Çetkara
 Çeydi
 Çeyne ("bir tür çiçek") *EK.*
 Çeyneş ("bir tür çiçek") *K.*
 Çıçak *E.*
 Çıçan *E.*
 Çıçkak *E.*
 Çıçkan ("fare") *K.*
 Çıdanıkpas *E.*
 Çıday *E.*
 Çıdı *E.*
 Çıdır *E.*
 Çığış
 Çıkta

- Çilbak *E.*
 Çilbırçı *E.*
 Çilgiy *EK.*
 Çilkaa *K.*
 Çım
 Çımakı *K.*
 Çımbay *E.*
 Çımçış *E.*
 Çımçıy *E.*
 Çımda *K.*
 Çımdagay *EK.*
 Çımday *E.*
 Çımıl ("un") *EK.*
 Çımış *E.*
 Çımıy *E.*
 Çın
 Çınak *E.*
 Çınar *K.*
 Çınat *E.*
 Çınçık *E.*
 Çınçu
 Çında *K.*
 Çınday *K.*
 Çıñdıkay *K.*
 Çıñdıy *E.*
 Çındu *K.*
 Çındulay *K.*
 Çınır
 Çıra *EK.*
 Çıragay *K.*
 Çırbak *E.*
 Çırbakçı *E.*
 Çırçık ("buruşuk") *EK.*
 Çırın *E.*
 Çırmay *E.*
 Çıyık *E.*
 Çilekey *K.*
 Çilkey
 Çime ("eyerdeki süsleme") *K.*
 Çinçey ("inci") *K.*
 Çinçeylik ("incili") *K.*
 Çiniş *E.*
 Çoçış
 Çoçıy *EK.*
 Çoçkon *E.*
 Çoçogoy ("kozalak") *EK.*
 Çoçuy
 Çodımay *E.*
 Çodır *E.*
 Çodıy *E.*
 Çodıyt *E.*
 Çodna
 Çodnak *K.*
 Çodokı
 Çodon
 Çokıbay *E.*
 Çokır *E.*
 Çokış *E.*
 Çokondoy *E.*
 Çokoo
 Çokoon
 Çokoş *E.*
 Çokpok *E.*
 Çoktıbay *E.*
 Çokton *K.*
 Çoktu *E.*
 Çoktubay *E.*
 Çolıkı *E.*
 Çoliş *E.*
 Çoloo
 Çoltıgaş *E.*
 Çoltık *E.*
 Çoltış *E.*
 Çoltıy *E.*
 Çoltıy *E.*
 Çoltoy
 Çoltumay
 Çoltumay
 Çomırçı
 Çomon *E.*
 Çomur ("zambak") *K.*
 Çomurçı ("zambak toplayan") *K.*

- Çonçı
 Çonçık *E.*
 Çonçulay *K.*
 Çonçuş
 Çoñkiş *E.*
 Çooçı
 Çopyı *E.*
 Çorbo *E.*
 Çorbon *E.*
 Çorboş *E.*
 Çorboy *E.*
 Çorgo ("çaydanlığın ağızı") *K.*
 Çoro *E.*
 Çoron *E.*
 Çot *E.*
 Çotı *E.*
 Çotıy *EK.*
 Çotoy *E.*
 Çotpor *E.*
 Çotpoy *E.*
 Çoyın
 Çoykok *E.*
 Çoykulu
 Çoyloş *E.*
 Çölömö
 Çööçi
 Çööçöy ("fincan") *K.*
 Çööçöyçi *K.*
 Çöötibek *E.*
 Çugaa *K.*
 Çugaaçı
 Çugaan
 Çugul *E.*
 Çugulçı *E.*
 Çugur *E.*
 Çukuş
 Çulak *E.*
 Çulaş *E.*
 Çulçı *E.*
 Çulu
 Çulun *E.*

- Çuluş *E.*
 Çuluyt
 Çulzu
 Çum *E.*
 Çumaaçı *EK.*
 Cumaş *E.*
 Çumır *E.*
 Çumıraş *E.*
 Çumırçı *E.*
 Çumıy *E.*
 Çumran *E.*
 Çuñus *K.*
 Çupçak *E.*
 Çupıy *E.*
 Çuptugay
 Çurçut *E.*
 Çurkan *E.*
 Çurpan *E.*
 Çuru *K.*
 Çuruk *E.*
 Çurul *E.*
 Çurup *E.*
 Çuu
 Çuubay *E.*
 Çuuka *K.*
 Çuyçı
 Çümdü *E.*
 Çümdüley *K.*
 Çümdür *E.*
 Çümdüy *K.*
 Çümek *E.*
 Çümey *E.*
 Çümiş *E.*
 Çün
 Çüندی *E.*
 Çüniy *E.*
 Çünkek *E.*
 Çünken *E.*
 Çüñkür *E.*
 Çüñüş *E.*
 Çürben *E.*

Çüreñkey *E.*
 Çürleş *E.*
 Çürmeş *E.*
 Ebek *K.*
 Ebelik *K.*
 Ebiçek *E.*
 Ebiske *K.*
 Eci *E.*
 Ecikey *E.*
 Eciyek *E.*
 Eçee
 Eçeñ *E.*
 Eçeñçi
 Eçeñdey *E.*
 Eçeñeş *EK.*
 Eçeñi *K.*
 Eçeñkey *EK.*
 Eçeş *E.*
 Eçikey *E.*
 Eçim *E.*
 Eçiş
 Edek *K.*
 Edeş *K.*
 Edeşke *K.*
 Edey *E.*
 Edil *E.*
 Edis *E.*
 Ediske *E.*
 Edüyke *E.*
 Eeçi
 Eeçiş *E.*
 Eelgeeçi *K.*
 Egey *E.*
 Ejee
 Ejeeçi
 Ejer *E.*
 Ekçe *E.*
 Ekçebey *E.*
 Ekçeş *E.*
 Ekçey *K.*
 Ekee *E.*

Ekemel *E.*
 Eken *E.*
 Ekene
 Ekeş *E.*
 Ekey *E.*
 Ekim
 Ekkey ("ch!") *K.*
 Ekpeş
 Ekpey
 Ekpin *E.*
 Ektey
 Elbedey *E.*
 Elbee *E.*
 Elbek *E.*
 Elbekpey *E.*
 Elbektey *E.*
 Elçi *E.*
 Elçin *E.*
 Elden *E.*
 Eldep *E.*
 Eldepey *E.*
 Elekey *K.*
 Elemis *K.*
 Elençi *K.*
 Eleneş (Rus. Yelena) *K.*
 Elenis *K.*
 Eles
 Eleskey (Rus. Aleksey) *E.*
 Eleş *E.*
 Elet *E.*
 Elgee *K.*
 Elik *E.*
 Elikçi *E.*
 Elikpey *E.*
 Elkey
 Elmekey *K.*
 Embey *E.*
 Emçi
 Emdeş
 Emdey *E.*
 Emdikçi *E.*

- Emeçi**
Emekey E.
Emel = Emil K.
Emelçi = Emilçi K.
Emeş
Emil ("çekirdek") EK.
Emilçi ("ceviz seven") K.
Emildey K.
Emin E.
Emiş E.
Emişke EK.
Emiy K.
Emiyt
Ençi E.
Ençibey E.
Ençiley K.
Ençüçi E.
Eneçi
Eneken
Enes
Eneş
Eñkiş E.
Eñmekçi E.
Enüsen
Epbeş
Epçi E.
Epen E.
Epik E.
Epin E.
Epiş E.
Epişke E.
Epiy E.
Epşey E.
Epşi E.
Epşiley EK.
Epteş E.
Eptey E.
Eptü E.
Ercene E.
Ercine ("değerli") K.
Erçen E.
- Erçi**
Erçil E.
Erçim E.
Erçimey EK.
Erdine ("değerli") E.
Eredək E.
Eredep E.
Eredey E.
Ereldey E.
Erem E.
Eremey (Rus. Yerema) E.
Eremze E.
Eren E.
Erençi E.
Erenke E.
Eretken E.
Ergək E.
Ergenci K.
Ergendü
Ergəş E.
Ergiş E.
Erik E.
Erikçi E.
Erikpey E.
Eriş E.
Erke
Erke-Ay K.
Erkeçi K.
Erkedey K.
Erkeley ("nazik") K.
Erkemen E.
Erkemendi E.
Erkemey ("şefkatli, kibar") E.
Erkene E.
Erkeş ("şefkatli") E.
Erketen E.
Erkey E.
Erkin E.
Erkiyt E.
Erlenbay E.
Ermek E.

Ermen *E.*
 Ermeş *E.*
 Erte ("erken") *EK.*
 Erteçi *K.*
 Erteley *E.*
 Ertemey *E.*
 Erteş
 Erteştey
 Ertey ("erken") *K.*
 Esegeş
 Eskel
 Esker *E.*
 Eskinçi *E.*
 Eş
 Eşcala *K.*
 Eşer *E.*
 Eşte *E.*
 Eşteñ
 Eşteş
 Eştibey *E.*
 Eştü
 Eten
 Eteş
 Eytü *E.*
 Eze
 Ezebes *E.*
 Ezem *E.*
 Ezen *E.*
 Ezenay *E.*
 Ezendey *E.*
 Ezenek *E.*
 Ezri *E.*
 Ijik
 Ilay *E.*
 Iltarık *E.*
 Imaa *E.*
 Inak *E.*
 Inat *E.*
 Irimçi *EK.*
 Iris ("şans") *E.*
 Irisman *E.*

Irispay ("şanslı") *EK.*
 Iristu *E.*
 Istak (Rus. Stah) *E.*
 Iyan / Iyañ *E.*
 İçiley
 İçiş
 İden / İdeñ
 İjek
 İjen
 İjenbes *E.*
 İjenbey *E.*
 İjençi *E.*
 İjener (Rus. *incener* "mühendis")
 İjey
 İldek *E.*
 İldeş (Rus. İlya) *E.*
 İlek *E.*
 İlekpey *E.*
 İlgey *K.*
 İliçi
 İlis *E.*
 İncis
 İnekçi ("sığırtmaç") *K.*
 İnes *E.*
 İrbey *E.*
 İrbiçi *E.*
 İrbis *E.*
 İrbizek *E.*
 İrkitey *E.*
 İsteçi
 İşteñkey
 İştey *EK.*
 İydelü *E.*
 İyneçek ("iğne") *K.*
 İynelik ("iğnelik") *K.*
 İyt-Bala *E.*
 İyt-Baş ("köpek başlı") *E.*
 İyt-Kötön ("köpek götlü") *E.*
 İyt-Kulak ("köpek kulaklı") *E.*
 İyteryek *K.*
 Jitubala *E.*

- Kaa E.**
Kaabı E.
Kaabu E.
Kaagay
Kaak E.
Kaaka K.
Kaakaş ("yumurta kabuğu") E.
Kaamı
Kaamık E.
Kaapı
Kaaş
Kabak E.
Kabañay K.
Kabar E.
Kabarçı E.
Kabay K.
Kabayçı K.
Kabık E.
Kabınar E.
Kabiş
Kabıt E.
Kabıy
Kabu ("yabani hayvan ağı") E.
Kabuk E.
Kacaa
Kacay K.
Kacık
Kaçan E.
Kaçaş E.
Kaçı E.
Kaçık E.
Kaçın E.
Kadat E.
Kaday E.
Kadı
Kadıdak E.
Kadık E.
Kadın EK.
Kadınçı EK.
Kadır E.
Kadırçı E.
- Kadış**
Kadıy
Kadıykın
Kadrak E.
Kadrañ E.
Kagaaçı K.
Kagal
Kagay EK.
Kajagay ("beyazımsı") K.
Kakaa
Kakak E.
Kakaş E.
Kakpak E.
Kakpas E.
Kakpay E.
Kaktagay EK.
Kaktan / Kaktañ EK.
Kalaa K.
Kalamcı K.
Kalan E.
Kalanak E.
Kalancı EK.
Kalançı E.
Kalañkır E.
Kalapçı K.
Kalay K.
Kalbagaş ("küçük kaşık") E.
Kalbak ("kaşık") E.
Kalban / Kalbañ E.
Kalbay E.
Kalçugay E.
Kaldan E.
Kaldanay K.
Kaldıbök K.
Kalgaş
Kalmagan
Kalpas
Kaltan / Kaltañ E.
Kalzan / Kalzañ
Kamçı E.
Kamçılar E.

Kamdu ("su samuru") *E.*

Kamıl *E.*

Kamıldı *E.*

Kamıs

Kamış *K.*

Kampıl

Kamzak *E.*

Kana *K.*

Kanaa *K.*

Kanakay *K.*

Kanakuş *E.*

Kanas

Kanat

Kanatay *K.*

Kanattu

Kanay *K.*

Kandarak *E.*

Kandığaş *K.*

Kandık *K.*

Kandıkçı ("kandık otu toplayan") *K.*

Kandılay *K.*

Kaňkakkanıt

Kantabaş *K.*

Kantıraşka *E.*

Kaňzabaş *E.*

Kapaa

Kapçık *E.*

Kapçıkay *E.*

Kapış *E.*

Kapıy

Kapşaa ("hızlı") *K.*

Kapşuun *E.*

Kar

Kara ("kara, siyah") *EK.*

Karabala ("esmer çocuk") *K.*

Karabaş ("siyah saçlı, karabaş") *EK.*

Karabay *E.*

Karacüs *EK.*

Karaç *K.*

Karaçak *E.*

Karaday *E.*

Karagıs *K.*

Karakıs ("siyah saçlı kız") *K.*

Karalday *E.*

Karamañday ("kara alın") *K.*

Karamay *E.*

Karan *E.*

Karana *K.*

Karanak *K.*

Karançı *K.*

Karas

Karastan *E.*

Karastay *E.*

Karatay *E.*

Karbıs *K.*

Karçaga *E.*

Karçal *E.*

Karçene *K.*

Karçı

Karçımay *E.*

Karçımak *E.*

Kardak

Kargıs = **Karakıs** *K.*

Karım

Karındaş ("kardeş") *K.*

Karıñday *EK.*

Karlagaş ("kırlangıç") *E.*

Karman ("cep") *E.*

Karmıs

Karmış

Karnüş (Rus. Kornyuşa, Korniliy) *E.*

Kartabay *E.*

Kartay

Kartış

Kartıy

Karu *E.*

Karulçı *E.*

Karulday *E.*

Karunay *K.*

Karuş

Karuul *E.*

Kastagaş

- Kastay E.**
Kastıy ("kaz gibi") E.
Kaştak E.
Kaştarak
Katan E.
Kataş E.
Kataytı
Katıra
Katkıçı EK.
Katkış
Katpaa
Katuçı E.
Katük (Rus. Katya) K.
Kayañçı E.
Kaybaa EK.
Kaybak K.
Kaybaş E.
Kaybiş E.
Kayıñçı E.
Kayır E.
Kayırdı E.
Kayışkan E.
Kaykal EK.
Kaykaş EK.
Kaymaş
Kaymınsak
Kayran / Kayrañ EK.
Kayrın / Kayrıñ EK.
Kaysım E.
Kaysın EK.
Kaytık E.
Kaytıł E.
Kaytılak EK.
Kayzır E.
Kazagaş
Kazak K.
Kazakpay E.
Kazakuul ("Rus oğlanı") E.
Kazançı EK.
Kazat E.
Kazay E.
- Kazıcak EK.**
Kazıyak
Kaznaçey ("veznedar") E.
Keben / Kebeñ
Kecege K.
Keçeş
Kedek
Kedemey E.
Kedes
Kedeş
Kedey E.
Kegey K.
Kejikpey E.
Keken / Kekeñ E.
Kekiy
Kekiyek
Kelçe
Kelek E.
Kelemçi K.
Kelemeş
Keleñ / Kelen K.
Keleñeş K.
Keler
Keleş
Kelgen E.
Kemdeş
Kemdik
Kemdikey E.
Kemene E.
Kemik E.
Kendişke
Keneley E.
Keneş
Kenideş
Kepkey E.
Kerçene
Kerek ("talep, ihtiyaç") K.
Kereksibes E.
Kereñit E.
Keretana K.
Kerey E.

Kerteş E.	Kimis ("kımız") EK.
Kertey	Kimiskayak E.
Kerteyek	Kimiy E.
Kertik	Kimzaar K.
Kespey E.	Kimzan / Kimzañ E.
Ketenek K.	Kimzar
Ketenet	Kimzarı
Ketezek K.	Kimzaru K.
Ketteñ K.	Kimzay E.
Keyke K.	Kınay K.
Keytik	Kındık
Kezer E.	Kınru
Kezerü E.	Kıpa
Kıbık	Kıpay
Kıbyı	Kıpçak E.
Kıdaa K.	Kır E.
Kıdık	Kıraçı ("çiftçi") E.
Kıdır E.	Kırap K.
Kıdış	Kırçın E.
Kıdmay	Kırgan E.
Kıdran E.	Kırgıs E.
Kıdraş E.	Kırka
Kıdray E.	Kırmak ("kafa tutma") K.
Kılan	Kırmalcın E.
Kılbak	Kıs ("kız") K.
Kılbıjak	Kısaa
Kılbiş E.	Kısbala K.
Kıldan E.	Kıspala ("kız çocuğu") K.
Kılga K.	Kıspanak E.
Kılğan E.	Kıspay K.
Kılğançı E.	Kıstak E.
Kılgaş ("başak") K.	Kıstan / Kıstañ K.
Kılgay E.	Kıstanay
Kim	Kıstançı K.
Kımaa E.	Kıstançık K.
Kımaaçı	Kıstay K.
Kımaş	Kıstayak
Kımıdak E.	Kışan K.
Kımık E.	Kıştar
Kımıldı	Kıtır K.
Kımın	Kıyba K.

- Kıygas**
Kıymak
Kıymat *E.*
Kıytık *E.*
Kıza ("bir tür kuş") *E.*
Kızan
Kızıl ("kırmızı") *E.*
Kızılğat ("kırmızı frenk üzümü") *K.*
Kızılğatçı *K.*
Kızımay ("benim kızım") *K.*
Kızınak ("şefkatli kız") *K.*
Kızna
Kıznak *EK.*
Kıznay *K.*
Kiçee
Kiçeeş *E.*
Kiçek *K.*
Kiçekkey *E.*
Kiçekpey *E.*
Kiçeş *K.*
Kiçey *EK.*
Kiçinekbala ("küçük çocuk") *K.*
Kiçiney ("küçük") *EK.*
Kiçüü *K.*
Kidemey
Kike *K.*
Kilemey *EK.*
Kileñ / Kilen *EK.*
Kileñdey *K.*
Kimil *E.*
Kimildey *E.*
Kinçi *K.*
Kindi *E.*
Kindibey *E.*
Kindik ("göbek") *E.*
Kindiş *E.*
Kine
Kinek *E.*
Kiney *E.*
Kineyke *K.*
Kirbik *EK.*
- Kiriş** (Rus. Grişa, Grigoriy) *E.*
Kirişka (Rus. Grişka, Grigoriy) *E.*
Kiske *K.*
Kjan ("tembel") *K.*
Kobiş *E.*
Kobıy *E.*
Koboy *E.*
Kocogor *E.*
Kocut *E.*
Koçkor *E.*
Kodor *E.*
Kogıyt *EK.*
Kojoñ *E.*
Kojoñçı ("şarkıcı kadın") *EK.*
Kojun *E.*
Kojuş *E.*
Kojut *E.*
Kokın *E.*
Kokıy *E.*
Kokıyak *E.*
Kokıyt *E.*
Kokpoy *E.*
Koliş *E.*
Koly *E.*
Kolka (Rus. Kol'ka, Nikolay) *E.*
Koloñcı *EK.*
Komdıçak *K.*
Komdoyt *E.*
Komis *EK.*
Komisçı *K.*
Konçık *E.*
Koñırak *K.*
Konıy *E.*
Konko *K.*
Konoçı
Konoo
Koo
Koomoy
Korbo *E.*
Korboçı
Korboy *E.*

- Korcın E.**
Korçı E.
Korçık E.
Korçıy E.
Kordobay E.
Korgu / Korgı E.
Korkın
Korkış
Korlu E.
Korokoy EK.
Koroñdoy E.
Kortu / Kortı
Kortuçak EK.
Kotoon
Kotrak E.
Koybala ("kuzu") K.
Koyçı ("koyun çobanı") E.
Koyço E.
Koylo E.
Koyon ("tavşan") K.
Koyonçı E.
Koyonok ("tavşan yavrusu") E.
Koytpok E.
Koytpon / Koytpoñ E.
Kozın E.
Koziyt EK.
Köbök E.
Köbölök K.
Köböö
Köböy
Köbözök
Köçiley K.
Köçkölön / Köçölöñb
Köçkön E.
Köçkönök EK.
Köçküş
Köçör
Köçörü
Köçöy
Köçü ("arpa tanesi") K.
Ködökö E.
- Ködöñkö E.**
Ködöö
Kögölön / Kögölöñ EK.
Kögön ("at sineği") E.
Kögözin
Kögüldey E.
Kögüy K.
Köjül E.
Kök-Taman K.
Kök-Tana K.
Kökil E.
Kököö
Kököş ("yeşilimsi") E.
Kököy E.
Kökpönök E.
Köktiyek K.
Köktön / Köktöñ
Köktöş EK.
Köktür
Kökül
Köküne
Kölçön / Kölçöñ
Kölöçök (Rus. Koleçka, Nikolay) E.
Kölöy E.
Kölüş (Rus. Nikolay) E.
Kölüy E.
Kölzön / Kölzöñ
Kölzöş
Köncay K.
Köndürge
Könköö E.
Köñköy EK.
Könöçi K.
Könök ("kova") K.
Köpön / Köpöñ E.
Köptügür E.
Körçök E.
Körkül E.
Körmök E.
Körnöö
Köröö

Körtönöş *E.*
 Körtük *E.*
 Köstnkö *E.*
 Köstök
 Kötön
 Kötüş
 Közüyke *E.*
 Kua
 Kuba *K.*
 Kubal *E.*
 Kubis *EK.*
 Kucurt
 Kuçabay *E.*
 Kuçalay *K.*
 Kuçaş
 Kuçı
 Kuçığay
 Kuçıyak *E.*
 Kuçur
 Kuçurka *K.*
 Kudaacı
 Kudaçı ("dünürcü") *E.*
 Kudalay *K.*
 Kudan
 Kundayberdi *E.*
 Kudaykulu
 Kudıy
 Kudıy *EK.*
 Kudur *E.*
 Kugan *E.*
 Kujıgay
 Kuk
 Kukak *E.*
 Kukan / Kukañ *E.*
 Kukas
 Kukaş *E.*
 Kukay *K.*
 Kukiş *K.*
 Kukpanak *E.*
 Kulaa
 Kulagan

Kuldı *E.*
 Kuldıbay *E.*
 Kuldış
 Kulmalı
 Kultugay
 Kulugur *E.*
 Kulun ("tay") *E.*
 Kulunır
 Kuluzak
 Kuluzın *E.*
 Kumak *E.*
 Kumakay
 Kumamak ("şerbetçi otu") *E.*
 Kuman *E.*
 Kumanak *EK.*
 Kumaş ("kumaş") *K.*
 Kumduzak *EK.*
 Kuna *K.*
 Kunanak *E.*
 Kunca *K.*
 Kunçuk *E.*
 Kupa *K.*
 Kupık
 Kupış
 Kuraan ("kuzu") *K.*
 Kuran *E.*
 Kuranak *E.*
 Kurañçı *E.*
 Kuraş
 Kuray *E.*
 Kurbay *E.*
 Kurdak *E.*
 Kurdan *E.*
 Kurdanay *K.*
 Kurdaş *E.*
 Kurdun *E.*
 Kurgul
 Kurman
 Kurmat *E.*
 Kurtugaş *E.*
 Kurtugay *EK.*

Kürtükpey
Kürtüş E.
Kürüske
Küstey
Kütpey E.
Küügey E.
Küük E.
Küükel
Küükle (Rus. "kukla") K.
Küükmen
Küüktür
Küüle K.
Küüley K.
Küüleyt
Küygen E.
Küygenek E.
Küyük E.
Küyüş
Küze
Küzelek K.
Küzeş K.
Küzet
Küzey K.
Küzün
Küzüş E.
Maa
Maaday EK.
Maakı
Maan
Maanıkı
Maarçı
Maaru (Rus. Marya) K.
Maatı
Maay
Maçaan / Matçaañ
Madak E.
Magat E.
Magay
Makaş E.
Makay E.
Makiş E.

Makiy K.
Makiyla E.
Makiş K.
Makön K.
Makpiş E.
Maksaa
Malay E.
Malçı ("çoban, hayvan yetiştiricisi") E.
Malçıbay E.
Malçık (Rus. "küçük oğlan") K.
Malçış E.
Maltaş E.
Maltıs
Mamaa
Mamadak E.
Maman
Mamat E.
Mamayak E.
Mamış
Mamıt
Mamıy E.
Mamıyak E.
Mammay
Mampa
Mampı
Mampıl
Mañ E.
Manabaş E.
Manakı E.
Manas E.
Manat E.
Manayak
Mancı E.
Mancıbay E.
Mancık E.
Mañdalaş
Mañday E.
Mañdı
Mañdıy
Mañılay K.
Mañır ("soğan") EK.

- Mañıray** *K.*
Mañırçı ("soğan toplayan") *K.*
Mañıt
Manıy *K.*
Mañıy
Mañkaş ("koşucu") *K.*
Mañkı
Mañkır
Mañkiş
Mañlak
Mañsın
Mañsır *E.*
Mañtış
Mantlay *EK.*
Maras *K.*
Marça
Mardıbay *E.*
Margaçı *EK.*
Marık
Marıs *E.*
Mariş (Rus. Marişa, Marina) *K.*
Mariy *K.*
Marlujok *K.*
Marsa (Rus. Marusa) *K.*
Martıy
Marzak
Maska *EK.*
Maskaçak *E.*
Maskan *E.*
Maskı
Mastuu
Mat
Mata *K.*
Matak
Mataş *E.*
Matık *E.*
Matın / Matıñ
Matırgalı *E.*
Matış
Matıy *E.*
Matıyak
- Matlay** *E.*
Matpıy *E.*
Matrak *K.*
Matraş *E.*
Maya
Mayan
Mayça
Maydan
Maydu
Maygak *E.*
Mayık
Mayın
Mayıška *K.*
Maykaa (Rus. Maya) *K.*
Maykak *E.*
Maykan *E.*
Maymuu
Mayna (Rus. Maiya, Mariya) *K.*
Maynıñ *K.*
Maynıs *K.*
Maytı
Maytır
Mazırak *E.*
Meciek
Mecik
Meçin *E.*
Meçirtke *EK.*
Meçiş
Meçiy
Medeçi
Megecek *E.*
Mekeçi *E.*
Mekeş *E.*
Meketen / Meketeñ
Mekil
Mekiyt *E.*
Meñçi *E.*
Meñdeş *E.*
Meñdey *E.*
Meñdi *E.*
Meñdiy

Meñer
Meñeti
Meñey *K.*
Meñiş *E.*
Merem (Rus. Miron) *E.*
Merey *E.*
Mergeçek *E.*
Mergen *E.*
Mergençi *E.*
Mergey *E.*
Mergiş *E.*
Metee *E.*
Meteke *E.*
Metel
Metrey *E.*
Mezil
Mıdıy
Mıjlak *E.*
Mıkılay = Mukulay *E.*
Mıkıy
Mılta
Mıltık *E.*
Mıncıs *K.*
Mıncıt *E.*
Mınık *E.*
Mıntay *E.*
Mıraz
Mırçak
Mırçık ("nohut") *K.*
Mırıy *EK.*
Mırşay
Mıta
Mıy
Mıyaa
Mıyak *E.*
Mıyan
Mıyık
Mıyman *E.*
Mıyza
Mıyzan / Mıyzañ
Mıza

Mızay
Mızık
Mızılđa *K.*
Mızılđay *K.*
Modı *E.*
Modış *E.*
Moduyt *E.*
Mogol *E.*
Mojodor
Mojoo
Mojoy *E.*
Mokoluş (Rus. Nikolaşa, Nikolay) *E.*
Mombu
Momiş *E.*
Momıy *E.*
Mortok *E.*
Moylo *E.*
Moyno *E.*
Moypo *E.*
Mozok
Möjöö
Möjöy
Mönçöy
Möndür *E.*
Möñkü-temir *E.*
Möñküley ("gümüşlü") *EK.*
Möñküş *E.*
Möntölöy
Möñünçi *K.*
Möñündey *K.*
Möñüş
Möñüü
Möör
Möörlü
Mörkü
Mörküley *K.*
Mörön (Rus. Miron) *E.*
Möröñ *E.*
Möröy ("nişan tahtası, hedef") *E.*
Mörüney *EK.*
Möştöy *E.*

Mukaylaş (Rus. Mihail) <i>E.</i>	Nataa <i>K.</i>
Muktiş <i>E.</i>	Nay
Mukulay (Rus. Nikolay) <i>E.</i>	Naybaa
Mukuş	Naydak
Mulkit <i>E.</i>	Naydık
Multi	Naydın / Naydın
Munaş	Nayın / Nayın <i>E.</i>
Munat <i>E.</i>	Nayır
Munayt	Nayna <i>K.</i>
Mundus <i>E.</i>	Naypır <i>K.</i>
Mungat <i>E.</i>	Naytak <i>K.</i>
Muran <i>K.</i>	Nazar <i>E.</i>
Murçık = Mirçık <i>K.</i>	Nazın / Nazın
Muunı <i>E.</i>	Nazır
Muupay	Neer
Muutka <i>EK.</i>	Nekee <i>E.</i>
Muytuy <i>E.</i>	Nekey
Mürküt <i>E.</i>	Netee <i>E.</i>
Mürkütey <i>E.</i>	Nikiş <i>E.</i>
Mürkütpay <i>E.</i>	Nocoo
Müüstey <i>E.</i>	Nogoon <i>E.</i>
Naak	Nogoondoy <i>E.</i>
Naamil	Noloy <i>E.</i>
Naamkı	Nonoy <i>E.</i>
Naçak <i>K.</i>	Nonuk
Nadu	Nooş
Nakay	Nooşkı
Nakiş <i>E.</i>	Noroy
Nanaş <i>E.</i>	Notoy
Nanat <i>E.</i>	Noyno <i>E.</i>
Nanay	Noyon <i>E.</i>
Nanıy	Noyot <i>E.</i>
Nanka <i>K.</i>	Nökör <i>E.</i>
Nankı	Obor
Narın <i>E.</i>	Ocıg <i>E.</i>
Narien <i>K.</i>	Ocıyt
Nastan / Nastañ <i>E.</i>	Oçı ("küçük") <i>E.</i>
Nastañ <i>E.</i>	Oçış
Nastu	Oçıy
Nasük <i>K.</i>	Oçumay <i>E.</i>
Naşnay <i>E.</i>	Oçur

- Oçurcap
 Odiş *E.*
 Odiy *E.*
 Odiyçi
 Odon
 Odo
 Odor *E.*
 Odo
 Odun *E.*
 Odunçi *E.*
 Ok *E.*
 Okçi *E.*
 Okçiş *E.*
 Okçiy
 Okı
 Okıy
 Okoy *E.*
 Okoyok *E.*
 Okrañ *E.*
 Okraş *E.*
 Oksuş
 Oktıy *E.*
 Oktoş *E.*
 Okuyt
 Olcaş *K.*
 Olcıkay *K.*
 Oltoş *E.*
 Ombo *E.*
 Omıy
 Omıyt *E.*
 Omıytka *K.*
 Omok
 Omrak *E.*
 Ontıy *E.*
 Ontıyak *EK.*
 Ontoş *E.*
 Ooçiy = Oçı *E.*
 Ook *K.*
 Ookı
 Ookoy ("küçük, kurt") *E.*
 Oon
 Oozık ("çapa, kazma") *K.*
 Op
 Opana *E.*
 Opongoş *E.*
 Orboçı *E.*
 Orcaş
 Orco
 Orıspay *E.*
 Ornoş
 Oroidoy *E.*
 Oromdoy *EK.*
 Orooçi
 Oroskoy *E.*
 Oroy ("küçük, sonuncu çocuk") *E.*
 Otıs
 Otıy
 Oton *K.*
 Otorok *E.*
 Otoş *E.*
 Otugaş *EK.*
 Otuu
 Oyboy *E.*
 Oyço
 Oyınçı *EK.*
 Oyko *E.*
 Oykoçok *E.*
 Oymok ("yüksük") *K.*
 Oymokçı *K.*
 Oynoş *E.*
 Oyon
 Oyoo
 Oyroş *K.*
 Oyrot *E.*
 Oyton / Oytoñ
 Oytoş
 Oyunçi ("oyuncu") *K.*
 Ozıt *K.*
 Ozıy *K.*
 Ozoçi ("halef") *EK.*
 Ozoçıl *K.*
 Ozoloy *K.*

Ozoo
 Ozoş
 Ozoy E.
 Ozoy E.
 Öbök K.
 Öböy K.
 Öböyök
 Öçöş E.
 Ödök
 Ödöö
 Ödöş
 Ödöykö EK.
 Ödükiñuçı E.
 Ödüyke
 Ögöö
 Ökök
 Ökölöy
 Ököy
 Ökpölöñ
 Ökpööçi
 Ölbözök ("ölmeyen") K.
 Ölmö
 Ölmös
 Ölüköy E.
 Ölömöy K.
 Ölöñçi (< öleñ "bir tür ot") K.
 Ölöñdöy E.
 Ölöñir
 Ölöñkö EK.
 Ölöñö K.
 Ölöş
 Ölöştöy E.
 Ömöçi K.
 Ömölöy K.
 Ömöö
 Ömööçi
 Öndök E.
 Önök E.
 Önrök E.
 Öökön E.
 Örkölöy K.

Örköş E.
 Ösküzek ("öksüz kız") K.
 Ötkök E.
 Ötöktöşke E.
 Öyön / Öyöñ
 Paaga K.
 Pay Kırgız
 Popış E.
 Postoy E.
 Saaadak E.
 Saaba = Saba E.
 Saadak ("yay ve ok") E.
 Saadık E.
 Saadu ("ticaret") E.
 Saalık E.
 Saalu
 Saanu EK.
 Saat E.
 Saata K.
 Saati
 Saba ("kayın ağacından yapılan kap") E.
 Sabaa E.
 Sabagaş K.
 Sabak E.
 Sabar E.
 Sabaş E.
 Sabay E.
 Sabır E.
 Sabıy E.
 Sablak E.
 Sablay E.
 Saburu
 Sabuu E.
 Sadaa
 Sadakpay E.
 Sadan E.
 Saday E.
 Sadıbay E.
 Sagaa E.
 Saganat K.
 Saganday K.

Sagandık
 Sagayak *E.*
 Sakaş *E.*
 Sakıl ("sincap") *E.*
 Sakış ("randevu") *E.*
 Saktan *E.*
 Salamka (Rus. "saman") *K.*
 Salavay *E.*
 Samaçak *E.*
 Samaçı *K.*
 Saman *E.*
 Samaş *EK.*
 Samat *E.*
 Samay *E.*
 Samdal *K.*
 Samık *E.*
 Samır *E.*
 Samırzın *E.*
 Samra *E.*
 Samsar *E.*
 Samtak *E.*
 Samtık *E.*
 Samuday *E.*
 Samun *E.*
 Samuu
 San
 Sana ("düşünce, akıl") *EK.*
 Sanaa = Sana *K.*
 Sanaalu *E.*
 Sanaay *K.*
 Sanabar
 Sanabas *E.*
 Sanabay *E.*
 Sanabır ("ravent, bir tür bitki") *E.*
 Sanaçı
 Sanak *E.*
 Sanakuş *E.*
 Sanal *E.*
 Sanariy *E.*
 Sanaş ("niyet, istek") *E.*
 Sanaşka *K.*

Sanat *E.*
 Sanay *EK.*
 Sançı
 Sançı (Rus. Aleksandr) *E.*
 Sanda *E.*
 Sandaş *E.*
 Sanday *E.*
 Sandı *E.*
 Sandıbay *E.*
 Sandık
 Sandraş *E.*
 Sandut *E.*
 Sanop *E.*
 Sanu
 Sanuk (Rus. Aleksandra) *K.*
 Sanzar *E.*
 Sanzarak *E.*
 Sapaa
 Sapan *E.*
 Sapaş
 Sapır *E.*
 Sapiş *E.*
 Saprok *E.*
 Sapsır *E.*
 Saptayak *EK.*
 Saptıy
 Saran *E.*
 Saranıy *EK.*
 Saras ("bir tür hayvan") *E.*
 Sarbaçak *E.*
 Sarbişka *EK.*
 Sardaş *E.*
 Sargıl *EK.*
 Sargılday *E.*
 Sarı ("sarı, sarışın") *K.*
 Sarı-uul ("sarışın oğul") *E.*
 Sarıbala ("sarı saçlı çocuk") *K.*
 Sarıbaş ("sarı başlı, sarı saçlı, sarışın") *EK.*
 Sarıbay *E.*
 Sarıgıs = Sarıkıs *K.*
 Sarıkıs ("sarı saçlı kız") *K.*

- Sarılday *K.*
 Sarımay *K.*
 Sarış *EK.*
 Sarkitan *E.*
 Sarkovoy *E.*
 Sarlıkçı *E.*
 Sarmas *E.*
 Sart
 Sartak *E.*
 Sartakpay *E.*
 Sartay *E.*
 Sarteş
 Saşka (Rus. Saşka, Aleksandra) *K.*
 Satımal *E.*
 Satımar *E.*
 Satıy *E.*
 Satıyak *E.*
 Saydıt *E.*
 Saydu = Saydıt *E.*
 Saymaş *K.*
 Saymu *E.*
 Sazan ("sazan balığı") *E.*
 Saznay *E.*
 Sebeçek *E.*
 Sebir *E.*
 Sebirek *E.*
 Sebirkey *E.*
 Seden / Sedeñ *E.*
 Selbek *E.*
 Seldik *E.*
 Selem *EK.*
 Seleş
 Semek *EK.*
 Semes
 Semey *E.*
 Sepsen / Sepseñ
 Serendey *E.*
 Setee
 Seter *E.*
 Sıdık *E.*
 Sıdıñ *E.*
 Sıdraş *EK.*
 Sıgın *E.*
 Sıgır ("ıslık") *E.*
 Sılay *EK.*
 Sınaru *K.*
 Sıñda
 Sıñga *K.*
 Sıngaçı *EK.*
 Sınma *K.*
 Sıpçıl *E.*
 Sıray *K.*
 Sırğa ("küpe") *K.*
 Sırgabay *EK.*
 Sırğaçı *K.*
 Sırğaş *K.*
 Sırlaş *K.*
 Sırtak
 Sırza *K.*
 Sıtıy *E.*
 Sıtrak *E.*
 Sıyap
 Sıyba
 Sızay *E.*
 Sobot ("öğüt") *E.*
 Sodon *E.*
 Sodonoy *EK.*
 Soday *E.*
 Sodaybaş *E.*
 Soduk *E.*
 Sogon *E.*
 Sogonçı *E.*
 Sogondık *E.*
 Sogonok ("soğan") *E.*
 Sokıçı ("basamak, kaide") *K.*
 Sokoñ *E.*
 Soloñı *K.*
 Solonoş *K.*
 Solonoy *K.*
 Soloon / Solooñ *K.*
 Soloy *E.*
 Solton *E.*

- Solum E.**
Solun E.
Solunay K.
Somoy E.
Soon (Rus. Sofya) K.
Soon / Sooñ E.
Soopı
Soot
Sootı
Sopok (Rus. "çizme") E.
Sopon E.
Sopoo E.
Sorık E.
Sorko ("nişan alma") E.
Sorkoş E.
Sorok-Sorko E.
Sorpon / Sorpoñ
Sortıyak E.
Sortok E.
Sortoy E.
Soskoy E.
Sotır E.
Sotıy E.
Sotos E.
Soyon / Soyoñ E.
Soyoñ ("Tuvalı kadın") K.
Soyt E.
Soytınak E.
Sozin / Soziñ
Sozna K.
Soznak
Soznaş K.
Sozon / Sozoñ E.
Sozoy E.
Stapam (Rus. Stepan) E.
Suakçı EK.
Subuk E.
Sudur E.
Suduray K.
Suduş E.
Suduy E.
- Suduyt E.**
Sulakı
Sultay EK.
Sulu
Suluk E.
Sulukçı E.
Sumın E.
Sundiyy E.
Sur
Suraçak
Suragan E.
Surak
Suranay K.
Suraska K.
Suraspay E.
Suraya K.
Surazbay ("yasadıışı doğmuş, piç") E.
Surbay EK.
Surgal K.
Surgul
Surkaa
Surkaş E.
Surkulday K.
Surkun
Surkura K.
Surkurak
Surkuray K.
Surkurayt K.
Surkuyt
Surlama K.
Surlana K.
Surlay K.
Surna K.
Surtaş E.
Surtay K.
Suru E.
Suruk ("rica, dilek") K.
Surulay K.
Suskuçak K.
Sutun E.
Suuçı E.

Suyla K.
 Suyma K.
 Suyut
 Suzar E.
 Süden / Südeñ E.
 Südüş E.
 Sükse
 Süleñ K.
 Sümeçek E.
 Sümeçi E.
 Sümee
 Sümeley K.
 Sümer E.
 Sümetey
 Sümkaya EK.
 Sündür E.
 Süner E.
 Sünüş
 Süremey K.
 Süres K.
 Sürey EK.
 Sürtey
 Sürü
 Sürük E.
 Sürül E.
 Sürüm E.
 Sürümey EK.
 Sürün / Sürüñ E.
 Süt ("süt") K.
 Sütçi ("sütçü kadın") K.
 Sütte
 Süümci K.
 Süünci K.
 Süünçi
 Süüner E.
 Süydey E.
 Süyte E.
 Şaañı K.
 Şaatı K.
 Şabaaçı E.
 Şabiçi E.

Şabık E.
 Şabıktay E.
 Şabırak E.
 Şadur
 Şagay
 Şagayçı E.
 Şakır K.
 Şakpırt EK.
 Şalbaa EK.
 Şalbık E.
 Şalbır E.
 Şaldu E.
 Şalı E.
 Şaltay E.
 Şaltırak ("dertsiz, özensiz") EK.
 Şaltrak E.
 Şamkak
 Şamşık
 Şañçılak E.
 Şañda EK.
 Şañday EK.
 Şañdıbay E.
 Şañdık E.
 Şañgak E.
 Şañıy E.
 Şañkay K.
 Şañkı K.
 Şañkılak K.
 Şañkılı K.
 Şañkıy K.
 Şañmak EK.
 Şapıyt E.
 Şapka
 Şaptıy E.
 Şatı E.
 Şatpa E.
 Şıbaçı ("sürülmüş") E.
 Şıdıy
 Şıkaylık (Rus. "kadran") E.
 Şılgay
 Şılım

- Şımaa *E.*
 Şımdı
 Şımdılay *K.*
 Şımdış *K.*
 Şımdıy
 Şımitka *K.*
 Şınaa *K.*
 Şında *K.*
 Şındış *K.*
 Şıpiy *K.*
 Şırañkay *K.*
 Şırkay *K.*
 Şıtiy
 Şiberek
 Şiberek *E.*
 Şilbi
 Şımee *K.*
 Şımeeçi *K.*
 Şımey *E.*
 Şkap (Rus. "dolap") *E.*
 Şlık
 Şlıy
 Şodomık *E.*
 Şodu *E.*
 Şoldoy *E.*
 Şolıy
 Şolko
 Şoñkor *E.*
 Şontoy *E.*
 Şoop
 Şoopçı
 Şorgu
 Şukaa
 Şukak
 Şulun *E.*
 Şumaa *E.*
 Şumar *E.*
 Şumay *E.*
 Şuñdı
 Şunı *E.*
 Şuran *E.*
- Şurgaçı *E.*
 Şuru *E.*
 Şuruçı *E.*
 Şuruş
 Şutur
 Şuuda
 Şuuk
 Şuunı *E.*
 Şuur
 Şuurañ *E.*
 Şuurgan
 Şuutı
 Şüdüm
 Şümer
 Şünet
 Şürgençi *E.*
 Şürmege *E.*
 Şüüle *E.*
 Şüülen
 Şüüleñi *E.*
 Şüüley *E.*
 Şüülke
 Şüüni *E.*
 Şüür
 Taa
 Taabıy *E.*
 Taacı *K.*
 Taadın = Tadın *E.*
 Taamçı *EK.*
 Taan
 Taanış = Tanış *E.*
 Taat *K.*
 Taay
 Tabaa *E.*
 Tabaaçı *E.*
 Tabagay *EK.*
 Tabak *E.*
 Tabakay
 Tabañı *E.*
 Tabar *E.*
 Tabarçı *E.*

Tabaş
Tabay *E.*
Tabı
Tabıdak *E.*
Tabıl *E.*
Tabılay *K.*
Tabılgı *E.*
Tabın *E.*
Tabınçak
Tabıra
Tabıs
Tabış
Tabıt (Rus. David) *E.*
Tabıtka *E.*
Tabıy *E.*
Tabu
Tada *E.*
Tadaki *E.*
Tadalay *K.*
Tadalık *E.*
Tadı
Tadıka
Tadıl
Tadın ("tat, lezzet") *E.*
Tadınay *K.*
Tadıñay *E.*
Tadırt *E.*
Tadış *E.*
Tadıy *E.*
Tagas
Tajuur *E.*
Takak *E.*
Takaş *E.*
Takay *E.*
Takıy
Takma
Takpak *E.*
Takpan
Takpayçı ("toplayıcı") *K.*
Takşa
Taktıbay *E.*

Taktın *E.*
Taktıy *E.*
Talañ *K.*
Talbaş *E.*
Taldabas *E.*
Talırt *E.*
Talkançı ("yulaf unu hazırlayan") *K.*
Talpak *E.*
Talta *E.*
Taman ("taban") *EK.*
Tamır *E.*
Tamıt *E.*
Tana ("sedef düğme") *K.*
Tanabay *K.*
Tanaçak ("düğme") *K.*
Tanaçı ("düğme") *EK.*
Tanas *K.*
Tanaş ("sedef düğme") *K.*
Tanat *K.*
Tanay ("sedef düğme") *K.*
Tañdak *K.*
Tandalay *K.*
Tañdı
Tandış *E.*
Tañı
Tanıbas *EK.*
Tanıbay *E.*
Tañıçı
Tanıjar *E.*
Tanış ("tanıdık") *E.*
Tanıt *E.*
Tanıtpas *E.*
Tanıy *E.*
Tantak *E.*
Tantıbar *E.*
Tantıy *E.*
Tanu *K.*
Tañza ("oyna, zıpla") *E.*
Tañzır
Tap
Tapas

Tapay
 Tapcaa K.
 Tapta K.
 Taptan E.
 Taptay E.
 Taraa K.
 Taraçı K.
 Tarañış E.
 Tarbaş E.
 Tarbay E.
 Tardañ E.
 Tarık E.
 Tarıkpan
 Tarılğak E.
 Tarın E.
 Tarınçak EK.
 Tariy EK.
 Tarka K.
 Tarkat E.
 Tarlaş
 Tarlık
 Tartık
 Tas
 Taskara E.
 Taspaçak
 Taspaş ("kel kafalı") EK.
 Tastan
 Taşka
 Taşkı E.
 Taşkın E.
 Taşkıy E.
 Taşpay E.
 Taştagan ("atılmış") E.
 Taştal E.
 Taştamış E.
 Taştan / Taştañ E.
 Taştançı EK.
 Tat
 Tata K.
 Tatama K.
 Tatarın

Tatarış
 Tataş
 Tatis
 Tatu K.
 Tatuk EK.
 Tavar (Rus. "mal") E.
 Tayaa
 Tayadı
 Tayana K.
 Tayanar K.
 Tayban / Taybañ E.
 Taybırı E.
 Tayboro E.
 Taycı E.
 Tayda E.
 Taydaş
 Taydu
 Tayınçı
 Taylan E.
 Taylaş E.
 Taymu
 Taypa E.
 Tayt
 Tayta EK.
 Taytak E.
 Taytaş E.
 Taytpas
 Tazay E.
 Tazıl E.
 Tazımay EK.
 Tazır E.
 Tazıt E.
 Tazıy E.
 Tebek E.
 Tebekey E.
 Teben E.
 Tebet E.
 Teçeş E.
 Teçi E.
 Tedek E.
 Tedeş

- Tedey E.**
Tediy
Tedü
Teeçi
Teek
Teermeş E.
Tegin E.
Tek
Teke E.
Tekey E.
Tekine K.
Tekpen E.
Tekşi
Tekşibeş E.
Tektiy E.
Tektiyek E.
Telegen E.
Telegey K.
Telekey ("evren") K.
Teleñdü E.
Teleş E.
Telet E.
Temçi E.
Temçiş
Temdek ("işaret") E.
Temden / Temdeñ E.
Temder E.
Temdeş E.
Temdey E.
Temee E.
Temek
Temeş
Temey E.
Temir ("demir") E.
Temirey E.
Temit
Temsze
Temzel
Teñci E.
Teñde E.
Teñdek E.
- Tenek ("aptal") E.**
Teney E.
Tengerek E.
Teñis
Teniş E.
Teñiş
Tenişke K.
Teñki E.
Teñkibes E.
Teñze
Tepte
Teptiek E.
Terbek E.
Terbet E.
Teregik ("dagre, tekerlek") K.
Terekey ("kavak") E.
Tereñ
Terepçi E.
Tergin K.
Tergiş E.
Tergiy
Teri E.
Terkiy
Termijek K.
Terzeñ E.
Teşter E.
Tet
Tetişke K.
Teylen E.
Teyse E.
Tıbil K.
Tıbyı E.
Tıdı E.
Tıdıçı E.
Tıdır E.
Tıdış E.
Tıgır E.
Tıkran E.
Tılır E.
Tılış E.
Tım K.

Tımdık *K.*
 Tımit *E.*
 Tımtış *EK.*
 Tımu *E.*
 Tımzaş *EK.*
 Tıñdaaçı *E.*
 Tıpınday *EK.*
 Tıptış *E.*
 Tıptıy *E.*
 Tırda
 Tırdan *E.*
 Tırdana *K.*
 Tırday *K.*
 Tırdıy *K.*
 Tırık *E.*
 Tırıkpay *E.*
 Tırın *E.*
 Tırış
 Tırıy *E.*
 Tırku
 Tırmak ("tırnak") *E.*
 Tırmaş *EK.*
 Tırmay *EK.*
 Tıs
 Tısekey *K.*
 Tışkış *E.*
 Tıştan *E.*
 Tıştıñ *E.*
 Tıtıy *E.*
 Tıybrak *E.*
 Tızır *E.*
 Tidimet *E.*
 Tijimey *E.*
 Timekey (Rus. Timofey) *E.*
 Tintibey *K.*
 Titu = Cıtu *K.*
 Tiylek *K.*
 Tobok *E.*
 Toboş *E.*
 Toçın
 Toçıy

Toçkı (Rus. "kız") *K.*
 Toçko (Rus. "kız") *K.*
 Toçoy
 Todık *E.*
 Todıl *E.*
 Todılay *K.*
 Todılday *K.*
 Todın *E.*
 Todıñ *E.*
 Todır *E.*
 Todıy *E.*
 Todo *E.*
 Todogoş *E.*
 Todor *E.*
 Todoş *E.*
 Todpay *E.*
 Togıl *E.*
 Togıman *E.*
 Togoo
 Togun *E.*
 Tojla *K.*
 Tojlay *K.*
 Tok
 Tokna *EK.*
 Toknay *K.*
 Toko *E.*
 Tokon
 Tokoo
 Tokoy
 Tokoyok *E.*
 Tokpoş *E.*
 Tokşun ("vahşi, yabani") *E.*
 Toktomıs *E.*
 Tokuna ("sakinleş") *E.*
 Tolış *E.*
 Toltok *EK.*
 Tomon *K.*
 Tonka *K.*
 Toñkur ("boynuzsuz") *EK.*
 Toodot *E.*
 Toorçuk ("servi kozalağı") *K.*

- Tooziy K.**
Topçı ("düğme") K.
Topçılای ("düğme") EK.
Topıgıs K.
Topur
Torcı K.
Tordoy ("yağ çöküntüsü") E.
Toriş
Toriy E.
Toriyna K.
Torko ("ipek") EK.
Torkoçı ("ipek iplik") K.
Torkon E.
Torpoloy K.
Tostogoş E.
Tostogul E.
Tostom EK.
Tostomoy EK.
Tostoy E.
Toşpok E.
Toştoy E.
Tot
Totım K.
Totiş
Totogon E.
Totoku E.
Totpon E.
Toyçı EK.
Toydış E.
Toyık E.
Toyınka K.
Toyloñ K.
Toyloñko K.
Toyloş E.
Toylu K.
Toyoo
Toyos
Toyot E.
Toypınak E.
Toyt
Toyu
- Toyzu EK.**
Toyzu K.
Tozılday E.
Toznaş K.
Tozooçı EK.
Töböt E.
Töçin E.
Töçülke K.
Tödökö E.
Tödököy E.
Tödöt E.
Tögünçi ("yalancı") E.
Töjök ("yatak") E.
Töjüley E.
Tököö E.
Töldök E.
Tölönköş K.
Tölööçi E.
Tölözök E.
Töödik E.
Töön
Töoy
Töpö K.
Töptö
Töptök E.
Törböt E.
Töş
Töştik
Tözö
Tözöön E.
Tudak
Tudar E.
Tudaş E.
Tuday
Tudunar E.
Tudur E.
Tugan
Tugaş EK.
Tugun E.
Tugur
Tujal

Tujanka K.
 Tujañka K.
 Tujar E.
 Tukıtın
 Tukpan
 Tumanat K.
 Tumtuk E.
 Turaçı E.
 Turduş E.
 Turuş ("sürekli, devamlı") E.
 Tuştaş E.
 Tutkuş K.
 Tuucılay K.
 Tuuday K.
 Tuulay K.
 Tuutı
 Tuyaaçı E.
 Tuyak E.
 Tuyana K.
 Tuyaş
 Tuybas
 Tuyçı
 Tuyka K.
 Tuykaş K.
 Tuyla K.
 Tuylaş K.
 Tuymak
 Tuytış
 Tuzaa
 Tuzagaş E.
 Tuzakçı E.
 Tuzan E.
 Tuzançı E.
 Tuzaş E.
 Tübet
 Tübügeş
 Tüdeki EK.
 Tüdre E.
 Tüdreş E.
 Tügüci K.
 Tügüy K.

Tüjen
 Tüjümet ("mantıklı, akıllı") E.
 Tükbazar K.
 Tükek E.
 Tükeş K.
 Tükey E.
 Tükpen EK.
 Tükten EK.
 Tüktü ("tüylü") E.
 Tülegen E.
 Tülkübey E.
 Tülküci E.
 Tünci EK.
 Türgen E.
 Türgeş E.
 Türük E.
 Türüñdey E.
 Tüstük = Cüstük EK.
 Tütee EK.
 Tüten E.
 Tütet E.
 Tüüdes E.
 Tüüdiş E.
 Tüügey E.
 Tüüten E.
 Tüüteş E.
 Tüymen
 Tüymeş E.
 Tüymet
 Tüyteş
 Ubaa K.
 Uban E.
 Ubay E.
 Ubay E.
 Ubayçı EK.
 Ubiy
 Uciş
 Uçı E.
 Uçur ("öz, anlam") E.
 Uçural ("karşılmalı") E.
 Uçuraş E.

- Uçuray *K.*
 Uçurçı *E.*
 Udagam ("devamlı, yavaş") *E.*
 Uday *K.*
 Udayçı *K.*
 Ukaa
 Ukaaçı *K.*
 Ukaday *EK.*
 Ukalay *K.*
 Ukas
 Ukaş *E.*
 Uktabay *E.*
 Ulaa *K.*
 Ulaar
 Ulaatay *E.*
 Ulaçı ("arabacı") *E.*
 Ulagaş *E.*
 Ulan
 Ulanbay *E.*
 Ulanka *EK.*
 Ularka *K.*
 Ulay *EK.*
 Ulbay *E.*
 Ultan *E.*
 Ulujay *E.*
 Ulum
 Ulun
 Uluntay *K.*
 Uluş
 Uluştay *K.*
 Umçı ("emzik, biberon") *K.*
 Umçılai *K.*
 Umçulay *K.*
 Umzan / Umzañ
 Umzuur
 Unaa *K.*
 Unaa-Örmö *E.*
 Unaaji *K.*
 Unat *E.*
 Uncay *K.*
 Unçulay *K.*
 Undulga *E.*
 Unkoş *E.*
 Untay *EK.*
 Unuk *E.*
 Unut ("unut") *EK.*
 Unutka *K.*
 Unutpas *E K.*
 Upan *E.*
 Upsiş *E.*
 Urat *E.*
 Urmat ("şans") *EK.*
 Ursul *E.*
 Ursulay *K.*
 Uştuy
 Utin / Utiñ *E.*
 Utunday *K.*
 Utuy
 Uunak
 Uyaa
 Uyaçı
 Uyalga *K.*
 Uyalka *E.*
 Uyaş
 Uycaş *K.*
 Uydın / Uydıñ
 Uyiş *E.*
 Uyıt *E.*
 Uykan / Uykañ
 Uykuçı ("uykucu, uykulu") *EK.*
 Uytugın
 Uytuk *E.*
 Uzaaçı
 Ükçek *E.*
 Üleeçi
 Ünee *K.*
 Ünüü *K.*
 Ürbüdey *EK.*
 Ürek *E.*
 Ürel
 Üren ("aile") *K.*
 Ürençi ("çoban aldatan") *EK.*

DESTAN VE HİKÂYELERDE ÖZEL İSİMLER

ERKEK KAHRAMANLARIN İSİMLERİ

Ağılday
 Ak-Biy
 Ak-Köböñ
 Ak-Tayçı
 Alana-Tayçı
 Altay-Kuuçın
 Altın-Bize
 Altın-Bökö
 Altın-Ergek
 Altın-Kaan
 Altın-Koo
 Altın-Manaş
 Altın-Sarı
 Altın-Tayçı
 Altın-Teñzek
 Altın-Ulaa
 Añçı-Mergen
 Ay-Bilek
 Ay-Kanat
 Ay-Mergeeçi
 Ay-Mergen
 Ay-Soloon
 Ay-Tünüke
 Ayuçı-Mergen
 Baçıkay-Kara
 Batıy-Kara
 Bay-Barçıkan
 Bayın-Koo
 Bayın-Sool
 Bektirek
 Boo-Çerü
 Boodoy-Mergen
 Boro-Teltey
 Boydoñ-Kökşin
 Cekim-Kara
 Ciley-Aru

Coonoy-Bökö
 Cumura-Baatır
 Çañmak-Bökö
 Çiçke-Kara
 Çotpo-Küreñ
 Eçey-Buçay
 Eldep
 Emelçi-Mergen
 Eñir-Cıldıs
 Er-Samır
 Erke-Karakçı
 Erke-Koo (= kadın kahraman ismi).
 Erke-Möndür
 Erkin-Koo (= kadın kahraman ismi).
 Ermen-Çeçen
 İrbis-Buuday
 Kan-Biley
 Kan-Buuday
 Kan-Büdey
 Kan-Cegey
 Kan-Cekpey
 Kan-Celbekey
 Kan-Çüreñkey
 Kan-Kökül
 Kan-Köölöñ
 Kan-Küler
 Kan-Saru
 Kan-Sorotı
 Kan-Sultay
 Kan-Şiley
 Kan-Şoñjılay
 Kan-Şülüti
 Kan-Şülüzin
 Kan-Şürküdey
 Kan-Taacı
 Kan-Tarakay

Kan-Toodiy
 Kanaltı-Biy
 Kanco-Biy
 Kapçal
 Kara-Kübek
 Kara-Toldoy
 Kara-Tudum
 Karaçım-Bayçı
 Karalday-Mergen
 Katan-Koo
 Katan-Mergen
 Katanur
 Kereçleñ-Bökö
 Kınaru
 Kıyan-Aru
 Kögüdey-Mergen
 Kögüldey
 Kök-Bökö
 Kökiy-Ergey
 Köntürkey
 Köstöy-Mergen
 Közüyke
 Küler-Caa
 Küñ-Soloon
 Küüken-Kübük
 Maaday-Kara
 Malçı-Mergen
 Martın-Bökö
 Muktulan-Mergen
 Mürkütey
 Omok-Mergen
 Ölöñ-Bagay
 Ölöñir
 Patpa-Kepel
 Patpa-Küleñ

Saadak-Mergen
 Salamçı-Mergen
 Salkın-Ulaa
 Sarı-Kaan
 Sarı-Salam
 Say-Soloon
 Serel-Tekey
 Solotoy
 Soltı-Mergen
 Surman-Taacı
 Sümer-Tayçı
 Şulmus-Mergen
 Tabın-Koo
 Talay-Kaan
 Tanıskan-Kurguçı
 Tañzı-Baatır
 Tarlan-Koo
 Tas-Kara
 Taş-Bilek
 Taş-Köklöñ
 Tektebey-Mergen
 Tektemey-Bökö
 Temene-Koo
 Temir-Bize
 Temir-Bökö
 Temir-Mize
 Temir-Ulaa
 Toncı-Baatır
 Torcın-Bökö
 Toybon-Koo
 Toymon-Koo
 Tudul-Kara
 Ulaatıy
 Ürkütey

KADIN KAHRAMANLARIN İSİMLERİ

Ak-Çeçek
 Ak-Sanaa
 Ak-Şaňkı
 Altın-Cala
 Altın-Cüstük
 Altın-Çaçak
 Altın-Kıldığa
 Altın-Küskü
 Altın-Sabar
 Altın-Sınaru
 Altın-Sırga
 Altın-Şuru
 Altın-Tana
 Altın-Tañdak
 Altın-Targa
 Altın-Toñus
 Altın-Topçı
 Altın-Torko
 Altın-Torloy
 Altın-Turuun
 Altın-Tuuci

Altın-Tuulay
 Bayan
 Bayan-Sılu
 Bıyansu
 Bodıy-Koo
 Bökön-Taacı
 Caraa-Çeçen
 Erke-Çeçen
 Erke-Karaacı
 Erke-Koo (= erkek kahraman ismi).
 Erke-Tana
 Erkin-Koo (= erkek kahraman ismi).
 Kara-Kadın
 Kaspak
 Kümüjek-Aru
 Kümüş-Cinci
 Kümüş-Sırga
 Kümüş-Tana
 Kümüş-Topçı
 Temene-Koo
 Ulan-Çeçen